

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΚΟΟΛ 2011

ΑΘΗΝΑ 2011

ΕΠΙΨΥ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

www.epipsi.gr

Διευθυντής: Καθηγητής Κ.Ν. Στεφανής

Το ΕΚΤΕΠΝ λειτουργεί
με τη χρηματοδότηση
και τη συνεργασία
του ΟΚΑΝΑ

www.okana.gr

ΕΚΤΕΠΝ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ
ΤΟΥ ΕΜCDDA

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
& ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

www.ektepn.gr

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΚΟΟΛ 2011

ΑΘΗΝΑ 2011

ΕΠΙΨΥ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
www.epipsi.gr

Διευθυντής: Καθηγητής Κ.Ν. Στεφανής

Το ΕΚΤΕΠΝ λειτουργεί
με τη χρηματοδότηση
και τη συνεργασία
του ΟΚΑΝΑ
www.okana.gr

ΕΚΤΕΠΝ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ
ΤΟΥ ΕΜCDDA

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
& ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
www.ektepn.gr

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΠΡΑΣΣΑ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΚΟΟΛ 2011

Copyright:

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΙΨΥ), Δεκέμβριος 2011

Τ.Θ. 66 517, Τ.Κ. 156 01, Παπάγου

Τηλ. 210 6536902

Fax. 210 6537273

Email: ektepn@ektepn.gr

www.ektepn.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Πετρούλα Πρασά

Σχεδιασμός: WHITE O.E.

ISSN: 1792 6289

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΚΟΟΛ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	05
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	07
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	09
ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	11
ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ (ΕΚΤΕΠΝ)	13

ΜΕΡΟΣ I

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ	19
---	----

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ, ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	23
--	----

1. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ	25
2. ΕΡΓΑΛΕΙΑ - ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	27
3. ΘΕΡΑΠΕΙΑ	28
4. ΘΕΩΡΙΑ	33
5. ΜΕΛΕΤΕΣ - ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ	34
6. ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	36
7. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	38
8. ΠΡΟΛΗΨΗ	39
9. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	41
10. ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ	42
11. ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ	44
12. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ	45

ΜΕΡΟΣ II

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ (ΟΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ)	47
--	----

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ (ΟΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΕΣ), ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	57
---	----

1. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ	59
2. ΕΡΓΑΛΕΙΑ - ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	67
3. ΘΕΡΑΠΕΙΑ	68
4. ΘΕΩΡΙΑ	86
5. ΜΕΛΕΤΕΣ - ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ	89
6. ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΆΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ	97
7. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	102
8. ΠΡΟΛΗΨΗ	104
9. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	109
10. ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ	111
11. ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ - ΒΙΟΛΟΓΙΑ	115
12. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ	118

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ (ΠΡΩΤΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ)	123
---	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ	135
----------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ)	145
---	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ένα ακόμα Συμπλήρωμα στην Ελληνική Βιβλιογραφία για τα Ναρκωτικά και το Αλκοόλ εκδίδεται και φέτος.

Μέσα από τις περίπου 122 αναφορές της έκδοσης αυτής αποτυπώνεται το συγγραφικό έργο των Ελλήνων επαγγελματιών και ερευνητών του χώρου των ναρκωτικών για το έτος 2010 & 2011, ένα έργο πλούσιο αν υπολογίσει κανείς τις περικοπές στη χρηματοδότηση της έρευνας τα τελευταία δύο χρόνια.

Το Συμπλήρωμα στην Ελληνική Βιβλιογραφία για τα Ναρκωτικά και το Αλκοόλ στοχεύει στην ενημέρωση των χαρασσόντων πολιτική, των επαγγελματιών του χώρου, αλλά και του κοινού, αποτελεί, όμως, παράλληλα και αναγνώριση του έργου των ερευνητών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επομένως, για την πληρέστερη ενημέρωση και την προβολή του ελληνικού ερευνητικού έργου στα ναρκωτικά, πιστεύουμε ότι όλοι όσοι δραστηριοποιούνται στο χώρο αυτόν θα πρέπει να συνεισφέρουν στη δημιουργία του ετήσιου τόμου, αποστέλλοντας τις εργασίες τους στο ΕΚΤΕΠΝ.

Φέτος η έκδοση θα είναι μόνο ηλεκτρονική δεν θα εκτυπωθεί, για λόγους οικονομικούς.

Το περιεχόμενο του τόμου αυτού είναι προσβάσιμο σε ηλεκτρονική μορφή από την ιστοσελίδα του ΕΚΤΕΠΝ, από όπου μπορεί κανείς να αναζητήσει τις αναφορές. Επιπλέον, όσοι δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης στα άρθρα που αναφέρονται στην έκδοση αυτή, μπορούν να απευθύνονται στο ΕΚΤΕΠΝ για να τα προμηθευτούν.

Η συλλογή των δημοσιευμάτων η επεξεργασία και η επιμέλεια της έκδοσης ανήκουν στην κυρία Πετρούλα Πρασά. Μετά από τα δεκαπέντε χρόνια παρουσίας της στο ΕΚΤΕΠΝ, στη διάρκεια των οποίων πρόσφερε σε όλους μας πολλά περισσότερα από εργασία, με επαγγελματισμό και αφοσίωση, με λογική και συναίσθημα, πίστευα ότι γνώριζα όλες της τις ικανότητες. Χαίρομαι που με διέψευσε με την εκπόνηση της βιβλιογραφίας δια δεύτερη συνεχή χρονιά.

Μανίνα Τερζίδου

Επιστημονικά Υπεύθυνη του ΕΚΤΕΠΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα Βιβλιογραφία αποτελεί τη συνέχεια της προσπάθειας που κάνει το ΕΚΤΕΠΝ για συγκέντρωση επιστημονικών εργασιών για ναρκωτικά και αλκοόλ.

Η δομή της ακολουθεί τα περυσινά πρότυπα και είναι η εξής:

- Το **πρώτο μέρος** περιλαμβάνει την Ενότητα Α', η οποία περιέχει βιβλιογραφικές αναφορές μόνο για το αλκοόλ, και την Ενότητα Β' η οποία περιέχει αναφορές για ναρκωτικά, χωρίς τις περιλήψεις.
- Το **δεύτερο μέρος** περιλαμβάνει την Ενότητα Α' και την Ενότητα Β' με τις περιλήψεις των βιβλιογραφικών αναφορών, όπου αυτές είναι διαθέσιμες.

Η Ενότητα Β' χωρίζεται σε 12 επιμέρους ενότητες, οι οποίες εμφανίζονται αλφαβητικά, και έχουν εμπλουτιστεί, με στόχο την εύκολη αναζήτηση. Επισημαίνουμε ότι αρκετές βιβλιογραφικές αναφορές εντάσσονται σε περισσότερες από μία θεματικές ενότητες, σύμφωνα με το περιεχόμενό τους.

Οι βιβλιογραφικές αναφορές έχουν χωριστεί σε ελληνικές και ξενόγλωσσες. Οι ξενόγλωσσες αναφορές έχουν μεταφραστεί (τίτλοι και περιλήψεις) και παρουσιάζονται στο Παράρτημα ΙV.

Όπου υπήρχαν διαθέσιμες οι πρωτότυπες μεταφράσεις παρουσιάζονται αυτούσιες.

Οι υπόλοιπες, μεταφράστηκαν από επαγγελματίες, με την ευθύνη του ΕΚΤΕΠΝ, μόνο προς διευκόλυνση του αναγνώστη και δεν αποτελούν επίσημη μετάφραση.

Στις σελίδες που ακολουθούν θα δείτε αναλυτικά τον τρόπο παρουσίασης.

Αν κάποια εργασία σας δεν συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση ή αν έχετε νέες εργασίες που θα θέλατε να συμπεριληφθούν στην επόμενη βιβλιογραφία του ΕΚΤΕΠΝ, το 2012, παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας.

Ευχαριστούμε θερμά όλο το δίκτυο των συνεργατών μας για την συνεισφορά τους,

Τυχόν σχόλια ή παρατηρήσεις είναι ευπρόσδεκτα.

Τη Βιβλιογραφία θα τη βρείτε και στην ιστοσελίδα του ΕΚΤΕΠΝ (www.ektepn.gr).

Πετρούλα Πρασά
ΕΚΤΕΠΝ-ΕΠΙΨΥ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Επιδημιολογία
- 2.** Εργαλεία – Διαγνωστικά κριτήρια
- 3.** Θεραπεία
- 4.** Θεωρία
- 5.** Μελέτες – Παράγοντες Χρήσης
- 6.** Μολυσματικές και άλλες ασθένειες
- 7.** Ποινική Δικαιοσύνη
- 8.** Πρόληψη
- 9.** Στρατηγική – Πολιτική και Νομοθεσία
- 10.** Συννοσηρότητα
- 11.** Φαρμακοφυσιολογία – Βιολογία
- 12.** Ψυχοκοινωνικές Προεκτάσεις

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

ΜΕΡΟΣ Ι.:

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ,
ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΙΙ.:

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
(όπου είναι διαθέσιμες)

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
(όπου είναι διαθέσιμες),
ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ (πρώτοι συγγραφείς)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (μετάφραση τίτλων και περιλήψεων)

ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ (ΕΚΤΕΠΝ)

ΕΚΤΕΠΝ (2010). Δείκτης Αίτησης Θεραπευτικής Βοήθειας σε χρήστες ναρκωτικών. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.

Αναθεωρημένη έκδοση, Ιανουάριος 2010.

ΕΚΤΕΠΝ (2010) Ετήσια Έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών και των Οινόπνευματων στην Ελλάδα, 2010. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.

ΕΚΤΕΠΝ (2010) Συμπλήρωμα στην Ελληνική Βιβλιογραφία για τα Ναρκωτικά και το Αλκοόλ, 2010. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.

ΕΚΤΕΠΝ (2011) 2009: Τα 71 Κέντρα Πρόληψης ΟΚΑΝΑ/Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στοιχεία του ΕΚΤΕΠΝ για το 2009. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.

ΕΚΤΕΠΝ (2011) Εγχειρίδιο για την Πρόληψη της Ουσιοεξάρτησης: Κατευθυντήριες γραμμές και σχεδιασμός παρεμβάσεων. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής.

Το ΕΚΤΕΠΝ καταθέτει στο Ευρωπαϊκό Κέντρο (EMCDDA) σε ετήσια βάση, την αγγλική έκθεση για την Κατάσταση του Προβλήματος των Ναρκωτικών στην Ελλάδα. Οι αγγλικές εκθέσεις είναι διαθέσιμες σε CD.

Ιστοσελίδα ΕΚΤΕΠΝ: www.ektepn.gr

**ΤΟ ΕΚΤΕΠΝ ΘΑ ΗΘΕΛΕ
ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΕΙ
ΟΛΟ ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ
ΠΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΜΑΖΙ
ΜΑΣ ΠΡΟΣΦΕΡΟΝΤΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΚΑΙ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΟΝΤΑΣ
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ
ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΑΣ**

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ

26 ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο Τομέας Τεκμηρίωσης και Εκδόσεων συγκέντρωσε τα δημοσιεύματα του ημερήσιου Τύπου από 20 Ιουνίου 2011 έως 1 Ιουλίου 2011, με σκοπό την ενημέρωση για τις δράσεις των φορέων πρόληψης και θεραπείας της χώρας μας, για την Παγκόσμια Ημέρα Κατά των Ναρκωτικών.

Στο κείμενο αυτό προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε κάποιες από αυτές τις δράσεις. Επειδή ο αριθμός των φορέων που πραγματοποίησαν δράσεις ανά την Ελλάδα είναι πολύ μεγάλος, δείγμα της ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών υγείας στο θέμα των ναρκωτικών, δεν ήταν δυνατόν να τις συμπεριλάβουμε όλες. Παραθέτουμε όμως κάποιες από τις πιο σημαντικές. Ενδεικτικά:

1 ■ Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών οι **μονάδες του ΟΚΑΝΑ και όλα τα Κέντρα Πρόληψης ανά την Ελλάδα**, διοργάνωσαν εκδηλώσεις και συμμετείχαν σε διάφορες δράσεις με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για το πρόβλημα της ουσιοεξάρτησης. Διήμερο εκδηλώσεων με τίτλο «Έκφραση Ελεύθερης Καλλιτεχνικής Δημιουργίας» με εκθέσεις, ενημερωτικό περίπτερο και παράλληλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, διοργάνωσε 26 και 30 Ιουνίου το Εξειδικευμένο Κέντρο Κοινωνικής και Επαγγελματικής Ένταξης (ΕΚΚΕΕ) Θεσσαλονίκης. Τη 13η Γέφυρα Ζωής «έκτισαν» τα μέλη της Θεραπευτικής Κοινότητας Γέφυρα του Δικτύου Θεραπευτικών Υπηρεσιών Πάτρας, διασχίζοντας για 13η χρονιά τη θαλάσσια διαδρομή από το Αντίρριο στο Ρίο. Η θεραπευτική μονάδα υποκατάστασης στην Κέρκυρα διοργάνωσε ενημερωτική

εκδήλωση στην κεντρική πλατεία της Κέρκυρας, όπου έγινε διανομή έντυπου ενημερωτικού υλικού για ζητήματα ουσιοεξαρτήσεων.

Εκδηλώσεις και διάφορες δράσεις πραγματοποιήθηκαν επίσης στο σύνολο των Κέντρων Πρόληψης του ΟΚΑΝΑ.

2 ■ Το **Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ)** πραγματοποίησε διάφορες εκδηλώσεις (συναυλίες, θεατρικά και εικαστικά δρώμενα, ενέργειες ενημέρωσης από πόρτα σε πόρτα, παρεμβάσεις σε δημόσιους χώρους κ.α.), για την παγκόσμια ημέρα κατά των ναρκωτικών σε πολλές επαρχιακές πόλεις με τελικό σταθμό την Καλαμάτα. Το κεντρικό μήνυμα των εκδηλώσεων ήταν «Στην κρίση απαντάμε με αλληλεγγύη». Οι εκδηλώσεις είχαν στόχο την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης και της αμφίδρομης σχέσης των θεραπευτικών προγραμμάτων του ΚΕΘΕΑ με τις

τοπικές κοινωνίες. Επίσης, εκδηλώσεις πραγματοποίησαν οι θεραπευτικές κοινότητες ΝΟΣΤΟΣ και ΕΞΑΝΤΑΣ με σύνθημα «Ας χαμογελάσουμε όλοι μαζί στη ζωή». Εκδηλώσεις έγιναν επίσης από το πρόγραμμα ΑΡΙΑΔΝΗ σε όλη την Κρήτη. Το ΚΕΘΕΑ δημοσιοποίησε τον απολογισμό έργου του για το 2010 σε συνέντευξη Τύπου.

- 3** ■ **Η Μονάδα Απεξάρτησης 18ΑΝΩ** του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής διοργάνωσε εκδηλώσεις με στόχο την ενημέρωση του κοινού, την ευαισθητοποίηση και την αλληλεγγύη. Παρουσίασε το έργο της σε εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 20 Ιουνίου 2011, δημοσιοποιώντας κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά, στάσεις και συμπεριφορές των εξαρτημένων που απευθύνθηκαν στο θεραπευτικό πρόγραμμα 18ΑΝΩ. Επίσης, εξέδωσε και έντυπο με τίτλο «Μονάδα Απεξάρτησης 18ΑΝΩ – Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής 2010. Παρεχόμενες υπηρεσίες – Στατιστικά στοιχεία».

- 4** ■ Για πρώτη φορά, **19 Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Νομού Αττικής**, εκτός από τις τοπικές δράσεις, πραγματοποίησαν κοινή εκδήλωση στις 22 Ιουνίου, με στόχο την προβολή της φιλοσοφίας και του έργου της πρόληψης στην κοινότητα. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο πεζόδρομο του Θησείου και περιελάμβανε: α) Ενημέρωση του κοινού, β) Διανομή κοινού έντυπου ενημερωτικού φυλλαδίου για το έργο των

Κέντρων Πρόληψης, και γ) Πολιτιστικές εκδηλώσεις και (έκθεση φωτογραφίας, επιτραπέζια παιχνίδια, ομάδα κρουστών, ομάδα χορού κ.ά.)

- 5** ■ Τη δημιουργία στεγνού προγράμματος απεξάρτησης από ναρκωτικά και μονάδας κοινωνικής επανένταξης στα Χανιά, ζήτησε το **Εθνικό Συμβούλιο κατά των Ναρκωτικών (ΕΣΥΝ)** με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά των Ναρκωτικών. Παράλληλα το ΕΣΥΝ κάλεσε τους Χανιώτες να δώσουν το «παρών» στη θεατρική παράσταση «Όλα καλά.....» που παρουσίασε η θεατρική ομάδα του Κέντρου Οικογενειακής Υποστήριξης της Μονάδας Χανίων του ΚΕΘΕΑ «Αριάδνη», στο θέατρο «Δημήτρης Βλυσίδης».

- 6** ■ Ημερίδα με θέμα «Η χρήση της κρίσης και η κρίση της χρήσης. Μια θεραπευτική διάσταση της αντιμετώπισης των εξαρτήσεων» διοργάνωσε στις 23 Ιουνίου στο Πανεπιστήμιο Πειραιά η μη κυβερνητική οργάνωση «**Μέριμνα Ζωής**».

- 7** ■ Ημερίδα με θέμα «Ναρκωτικά και Εξαρτησιογόνες Ουσίες» διοργάνωσε στις 26 Ιουνίου η **Τοπική Διοίκηση Ηλείας της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών**, στο Πολιτιστικό Κέντρο Γαστούνης.

ΜΕΡΟΣ Ι. ΜΕΡΟΣ Ι.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F, Liappas, I. (2010). «Alteration of biological markers in alcohol-dependent individuals without liver disease during the detoxification therapy.» **In Vivo** **24**(3): 325-328.
2. Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). «Epistasis between IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR and TPH2 variations does not impact alcohol dependence disorder features.» **International Journal of Environmental Research and Public Health** **6**(7): 1980-1990.
3. Kapaki, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). «Oxidative damage to plasma proteins in patients with chronic alcohol dependence: The effect of smoking.» **In Vivo** **21**(3): 523-528.
4. Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). «Neuropsychological assessment of cognitive function in chronic alcohol-dependent patients and patients with Alzheimer's disease.» **In Vivo** **21**(6): 1115-1118.
5. Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» **In Vivo** **24**(5): 761-769.
6. Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» **Alcoholism: Clinical and Experimental Research** **2011** **35**: 22A.
7. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» **Addiction** **105**(11): 1952-1961.
8. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Alcohol and psychoactive drugs increased the pre-hospital mortality in 655 fall-related fatalities in Greece: A call for management protocols.» **Injury**.
9. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» **BMC Psychiatry** **11**(41).
10. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» **In Vivo** **24**(2): 231-233.

11. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). «Alcoholic optic neuropathy: Another complication of alcohol abuse.» The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences **20**(3): 368-369.
12. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» Journal of Psychopharmacology **24**(9): 1375-1380.
13. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» Psychiatry Research **167**(1-2): 106-114.
14. Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» Journal of Public Health **54**(2): 199-208.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η., Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.
2. Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α., Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» Τετράδια Ψυχιατρικής **112**(4): 74-80.
3. Μαρτινίδης, Γ., Τούνα, Ε. (2011). «Η ιστορία της χρήσης και της κατάχρησης του αλκοόλ.» Σύναψις **1**(7): 64-74.
4. Σιάμου, Ι., Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Οινοπνευματώδη. Χρήση και εξάρτηση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 181-201.

ΜΕΡΟΣ Ι.

ΜΕΡΟΣ Ι.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ
ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» **Journal of Hepatology** 52(1): 100.
2. Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» **European Journal of Public Health** 21(3): 311-315.
3. Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.
4. Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» **Journal of Travel Medicine** 18(2): 80-89.
5. Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» **Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine** 163(2): 119-125.
6. Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouwehand, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). «Gender and regional differences in client characteristics among substance abuse treatment clients in the Europe.» **Informa Healthcare** 18(1): 24-31.
7. Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» **Clinical Toxicology** 48(3): 307.
8. Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» **Arquivos de Gastroenterologia** 47(3): 238-241.
9. Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.» **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.

10. Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). «Biomarkers of opiate use.» **The International Journal of Clinical Practice** 64(12): 1712-1718.
11. Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» **Epidemiology and Infection** 138(3): 403-408.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Richardson, C., Ανταράκη, Α. (2010). Εκτίμηση του αριθμού των προβληματικών χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 81-83.
2. Σιάμου, Ι. (2010). Ειδική Θεματική 2: Νέες Ψυχοδραστικές Ουσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 207-209.
3. Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.
4. Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας και θάνατοι από ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 121-135.
5. Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Χαρακτηριστικά των ατόμων που ζητούν βοήθεια. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 85-99.

2. ΕΡΓΑΛΕΙΑ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΕΡΓΑΛΕΙΑ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
2. Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εχθροί». Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασίς. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

3. ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» Journal of Hepatology **52**(1): 100.
2. Kalampalikis, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.
3. Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C.» Liver International **30**(10): 1454-1460.
4. Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» Alcoholism: Clinical and Experimental Research **2011** **35**: 22A.
5. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaikos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» BMC Psychiatry **11**(41).
6. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaikos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» In Vivo **24**(2): 231-233.
7. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaikos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» Journal of Psychopharmacology **24**(9): 1375-1380.
8. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» Psychiatry Research **167**(1-2): 106-114

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 118-127.
2. Αρβανιτίδου, Χ., Καριοφίλη, Δ., Κιοσές, Δ., Καρκανέβατος, Χ., Σαρρή, Γ., Γεωργάκας, Π. (2010). Η διαμόρφωση ομάδας οικογενειακής θεραπείας στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων «ΑΡΓΩ». 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
3. Αρβανιτίδου, Χ., Λαϊνάς, Σ., Κυρίτσου, Ι., Τσιμπουκλή, Α., Ρέμος, Α. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Εκπαίδευση στελεχών σε δομές απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
4. Βάββα, Β. Φουτρή, Α. (2010). Η θεραπευτική παράσταση ως «μετάβαση»: Ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
5. Γαγαλίδης, Κ., Κόκκορης, Χ., Καφετζόπουλος, Ε., Μάντσι, Μ., Μαλλιώρη, Μ. (2010). ΟΚΑΝΑ: Τα προγράμματα υποκατάστασης στην Ελλάδα. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
6. Γεωργάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.
7. Γεωργάκας, Π., Γκιουζέπας, Σ., Χατζούδη, Θ., Τουρτόγλου, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Εναλλακτικές μορφές έκφρασης στη διαδικασία απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
8. Γιαννούσης, Γ. (2010). Προς αναζήτηση του υποκειμένου. Το νοηματικό υπόβαθρο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. Ιστορίες ζωής εξαρτημένων στο στάδιο θεραπείας σε θεραπευτική κοινότητα. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
9. Γιαννούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοση αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 54-65.
10. Καλοτεράκης, Φ., Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Παρασκευόπουλος, Ν. (2010). Εξάρτηση: Μια ατομική επιλογή - Απεξάρτηση: Μια συλλογική διαδικασία. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
11. Καταχανάκης, Κ., Λαμπράκη, Μ., Παρίτσου, Ν. (2010). Διακοπή χρήσης χασίς σε μαθητές λυκείου ύστερα από θεραπεία ανθρώπινων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
12. Κατσαρού, Μ., Μηλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα. Ένταξη στη θεραπεία

- απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 81-86.
13. Κεφαλάς, Π. (2010). «Περί της εισαγωγής χορήγησης υποκαταστάτων στα πλαίσια των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης: Συμπληρωματικότητα ή αντίφαση;» Τετράδια Ψυχιατρικής 111(3): 78-82.
14. Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η., Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.
15. Κουτρουβίδης, Π., Στεφανίδου, Ι., Κολοκάθης, Δ., Παπαπλία, Α., Γαλιγαλίδης, Θ., Τσιούμπας, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση ως μέρος της θεραπευτικής προσέγγισης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
16. Κουτσοπούλου, Ε., Σβορώνος, Κ., Γκότσης, Η. (2010). Προσέλευση χρηστών νεαρής ηλικίας σε προγράμματα απεξάρτησης, με παροχή βραχείας αποτοξίνωσης με Βουπρενορφίνη. 9th European Congress on Heroin Addiction and Related Clinical Problems (European Opiate Addiction Treatment Association), Κροατία, 28-30 Μαΐου 2010.
17. Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α. Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερπητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 74-80.
18. Λαμπράκη, Μ., Κηλαιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίσης, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης χασίς, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
19. Λύκουρας, Ε., Δουζένης, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 30-47.
20. Μαϊστρέλης, Α., Ματζιούνης, Χ., Γεωργάκας, Π., Χαριτοπούλου, Θ., Αναστασιάδης, Ι. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Ο αθλητισμός στην υπηρεσία της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
21. Μάντση, Μ., Τσιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (HCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
22. Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
23. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
24. Μάτσα, Κ. (2010). Η φιλοσοφία και οι αρχές λειτουργίας του 18 ΑΝΩ. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

25. Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
26. Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π., Καλοτεράκης, Φ., Λαϊνάς, Σ. Συντονιστής: Τζαβάρας, Ν. (2010). Θεραπευτικά προγράμματα στην Ελλάδα. Φιλοσοφία και θεραπευτικές αρχές. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
27. Μισουρίδου, Ε. (2010). «Η αναγκαιότητα της συμμετοχής της οικογένειας στη θεραπευτική διαδικασία της απεξάρτησης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 109-115.
28. Μισουρίδου, Ε. (2010). «Το θεραπευτικό τρίγωνο στη θεραπεία απεξάρτησης: Γιατί οι θεραπευτές αγνοούν ή δυσκολεύονται να εντάξουν το αίτημα της οικογένειας στο θεραπευτικό πλαίσιο;» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 87-95.
29. Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
30. Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρηστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα απεξάρτησης;» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 99-107.
31. Παπαγεωργίου, Γ. (2010). Η πρόληψη των υποτροπών και η σημασία της έγκαιρης παρέμβασης για την έκβαση της νόσου. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.
32. Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εχθροί». Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασίς. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
33. Πάριος, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Επτά χρόνια λειτουργίας στην απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 20-28.
34. Πουλόπουλος, Χ., Γαογαλίδης, Κ., Γεωργάκας, Π., Μάτσα, Κ. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Κοινωνική Ένταξη. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
35. Σιάμου, Ι. (2010). Ανταπόκριση στα προβλήματα υγείας των χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 137-151.
36. Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.
37. Σκανδάμη, Π., Χρόνη, Δ., Σταυρόπουλος, Β., Μάτσα, Κ. (2011). «Η διεθνής εμπειρία στη θεραπευτική αντιμετώπιση της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 45-52.
38. Στάμος, Α., Καναβού, Ε. (2010). Θεραπεία. Εξελίξεις και παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην

Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 103-119.

39. Τσιμπουκλή, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ: Ένας οργανισμός μάθησης.» Εκπαίδευση Ενηλίκων (2): 13-17.
40. Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλίνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

4. ΘΕΩΡΙΑ

ΘΕΩΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» Τετράδια Ψυχιατρικής **113**(1): 118-127.
2. Αντωνίου, Α. Σ. (2010). Στρες. Προσωπική ανάπτυξη και ευημερία, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.
3. Γεωργάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.
4. Παννούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοση αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής **113**(1): 54-65.
5. Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
6. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
7. Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
8. Παπαδάτος, Ι. (2010). Ναρκωτικά και Εφηβεία. Αθήνα, Δαρδανός, Κ. & Γ.
9. Πουλόπουλος, Χ. (2010). «Ιστορικό Κέντρο χωρίς σκιές.» Εξαρτήσεις **17**(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 51-52.

5. ΜΕΛΕΤΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» **European Journal of Public Health** 21(3): 311-315.
2. Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.
3. Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» **Journal of Travel Medicine** 18(2): 80-89.
4. Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). «Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007.» **European Journal of Public Health** 21(2): 1-5.
5. Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). «Increasing self-reported suicide attempts by adolescents in Greece between 1984 and 2007.» **Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology** 46(3): 231-237.
6. Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» **Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine** 163(2): 119-125.
7. Sakelliadis, E. I., Papadodima, S. A., Sergentanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). «Self-injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors.» **European Psychiatry** 25(3): 151-158.
8. Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.» **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.
9. Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010).

- «Nightlife Violence: A Gender-Specific View on Risk Factors for Violence in Nightlife Settings: A Cross-Sectional Study in Nine European Countries» **Journal of Interpersonal Violence** **25**(7): 1094-1112.
10. Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» **Journal of Public Health** **54**(2): 199-208.
11. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» **Toxicology Letters** **197**(3): 157-162
12. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» **Toxicology Letters** **201**(3): 191-195.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κατσαρού, Μ., Μπλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα. Ένταξη στη θεραπεία απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** **112**(4): 81-86.
2. Λαμπράκη, Μ., Κηλαιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίσης, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης χασίσ, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Нарκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
3. Μοσχάκου, Γ., Ντζοΐδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόσληψης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - Βιβλιογραφική ανασκόπηση.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** **110**(2): 114-121.
4. Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρηστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα απεξάρτησης.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** **109**(1): 99-107.

6. ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ

ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» **Journal of Hepatology** **52**(1): 100.
2. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 1-5.
3. Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C.» **Liver International** **30**(10): 1454-1460.
4. Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» **Clinical Toxicology** **48**(3): 307.
5. Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» **Arquivos de Gastroenterologia** **47**(3): 238-241.
6. Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» **Epidemiology and Infection** **138**(3): 403-408

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Δρυμούση, Τ., Παπαδόπουλος, Θ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιπολασμός και παράγοντες κινδύνου λοίμωξης από τον ιό της ηπατίτιδας C στα εξαρτημένα άτομα. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.
2. Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Παπαδόπουλος, Θ., Μακρυστάθη, Σ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιδημιολογικοί δείκτες ηπατίτιδας B στα εξαρτημένα άτομα: Συχνότητα και παράγοντες κινδύνου. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.
3. Αναγνώστου, Ο., Τσιρογιάννη, Ε., Γουλής, Ι., Μουρσελλάς, Α., Κόλλια, Σ., Πετρουλάκη, Ε., Δημητρουλόπουλος, Δ., Μίχα, Κ., Παρασκευάς, Ε., Μανωλακόπουλος, Σ. (2010). Η συμμόρφωση και η βουπρενορφίνη ως υποκατάστατο οπιοειδών βελτιώνουν την ανταπόκριση στην θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (ΧΗC) στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ). 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
4. Μάντση, Μ., Τσιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (ΗCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
5. Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.
6. Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντουχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας. Αθήνα, Απρίλιος 2010.

7. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανταράκη, Α. (2010). Κοινωνικές προεκτάσεις της χρήσης. Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 153-163.
2. Κοτσάλης, Λ., Μαργαρίτης, Μ., Φαρσεδάκης, Ι. (2010). Ναρκωτικά (2010) Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3459/2006. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
3. Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.

8. ΠΡΟΛΗΨΗ

ΠΡΟΛΗΨΗ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). «The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-Month follow-up of the EU-Dap cluster randomized controlled trial.» Drug and Alcohol Dependence 108(1-2): 56-64.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγέλου, Μ., Θλιβίτου, Ε., Γκίκα-Μαρκουίζου, Α., Ρούσσος, Α. (2010). «Ο ρόλος της εκπαίδευσης των καθηγητών σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ στην ανάπτυξη και ενίσχυση της πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο. Αξιολόγηση της ικανοποίησης των συμμετεχόντων καθηγητών στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Τομέα Πρόληψης ΚΕΘΕΑ στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ.» Εξαρτήσεις 16.
2. ΕΠΙΨΥ (2011). Τα 71 Κέντρα Πρόληψης ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης; 2009. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής; 16.
3. Κούτρας, Β., Γεωργάκας, Π., Πασσάς, Β., Ζερβάνος, Β., Μαλλιώρη, Μ. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Η θέση της πρόληψης στην πολιτική αντιμετώπιση της εξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
4. Κυρίτση, Ι., Παπαναστασάτος, Γ., Τρίαντος, Π., Τσιώτρα, Σ., Γώγου, Χ. (2010). «Εκπαιδευτικό πρόγραμμα: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την προαγωγή της αγωγής υγείας. Η εμπειρία και η προοπτική της μακρόχρονης και εντατικής εκπαίδευσης των υπεύθυνων αγωγής υγείας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπεύθυνων Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων.» Εξαρτήσεις 16(2): 22-34.
5. Κυρίτση, Ι., Τσιώτρα, Σ., Θλιβίτου, Ε. (2010). «Εκπαίδευση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της πρόληψης στο δημοτικό σχολείο.» Εξαρτήσεις 16(2): 61-73.
6. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόληψη της χρήσης ουσιών σε μια κοινωνία κρίσης. Ο ρόλος των Κέντρων Πρόληψης. 1η Πανελλήνια Διεπιστημονική Διημερίδα των Κέντρων Πρόληψης της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών με θέμα «Πρόληψη επί της ουσίας: Απολογισμός και Προβολή έργου των Κέντρων Πρόληψης», Αθήνα, 27-28 Φεβρουαρίου 2010.
7. Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Πρόληψη. Εξελίξεις και Παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ

για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 51-78.

8. Τσιώτρα, Σ., Αγγέλου, Μ., Κάλφας, Π. (2011). Πρόγραμμα Υποστήριξης Αλλόγλωσσων μαθητών στο μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Εκπαίδευση και Κοινωνική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων, Θεσσαλονίκη, 24-26 Ιουνίου 2011
9. Τσιώτρα, Σ., Νάτσια, Χ., Αγγέλου, Μ. (2010). Ενίσχυση του Παιδιού κατά το μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. 8η Πανελλήνια Συνάντηση Φορέων Πρόληψης, Μεσολόγι, 22-25 Σεπτεμβρίου 2010.

9. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» Toxicology Letters **197**(3): 157-162

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κίτσος, Γ., Τερζίδου, Μ. (2010). Εθνική Στρατηγική και Νομοθεσία για τα Ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 27-41.
2. Κονταξής, Α. (2010). Η ποινική αντιμετώπιση των ναρκωτικών. Αθήνα, Σάκκουλας, Α.
3. Τερζίδου, Μ. (2010). Ανακεφαλαίωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 211-215.

10. ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» In Vivo 24(5): 761-769.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κοκαρίδα, Κ., Μειμάρης, Ι. (2010). Ψυχιατρική συννοσηρότητα σε εξαρτημένα άτομα που παρακολουθούν πρόγραμμα υποκατάστασης με μεθαδόνη και αναγνώριση ψυχοπαθολογίας από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
2. Μάτσα, Κ. (2010). «Διπλή διάγνωση ή συννοσηρότητα; Εξάρτηση από ουσίες με συνυπάρχουσα ψυχική διαταραχή. Θεωρητικοί προβληματισμοί και θεραπευτική αντιμετώπιση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 105-113.
3. Μάτσα, Κ., Κόκκορης, Χ., Γεωργάκης, Π. Συντονιστής: Σταθάκης, Ι. (2010). Η αντιμετώπιση της διπλής διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
4. Μοσχάκου, Γ., Ντζοϊδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόσληψης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - βιβλιογραφική ανασκόπηση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 114-121.
5. Μουσάς, Γ., Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Γιωτάκης, Κ., Μπράτης, Δ., Τσελεμπής, Α. (2010). Συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών και διαταραχών χρήσης ουσιών σε νοσηλευόμενους Ψυχιατρικού Τομέα Γενικού Νοσοκομείου. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
6. Σακκάς, Δ. (2010). Η αντιμετώπιση της συννοσηρότητας ψυχιατρικών διαταραχών - κατάχρηση ουσιών εξάρτησης στα πλαίσια του ψυχιατρικού συστήματος. Μια συστημική θεώρηση. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.
7. Στινάνιδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

8. Στυλιανίδης, Σ., Βακαλοπούλου, Α., Λάβδας, Μ. (2011). «Κοινωνικός αποκλεισμός και συννοσηρότητα εξάρτησης και ψυχικής διαταραχής: Μια κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση.» Σύναψις 1(7): 52-58.
9. Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλίνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

11. ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ – ΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ – ΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). «Evaluation of Prooxidant-Antioxidant Balance in chronic Heroin Users in a single assay: An Identification Criterion for Antioxidant Supplementation.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 228-232.
2. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 1-5.
3. Kovatsi, L., Poulipoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). «Development and validation of a high-performance liquid chromatography method for the evaluation of niflumic acid cross-reactivity of two commercial immunoassays for cannabinoids in urine.» **Journal of Analytical Toxicology** **34**(4): 229-232.
4. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» **Psychiatry Research** **167**(1-2): 106-114.
5. Stefanidou, M., Hatz, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). «Effect of cocaine and crack on the ploidy status of Tetrahymena pyriformis: A study using DNA image analysis.» **Cytotechnology** **63**: 35-40.
6. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» **Toxicology Letters** **197**(3): 157-162
7. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» **Toxicology Letters** **201**(3): 191-195.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντουχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας. Αθήνα, Απρίλιος 2010.

12. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» Addiction 105(11): 1952-1961.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καλατζή, Μ., Κερασιώτη, Α. (2011). «Ευάλωτοι πληθυσμοί στη σύγχρονη πραγματικότητα του μνημονίου. Η δεινή θέση των εξαρτημένων μπτέρων και των παιδιών τους.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 19-22.
2. Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.
3. Σπηλιώτη, Σ. (2010). «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ναρκωτικά. Μια πρώτη αποτύπωση των εμπειριών ατόμων στην Κοινωνική Επανάσταση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 98-105.
4. Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.
5. Στάμος, Α., Σιάμου, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Ανταπόκριση στα κοινωνικά προβλήματα της χρήσης. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 165-179.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΑΛΚΟΟΛ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

(όπου είναι διαθέσιμες)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F., Liappas, I. (2010). «Alteration of biological markers in alcohol-dependent individuals without liver disease during the detoxification therapy.» *In Vivo* 24(3): 325-328.

Background/Aim: The need for sensitive biological markers to detect and prove recent drinking has been the focus of many research groups. The aim of our study was to investigate the alterations of biological markers in a population of alcohol dependent individuals during the detoxification period. **Patients and Methods:** Fifty-two alcohol-dependent individuals were admitted for alcohol detoxification on an inpatient basis. Carbohydrate-deficient transferrin (CDT), gamma-glutamyl transpeptidase (gamma-GT), interleukin-6 (IL-6), mean corpuscular volume (MCV), aspartate transaminase (AST), alanine transaminase (ALT), alkaline phosphatase (ALP) were obtained at admission and on a 15-day basis. Comparisons between measures were made with t-test. **Results:** All biochemical parameters associated with alcoholism, with the exception of MCV, were statistically significantly decreased during the detoxification process ($p < 0.05$). **Conclusion:** CDT is an excellent marker of alcohol overconsumption during evaluation, as well as during the detoxification treatment. IL-6 could serve as an additional marker to CDT, a point needing further investigation.

2. Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). «Epistasis between IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR and TPH2 variations does not impact alcohol dependence disorder features.» *International Journal of Environmental Research and Public Health* 6(7): 1980-1990.

We assessed a set of biological (HDL, LDL, SGOT, SGPT, GGT, HTc, Hb and T levels) and psychometric variables (investigated through HAM-D, HAM-A, GAS, Liebowitz Social Anxiety Scale, Mark & Mathews Scale, Leyton scale, and Pilowski scale) in a sample of 64 alcohol dependent patients, at baseline and after a detoxification treatment. Moreover, we recruited 47 non-consanguineous relatives who did not suffer alcohol related disorders and underwent the same tests. In both groups we genotyped 11 genetic variations (rs1800587; rs3087258; rs1799724; 5-HTTLPR; rs1386493; rs1386494; rs1487275; rs1843809; rs4570625; rs2129575; rs6313) located in genes whose impact on alcohol related behaviors and disorders has been hypothesized (IL1A, IL1B, TNF, 5-HTTLPR, TPH2 and HTR2A). We analyzed the epistasis of these genetic variations upon the biological and psychological dimensions in the cases and their relatives. Further on, we analyzed the effects of the combined genetic variations on the short - term detoxification treatment efficacy. Finally, being the only not yet investigated variation within this sample, we analyzed the impact of the rs6313 alone on baseline assessment and treatment efficacy. We detected the following results: the couple rs6313 + rs2129575 affected the Leyton -Trait at admission ($p = 0.01$) (obsessive-compulsive trait), whilst rs1800587 + 5-HTTLPR impacted the Pilowski test at admission ($p = 0.01$) (hypochondriac symptoms). These results did not survive Bonferroni correction ($p < \text{or} = 0.004$). This lack of association may depend on the incomplete gene coverage or on the small sample size which limited the power of the study. On the other hand, it may reflect a substantial absence of relevance of the genotype variants toward the alcohol related investigated dimensions. Nonetheless, the marginal significance we detected could witness an informative correlation worth investigating in larger samples.

3. Kapaki, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). «Oxidative damage to plasma proteins in patients with chronic alcohol dependence: The effect of smoking.» *In Vivo* 21(3): 523-528.

Background: Accumulating evidence implicates oxidative stress in ethanol-induced toxicity. Ethanol has been reported to be involved in oxidative damage, mostly in vitro, or in post mortem tissues, while biochemical abnormalities in the blood or serum are scanty or lacking. The aim of the present study was to examine the oxidative status of plasma proteins as markers of oxidative stress in subjects with chronic alcohol dependence (CAD). Since smoking has also been associated with oxidative stress this factor was also considered. **Patients and Methods:** A total of 71 patients with CAD and 61 healthy volunteers of comparable age, were included in the study. The protein carbonyl assay was carried out in plasma, as a reliable measure of general oxidative protein damage, in these two groups. **Results:** Increased plasma protein carbonyls (PCs) were found in patients with CAD as compared with the control group (mean values (nmol/mg protein): 4.73+/-1.46 and 3.62+/-0.91 respectively, $p < 0.000001$). Within the control group, smokers had higher PCs than the non-smokers, however this difference was of marginal significance (mean values (nmol/mg protein): 3.93+/-1.32 and 3.47+/-0.63, respectively). The CAD group had significantly increased PCs compared with both the smoker and the non-smoker subgroups of the controls ($p < 0.001$ and $p < 0.001$ respectively). Duration of alcohol consumption, daily alcohol intake, smoke load, folic acid and vitamin B12 levels did not correlate significantly with PC levels. **Conclusion:** The above results support the evidence for systemic oxidative stress in CAD, which must be attributed mainly to alcohol consumption, while smoking may act synergistically.

4. Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). «Neuropsychological assessment of cognitive function in chronic alcohol-dependent patients and patients with Alzheimer's disease.» *In Vivo* 21(6): 1115-1118.

Background: Heavy and chronic dependence and Alzheimer's disease may share some neuropsychological characteristics. **Patients and Methods:** The pattern of neuropsychological characteristics of 33 alcohol-dependent patients who reported memory disturbances were evaluated and compared to the neuropsychological performance of 38 patients with mild-stage Alzheimer's disease and 73 healthy subjects, serving as controls. Alcohol-dependent patients were examined with tools concerning the pattern of alcohol abuse and problems related to alcohol consumption. All groups completed a full battery of neuropsychological tests for the assessment of cognitive functions, such as different kinds of memory, attention, executive function, etc. **Results:** Alcohol-dependent patients fared worse compared to the control subjects in every test used. The comparison of alcohol-dependent patients versus patients with Alzheimer's disease showed that the latter are much more burdened, as far as cognition is concerned, in all aspects of memory. **Conclusion:** Alcohol-dependent patients, even if they are not demented, have mild cognitive impairment in all domains of cognition (memory and frontal functions) in comparison with controls which performed within the norms. Verbal fluency, working memory and frontal functions were impaired at the same degree in alcohol-dependent patients and in patients with Alzheimer's disease. Memory problems were more pronounced in Alzheimer's disease patients.

5. Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» *In Vivo* 24(5): 761-769.

There is high comorbidity of alcohol dependence with mood, anxiety, substance abuse and personality disorders. Personality disorders, in particular, are considered to be an important contributing and/or predisposing factor in the pathogenesis, clinical course and treatment outcome of alcohol dependence. According to clinical and epidemiological studies, the prevalence of personality

disorders in alcoholism ranges from as low as 22-40% to as high as 58-78%. The literature has focused primarily on antisocial and borderline personality disorders; however, almost the whole spectrum of personality disorders can be encountered in alcohol dependence, such as the dependent, avoidant, paranoid and others. A number of factors, such as sampling methods, diagnostic criteria used or assessment procedures applied, may explain this wide variation. The quest of a distinct 'alcoholic personality' dates from the first half of the 20th century but failed to reveal consistent and strong substantiation. However, renewed efforts provided evidence for the importance of impulsivity/disinhibition and neuroticism/negative affectivity in the development of alcohol dependence; the role of other personality traits such as extraversion/sociability is still unclear. These findings led to a number of typologies, some of the most popular and influential being those of Cloninger, Babor, and Lesch.

6. Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» **Alcoholism: Clinical and Experimental Research 2011 35: 22A.**

Care to alcoholic patients in Southern Europe may differ in details among countries. In general it is provided by both the public and private health sector as well as volunteer and nongovernmental organizations. A trend towards formation of regional alcoholology networks is noticed. Health care to the alcoholic patient is offered by a great variety of health professionals: Psychiatrists, gastroenterologists, internists, general practitioners, psychologists, and social workers. Specialist treatment is targeted at patients with a varying severity spectrum of alcohol dependence or psychiatric comorbidities. Health care in the form of specialist alcohol treatment varies considerably from country to country depending on national policies, availability of services, funding, and varying human resources. The structures involved include outpatient alcohol withdrawal centres and hospitals. Hospital management of alcoholic patients is realized mostly in psychiatric and medical units (internal medicine, hepatology and gastroenterology). In few hospitals there is a comprehensive addiction medicine centre (outpatients' clinic, inpatient beds, individual and group psychotherapy, family therapy, care for patients with dual diagnosis, on site participation of representatives of mutual help groups, educational means of patients, etc.). The strong points in the treatment of alcoholic patients are mainly associated with regional alcoholology networks. These networks may help in maintaining a continuum of care: reduce fragmentation of services, deliver services in the most effective and appropriate manner, coordinate referral and monitoring. The weak points are: limited human resources, impaired clinical skills for case assessment at the primary care level, difficulties in exchanging good clinical practices, lack of common methodology, low effectiveness of after-care services with high relapse rates, lack of evaluation programs for health care systems for alcoholic patients. Alcoholism treatment should be more accessible in all levels of health care systems. Early diagnosis and intervention may be improved through higher awareness and a positive attitude of the primary health care providers. Exchange of good clinical practices between countries may improve alcoholism treatment models. A scientific evaluation of different alcoholic patients' treatment modalities should be implemented.

7. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» **Addiction 105(11): 1952-1961.**

Aims: The frequency and the effect of alcohol and illicit drugs on injury type, severity and location of death in motor vehicle collision (MVC) fatalities were investigated. **Design:** Retrospective case-control study based on autopsy and toxicology. **Settings:** Single faculty accepting referrals from Greater Athens and prefectures. **Participants:** Consecutive pre-hospital and in hospital fatalities.

Measurements: Demographics, toxicology, abbreviated injury scale (AIS), injury severity score (ISS), and location of death. **Findings:** Of the 1860 screened subjects, 612 (32.9%) constituted the positive toxicology group (PTG) for alcohol or illicit drugs or both and the 1248 (67.1%) the negative toxicology group (NTG). The median age was 34 (4-90) years for the PTG and 45 (3-97) years for the NTG. The PTG included significantly higher proportions of males and motorcyclists. The PTG had a 50% increased risk for a severe (AIS \geq 3) cervical spine and 85% for a severe upper extremity injury, compared to the NTG. A total of 29.2% of the PTG and 22.4% of the NTG deaths were non-preventable (ISS=75). The frequency of severe trauma (ISS \geq 16) was comparable between PTG and NTG (P=0.87). The PTG presented with a median ISS of 43 (6-75) versus 41 (2-75) of the NTG, hence without significant difference (P=0.11). The pre-hospital death rate was 77.8% for the PTG versus 58% of the NTG (P<0.001). The analysis confirmed that the odds of positive toxicology were considerably higher in the subjects who arrived dead at the hospital (OR 2.62, P <0.001). **Conclusions:** In the greater Athens region, almost a third of motor vehicle collision-related fatalities involved alcohol, illicit drugs or both. Individuals screened positive for alcohol or drugs were 2.6 times more likely to die before hospital admission than those with a negative toxicology screen, despite comparable injury severity. Specific evidence-based management protocols and reassessment of surveillance are required.

8. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O.,

Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Alcohol and psychoactive drugs increased the pre-hospital mortality in 655 fall-related fatalities in Greece: A call for management protocols.» **Injury.**

Introduction: The frequency of alcohol and psychoactive drugs in fall-related fatalities and their effect on type, severity of injury and location of death constitute the subjects of this study. **Methods:** A retrospective analysis based on autopsy and toxicology compared demographics, location of injury, intention for the injury, height of fall, Abbreviated Injury Scale - 90 (AIS-90), post-mortem Injury Severity Score (ISS), and location of death. **Results:** Amongst 655 fall-related fatalities screened for alcohol and psychoactive drugs 123 (18.8%) were classified in the positive toxicology group (PTG) and the remaining in the negative toxicology group (NTG). The median ages were 48 (16-94) years for the PTG and 62 (12-96) years for the NTG. The screened represent 31% of the national toll. The median height of fall was 7m and the median blood alcohol concentration was 53 (1.5-630)mg/dl. Males were more likely to be included in the PTG than females (21.6 versus 13.6%, p=0.014) as were the aged between 11 and 60 years. The odds of severe (AIS \geq 3) head, thoracic, abdominal, extremity, and spine injuries were not influenced by toxicology status. Fatalities of the PTG were as likely to have severe trauma (ISS \geq 16) as were fatalities of the NTG (93.5 versus 90.8%, p=0.34). There was no significant difference of ISS between PTG (median ISS 43, range: 6-75) and NTG (median ISS 35, range: 3-75). Nevertheless, 76.4% of the subjects of the PTG died during the pre-hospital stage of care compared to 60.5% of the subjects of the NTG, which was highly significant (or=2.80, p=0.001) after controlling for confounders as age, gender, intention for injury, height of fall, and ISS. **Conclusions:** In fall related trauma, alcohol and psychoactive drugs increased the risk of death during the pre-hospital stage by 2.80 times. This is strong evidence that specific protocols for their early management should be instituted.

9. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» **BMC Psychiatry** 11(41).

Background: GABAergic anticonvulsants have been recommended for the treatment of alcohol dependence and the prevention of relapse. Several studies have demonstrated topiramate's efficacy

in improving drinking behaviour and maintaining abstinence. The objective of the present open-label controlled study was to assess efficacy and tolerability of low-dose topiramate as adjunctive treatment in alcohol dependence during the immediate post-detoxification period and during a 16-week follow-up period after alcohol withdrawal. **Methods:** Following a 7-10 day inpatient alcohol detoxification protocol, 90 patients were assigned to receive either topiramate (up to 75 mg per day), in addition to psychotherapeutic treatment (n=30) or psychotherapy alone (n=60). Symptoms of depression and anxiety, as well as craving, were monitored for 4-6 weeks immediately following detoxification on an inpatient basis. Thereafter, both groups were followed as outpatients at a weekly basis for another 4 months in order to monitor their course and abstinence from alcohol. **Results:** A marked improvement in depressive ($p < 0.01$), anxiety ($p < 0.01$), and obsessive-compulsive drinking symptoms ($p < 0.01$) was observed over the consecutive assessments in both study groups. However, individuals on topiramate fared better than controls ($p < 0.01$) during inpatient treatment. Moreover, during the 4-month follow up period, relapse rate was lower among patients who received topiramate (66.7%), compared to those who received no adjunctive treatment (85.5%), ($p = 0.043$). Time to relapse in the topiramate augmentation group was significantly longer compared to the control group (log rank test, $p = 0.008$). Thus, median duration of abstinence was 4 weeks for the non-medicated group whereas it reached 10 weeks for the topiramate group. No serious side effects of topiramate were recorded throughout the study. **Conclusions:** Low-dose topiramate as an adjunct to psychotherapeutic treatment is well tolerated and effective in reducing alcohol craving, as well as symptoms of depression and anxiety, present during the early phase of alcohol withdrawal. Furthermore, topiramate considerably helps to abstain from drinking during the first 16-week post-detoxification period.

10. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» In Vivo 24(2): 231-233.

Background: Wernicke-Korsakoff syndrome (WKS) is a neuropsychiatric condition which results from thiamine deficiency, most commonly due to alcohol abuse. The prognosis of WKS is poor and its outcome depends mainly on prompt treatment. **Case Report:** A 52-year-old male with a ten-year history of heavy alcohol abuse was admitted in hospital and treated for WKS. Ataxic and oculomotor symptoms promptly reversed following standard treatment but no change was observed in higher mental functioning. Although the protracted WK symptoms made the patient's improvement unlikely, aggressive treatment with thiamine (600 mg/day orally and 300 mg/day intramuscularly) fully reversed the condition within two months. **Conclusion:** Even though prolongation of undertreatment of WKS typically precludes significant improvement of symptoms due to irreversible damage of the brain, at least in some cases, higher thiamine doses (over 500 mg/day) for a longer period (at least three months) than usually recommended should be tried.

11. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). «Alcoholic optic neuropathy: Another complication of alcohol abuse.» The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences 20(3): 368-369.

12. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» Journal of Psychopharmacology 24(9): 1375-1380.

There is evidence that GABAergic anticonvulsants can be efficacious in the treatment of alcohol dependence and in the prevention of alcohol relapse because these agents act on the substrate that is involved in alcoholism. Tiagabine, a selective GABA transporter1 reuptake inhibitor, may

be a promising candidate for the treatment of alcohol-dependent individuals. In this randomized, open pilot study, we aimed to investigate the efficacy and tolerability of tiagabine as adjunctive treatment of alcohol-dependent individuals (N = 60) during the immediate post-detoxification period and during a 6-month follow-up period following alcohol withdrawal. A control non-medicated group of alcohol-dependent individuals (N = 60) was used for comparisons in terms of anxiety and depressive symptoms, craving and drinking outcome. Although a steady improvement in terms of psychopathology, craving and global functioning was observed in both groups throughout the study, subjects on tiagabine improved significantly more compared to the control subjects ($P < 0.001$). Furthermore, the relapse rate in the tiagabine group was lower than in the control group (7 vs 14.3%). Tiagabine was well tolerated and only a minority of the participants reported some adverse effects in the beginning of tiagabine treatment. Results from this study suggest that tiagabine is a safe and effective medication for the management of alcohol dependence when given adjunctively to a standard psychotherapy treatment. Further studies are warranted before definite conclusions can be reached.

13. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Fortoni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» **Psychiatry Research** **167**(1-2): 106-114.

Clinical outcome of alcoholism may be partly under genetic control. The serotonergic system is involved in alcohol intake, and it has been widely investigated in alcohol dependence. Recently, attention has been focused on the neuronal tryptophan hydroxylase 2 gene (TPH2). TPH2 variants have been consistently associated with anxiety-related traits; since anxiety is critical for alcohol dependence treatment, in the present paper we investigated 9 SNPs within the THP2 gene in anxiety symptoms during the detoxification procedure. The sample comprised 68 alcohol-dependent patients who were evaluated with the Hamilton Rating Scale for Anxiety, before and after the detoxification procedure. Other psychopathological indicators of outcome, such as depression and anxiety sub-features were also investigated. We did not observe a role for TPH2 variants in the efficacy of treatment in relieving anxiety and other psychopathological symptoms. However, a haplotype that included the promoter rs4570625 polymorphism (associated with anxiety-related traits in previous studies) showed an association with the severity of anxiety symptoms on admission. This preliminary finding, although obtained on a small sample, may provide further support for a role of the TPH2 gene in emotional behaviors. Furthermore, the present study suggests the possible functional significance of the promoter rs4570625 polymorphism. The present preliminary results are of interest in alcoholism, given that comorbidity with anxiety represents a critical problem in treatment settings and response to detoxification.

14. Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» **Journal of Public Health** **54**(2): 199-208.

Objective: To examine trends in the prevalence of monthly alcohol use and lifetime drunkenness among 15 year olds in 20 European countries, the Russian Federation, Israel, the United States of America, and Canada. **Methods:** Alcohol use prevalence and drunkenness were assessed in the Health Behavior in School-aged Children Survey conducted in each country in 1998, 2002, and 2006. Trends were determined using the Cochran-Mantel-Haenszel test for trends. **Results:** Average monthly alcohol use across all countries declined from 45.3% to 43.6% and drunkenness declined from 37.2% to 34.8. There was substantial variability across countries, with decreases in some countries and increases or no change in use or drunkenness in others. The overall decline was

greater among boys, from 41.2% to 36.7% than among girls, 33.3% to 31.9%. In most of the countries where drinking or drunkenness increased, it was due mainly to increases among girls. **Conclusions:** Trends in alcohol use and drunkenness varied by country. Drinking and drunkenness remained higher among boys than girls, but the gap between boys and girls declined and girls appear to be catching up with boys in some countries

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η., Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.

Σκοπός: Το Ιατρείο Αλκοόλ της Γαστρεντερολογικής Κλινικής του ΠΑΓΝΗ λειτουργεί από το 2004, παρέχοντας βοήθεια σε ασθενείς με αλκοολική ηπατοπάθεια. Παρουσιάζεται η εμπειρία των τελευταίων πέντε ετών. **Υλικό-Μέθοδος:** Η ομάδα αλκοολογίας αποτελείται από δύο γαστρεντερολόγους, ένα ψυχίατρο και μία κοινωνική λειτουργό που πέραν της ιατρικής και ψυχιατρικής φροντίδας προσφέρουν συνέντευξη κινητοποίησης και συμβουλευτική σε ασθενείς με προβλήματα από το αλκοόλ. Το ιατρείο συνεργάζεται και με ομάδες οικογενειών ατόμων με προβλήματα από το αλκοόλ σε θεραπεία (club οικογενειών, μέθοδος Hudolin). Από τον Φεβρουάριο 2005 έως τον Αύγουστο 2010, 440 ασθενείς επισκέφθηκαν οικειοθελώς το ιατρείο. Αναλύθηκαν αναδρομικά τα δεδομένα 396 ασθενών. **Αποτελέσματα:** Διάμεση ηλικία 45 έτη (15-83), 25/396 οικονομικοί μετανάστες, 44/396 γυναίκες, 203/396 προσήλθαν με μέλη της οικογένειάς τους. Ψυχιατρική συνοσηρότητα παρουσίαζε το 7.4%. 7,1% ανέφερε χρήση παράνομων ουσιών στο παρελθόν, 8,9% άνεργοι. Καθημερινή κατάχρηση ανέφερε το 67%, 3% το Σαββατοκύριακο και οι υπόλοιποι ευκαιριακή (binge drinking). Παρουσιάζεται η παρακολούθηση 227 ασθενών μια που 169 (42.6%) επισκέφθηκαν το ιατρείο μια φορά. Σε 66/227 συνταγογραφήθηκαν βενζοδιαζεπίνες, αντικαταθλιπτικά και/ή φάρμακα για πρόληψη υποτροπών, 99/227 συμμετείχαν σε club οικογενειών εβδομαδιαία, 58/227 και τα δύο. Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης (1 μήνας - 5 έτη), σε αποχή παρέμειναν 104/227 ενώ 20/227 ανέφεραν ολισθήματα χωρίς απώλεια του ελέγχου (59.9%). Αποτυχία παρατηρήθηκε στο 40.1% (43/227 με συχνές υποτροπές και 40/227 χωρίς αποχή). Από τους 104 ασθενείς σε αποχή το 54% παρεμείνει έτσι για λιγότερο από 3 μήνες, το 23.4% μεταξύ 3-6 μηνών, 7.2% μεταξύ 6-12 μηνών και το 15.3% για περισσότερο από ένα έτος. **Συμπεράσματα:** Η διεπιστημονική προσέγγιση μιας ευαίσθητοποιημένης ομάδας αλκοολογίας σε συνεργασία με εθελοντές των clubs, επέτυχαν τη διατήρηση αποχής από χρήση σε περισσότερους από τους μισούς ασθενείς που συστηματικά παρακολούθηθηκαν στο ιατρείο αλκοόλ.

2. Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α., Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερπητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 112(4): 74-80.

Εισαγωγή: Οι διαταραχές που σχετίζονται με το αλκοόλ αναφέρονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) σαν ένα μεγαλύτερο πρόβλημα υγείας, το οποίο, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, αναλογεί στο 1,4% της συνολικής παγκόσμιας επιβάρυνσης από νοσήματα. Στις ΗΠΑ όπου 8 εκατομμύρια άτομα ηλικίας 18 και άνω πληρούν τα κριτήρια κατά DSM-IV για εξάρτηση από αλκοόλ, έχει αποδειχθεί ότι η εξάρτηση αυτή αυξάνει τον κίνδυνο θνησιμότητας έως και 50% ανεξάρτητα από την ποσότητα κατανάλωσης οινοπνεύματος. Στις ΗΠΑ ο επιπολασμός της εξάρτησης από το αλκοόλ είναι 3,8% (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Περίπου το ίδιο ποσοστό εξάρτησης από το

αλκοόλ, κυμαινόμενο από 1 έως 5% αναφέρει και ο ΠΟΥ για τις υπόλοιπες αναπτυσσόμενες χώρες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η Ελλάδα (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Ο αλκοολισμός αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα Δημόσιας Υγείας ιδιαίτερα αν ληφθούν υπόψη και οι επιπλοκές, το αναβιβάζουν σε τρίτο πρόβλημα Δημόσιας Υγείας. Η χρήση αλκοόλ σχετίζεται με περιστατικά βίας, τροχαία ατυχήματα, πρόωρη συνταξιοδότηση, εργατικά ατυχήματα, αυτοκτονικές συμπεριφορές, προβλήματα σωματικής υγείας, ανάγοντας με αυτόν τον τρόπο τον αλκοολισμό σε τρίτο πρόβλημα Δημόσιας Υγείας. (Δουζένης - Μουσσάς, 2007, Μουσσάς & συν., 2009, Μουσσάς - Μαλλιώρη, 2009). Τα πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα (2004) για την Ελλάδα δείχνουν ότι, παρά τη διαχρονική μείωση, η κατανάλωση αλκοόλ συνεχίζει να αποτελεί μια διαδεδομένη συνήθεια στη χώρα μας. Στην χώρα μας η χρήση αλκοόλ, παρουσιάζει κατά κεφαλή κατανάλωση 11,39 λίτρα και καταλαμβάνει την 10η θέση μεταξύ 26 ευρωπαϊκών χωρών. Η κατανάλωση οινοπνευματωδών από τους μαθητές παρουσιάζεται γενικά σταθερή κατά την περίοδο 1984-2003. Κατά την περίοδο αυτή, η χρήση μειώθηκε το 1998 σε σχέση με το 1993, αλλά αυξήθηκε το 2003 (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Η «βαριά κατανάλωση» οινοπνεύματος, δηλαδή η κατανάλωση 5 ή περισσότερων ποτηριών για 3 τουλάχιστον φορές τον προηγούμενο μήνα, εμφανίζεται ελαφρά αυξημένα τα τελευταία 5 χρόνια. Τα περιστατικά μέθης αυξάνονται σταθερά. Το 2003 ποσοστό 12,4% των μαθητών δηλώνουν ότι έχουν μεθύσει 3 φορές κατά το προηγούμενο της έρευνας χρόνο. Επειδή η αντίληψη της μέθης είναι υποκειμενική, αξιολογείται περισσότερο η αυξητική τάση που καταγράφεται παρά τα ίδια τα ποσοστά (Τερζίδου 2006). Ο κίνδυνος νοσηρότητας από αλκοολισμό σε όλη τη διάρκεια ζωής, ανέρχεται για τους άνδρες σε 10-15% και για τις γυναίκες 3-5%. Η επίπτωση για ένα χρόνο υπολογίζεται στο 6%. Η νόσος αρχίζει στη νεαρή ηλικία των 20 ετών περίπου. Μόνο το 10% των αλκοολικών εμφανίζει έναρξη νόσου μετά τα 55 έτη (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). **Διάγνωση:** Σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά κριτήρια της Αμερικάνικης Ψυχιατρικής Εταιρείας, όπως περιγράφονται στο Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών Διαταραχών (DSM-IV-TR), ο αλκοολισμός υπάγεται σε μια ευρύτερη διαγνωστική κατηγορία. Διαταραχές που συνδέονται με ουσίες: Αυτές περιλαμβάνουν 2 ομάδες διαταραχών (Kaplan & Sadok's, 2007, Χοϊδής - Λύκουρας, 2007, Μέλλος - Λιάππας, 2006, Stern, 2004). 1) Εξάρτηση χρήσης ουσιών, 2) Κατάχρηση ουσιών. Διαταραχές προκαλούμενες από ουσίες (μεταξύ των οποίων και το αλκοόλ): 1) Τοξίκωση, 2) Στέρηση, 3) Ντελίριο, 4) Επιμένουσα Άνοια, 5) Επιμένουσα Αμνησιακή Διαταραχή, 6) Ψυχωτική διαταραχή, 7) Διαταραχή Διάθεσης, 8) Αγχώδης Διαταραχή, 9) Σεξουαλική Δυσλειτουργία, 10) Διαταραχή ύπνου.

3. Μαρτινίδης, Γ., Τούνα, Ε. (2011). «Η ιστορία της χρήσης και της κατάχρησης του αλκοόλ.» Σύναψις 1(7): 64-74.

Η ανακάλυψη και η διάδοση του αλκοόλ: Η ιστορία του αλκοόλ αρχίζει το 10000 π.Χ. στη Μεσοποταμία και τη γύρω περιοχή, όπου οι κλιματολογικές συνθήκες, μετά το τέλος της πιο πρόσφατης εποχής των παγετώνων, δημιούργησαν το ιδανικό περιβάλλον για τις περιπλανώμενες ομάδες τροφοσυλλεκτών, τα κοπάδια από άγριες κατσίκες, πρόβατα, αγελάδες και γουρούνια, καθώς και τις συστάδες από σιτάρι και κριθάρι (Diamond, 1997). Για τις ομάδες αυτές, τα σιτηρά παρείχαν άφθονη τροφή, ιδίως όταν ανακάλυψαν ότι μπορούσαν να τα αποθηκεύουν. Έπρεπε βέβαια να βρίσκονται στην περιοχή τον καιρό της συγκομιδής και έπειτα να παραμείνουν εκεί για να τα φυλάξουν. Εικάζεται ότι οι πρώτες μόνιμες κατοικίες προέκυψαν κάτω από αυτές τις συνθήκες (Standage, 2006). Ανακάλυψαν και κάτι ακόμα: λόγω ζυμώσεων τα σιτηρά γίνονταν γλυκύτερα όταν βρέχονταν και ο κυλός τους, που έμενε ανέγγιχτος για μερικές ημέρες, γινόταν ελαφρώς αφρώδης και ευχάριστα μεθυστικός. Ήταν η πρώτη μπίρα (Standage, 2006). Λίγο μακρύτερα, στην Αίγυπτο, η μπίρα ήταν αρχικά τροφή, όμως σύντομα άρχισε και η ευφραντική, ιατρική και θρησκευτική της χρήση (Gately, 2009). Στο μεταξύ, ανακαλύφθηκε και το κρασί, που μέχρι το 4000 π.Χ. εξαπλώθηκε από τη σημερινή Γεωργία και το Ιράν στην Αίγυπτο, όπου έγινε το ποτό των αρχόντων, ενώ ο απλός

λαός συνέχιζε να πίνει μπίρα, δημιουργώντας έτσι την πρώτη περίπτωση στην ιστορία όπου το αλκοόλ σφράγιζε έναν ταξικό διαχωρισμό (McGovern, 2003). Την ίδια εποχή, στις Ορκάδες νήσους, βόρεια της Σκωτίας, παρασκευάζαν παραισθησιογόνες μπίρες με την προσθήκη τοπικών φυτών που σε μεγάλες ποσότητες ήταν δηλητηριώδη, αλλά σε μικρότερες προκαλούσαν ναυτία, θολή όραση, ταχυπαλμία, ζάλη, ευφορία, παραισθήσεις και ακόμη μια αίσθηση πτήσης ή αιώρησης! Φαίνεται ότι οι άνθρωποι εδώ έπιναν περισσότερο για το αποτέλεσμα του αλκοόλ παρά για να ικανοποιήσουν την πείνα ή τη δίψα τους (Frances, Miller & Mack, 2005). Πολλές από τις σημερινές κοινωνικές συνθήκες γύρω από το ποτό έχουν τις ρίζες τους σε παραδόσεις των Σουμέριων και των αρχαίων Αιγυπτίων. Καθώς η πρώτη μορφή μπίρας περιείχε πολλά στερεά υπολείμματα, την έπιναν με αχυρένια καλαμάκια (Eames, 1995). Οι Σουμέριοι εξακολουθούσαν να πίνουν τη μπίρα τους με καλαμάκια και όταν αργότερα μπορούσαν να τη φιλτράρουν, επειδή έτσι μπορούσαν να πίνουν από το ίδιο δοχείο, να μοιράζονται το ποτό. Ήταν σύμβολο εμπιστοσύνης πως το ποτό δεν ήταν δηλητηριασμένο ή ακατάλληλο. Το σύγχρονο τσουγκρισμα των ποτηριών συμβολίζει την επανένωσή τους στο ίδιο δοχείο και η συνήθειά μας να σηκώνουμε τα ποτήρια στον αέρα για να ευχηθούμε παραπέμπει στους λαούς εκείνους που με το αλκοόλ επικαλούνταν τις υπερφυσικές δυνάμεις (Standage, 2006)

4. Σιάμου, Ι., Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Οιοπνευματώδη. Χρήση και εξάρτηση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 181-201.

Συμπεράσματα: Το σχολικό έτος 2008-2009 παρατηρείται ότι το ποσοστό υλοποίησης Προγραμμάτων Αγωγής Υγείας για την πρόληψη των οιοπνευματωδών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση έχει μειωθεί σημαντικά σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα σχολικά έτη (2006-2007 και 2007-2008). Σύμφωνα με τα στοιχεία παρατηρήθηκε αύξηση στον αριθμό των ατόμων που ζήτησαν βοήθεια για απεξάρτηση από το αλκοόλ το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2008). Ο σημαντικότερος λόγος εξόδου από τα θεραπευτικά προγράμματα το 2009 παραμένει, όπως και για τα προηγούμενα έτη (2008, 2006), η ολοκλήρωση της θεραπευτικής διαδικασίας. Από την άλλη πλευρά, αυξητική τάση παρατηρείται στα ποσοστά πρόωρης χορήγησης εξιτηρίου μεταξύ των ετών 2009, 2008 και 2006. Το κοινωνικο-δημογραφικό προφίλ των ατόμων που προσεγγίζουν τις θεραπευτικές δομές δεν έχει διαφοροποιηθεί την τελευταία οκταετία, κατά την οποία συγκεντρώνονται στοιχεία για τα οιοπνευματώδη (2002-2009), δηλαδή τα περισσότερα άτομα είναι άνδρες, ηλικίας άνω των 36 ετών και εργαζόμενοι. Όσον αφορά τα προγράμματα κοινωνικής επανένταξης, εκφράστηκε η ανάγκη για περισσότερο επιστημονικό προσωπικό, μεγαλύτερη εποπτεία προσωπικού και ενίσχυση της εκπαίδευσής τους σε θέματα κοινωνικής ένταξης. Επιπλέον, εκφράστηκε η ανάγκη για βελτίωση της κτιριακής και υλικοτεχνικής υποδομής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Τροχαίας, αν και παρουσιάζεται αύξηση στον αριθμό των ελεγχθέντων ατόμων για μέθη και άλλα παραπτώματα τα τέσσερα τελευταία χρόνια (2006-2009), ο αριθμός των περιστατικών με ένδειξη μέθης συνεχώς μειώνεται για το ίδιο χρονικό διάστημα.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ ΜΕ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

(όπου είναι διαθέσιμες),

ΧΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ 12 ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» Journal of Hepatology 52(1): 100.

Introduction: Intravenous drug use (IVDU), is the main route for HCV transmission in western countries. In real life many physicians withhold anti viral treatment in IVDUs due to concerns regarding adherence and response rates: in addition there are limited data for the role of substitution therapy on treatment outcome. **Aim:** a. to evaluate HCV treatment outcome among IVDUs receiving methadone or buprenorphine, b. to investigate factors influencing treatment outcome. **Conclusions:** Our data showed that combination anti viral treatment achieved SVR in 66.7% of IVDUs under substitution therapy. Buprenorphine and adherence to treatment were independently associated with higher SVR. Further research is needed in order to explore the role of buprenorphine on improving SVR and efforts are needed to improve adherence to treatment.

2. Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» European Journal of Public Health 21(3): 311-315.

Background: Mediterranean lifestyle has long been hailed as protective against certain risk behaviours and diseases. Mediterranean drinking patterns of moderate alcohol consumption as part of daily life have often been assumed to protect young people from harmful alcohol consumption, in contrast to Northern European drinking partners. Nightlife environments are strongly related to alcohol and drugs use, and other health risk behaviours, but few cross-national studies have been undertaken amongst young Europeans frequenting bars and nightclubs. This study aims to understand differences in nightlife risk-taking behaviours, between young nightlife users from Mediterranean and non-Mediterranean cultures, including alcohol and illicit drug use, unprotected sex, violence and driving under the influence of alcohol. **Methods:** A total of 1363 regular nightlife users aged 16-35 years were surveyed in nine European cities by means of self-reported questionnaire. Sample selection was done through respondent driven sampling techniques. **Results:** After controlling for demographic variables, no differences among the Mediterranean and non-Mediterranean samples were found in current alcohol, tobacco, cannabis, or cocaine use, neither in violent behaviours, but Northern people were more likely to get drunk (adjusted odds ratio (AOR) = 0.53), while Mediterranean were more likely to have unprotected sex (AOR=2.01) and to drive drunken (AOR=5.86). **Conclusion:** Our data suggest that stereotypes are partially confirmed, and that Mediterranean lifestyle is protective for some risk behaviours (drunkenness, ecstasy and amphetamines current use), but not for all of them. Further research in

depth is needed in order to clarify the relations between cultural patterns, social norms and nightlife risk behaviours assumed by the young people.

3. Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.

The aim of this paper is to investigate the relationships between Problematic Internet Use (PIU) among university students in Greece and factors such as gender, age, family condition, academic performance in the last semester of their studies, enrollment in unemployment programs, amount of Internet use per week (in general and per application), additional personal habits or dependencies (number of coffees, alcoholic drinks drunk per day, taking substances, cigarettes smoked per day), and negative psychological beliefs. Data were gathered from 2,358 university students from across Greece. The prevalence of PIU was 34.7% in our sample, and PIU was significantly associated with gender, parental family status, grade of studies during the previous semester, staying or not with parents, enrollment of the student in an unemployment program, and whether the student paid a subscription to the Internet ($p < 0.0001$). On average, problematic Internet users use MSN, forums, YouTube, pornographic sites, chat rooms, advertisement sites, Google, Yahoo!, their e-mail, ftp, games, and blogs more than non-problematic Internet users. PIU was also associated with other potential addictive personal habits of smoking, drinking alcohol or coffee, and taking drugs. Significant risk factors for PIU were being male, enrolment in unemployment programs, presence of negative beliefs, visiting pornographic sites, and playing online games. Thus PIU is prevalent among Greek university students and attention should be given to it by health officials.

4. Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» **Journal of Travel Medicine** 18(2): 80-89.

Background: Young people's alcohol and drug use increases during holidays. Despite strong associations between substance use and both violence and unintentional injury, little is known about this relationship in young people holidaying abroad. We examine how risks of violence and unintentional injury abroad relate to substance use and the effects of nationality and holiday destination on these relationships. **Methods:** A cross-sectional comparative survey of 6,502 British and German holidaymakers aged 16 to 35 years was undertaken in airports in Cyprus, Greece, Italy, Portugal, and Spain. **Results:** Overall, 3.8% of participants reported having been in a physical fight (violence) on holiday and 5.9% reported unintentional injury. Two thirds reported having been drunk on holiday and over 10% using illicit drugs. Levels of drunkenness, drug use, violence, and unintentional injury all varied with nationality and holiday destination. Violence was independently associated with being male, choosing the destination for its nightlife, staying 8 to 14 days, smoking and using drugs on holiday, frequent drunkenness, and visiting Majorca (both nationalities) or Crete (British only). Predictors of unintentional injury were being male, younger, using drugs other than just cannabis on holiday, frequent drunkenness, and visiting Crete (both nationalities). **Conclusions:** Violence and unintentional injury are substantial risks for patrons of international resorts offering a hedonistic nightlife. Understanding those characteristics of resorts and their visitors most closely associated with such risks should help inform prevention initiatives that protect both the health of tourists and the economy of resorts marketed as safe and enjoyable places to visit.

5. Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» **Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine** 163(2): 119-125.

Objective: To compare adolescent cannabis use between 2002 and 2006 and to investigate links to the frequency of evenings spent out with friends. **Design:** The Health Behavior in School-Aged Children study, an international study carried out in collaboration with the World Health Organization/Europe. **Setting:** A total of 31 mostly European and North American countries and regions. **Participants:** A total of 93 297 students aged 15 years. **Outcome measure:** Cannabis use in the last 12 months in relation to the mean frequency of evenings out with friends per week. **Results:** A decrease in the prevalence of cannabis use was found in most of the 31 participating countries and regions. The most marked decreases were found in England, Portugal, Switzerland, Slovenia, and Canada. Increases occurred only in Estonia, Lithuania, Malta, and among Russian girls. The more frequently adolescents reported going out with their friends in the evenings, the more likely they were to report using cannabis. This link was consistent for boys and girls and across survey years. Across countries, changes in the mean frequency of evenings spent out were strongly linked to changes in cannabis use. **Conclusions:** The findings are consistent with the hypothesis that by going out less frequently in the evenings with friends, adolescents had fewer opportunities to obtain and use cannabis. Future research is needed to learn more about the nature of evenings out with friends and related factors that might explain changes in adolescent cannabis use over time

6. Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouwehand, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). «Gender and regional differences in client characteristics among substance abuse treatment clients in the Europe.» *Informa Healthcare* 18(1): 24-31.

Aims: To assesses the extent of the gender gap among the treated population of drug users across Europe. **Methods:** This analysis reports data on 363,170 clients from 4647 treatment units in 23 countries (22 European Union member states and Switzerland). **Findings:** Overall, males outnumber females by four, but the gender ratio varies not only by geographical region/country, but also by drug. In the majority of countries, the most common primary problem drug is opioids, and the overall gender ratio mirrors the gender ratio of opioid users. In some countries, a considerable proportion of treated drug users have cannabis and stimulants (cocaine/amphetamines/methamphetamines) as primary problem drugs. Stimulants other than cocaine and other drugs have lower, while cannabis has a higher than overall male-to-female gender ratio. **Conclusions:** The very high male-to-female gender ratios may reveal differential access to treatment. Our findings highlight the need to assess access to treatment for women problem drug users and to make women-focused programmes more available to increase the proportion of women in drug treatment programmes across Europe.

7. Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanos, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» *Clinical Toxicology* 48(3): 307.

Objective: To evaluate variation in the rate of infectious diseases in intravenous substance users in Greece during the last 5 years and to highlight risk behavior associated with infection. **Methods:** We studied a cross-sectional sample of drug users in Greece, from 2004 to 2009. The subjects were admissions to the Addiction Department IANOS of the Psychiatric Hospital in Thessaloniki, Greece, which is a residential facility running a 21 day detoxification program providing support and preparation for transfer to further treatment. We recorded the gender, age, education level, presence of infectious disease and associated risk behavior. Correlation of Hepatitis C (HCV), Hepatitis B (HBsAg), and HIV infection with risk behavior and education level was assessed with univariate and multivariate regression analysis. **Results:** HCV infection was encountered in 38% of individuals admitted in 2004 and showed a slight decline until 2009 when 36% of admissions were tested positive. HBsAg infection rate was very low (<1%) and HIV infection was not recorded in our admissions during

the last 5 years. HCV infection was associated with needle sharing, injecting drugs for more than 2 years, not using a condom and low education level. Multivariate regression analysis showed that needle sharing and injecting drugs for more than 2 years were independently associated with HCV infection. **Conclusion:** HCV infection showed a slight decline across the years studied. The fact that none of our admissions presented with a HIV infection does not reflect the real situation in Greece, but implies that HIV positive users prefer substitution programs. Nevertheless, HIV rate in Greece on a National level is reported surprisingly low compared to other countries, but this could be due to inadequate surveillance.

8. Papadopoulou, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» *Arquivos de Gastroenterologia* 47(3): 238-241.

Context: Accumulating data propose that active injecting drug users might not differ from the general population in terms of sustained virological response when adherent to therapy for chronic hepatitis C. However, current guidelines contain restrictive recommendations for therapy in this group of patients. **Objective:** Therefore, we evaluated a cohort of chronic hepatitis C patients regarding the potent influence of active drug using on initial informed consent, compliance and sustained virological response to treatment. **Method:** For that purpose, 162 consecutive patients (of which 62 active injecting drug users), who had been evaluated during the last 6 years in our center for chronic hepatitis C and proposed to receive treatment with pegylated interferon alpha and ribavirin, were enrolled. Initial informed consent, compliance, and sustained virological response as well as data regarding age, gender, body mass index, genotype, viral load, coinfection with HBV/HDV/HIV, administered interferon alpha (2a or 2b), liver function tests, liver histology, urban residence, ethnicity, and concomitant use of alcohol were collected and analyzed in respect with injecting drug using. **Results:** Injecting drug using was positively correlated with male gender ($P < 0.001$), young age ($P < 0.001$), native origin ($P = 0.043$), and concomitant use of alcohol ($P < 0.001$). Comparable initial informed consent ($P = 0.836$), compliance ($P = 0.879$), and sustained virological response ($P = 0.132$) were observed between injecting drug users and non-injecting drug users. The results were confirmed using a multiple regression model. **Conclusions:** Our data further support that active injecting drug users do not constitute a distinct chronic hepatitis C patient group in terms of initial informed consent, compliance, or sustained virological response. Therefore, injecting drug using should not be a major determinant influencing the decision for treatment of chronic hepatitis C in eligible patients.

9. Samakouri, M., Delistamati, E., Tsalalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.»

Substance Use & Misuse 45(1-2): 161-175.

This study aims to investigate the relationship between social support and non-safe use of nicotine and alcohol among medical students, in relation to other contributing factors. Data were collected during 2002-2003. Participants ($N = 135$), medical students at the Democritus University of Thrace, Alexandroupolis, Greece, were allocated into groups per sex according to their smoking and alcohol drinking patterns. Comparisons were made with respect to rating scores on measures assessing perceived social support, psychopathological problems, stressful life events, physical health, and satisfaction with life. Data were analyzed using chi-square, Mann-Whitney U test, and factor analysis. Female students' non-safe use of licit substances is positively related to higher scores on perceived social support and lower scores on psychopathological dimensions. Despite some limitations of this study, findings bring about implications on antismoking and antialcoholic campaigns.

10. Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). «Biomarkers of opiate use.» **The Internation Journal of Clinical Practice** 64(12): 1712-1718.

The interpretation of toxicological findings is critical for the thorough investigation of the use and abuse of psychoactive substances. A positive analytical result for a sample taken could usually result in criminal proceedings and a punitive outcome for the defendant whose sample was analysed. The detection of markers of illicit opiate misuse is important both in the management of substance misuse and in the postmortem identification of illicit opiate use. The aim of this study was to emphasise the role of opiate biomarkers available at the laboratory and in the clinical environment. Urine remains the biological tool of choice for qualitative detection of illicit drug use in a clinical setting, while quantitative accuracy remains strictly the domain of blood. Accurate interpretation of the screening tests within a clinical setting alongside other relevant information remains the key to the usefulness of any test. Moreover, the finding of a morphine/codeine concentration ratio in blood exceeding unity is a strong evidence that the person had used heroin, as opposed to having taken a prescription analgesic drug containing codeine.

11. Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» **Epidemiology and Infection** 138(3): 403-408.

A cross-sectional study was carried out in injecting drug users (IDUs) from Greece to assess the seroprevalence of human herpesvirus 8 (HHV-8) and to identify potentially associated risk factors. A total of 288 IDUs were tested for K8.1 antibodies to HHV-8 lytic antigen. Associations between HHV-8 serostatus and potential risk factors were examined using univariate and multivariate logistic regression analysis. Seroprevalence of HHV-8 was 24.3% (95% CI 19.5-29.7), increasing with age from 19.4% in those aged <30 years to 52.9% in those aged 40 years (P for trend=0.003). No statistically significant associations between HHV-8-positive status and gender, educational level, age at first drug injection, needle sharing, number of imprisonments, complications from drug overdose, HIV and HCV were observed. In the multivariate logistic regression analysis, older age (40 vs. <40 years, OR 3.30, 95% CI 1.14-9.56) and report of septicaemia/abscess (yes vs. no, OR 1.80, 95% CI 1.01-3.18) were each independently associated with higher HHV-8 seroprevalence. HHV-8 is highly prevalent in the IDU population in Greece. The independent association between HHV-8 and reported abscess or septicaemia supports the hypothesis that poor hygiene conditions in the setting of drug injection may contribute to HHV-8 transmission.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Richardson, C., Ανταράκη, Α. (2010). Εκτίμηση του αριθμού των προβληματικών χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 81-83.

Κύρια σημεία: Από το 2002, ο πιθανός αριθμός προβληματικών χρηστών υπολογίζεται κάθε χρόνο με την εφαρμογή της διεθνώς προτιμώμενης μεθόδου των πολλαπλών εγγραφών (multiple records ή capture-recapture) στα ετήσια δεδομένα του Δείκτη Αίτησης Θεραπείας (ΔΑΘ). Σε αυτή τη μεθοδολογία, η προσαρμογή ενός κατάλληλου στατιστικού μοντέλου στις εγγραφές χρηστών από τρεις πηγές πληροφόρησης (ΚΕΘΕΑ, 18 ΑΝΩ, λοιπό δίκτυο) επιτρέπει την εκτίμηση του μεγέθους του «κρυμμένου πληθυσμού» των χρηστών που δεν παρουσιάστηκαν σε καμία θεραπευτική υπηρεσία

κατά τη διάρκεια του έτους. Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία, ως προβληματικός χρήστης ορίζεται εκείνος ο οποίος κάποια στιγμή θα ζητήσει τη βοήθεια μιας θεραπευτικής υπηρεσίας για τη χρήση ηρωίνης. Έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες ετήσιες εκθέσεις ότι η έλλειψη στοιχείων στην απαιτούμενη μορφή από άλλες πηγές πληροφόρησης εκτός υπηρεσιών θεραπείας, όπως οι ιατρικές υπηρεσίες και η Αστυνομία, στερεί τη δυνατότητα διασταύρωσης και βελτίωσης των εκτιμήσεών μας. Λόγω της άμεσης σχέσης του Δείκτη Προβληματικής Χρήσης (ΔΠΧ) με τα δεδομένα του ΔΑΘ, οι όποιες πρόσφατες ανωμαλίες της λειτουργίας του ΔΑΘ μπορεί να έχουν προκαλέσει αυξομειώσεις και στις τιμές του ΔΠΧ. Για το έτος 2009, η εκτίμηση του συνολικού αριθμού χρηστών ηλικίας 15-64 ετών με κύρια ουσία την ηρωίνη είναι 24.097 με 95% διάστημα εμπιστοσύνης 21.362 - 27.272. Αυτή η εκτίμηση δίνει έναν αισθητά αυξημένο αριθμό περιπτώσεων σε σχέση με το προηγούμενο έτος (20.181 με 95% δ.ε. από 17.502 - 23.391), αν και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το μεγάλο εύρος των διασπασμάτων εμπιστοσύνης. Στον Πίνακα 4.1 φαίνεται η σημαντική μείωση των χρηστών νεαρών ηλικιών (15-24), καθώς και η αντίστοιχη αύξηση των χρηστών μεγαλύτερων ηλικιών (35-64).

2. Σιάμου, Ι. (2010). Ειδική Θεματική 2: Νέες Ψυχοδραστικές Ουσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 207-209.

Απόσπασμα: Η εκτεταμένη χρήση της Έκστασης στους χώρους νυκτερινής διασκέδασης των ευρωπαϊκών χωρών τη δεκαετία του 1990 αποτέλεσε την απαρχή του φαινομένου της παραγωγής και διακίνησης νέων ψυχοδραστικών ουσιών στην Ευρώπη. Για να παρακολουθεί το φαινόμενο αυτό το Ευρωπαϊκό Κέντρο δημιούργησε το 1997 το Δίκτυο του Συστήματος Έγκαιρης Προειδοποίησης (ΣΕΠ) για νέες ψυχοδραστικές ουσίες με σκοπό τη συλλογή σχετικών πληροφοριών. Στη διάρκεια των δεκαετιών ετών λειτουργίας του ΣΕΠ εντοπίστηκε ένας μεγάλος αριθμός νέων ψυχοδραστικών ουσιών, που ξεπερνά τις 90 ουσίες. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται εξάπλωση του φαινομένου, με αποτέλεσμα όλο και περισσότερες νέες ουσίες να διακινούνται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα μέσα στην τελευταία πενταετία, πολλές νέες ουσίες διακινούνται μέσω διαδικτύου, έχει δηλαδή δημιουργηθεί μια νέα αγορά ψυχοδραστικών ουσιών, η οποία παρέχει στους εμπόρους τη δυνατότητα διακίνησής τους ως εναλλακτικές των ελεγχόμενων ουσιών σε ένα ευρύ κοινό (EMCDDA 2009). Το 2009 κοινοποιήθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός νέων ψυχοδραστικών ουσιών, ο οποίος ανήλθε στις 24. Αυτό το φαινόμενο συνδέεται με την εμφάνιση των συνθετικών κανναβινοειδών σε φυσικά προϊόντα που καπνίζονται και την αυξανόμενη δημοτικότητα των συνθετικών καθινόνων, παραγώγων της ουσίας καθινόνη (EMCDDA, Eurorol 2010). Στο κείμενο αυτό επικεντρώνουμε σε δύο ομάδες ψυχοδραστικών ουσιών, τις καθιόνες και ιδιαίτερα τη μεφεδρόνη καθώς και τα συνθετικά κανναβινοειδή.

3. Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.

Κύρια σημεία: 1) Αν και η επικράτηση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης παράνομων ουσιών στους εφήβους μαθητές παρακολουθούνται συστηματικά στη χώρα μας, όσον αφορά το γενικό πληθυσμό δεν έχει επαναληφθεί την τελευταία εξαετία έρευνα σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού. Το αποτέλεσμα είναι αφενός να έχει δημιουργεί κενό στην ύπαρξη πρόσφατων στοιχείων, αφετέρου να μην υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης της κατάστασης στην Ελλάδα με αυτήν των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, 2) Τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την επικράτηση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του μαθητικού πληθυσμού, προέρχονται από την «Πανελλήνια Έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση νόμιμων και παράνομων ουσιών» που υλοποίησε το 2007 το ΕΠΙΨΥ στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος ESPAD. Ένας στους 8 μαθητές ηλικίας 13-18 ετών αναφέρει χρήση οποιασδήποτε παράνομης ουσίας, κυρίως κάνναβης.

Τα αγόρια καταγράφουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά χρήσης από ό,τι τα κορίτσια, ενώ και διαχρονικά (1984-2007) έχει διπλασιαστεί το ποσοστό των αγοριών που έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών, ενώ στα κορίτσια δεν καταγράφεται αξιοσημείωτη μεταβολή, 3) Η τάση μείωσης που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια στη χρήση παράνομων ουσιών, συνοδεύεται με ανάλογες μεταβολές στις αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τους κινδύνους από τη χρήση ουσιών, καθώς και σχετικά με την ευκολία πρόσβασης στις ουσίες, 4) Η Ελλάδα παραμένει μεταξύ των χωρών με τα χαμηλότερα ποσοστά χρήσης παράνομων ουσιών στους εφήβους μαθητές. Μάλιστα η τάση μείωσης της χρήσης που καταγράφεται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια συνάδει με ανάλογη τάση που καταγράφεται στις περισσότερες χώρες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, 5) Μια πληρέστερη εικόνα για την επικράτηση της χρήσης στον πληθυσμό προϋποθέτει: α) την απρόσκοπτη επανάληψη ερευνών που στηρίζονται σε διεθνώς καθιερωμένα ερευνητικά πρωτόκολλα, β) το σχεδιασμό και την υλοποίηση ερευνών σε υποομάδες του γενικού πληθυσμού οι οποίες αποδεδειγμένα συγκεντρώνουν υψηλότερο κίνδυνο χρήσης παράνομων ουσιών (πχ έφηβοι εκτός σχολικού πλαισίου, θαμώνες νυχτερινών κέντρων διασκέδασης, κάτοικοι τουριστικών περιοχών, φυλακές, στρατός κτλ).

4. Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας και θάνατοι από ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 121-135.

Κύρια σημεία: 1) Το 2009 διατέθηκαν από το σύνολο των φορέων ή μονάδων / προγραμμάτων του Δικτύου ΔΕΜΑ στοιχεία για 1.972 περιπτώσεις ΧΕΝ οι οποίοι εξετάστηκαν για μολυσματικές ασθένειες, μη τη συντριπτική πλειονότητα αυτών να είναι άνδρες, 2) Η μόλυνση από τον ιό της Ηπατίτιδας C στον πληθυσμό των ΧΕΝ στην Ελλάδα, καταγράφηκε το 2009 μεταξύ 35,6% και 64,3%, ανάλογα με τον τύπο προγράμματος («στεγνά» ή «υποκατάστασης»), 3) Παρά τις διακυμάνσεις στα ενδιάμεσα έτη, τα ποσοστά μόλυνσης από ηπατίτιδα C στους ΧΕΝ στην Ελλάδα παραμένουν την περίοδο 2002-2009 σε υψηλά επίπεδα, 4) Υψηλότερα ποσοστά μόλυνσης από τον ιό της Ηπατίτιδας C καταγράφονται στους ΧΕΝ μεγαλύτερης ηλικίας και στους ΧΕΝ οι οποίοι αναφέρουν περισσότερα από δύο χρόνια ενέσιμης χρήσης, και αναλογικά σε υψηλότερο ποσοστό στις γυναίκες από ό,τι στους άνδρες ΧΕΝ, 5) Οι ΧΕΝ των «στεγνών» προγραμμάτων εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά μόλυνσης από τον ιό της ηπατίτιδας C, είναι ωστόσο κατά κανόνα νεαρότεροι σε ηλικία και με ελαφρύτερο ιστορικό κατάχρησης, 6) Οι ΧΕΝ που αναφέρουν κοινή χρήση σε κάποιο σύνεργο έχουν μολυνθεί σε υψηλότερο ποσοστό από τον ιό της ηπατίτιδας C σε σύγκριση με τους ΧΕΝ οι οποίοι δεν έχουν κάνει ποτέ κοινή χρήση, επιβεβαιώνοντας το γεγονός ότι η κοινή χρήση στα σύνεργα αποτελεί παράγοντα υψηλού κινδύνου για μόλυνση, 7) Τα ποσοστά μόλυνσης από τον ιό της ηπατίτιδας Β στους ΧΕΝ (με βάση τον δείκτη HbsAg) κυμαίνονται το 2009 στην Ελλάδα, μεταξύ 2,3% και 4,6%, 8) Οι άνδρες ΧΕΝ (συγκριτικά με τις γυναίκες), τα άτομα άνω των 34 ετών (συγκριτικά με τις μικρότερες ηλικίες) και οι ΧΕΝ που έχουν κάνει ενέσιμη χρήση ναρκωτικών για περισσότερα από δύο χρόνια (συγκριτικά με τους ΧΕΝ με ιστορικό ενέσιμης χρήσης μικρότερο των δύο ετών) καταγράφουν επιπολασμό του ιού της ηπατίτιδας Β σε υψηλότερο ποσοστό, 9) Δύο στους πέντε εξεταζόμενους ΧΕΝ (42,9%) δεν έχουν νοσήσει, αλλά ούτε και έχουν εμβολιαστεί κατά του ιού της ηπατίτιδας Β, επομένως αν δεν εφαρμοστεί σε αυτούς πρόγραμμα εμβολιασμού είναι υποψήφιοι ασθενείς, 10) Ο επιπολασμός της μόλυνσης από τον ιό HIV στους ΧΕΝ παραμένει το 2009 σε πολύ χαμηλά επίπεδα (0,4% - 1,5%), 11) Αν και με μόνο το 29,4% των αναφερθέντων θανάτων να έχουν επιβεβαιωθεί για το 2009, φαίνεται να συνεχίζεται το 2009 η μείωση του αριθμού που έχει αρχίσει να καταγράφεται ήδη από τα μέσα της δεκαετίας.

5. Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Χαρακτηριστικά των ατόμων που ζητούν βοήθεια. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 85-99.

Κύρια σημεία: Το 2009: 1) Ο Δείκτης Αίτησης Θεραπείας κατέγραψε 5.501 άτομα, με σχεδόν τα μισά από αυτά να απευθύνονται για θεραπεία σε κάποια μονάδα / πρόγραμμα για πρώτη φορά στη ζωή τους (αιτήσεις για «πρώτη θεραπεία»), 2) Τα 3/4 των αιτήσεων για θεραπεία πραγματοποιήθηκαν σε «στεγνά» προγράμματα, 3) Η πλειονότητα των ατόμων ήταν ελληνικής υπηκοότητας, άνδρες, με μέση ηλικία τα 30,5 έτη, κυρίως άνεργοι, που ζουν με τους γονείς τους, ξεκίνησαν τη χρήση με κάνναβη αλλά έχουν προβλήματα από τη χρήση ηρωίνης ή άλλων οπιούχων, με καθημερινή χρήση της ουσίας και μάλιστα με παράλληλη χρήση άλλων παράνομων ουσιών (κυρίως κάνναβης). Οι περισσότεροι έχουν κάνει ενέσιμη χρήση και, σε υψηλό ποσοστό, κοινή χρήση σύριγγας. Μεταξύ 2002 και 2009: 1) Αυξάνεται σταδιακά το ποσοστό των αιτήσεων για «πρώτη θεραπεία», 2) Διατηρείται σταθερή η αναλογία των ανδρών έναντι των γυναικών, ενώ μειώνεται η αναλογία των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 19-29 έναντι των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 30-40, της οποίας το ποσοστό αυξάνεται, 3) Αυξάνεται σταδιακά το ποσοστό των ατόμων αλλοδαπής υπηκοότητας, 4) Αυξάνεται το ποσοστό των ατόμων που ολοκλήρωσαν το Λύκειο και Ανώτερες ή Ανώτατες Σχολές και το ποσοστό των ατόμων που ανέφεραν σταθερή απασχόληση, 5) Μειώνεται το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν ότι ζουν με τη γονεϊκή οικογένεια, ενώ αυξάνουν οριακά τα ποσοστά των ατόμων που ζουν μόνοι ή με σύζυγο / σύντροφο, 6) Αυξάνεται η αναλογία των ατόμων που αναφέρουν την κάνναβη και την κοκαΐνη ως κύρια ουσία κατάχρησης, και μάλιστα με το ποσοστό της κάνναβης σχεδόν να υπερδιπλασιάζεται μεταξύ του 2002 και του 2009, 7) Μειώνεται το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας, καθώς και το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν πολλαπλή χρήση, 8) Μειώνεται το ποσοστό της ενέσιμης χρήσης και της κοινής χρήσης σύριγγας, αλλά παράλληλα άλλαξε και ο συνήθης τρόπος χρήσης στους χρήστες ηρωίνης, από την «ένεση» στη «μύτη». Επιπλέον, από το 2008 στο 2009 σχεδόν τριπλασιάζεται το ποσοστό των ατόμων τα οποία αναφέρουν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη και τα οποία κάνουν ενέσιμη χρήση της ουσίας.

2. ΕΡΓΑΛΕΙΑ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΕΡΓΑΛΕΙΑ – ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
2. Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εχθροί»: Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασίς. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Το τμήμα «Βραχύχρονος Παρέμβασης» του ΚΕΘΕΑ ΑΝΑΔΥΣΗ ασχολείται με έφηβους χρήστες που βρίσκονται σε φάση κατάχρησης χασίς. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε το εργαλείο «αγαπημένοι εχθροί», που έχει αρχικά εμπνευστεί από ένα επεισόδιο των κινούμενων σχεδίων «Τομ και Τζέρι». Η παρέμβαση αυτή βασίζεται στην υπόθεση ότι ο έφηβος χρήστης χασίς βιώνει το δίπολο «η χρήση ως πρόβλημα» και «η χρήση ως λύση». Σκοπός της παρέμβασης είναι να εξωτερικεύσει αυτές τις δύο πραγματικότητες, να τις ονομάσει και να τις βάλει ανοιχτά σε σχέση αλληλεπίδρασης, ώστε να μπορούν να επικοινωνήσουν. Η παρέμβαση φαίνεται να βοηθάει στο να αναδειχθούν συνάψεις, να ξεκαθαριστούν ασάφειες και να αναπτυχθούν δημιουργικές και εναλλακτικές λύσεις. Επίσης, φαίνεται να διευρύνει την ικανότητα της αντίληψης και των περιγραφών του εφήβου. Με αυτήν την έννοια προκαλεί μια διαδικασία αναστοχασμού που συχνά λείπει από τον έφηβο σε αυτή τη φάση της ζωής του. Αυτό που παρατηρείται στην εφαρμογή της παρέμβασης είναι ότι διευκολύνει τον έφηβο χρήστη στη διαμόρφωση ενός αιτήματος και παράλληλα στο να ξεκαθαριστεί και να διερευνηθεί το αίτημά του. Μέσα από αυτήν την συνεργασία του εφήβου με τον θεραπευτή, ανοίγει παράλληλα ένας δρόμος προς την ανάπτυξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, οι οποίοι συνδέονται με την αλλαγή της σχέσης του εφήβου με τη χρήση ουσιών, την οικογένεια, την παρέα και την παραβατική συμπεριφορά του.

3. ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» Journal of Hepatology 52(1): 100.

Introduction: Intravenous drug use (IVDU), is the main route for HCV transmission in western countries. In real life many physicians withhold anti viral treatment in IVDUs due to concerns regarding adherence and response rates: in addition there are limited data for the role of substitution therapy on treatment outcome. **Aim:** a. to evaluate HCV treatment outcome among IVDUs receiving methadone or buprenorphine, b. to investigate factors influencing treatment outcome. **Conclusions:** Our data showed that combination anti viral treatment achieved SVR in 66.7% of IVDUs under substitution therapy. Buprenorphine and adherence to treatment were independently associated with higher SVR. Further research is needed in order to explore the role of buprenorphine on improving SVR and efforts are needed to improve adherence to treatment.

2. Kalampalikis, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

The family's attitude towards addiction: We already know that addiction is a complicated phenomenon. One of the most important factor is family conditions. Try to write in short way, we could say that in one hand family is an important factor on the creation of substratum for dependence. On the other hand don't underestimate other factors of life, such as personality, society and quality of life that are also very important. Family could take a serious role in the solution of addiction problem. Shortly, I will describe the basic steps of the way of a family that has one or more drug addicted members. 1) It takes a long time until family recognizes the problem. Usually, family gives to the problematic behaviour a lot of excuses, 2) When they realize the problem fear, panic, perplexity, anger and sense of guilt comes to their lives, 3) Then a member of family (usually the mother), try to find the solution alone with many ways (doctors, lawyers, priests or Psychologists, etc), or try to press the drug addicted person saying «stop using drugs otherwise I will die or I will stop working to stay with you». This kind of family reaction can be continued for a long time, 4) All the practices of the family concern its drug addicted member (s), 5) Finally, the last step, and of course the hard one, is when family focuses to the «real» meaning they cannot help the addicted people rebuild their lives. But can avoid behaviors that encourage the drug addicted to stay in the problem. Family can also take care of the needs of its other members, 6) Family recognizes that addiction is a human behaviour and can happen to almost everyone, to every «kind» of family.

3. Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C.» Liver International 30(10): 1454-1460.

Introduction and aims: International guidelines and routine clinical practice express concerns about antiviral treatment in intravenous drug users (IDUs). We analysed the effect of IDU and/or substitution therapy on chronic hepatitis C (CHC) treatment adherence and response. **Patients and methods:** Intravenous drug users with CHC were divided into three groups: (A) patients on a substitution programme; (B) active users; and (C) past IDUs. Patients were treated according to the standard of care and followed by a specialist team. Results: A total of 175 patients (mean age 39.4+/-8.8) were included. One hundred and forty-four (65%) were adherent to therapy (completing treatment and 6 months of follow-up). Twenty-two patients (36%) discontinued because of side effects, 28 (46%) discontinued on their own and 11 (18%) completed treatment but did not present at follow-up. Of 142 patients with available treatment outcome, 99 (69.7%) achieved a sustained virological response (SVR), with no differences among the study groups. Patients with genotypes 2-3 and those who completed the treatment schedule had 2.78-fold (95% CI: 1.3-5.8) and 6.4-fold (95% CI: 2.6-15.6) higher probability of achieving SVR. **Conclusions:** Active use of illicit drugs and/or drug substitution do not affect the treatment outcome in patients with CHC as long as they are closely followed and remain adherent to the treatment.

4. Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» Alcoholism: Clinical and Experimental Research 2011 35: 22A.

Care to alcoholic patients in Southern Europe may differ in details among countries. In general it is provided by both the public and private health sector as well as volunteer and nongovernmental organizations. A trend towards formation of regional alcoholology networks is noticed. Health care to the alcoholic patient is offered by a great variety of health professionals: Psychiatrists, gastroenterologists, internists, general practitioners, psychologists, and social workers. Specialist treatment is targeted at patients with a varying severity spectrum of alcohol dependence or psychiatric comorbidities. Health care in the form of specialist alcohol treatment varies considerably from country to country depending on national policies, availability of services, funding, and varying human resources. The structures involved include outpatient alcohol withdrawal centres and hospitals. Hospital management of alcoholic patients is realized mostly in psychiatric and medical units (internal medicine, hepatology and gastroenterology). In few hospitals there is a comprehensive addiction medicine centre (outpatients' clinic, inpatient beds, individual and group psychotherapy, family therapy, care for patients with dual diagnosis, on site participation of representatives of mutual help groups, educational means of patients, etc.). The strong points in the treatment of alcoholic patients are mainly associated with regional alcoholology networks. These networks may help in maintaining a continuum of care: reduce fragmentation of services, deliver services in the most effective and appropriate manner, coordinate referral and monitoring. The weak points are: limited human resources, impaired clinical skills for case assessment at the primary care level, difficulties in exchanging good clinical practices, lack of common methodology, low effectiveness of after-care services with high relapse rates, lack of evaluation programs for health care systems for alcoholic patients. Alcoholism treatment should be more accessible in all levels of health care systems. Early diagnosis and intervention may be improved through higher awareness and a positive attitude of the primary health care providers. Exchange of good clinical practices between countries may improve alcoholism treatment models. A scientific evaluation of different alcoholic patients' treatment modalities should be implemented.

5. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» **BMC Psychiatry** 11(41).

Background: GABAergic anticonvulsants have been recommended for the treatment of alcohol dependence and the prevention of relapse. Several studies have demonstrated topiramate's efficacy in improving drinking behaviour and maintaining abstinence. The objective of the present open-label controlled study was to assess efficacy and tolerability of low-dose topiramate as adjunctive treatment in alcohol dependence during the immediate post-detoxification period and during a 16-week follow-up period after alcohol withdrawal. **Methods:** Following a 7-10 day inpatient alcohol detoxification protocol, 90 patients were assigned to receive either topiramate (up to 75 mg per day), in addition to psychotherapeutic treatment (n=30) or psychotherapy alone (n=60). Symptoms of depression and anxiety, as well as craving, were monitored for 4-6 weeks immediately following detoxification on an inpatient basis. Thereafter, both groups were followed as outpatients at a weekly basis for another 4 months in order to monitor their course and abstinence from alcohol. **Results:** A marked improvement in depressive ($p<0.01$), anxiety ($p<0.01$), and obsessive-compulsive drinking symptoms ($p<0.01$) was observed over the consecutive assessments in both study groups. However, individuals on topiramate fared better than controls ($p<0.01$) during inpatient treatment. Moreover, during the 4-month follow up period, relapse rate was lower among patients who received topiramate (66.7%), compared to those who received no adjunctive treatment (85.5%), ($p=0.043$). Time to relapse in the topiramate augmentation group was significantly longer compared to the control group (log rank test, $p = 0.008$). Thus, median duration of abstinence was 4 weeks for the non-medicated group whereas it reached 10 weeks for the topiramate group. No serious side effects of topiramate were recorded throughout the study. **Conclusions:** Low-dose topiramate as an adjunct to psychotherapeutic treatment is well tolerated and effective in reducing alcohol craving, as well as symptoms of depression and anxiety, present during the early phase of alcohol withdrawal. Furthermore, topiramate considerably helps to abstain from drinking during the first 16-week post-detoxification period.

6. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» **In Vivo** 24(2): 231-233.

Background: Wernicke-Korsakoff syndrome (WKS) is a neuropsychiatric condition which results from thiamine deficiency, most commonly due to alcohol abuse. The prognosis of WKS is poor and its outcome depends mainly on prompt treatment. **Case Report:** A 52-year-old male with a ten-year history of heavy alcohol abuse was admitted in hospital and treated for WKS. Ataxic and oculomotor symptoms promptly reversed following standard treatment but no change was observed in higher mental functioning. Although the protracted WK symptoms made the patient's improvement unlikely, aggressive treatment with thiamine (600 mg/day orally and 300 mg/day intramuscularly) fully reversed the condition within two months. **Conclusion:** Even though prolongation of undertreatment of WKS typically precludes significant improvement of symptoms due to irreversible damage of the brain, at least in some cases, higher thiamine doses (over 500 mg/day) for a longer period (at least three months) than usually recommended should be tried.

7. Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» **Journal of Psychopharmacology** 24(9): 1375-1380.

There is evidence that GABAergic anticonvulsants can be efficacious in the treatment of alcohol dependence and in the prevention of alcohol relapse because these agents act on the substrate

that is involved in alcoholism. Tiagabine, a selective GABA transporter1 reuptake inhibitor, may be a promising candidate for the treatment of alcohol-dependent individuals. In this randomized, open pilot study, we aimed to investigate the efficacy and tolerability of tiagabine as adjunctive treatment of alcohol-dependent individuals (N = 60) during the immediate post-detoxification period and during a 6-month follow-up period following alcohol withdrawal. A control non-medicated group of alcohol-dependent individuals (N = 60) was used for comparisons in terms of anxiety and depressive symptoms, craving and drinking outcome. Although a steady improvement in terms of psychopathology, craving and global functioning was observed in both groups throughout the study, subjects on tiagabine improved significantly more compared to the control subjects (P < 0.001). Furthermore, the relapse rate in the tiagabine group was lower than in the control group (7 vs 14.3%). Tiagabine was well tolerated and only a minority of the participants reported some adverse effects in the beginning of tiagabine treatment. Results from this study suggest that tiagabine is a safe and effective medication for the management of alcohol dependence when given adjunctively to a standard psychotherapy treatment. Further studies are warranted before definite conclusions can be reached.

8. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» **Psychiatry Research** 167(1-2): 106-114.

Clinical outcome of alcoholism may be partly under genetic control. The serotonergic system is involved in alcohol intake, and it has been widely investigated in alcohol dependence. Recently, attention has been focused on the neuronal tryptophan hydroxylase 2 gene (TPH2). TPH2 variants have been consistently associated with anxiety-related traits; since anxiety is critical for alcohol dependence treatment, in the present paper we investigated 9 SNPs within the THP2 gene in anxiety symptoms during the detoxification procedure. The sample comprised 68 alcohol-dependent patients who were evaluated with the Hamilton Rating Scale for Anxiety, before and after the detoxification procedure. Other psychopathological indicators of outcome, such as depression and anxiety sub-features were also investigated. We did not observe a role for TPH2 variants in the efficacy of treatment in relieving anxiety and other psychopathological symptoms. However, a haplotype that included the promoter rs4570625 polymorphism (associated with anxiety-related traits in previous studies) showed an association with the severity of anxiety symptoms on admission. This preliminary finding, although obtained on a small sample, may provide further support for a role of the TPH2 gene in emotional behaviors. Furthermore, the present study suggests the possible functional significance of the promoter rs4570625 polymorphism. The present preliminary results are of interest in alcoholism, given that comorbidity with anxiety represents a critical problem in treatment settings and response to detoxification.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 113(1): 118-127.

Αν και η καλλιέργεια και η χρήση του οπίου από τους κατοίκους της Μεσοποταμίας είναι

διαπιστωμένη από την 4η χιλιετία π.Χ., και της κοκαΐνης από τους κατοίκους του Εκουαδόρ και του Περού από τη 2η χιλιετία π.Χ., ο όρος «τοξικομανία» είναι προϊόν των ιστορικών αλλαγών που συντελέστηκαν τον 19ο αιώνα σε όλους τους τομείς του δυτικού πολιτισμού: Δεύτερη βιομηχανική επανάσταση, οικονομία της ελεύθερης αγοράς, αποικιοκρατία, ανάπτυξη των φυσικών επιστημών και γέννηση της ψυχιατρικής, στα πλαίσια της οποίας η σύλληψη και η θεραπεία της ψυχικής νόσου συνομιλεί με το ποινικό δίκαιο. Σε αυτό το πλαίσιο, τα προϊόντα οπίου και κάνναβης που χρησιμοποιούνταν έως τότε για ιατρικούς ή ψυχαγωγικούς λόγους και συνδέονταν με τις συλλογικές εμπειρίες και παραδόσεις, απέκτησαν και την ιδιότητα του πολύτιμου ελιξιρίου στους κόλπους των διανοουμένων και του μέσου για την κυριαρχία των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων – με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα των πολέμων του οπίου (1839-1842 και 1856-1860).

2. Αρβανιτίδου, Χ., Καριοφίλη, Δ., Κιοσές, Δ., Καρκανέβατος, Χ., Σαρρή, Γ., Γεωργάκας, Π. (2010).

Η διαμόρφωση ομάδας οικογενειακής θεραπείας στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων «ΑΡΓΩ». 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μέσα από το πλαίσιο λειτουργίας του Εναλλακτικού Προγράμματος Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ», προέκυψε η ανάγκη ανάγνωσης της εξάρτησης και στο οικογενειακό σύστημα. Έτσι, διαμορφώθηκε σε εθελοντική βάση η ομάδα οικογενειακής θεραπείας. Ευθύς εξαρχής, η ομάδα προβληματίστηκε με αρκετά ζητήματα που προσπάθησε και προσπαθεί να προσεγγίσει μέσα από τη θεωρία των συστημάτων. Από τις παραπομπές, τη χρήση του μονόδρομου καθρέπτη, την εκπαίδευση και τη διαμόρφωση μοντέλου, μέχρι προβλήματα υψηλής πολυπλοκότητας, όπως η σχέση του υποσυστήματος της ομάδας οικογενειακής θεραπείας με το ευρύτερο σύστημα «ΑΡΓΩ». Η χαρά, η απογοήτευση, οι προσδοκίες και το συνεχές ερώτημα «που πάμε», οριοθετούν το παρόν και το μέλλον της ομάδας.

3. Αρβανιτίδου, Χ., Λαϊνιάς, Σ., Κυρίτση, Ι., Τσιμπουκλή, Α., Ρέμος, Α. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Εκπαίδευση στελεχών σε δομές απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Το θέμα της εκπαίδευσης του προσωπικού των θεραπευτικών και προληπτικών προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των εξαρτήσεων αποτελεί σημαντικό πεδίο προβληματισμού τα τελευταία χρόνια. Η συζήτηση των εξαρτήσεων αποτελεί σημαντικό πεδίο προβληματισμού τα τελευταία χρόνια. Η συζήτηση σε αυτό το στρογγυλό τραπέζι, θα επικεντρωθεί στην ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση και δια βίου μάθηση των επαγγελματιών υγείας και πρόληψης, στο πεδίο των εξαρτήσεων, στην αποτίμηση της εκπαίδευσης και των επαγγελματιών αλλά και στην προοπτική της εκπαίδευσης ως μέσο και φορέα αλλαγής.

4. Βάββα, Β., Φουτρή, Α. (2010). Η θεραπευτική παράσταση ως «μετάβαση»: Ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Εισαγωγή: Η διαδικασία της θεραπευτικής παράστασης περιλαμβάνει: προσδιορισμό του θέματος, κατανομή των ρόλων και πρόβες, κατάληξη της πρόβας σε μια τελική μορφή, παρουσίαση της παράστασης στο κοινό, κατέβαση της παράστασης. Θα παρουσιαστούν η διαδικασία και τα συμπεράσματα από τη θεραπευτική παράσταση που ανέβηκε στο πλαίσιο απεξάρτησης «Θησέας» με την ομάδα επανένταξης. Η παράσταση σηματοδότησε την αποφοίτηση των επτά μελών.

Στόχος: Δραματοθεραπευτική επεξεργασία του υλικού των μελών στη φάση που προηγείται της αποφοίτησης, δημιουργία μιας διαβατήριας τελετής από τους ίδιους, εμπλοκή του «πάσχοντος» σώματος σε υγιείς δράσεις, ενίσχυση της δυναμικής της ομάδας μέσα από ένα δημιουργικό στόχο, κοινοποίηση της νέας ταυτότητας των μελών με συμβολικό τρόπο. **Μέθοδος:** Μέθοδος κατασκευής

ιστοριών - συγγραφή ιστορίας από τον θεραπευόμενο. Ανάγνωση ιστοριών, εντοπισμός κοινών θεμάτων, δημιουργία σεναρίου. Πρόβες. Επιμέλεια σκηνικών, ενδυμάτων, μουσικής επένδυσης, φωτισμού. Παρουσίαση και καταγραφή - βιντεοσκόπηση, φωτογράφιση της θεατρικής δράσης. Συναντήσεις ανατροφοδότησης. **Αποτελέσματα:** Η μετάβαση της ομάδας από το πρόγραμμα στην κοινωνία εκφράστηκε σεναριακά με τον εύστοχο συμβολισμό του χρονικού μιας μετακόμισης. Οι νέοι ρόλοι ζωής των μελών-εργαζόμενοι, σύντροφος, φροντιστής ενός σπιτιού, κ.α., έγιναν αντικείμενο επεξεργασίας μέσα από την υπόδυση θεατρικών ρόλων. Τα μέλη ενεπλάκησαν ενεργά, δοκιμάζοντας νέες ευθύνες και τρόπους συνεργασίας. **Συζήτηση:** Από την ανατροφοδότηση φάνηκε ότι ήταν σημαντική η συγγραφή του σεναρίου από τα ίδια τα μέλη. Επιπλέον, τους δόθηκε η ευκαιρία να κάνουν μια πρόβα ζωής σε καταστάσεις ελάχιστα οικείες (πχ συνέντευξη για δουλειά). Η έκθεση στο κοινό με έναν δημιουργικό τρόπο, αποτέλεσε επανορθωτική εμπειρία της χρόνιας έκθεσής τους με δυσλειτουργικό τρόπο. Η παράσταση αποτέλεσε τον μεταβατικό χώρο όπου τα άτομα εισήλθαν ως μέλη προγράμματος και εξήλθαν ως ισότιμα μέλη του ευρύτερου κοινωνικού γίγνεσθαι.

5. Γαογαλίδης, Κ., Κόκκορης, Χ., Καφετζόπουλος, Ε., Μάντση, Μ., Μαλλιώρη, Μ. (2010). ΟΚΑΝΑ: Τα προγράμματα υποκατάστασης στην Ελλάδα. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Ο Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ) ιδρύθηκε με το νόμο 2161/93 που ψηφίστηκε από το σύνολο του κοινοβουλευτικού Σώματος και η λειτουργία του ξεκίνησε το 1995. Είναι ένα αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, ο ΟΚΑΝΑ έχει ως κύριους σκοπούς: το σχεδιασμό, την προώθηση, το διυπουργικό συντονισμό και την εφαρμογή εθνικής πολιτικής σχετικά με την πρόληψη, τη θεραπεία και την αποκατάσταση των ουσιεξαρτημένων ατόμων, τη μελέτη του προβλήματος των ουσιεξαρτήσεων σε εθνικό επίπεδο, την παροχή έγκυρων και εμπειριστωμένων πληροφοριών και την ευαισθητοποίηση του κοινού, την ίδρυση και την αποτελεσματική λειτουργία κέντρων πρόληψης, θεραπευτικών μονάδων και κέντρων κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης. Το 1993, με το νόμο 2161/1993 (ιδρυτικός νόμος του ΟΚΑΝΑ), προβλέπεται η ίδρυση μονάδων υποκατάστασης, ενώ με υπουργική απόφαση (ΓΕΟ/25/6-4-95, ΦΕΚ 254 Β'), προσδιορίστηκαν οι προδιαγραφές για την ίδρυση και λειτουργία Πειραματικών Προγραμμάτων Υποκατάστασης (ΠΠΥ) με εξαρτημένους χρήστες ηρωίνης. Τον Ιανουάριο του 1996, ο ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε το πρώτο στη χώρα μας ΠΠΥ με χορήγηση μεθαδόνης, και ίδρυσε τις δύο πρώτες μονάδες υποκατάστασης, μία στην Αθήνα και μία στη Θεσσαλονίκη. Στο πρόγραμμα υποκατάστασης παρέχεται φαρμακευτική θεραπεία σε συνδυασμό με ψυχοκοινωνική υποστήριξη και θεραπεία της ψυχιατρικής και σωματικής συνοσηρότητας. Μέλημα του προγράμματος είναι η μείωση της χρήσης ναρκωτικών καθώς και των συναφών με τη χρήση προβλημάτων, κοινωνικών και υγείας, καθώς και η διασφάλιση της δημόσιας υγείας από τη μετάδοση μολυσματικών ασθενειών ενώ παράλληλα, στόχος παραμένει να βοηθηθούν τα άτομα που το επιθυμούν και μπορούν, να πετύχουν επιπρόσθετα της μείωσης της βλάβης, την απεξάρτηση. Κύρια επιδίωξη αποτελεί η σταθεροποίηση σε έναν κανονικό τρόπο ζωής που θα συνοδεύεται από βελτίωση των οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων, καθώς και από ενδιαφέρον για εκπαίδευση/κατάρτιση, για εργασία και για επαγγελματική αποκατάσταση. Σήμερα ο ΟΚΑΝΑ διαθέτει 24 μονάδες υποκατάστασης σε όλη την Ελλάδα είτε ως αυτόνομες μονάδες είτε σε συνεργασία με τις Διοικήσεις Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.ΠΕ), τα τοπικά νοσοκομεία και το ΙΚΑ. Στόχος του ΟΚΑΝΑ είναι η κάλυψη και των 13 υγειονομικών περιφερειών της χώρας.

6. Γεωργιάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.

7. Γεωργάκας, Π., Γκιουζέπας, Σ., Χατζούδη, Θ., Τουρτόγλου, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Εναλλακτικές μορφές έκφρασης στη διαδικασία απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Ο άνθρωπος εκφράζεται και επικοινωνεί λεκτικά, συμβολικά και φαντασιακά. Οι εξαρτημένοι ενώ χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό το λόγο, κυρίως εκφράζονται και επικοινωνούν με συμβολικό και φαντασιακό τρόπο. Η ενίσχυση αυτών των μορφών επικοινωνίας με τελικό στόχο την ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης και της έναρξης ουσιαστικού διαλόγου με το άμεσο οικογενειακό και τον ευρύτερο κοινωνικό τους περίγυρο, οδηγούν στην αναζήτηση μίας ειλικρινούς συναισθηματικής επικοινωνίας. Το σώμα, ο ρυθμός, η θεατρική έκφραση συνιστούν κάποιες από τις μεθόδους προβολής και ενθάρρυνσης της εναλλακτικής επικοινωνίας.

8. Γιαννούσης, Γ. (2010). Προς αναζήτηση του υποκειμένου. Το νοηματικό υπόβαθρο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών. Ιστορίες ζωής εξαρτημένων στο στάδιο θεραπείας σε θεραπευτική κοινότητα. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα. Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Η εργασία θα επικεντρωθεί στα ψυχοκοινωνικά δρώμενα που σχετίζονται με την πορεία των υποκειμένων προς τη χρήση ναρκωτικών ουσιών και την προσπάθεια να απεξαρτηθούν από αυτές, στο πλαίσιο της αναζήτησης της προσωπικής τους ταυτότητας. Επίσης, στη σύμπλεξη αυτών των δρώμενων με τους ευρύτερους οικογενειακούς και μακρο-κοινωνικούς παράγοντες. Μέσω της αφηγηματικής προσέγγισης επιχειρείται να διαφωτιστεί και να αναδειχθεί η εμπειρία των υποκειμένων που βίωσαν την εξάρτηση από τις ναρκωτικές ουσίες, αλλά και να διαφωτιστούν και να αναδειχθούν τα νοήματα που αποδίδουν οι ίδιοι σε αυτή τους την εμπειρία. Για το σκοπό αυτό, αναλύεται εις βάθος μια συνέντευξη με πρώην χρήστη ναρκωτικών ουσιών, μέλος θεραπευτικής κοινότητας απεξάρτησης, και σκιαγραφείται η βιογραφική του διαδρομή από την παιδική ηλικία ως τη στιγμή της συνέντευξης. Η αναστοχαστικότητα της αφηγηματικής προσέγγισης, μας επιτρέπει να διερευνήσουμε το νοηματικό υπόβαθρο της εξάρτησης, τη σύνδεσή της με ζητήματα ταυτότητας και ηθικής, όπως και με ευρύτερα συστήματα νοημάτων του σύγχρονου πολιτισμού. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τη βιογραφική αφήγηση, θα μελετήσουμε τις συνέπειες της κοινωνικής μετάβασης στη συγκρότηση του υποκειμένου, στα μετέωρα βήματα της υπαρξιακής του αγωνίας και της αναζήτησης ενός σκοπού με νόημα. Δηλαδή, θα αναζητήσουμε την απάντηση στο ερώτημα, πως σε συνθήκες κοινωνικής μετάβασης ορίζουν τα υποκείμενα νέες ταυτοποιητικές συνθέσεις και τους δεσμούς με τον Άλλο και ποιος είναι ο ρόλος της «ουσίας» στην υποκειμενική κατασκευή του νοήματος.

9. Γιαννούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοση αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 54-65.

10. Καλοτεράκης, Φ., Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Παρασκευόπουλος, Ν. (2010). Εξάρτηση: Μια ατομική επιλογή - Απεξάρτηση: Μια συλλογική διαδικασία. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Η εξάρτηση, η οποιαδήποτε εξάρτηση συνιστά μια καταναγκαστική χρήση των δυνατοτήτων που παρέχει ένας εξαρτησιογόνος παράγοντας, με την οποία το άτομο επιδιώκει (και προσδοκά) να αντικαταστήσει την έλλειψη των ατομικών του ικανοτήτων, για διαμόρφωση στέρεων και ικανοποιητικών διαπροσωπικών σχέσεων. Αποτελεί κατά συνέπεια μια ατομική επιλογή, έστω και αν αυτή επιβάλλεται από αφόρητες συναισθηματικές ανάγκες, οι οποίες οδηγούν στην συναισθηματική και βουλητική υποδούλωση ενός ανθρώπου. Η απεξάρτηση αντιθέτως, συνιστά διαδικασία έλξης του ατόμου στην πλήρη απελευθέρωση της συναισθηματικής του έκφρασης

και της κριτικής του ικανότητας. Συνιστά μια αλλαγή στάσης ζωής και ενός αξιακού συστήματος. Στόχοι που απαιτούν μια συλλογική προσπάθεια του ίδιου, των σημαντικών του προσώπων και των «θεραπευτών» του. Τίθενται λοιπόν τα ερωτήματα: Μπορούμε να θεωρήσουμε την απεξάρτηση ως «κατόρθωμα διάβασης από τον εγωκεντρισμό της χρήσης στη χαρά της σχέσης; Πως τα θεραπευτικά προγράμματα διαχειρίζονται το άκαιρο του θανάτου; Μπορούμε να προσδιορίσουμε τη φύση της εξάρτησης και αν ναι, πως αυτό επηρεάζει τις υπηρεσίες που παρέχουμε; Ποιός ο ρόλος της κοινωνίας στο πρόβλημα και στη λύση του;

11. Καταχανάκης, Κ., Λαμπράκη, Μ., Παρίτσης, Ν. (2010). Διακοπή χρήσης χασίς σε μαθητές λυκείου ύστερα από θεραπεία ανθρώπινων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Το στρογγυλό αυτό τραπέζι αναφέρεται σε έρευνες του Τομέα Ψυχιατρικής του Πανεπιστημίου Κρήτης οι οποίες αφορούν τα αίτια της χρήσης χασίς στα σχολεία που να προσφέρονται για ψυχοκοινωνική παρέμβαση καθώς και την σχετική ψυχοκοινωνική παρέμβαση με τα αποτελέσματά της. Στην αρχή ο Νίκος Παρίτσης θα μας μιλήσει για μια υπόθεση επιδημιολογικής διερεύνησης που στηρίζεται σε συστημική θεωρία κινήτρων της συμπεριφοράς και που αποτέλεσε βάση της υπόθεσης για τους παράγοντες στη χρήση χασίς. Ο Κώστας Καταχανάκης θα μας μιλήσει για τη μέθοδο και τα αποτελέσματα αναφορικά με τους παράγοντες που βρέθηκαν να επιδρούν στη χρήση χασίς στους μαθητές του Λυκείου, που περιλαμβάνουν τη μειωμένη ικανοποίηση στην οικογένεια και επιβεβαιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις θέσεις της θεωρίας για τα κίνητρα συμπεριφοράς. Η Μαρία Λαμπράκη θα μας μιλήσει για τη μέθοδο της παρέμβασης και τα αποτελέσματα όσον αφορά τη διακοπή χρήσης χασίς και την αύξηση της ικανοποίησης στην οικογένεια. Τέλος, ο Νίκος Παρίτσης θα σχολιάσει τα αποτελέσματα σε σχέση με τη μέθοδο Θεραπείας Ανθρώπινων Συστημάτων που χρησιμοποιήθηκε με μορφή ομαδικής θεραπείας.

12. Κατσαρού, Μ., Μηλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα. Ένταξη στη θεραπεία απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 81-86.

Το 18 Άνω υπάρχει και προσφέρει τις υπηρεσίες του σε εξαρτημένους από τοξικές ουσίες πάνω από 30 χρόνια στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει συγκεκριμένο μοντέλο ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας, που να ταιριάζει σε όλους τους τοξικομανείς. Βασικές προϋποθέσεις λειτουργίας του ψυχοθεραπευτικού μοντέλου του 18 Άνω είναι: 1) Το θεραπευτικό πλαίσιο και η φιλοσοφία του, 2) Η θεραπευτική ομάδα, ο πλουραλισμός της, η συνεχιζόμενη εκπαίδευσή της και η ικανότητά της να ενώνει τα διαφορετικά της στοιχεία και να τα μετατρέπει σε δυναμικά, 3) Ο θεραπευόμενος και η ελεύθερη συναίνεσή του να ενταχθεί στο οργανωμένο θεραπευτικό πλαίσιο. Η ψυχοθεραπεία σαν στόχο έχει να εκπαιδεύσει τον τοξικομανή σε ένα νέο τρόπο ζωής. Να γίνει ο ίδιος ικανός να οργανώσει τη ζωή του, σε νέες βάσεις, δίνοντάς της νέο περιεχόμενο, νέες αξίες, νέους στόχους. Να βρει μια ισότιμη και αξιοπρεπή θέση στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό θα επιτευχθεί αν ο εξαρτημένος καταφέρει μέσω της ψυχοθεραπείας, να ανιχνεύσει το παρελθόν του, να το ενσωματώσει στο παρόν του, να το «ξαναδιαβάσει» και να το αποκρυπτογραφήσει. Να αποκρυπτογραφήσει το ρόλο και τη λειτουργία της ουσίας στον ψυχισμό του, τη θέση που πήρε η ουσία στη ζωή του, τον πόνο που σκέπασε ή τις σχέσεις που αντικατέστησε. Ο θεραπευτής για κάθε θεραπευόμενο κατασκευάζει το θεραπευτικό πλάνο βασισμένο στις ανάγκες του κάθε θεραπευόμενου ξεχωριστά. Αυτό το πλάνο συχνά αλλάζει από την εισαγωγή νέων στοιχείων που φέρει ο ίδιος στη θεραπεία του ή από παρεμβάσεις άλλων θεραπευτών που σχετίζονται μαζί του, μέσα στο θεραπευτικό πλαίσιο. Η ανάγκη καταγραφής και συστηματοποίησης των πληροφοριών των θεραπευόμενων που έχει προκύψει μέσα από την πολυετή εμπειρία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση τόσο της θεραπευτικής εξέλιξης των

θεραπευτών, όσο και της πιο ολοκληρωμένης θεραπευτικής βοήθειας προς τους θεραπευόμενους. Ειδικά έντυπα που με την εμπειρία έχουν μετατραπεί σε θεραπευτικά εργαλεία, λειτουργούν στο 18 Άνω. Πιο συγκεκριμένα, στην φάση της ψυχολογικής απεξάρτησης, έχει κατασκευαστεί από τους κοινωνικούς λειτουργούς της Μονάδας το Κοινωνικό Ιστορικό. Είναι ένα θεραπευτικό εργαλείο, που συμπληρώνεται μία φορά κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους. Στο κοινωνικό ιστορικό, που μοιάζει με θεραπευτικό μαραθώνιο μίας εβδομάδας, ο θεραπευόμενος καλείται να ανακαλέσει και να οργανώσει πληροφορίες για τον εαυτό του, την οικογένειά του αλλά και τα σημαντικά γεγονότα της ζωής του (πχ εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση). Να σκεφτεί και να πάρει θέση πάνω στις σχέσεις ζωής του, να κατανοήσει τα τρίγωνα μέσα στην οικογένειά του που το κατατρώνε, να οργανώσει προσωπικές πληροφορίες και να βάλει στόχους. Ακρογωνιαίος λίθος του κοινωνικού ιστορικού είναι το γενεόγραμμα, μια πρακτική που εφαρμόζεται εδώ και έναν χρόνο στο τμήμα ψυχολογικής απεξάρτησης επί της Ιεράς Οδού. Το γενεόγραμμα κάθε θεραπευόμενου γίνεται αντικείμενο μελέτης για όλη τη θεραπευτική ομάδα της Ιεράς Οδού. Θεραπευτές κάθε θεωρητικής προσέγγισης (ψυχοδυναμικοί, συστημικοί, γνωσιακοί, κ.α.), προσεγγίζουν τα γενεογράμματα, παρατηρούν σχέσεις, παρακαταθήκες, μηνύματα γενεών, παραγωγή στάσεων κλπ. Μέσω του γενεογράμματος καταγράφονται και συστηματοποιούνται οι πληροφορίες θεραπευομένων και παράλληλα συχνά τροποποιείται το θεραπευτικό πλάνο του θεραπευομένου.

13. Κεφαλάς, Π. (2010). «Περί της εισαγωγής χορήγησης υποκαταστάτων στα πλαίσια των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης: Συμπληρωματικότητα ή αντίφαση;» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 111(3): 78-82.

14. Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η., Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.

Σκοπός: Το Ιατρείο Αλκοόλ της Γαστρεντερολογικής Κλινικής του ΠΑΓΝΗ λειτουργεί από το 2004, παρέχοντας βοήθεια σε ασθενείς με αλκοολική ηπατοπάθεια. Παρουσιάζεται η εμπειρία των τελευταίων πέντε ετών. **Υλικό-Μέθοδος:** Η ομάδα αλκοολογίας αποτελείται από δύο γαστρεντερολόγους, ένα ψυχίατρο και μία κοινωνική λειτουργό που πέραν της ιατρικής και ψυχιατρικής φροντίδας προσφέρουν συνέντευξη κινητοποίησης και συμβουλευτική σε ασθενείς με προβλήματα από το αλκοόλ. Το ιατρείο συνεργάζεται και με ομάδες οικογενειών ατόμων με προβλήματα από το αλκοόλ σε θεραπεία (club οικογενειών, μέθοδος Hudolin). Από τον Φεβρουάριο 2005 έως τον Αύγουστο 2010, 440 ασθενείς επισκέφθηκαν οικειοθελώς το ιατρείο. Αναλύθηκαν αναδρομικά τα δεδομένα 396 ασθενών. **Αποτελέσματα:** Διάμεση ηλικία 45 έτη (15-83), 25/396 οικονομικοί μετανάστες, 44/396 γυναίκες, 203/396 προσήλθαν με μέλη της οικογένειάς τους. Ψυχιατρική συνοσηρότητα παρουσίαζε το 7.4%. 7,1% ανέφερε χρήση παράνομων ουσιών στο παρελθόν, 8,9% άνεργοι. Καθημερινή κατάχρηση ανέφερε το 67%, 3% το Σαββατοκύριακο και οι υπόλοιποι ευκαιριακή (binge drinking). Παρουσιάζεται η παρακολούθηση 227 ασθενών μια που 169 (42.6%) επισκέφθηκαν το ιατρείο μια φορά. Σε 66/227 συνταγογραφήθηκαν βενζοδιαζεπίνες, αντικαταθλιπτικά και/ή φάρμακα για πρόληψη υποτροπών, 99/227 συμμετείχαν σε club οικογενειών εβδομαδιαία, 58/227 και τα δύο. Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης (1 μήνας - 5 έτη), σε αποχή παρέμειναν 104/227 ενώ 20/227 ανέφεραν ολισθήματα χωρίς απώλεια του ελέγχου (59.9%). Αποτυχία παρατηρήθηκε στο 40.1% (43/227 με συχνές υποτροπές και 40/227 χωρίς αποχή). Από τους 104 ασθενείς σε αποχή το 54% παρεμείνει έτσι για λιγότερο από 3 μήνες, το 23.4% μεταξύ 3-6 μηνών, 7.2% μεταξύ 6-12 μηνών και το 15.3% για περισσότερο από ένα έτος. **Συμπεράσματα:** Η διεπιστημονική προσέγγιση μιας ευαίσθητοποιημένης ομάδας αλκοολογίας σε συνεργασία με εθελοντές των clubs, επέτυχαν τη διατήρηση αποχής από χρήση σε περισσότερους από τους μισούς ασθενείς που συστηματικά παρακολούθηθηκαν στο ιατρείο αλκοόλ.

15. Κουτρουβίδης, Π., Στεφανίδου, Ι., Κολοκάθης, Δ., Παπαλία, Α., Γαλιγαλίδης, Θ., Τσιούμπας, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση ως μέρος της θεραπευτικής προσέγγισης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Η σχολική εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των εξαρτημένων, αποτελούν μια σύνθετη διεργασία απόκτησης γνώσεων και ικανοτήτων, αναγκαίων για την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Συμβάλλουν στη δημιουργία των απαραίτητων δυνατοτήτων αξιοποίησης των ικανοτήτων τους. Στόχος τους είναι η αντιμετώπιση κάθε πιθανής απειλής κοινωνικού αποκλεισμού. Η επαγγελματική και προεπαγγελματική αγωγή, στοχεύουν στην παροχή εργασιακής εξειδίκευσης, με την οποία επιτυγχάνεται η επάρκεια σε επιθυμητά από την αγορά εργασίας προσόντα. Η σχολική εκπαίδευση πάλι των απεξαρτώνμενων ατόμων, η οποία αποτελεί μέρος και όχι κυρίαρχη επιλογή της απεξαρτητικής διαδικασίας, επιδιώκει την παροχή κατάλληλων εφοδίων (γενικές γνώσεις, τίτλοι σπουδών, ολοκληρωμένη πληροφόρηση), τα οποία συμβάλλουν στην άρση της περιθωριοποίησης και στην ενίσχυση της προσπάθειάς τους για επιτυχή επιστροφή στον κοινωνικό ιστό. Η ανάγκη για την εκπαίδευση και κατάρτιση των μελών των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης με στόχο τη διευκόλυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας και συνεπώς της κοινωνικής ένταξης, αποτελεί πεδίο συζήτησης αυτού του στρογγυλού τραπέζιου. Θα αναλυθούν θέματα που αφορούν τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που προκύπτουν από την εκπαίδευση μελών, ο ρόλος της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην συγκράτηση για θεραπεία, αλλά και η έκφραση της δημιουργικότητας των υπό απεξάρτηση ατόμων δια μέσου της τέχνης.

16. Κουτσοπούλου, Ε., Σβορώνος, Κ., Γκότσης, Η. (2010). Προσέλκυση χρηστών νεαρής ηλικίας σε προγράμματα απεξάρτησης, με παροχή βραχείας αποτοξίνωσης με Βουπρενορφίνη. 9th European Congress on Heroin Addiction and Related Clinical Problems (European Opiate Addiction Treatment Association), Κροατία, 28-30 Μαΐου 2010.

Επίσημη μετάφραση περίληψης: Οι νεαροί ενήλικες χρήστες δύσκολα προσεγγίζουν προγράμματα απεξάρτησης, στερούνται κινήτρου και δύσκολα συγκρατούνται σε προγράμματα αυστηρών ορίων, παρά το όφελος που θα απεκόμιζαν. Επιχειρήσαμε την προσέλκυση νεαρών χρηστών, με παράλληλη βελτίωση της συγκράτησης και αποχής από τις ουσίες, με τη σύνδεση 2 ανεξάρτητων δομών στα πλαίσια του OKANA: η μία παρείχε αποτοξίνωση 12 εβδομάδων με Βουπρενορφίνη, και η άλλη εντατική ψυχοθεραπευτική στήριξη. Επελέγη ομάδα χρηστών ηρωίνης (εξαρτημένοι από οπιοειδή κατά DSM IV), με μόνα κριτήρια την ηλικία (20-24 ετών) και τη βούληση να συμμετάσχουν. Από τις 15/09/08 έως 31/10/09, 90 άτομα υπέβαλαν αίτηση εισαγωγής στο πρόγραμμα. Από τους 59 ασθενείς που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα, οι 22 (37.3%), το ολοκλήρωσαν, απέχοντας πλήρως από τη χρήση οποιασδήποτε ουσίας. Στη συνέχεια, οι 22 εξ αυτών, συνέχισαν τη θεραπευτική διαδικασία ενταγμένοι σε πρόγραμμα. Από αυτούς που διέκοψαν πρόωρα, 6 παρέμειναν σε θεραπεία. Συμπέρασμα: παρά τους περιορισμούς της μελέτης (μικρό μέγεθος του δείγματος, 13 μήνες παρακολούθησης), τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η βραχεία αποτοξίνωση μπορεί να είναι επιτυχής μέθοδος προσέλκυσης και συγκράτησης νεαρών χρηστών ηρωίνης, όταν συνδυαστεί με ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις μέσα σε ένα απαρτιωμένο πλαίσιο παρακολούθησης.

17. Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α., Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερτητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 74-80.

Εισαγωγή: Οι διαταραχές που σχετίζονται με το αλκοόλ αναφέρονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) σαν ένα μεγαλύτερο πρόβλημα υγείας, το οποίο, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, αναλογεί στο 1,4% της συνολικής παγκόσμιας επιβάρυνσης από νοσήματα. Στις ΗΠΑ όπου 8 εκατομμύρια άτομα ηλικίας 18 και άνω πληρούν τα κριτήρια κατά DSM-IV για εξάρτηση από αλκοόλ,

έχει αποδειχθεί ότι η εξάρτηση αυτή αυξάνει τον κίνδυνο θνησιμότητας έως και 50% ανεξάρτητα από την ποσότητα κατανάλωσης οινοπνεύματος. Στις ΗΠΑ ο επιπολασμός της εξάρτησης από το αλκοόλ είναι 3,8% (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Περίπου το ίδιο ποσοστό εξάρτησης από το αλκοόλ, κυμαινόμενο από 1 έως 5% αναφέρει και ο ΠΟΥ για τις υπόλοιπες αναπτυγμένες χώρες, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η Ελλάδα (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Ο αλκοολισμός αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα Δημόσιας Υγείας ιδιαίτερα αν ληφθούν υπόψη και οι επιπλοκές, το αναβιβάζουν σε τρίτο πρόβλημα Δημόσιας Υγείας. Η χρήση αλκοόλ σχετίζεται με περιστατικά βίας, τροχαία ατυχήματα, πρόωρη συνταξιοδότηση, εργαστικά ατυχήματα, αυτοκτονικές συμπεριφορές, προβλήματα σωματικής υγείας, ανάγοντας με αυτόν τον τρόπο τον αλκοολισμό σε τρίτο πρόβλημα Δημόσιας Υγείας. (Δουζένης - Μουσσάς, 2007, Μουσσάς & συν., 2009, Μουσσάς - Μαλλιώρη, 2009). Τα πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα (2004) για την Ελλάδα δείχνουν ότι, παρά τη διαχρονική μείωση, η κατανάλωση αλκοόλ συνεχίζει να αποτελεί μια διαδεδομένη συνήθεια στη χώρα μας. Στην χώρα μας η χρήση αλκοόλ, παρουσιάζει κατά κεφαλή κατανάλωση 11,39 λίτρα και καταλαμβάνει την 10η θέση μεταξύ 26 ευρωπαϊκών χωρών. Η κατανάλωση οινοπνευματωδών από τους μαθητές παρουσιάζεται γενικά σταθερή κατά την περίοδο 1984-2003. Κατά την περίοδο αυτή, η χρήση μειώθηκε το 1998 σε σχέση με το 1993, αλλά αυξήθηκε το 2003 (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). Η «βαριά κατανάλωση» οινοπνεύματος, δηλαδή η κατανάλωση 5 ή περισσότερων ποτηριών για 3 τουλάχιστον φορές τον προηγούμενο μήνα, εμφανίζεται ελαφρά αυξημένη τα τελευταία 5 χρόνια. Τα περιστατικά μέθης αυξάνονται σταθερά. Το 2003 ποσοστό 12,4% των μαθητών δηλώνουν ότι έχουν μεθύσει 3 φορές κατά το προηγούμενο της έρευνας χρόνο. Επειδή η αντίληψη της μέθης είναι υποκειμενική, αξιοσημείωτη είναι περισσότερο η αυξητική τάση που καταγράφεται παρά τα ίδια τα ποσοστά (Τερζίδου 2006). Ο κίνδυνος νοσηρότητας από αλκοολισμό σε όλη τη διάρκεια ζωής, ανέρχεται για τους άνδρες σε 10-15% και για τις γυναίκες 3-5%. Η επίπτωση για ένα χρόνο υπολογίζεται στο 6%. Η νόσος αρχίζει στη νεαρή ηλικία των 20 ετών περίπου. Μόνο το 10% των αλκοολικών εμφανίζει έναρξη νόσου μετά τα 55 έτη (Τερζίδου 2006, Κοκκέβη 2007). **Διάγνωση:** Σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά κριτήρια της Αμερικάνικης Ψυχιατρικής Εταιρείας, όπως περιγράφονται στο Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο των Ψυχικών Διαταραχών (DSM-IV-TR), ο αλκοολισμός υπάγεται σε μια ευρύτερη διαγνωστική κατηγορία. Διαταραχές που συνδέονται με ουσίες: Αυτές περιλαμβάνουν 2 ομάδες διαταραχών (Kaplan & Sadok's, 2007, Χοϊδίας - Λύκουρας, 2007, Μέλλος - Λιάππας, 2006, Stern, 2004). 1) Εξάρτηση χρήσης ουσιών, 2) Κατάχρηση ουσιών. Διαταραχές προκαλούμενες από ουσίες (μεταξύ των οποίων και το αλκοόλ): 1) Τοξίκωση, 2) Στέρηση, 3) Ντελίριο, 4) Επιμένουσα Άνοια, 5) Επιμένουσα Αμνησιακή Διαταραχή, 6) Ψυχωτική διαταραχή, 7) Διαταραχή Διάθεσης, 8) Αγχώδης Διαταραχή, 9) Σεξουαλική Δυσλειτουργία, 10) Διαταραχή ύπνου.

18. Λαμπράκη, Μ., Κηλαιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίσης, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης χασις, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα. Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Σκοπός: Ο έλεγχος της υπόθεσης ότι η αύξηση της συνοχής στην οικογένεια μειώνει τη χρήση χασις ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. **Μέθοδος:** Το δείγμα αποτελείται από 15 μαθητές χρήστες χασις από Α και Β τάξη σε ένα Τεχνικό Λύκειο της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης. Την πειραματική ομάδα αποτελούν 8 μαθητές (62.5% αγόρια και 37.5% κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 16.88 έτη). Την ομάδα ελέγχου αποτελούν 7 μαθητές, 53.3% αγόρια και 46.7% κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 17.14 έτη. Η 1η εκτίμηση έγινε με συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ανώνυμα από τους μαθητές. Το ερωτηματολόγιο περιείχε ερωτήσεις σχετικές με το σκοπό της έρευνας. Ακολούθησε η εφαρμογή της Θεραπείας Ανθρωπίνων Συστημάτων, που είχε διάρκεια 4 μηνών (μία θεραπευτική συνεδρία ανά 15 ημέρες, σύνολο συνεδριών 8), προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχέσεων στην

οικογένεια και στις φιλικές σχέσεις. Η 2η εκτίμηση έγινε 3 μήνες μετά την τελευταία θεραπευτική συνάντηση. **Αποτελέσματα:** Τα αποτελέσματα έδειξαν μια στατιστικά σημαντική αύξηση της οικογενειακής συνοχής στην πειραματική ομάδα. Στη πειραματική ομάδα η χρήση κασις μειώθηκε στατιστικά σημαντικά μετά την παρέμβαση. **Συμπεράσματα:** Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι αυξάνοντας την ικανοποίηση στην οικογένεια μπορούμε να μειώσουμε τη χρήση κασις. Επίσης, ότι η ομαδική θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων μπορεί να επηρεάσει τα μέλη της ομάδας και αυτό στη συνέχεια να αλλάξει τις οικογενειακές τους σχέσεις.

19. Λύκουρας, Ε., Δουζένης, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.»

Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 30-47.

Περίληψη: Η μονάδα ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ είναι μια από τις υπηρεσίες του ΚΕΘΕΑ που άρχισε να λειτουργεί το 2003 και αποτελεί ένα ολοκληρωμένο θεραπευτικό πρόγραμμα εξωτερικής παρακολούθησης παρέχοντας συστηματική υποστήριξη σε άτομα με προβλήματα εξάρτησης από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια. Ύστερα από απόφαση της Διεύθυνσης του ΚΕΘΕΑ συγκροτήθηκε επιτροπή εξωτερικής αξιολόγησης της μονάδας ανεξάρτησης από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια από τη Β' Πανεπιστημιακή Κλινική του ΠΓΝ «Αττικόν», Διευθυντής της οποίας είναι ο Καθηγητής Ε. Λύκουρας με τη συμμετοχή του επίκουρου Καθηγητή ψυχοιατροδικαστικής Α. Δουζένη, του Λέκτορα Ψυχιατρικής Ι. Μιχόπουλου και της ψυχολόγου Π. Κορκολιάκου. Η ομάδα εξωτερικής αξιολόγησης είχε τα χαρακτηριστικά της αλληλεπικάλυψης δεξιοτήτων και εμπειρίας σε διαφορετικά μοντέλα παρέμβασης. Η μονάδα του ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα από τη λειτουργία της (έξι χρόνια), αποτελεί ήδη ένα πολύ σημαντικό πλαίσιο ολιστικής προσέγγισης ατόμων με αλκοολική εξάρτηση και προβληματική ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια, στο χώρο των εξαρτήσεων.

Εισαγωγή: Η αξιολόγηση του ΚΕΘΕΑ-Άλφα έδωσε βάρος στον έλεγχο των δεικτών που αφορούν τα ποσοτικά δεδομένα της μονάδας, αλλά και στην αξιοποίηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της μονάδας. Η μέθοδος που επιλέχθηκε βασίστηκε, αφενός στη μελέτη του υλικού τεκμηρίωσης που διατηρεί η μονάδα, ως δεδομένα που συλλέγονται σε καθημερινή βάση και αφετέρου στις επισκέψεις που πραγματοποίησε η ομάδα αξιολόγησης με τη συμμετοχή τους στις εργασίες της μονάδας σύμφωνα με τη μεθοδολογία εξωτερικής αξιολόγησης που συμφωνήθηκε να ακολουθηθεί από τη μονάδα εξωτερικής αξιολόγησης για το έργο αυτό. Τα βασικά πεδία για διερεύνηση που ορίστηκαν ήταν: 1. η αντίληψη της μονάδας ως προς τη λειτουργία της από τις αρχές που έχει ορίσει, 2. Η λειτουργία της μονάδας ως προς τη θεραπευτική αντίληψη που έχει θέσει, 3. Ο τρόπος οργάνωσης της μονάδας και η λειτουργικότητά της, 4. Η επάρκεια του προσωπικού για τις ανάγκες της μονάδας και κυρίως των θεραπευτών, 5. Το ιστορικό ανάπτυξης της μονάδας, η εκπαίδευση και υποστήριξη του προσωπικού που απασχολείται και η αξιοποίηση των προοπτικών που ανοίγονται, 6. Η αποτελεσματικότητα της μονάδας που αποτελεί συνάρτηση ποιοτικών και ποσοτικών χαρακτηριστικών και αναλύονται στη συνέχεια. Σκοπός της ομάδας εξωτερικής αξιολόγησης ήταν να εξετάσει τη συμβατότητα της εφαρμογής του προγράμματος ως προς τον αρχικό σχεδιασμό του, τη διερεύνηση των δυνατών σημείων του προγράμματος, τις ενδεχόμενες αδυναμίες του, τις ευκαιρίες που του ανοίγονται και πως μπορεί να τις αξιοποιήσει και τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσει. Τέλος, κρίθηκε αναγκαίο να γίνουν και συγκεκριμένες προτάσεις με σκοπό να βοηθήσουν σε κάποια από τα προβλήματα της μονάδας και να δώσουν ερεθίσματα για περαιτέρω ανάπτυξη της μονάδας. Σε μελλοντικό χρόνο η αξιολόγηση αυτή αισιοδοξούμε ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανατροφοδοτικά για το προσωπικό, μέσα από τη μελέτη της αποτελεσματικότητας της μονάδας και την περαιτέρω αξιοποίησή της.

20. Μαϊστρέλης, Α., Ματζιούνης, Χ., Γεωργάκας, Π., Χαριτοπούλου, Θ., Αναστασιάδης, Ι. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Ο αθλητισμός στην υπηρεσία της ανεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Οι σωματικές και οι αθλητικές δραστηριότητες αποτέλεσαν και αποτελούν βασικό συστατικό των θεραπευτικών ενεργειών στα περισσότερα προγράμματα απεξάρτησης. Η ευεργετική επίδραση αυτών των δραστηριοτήτων στην προσπάθεια του απεξαρτώμενου ατόμου να εκτονώνεται σωματικά και να μειώνει, μέσω της σωματικής κόπωσης, τα αισθήματα επιθετικότητας και θυμού που συχνά το διακατέχουν, οδήγησε στην συστηματική ένταξή τους σε κάθε θεραπευτικό σχεδιασμό. Εκτός όμως από αυτό, οι σωματικές δραστηριότητες διαδραματίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην κατανόηση και αντιμετώπιση της άλλης διάστασης της εξάρτησης (ειδικότερα της ουσιοεξάρτησης), της βιολογικής της διάστασης. Η σχέση λοιπόν του προσώπου με το σώμα του είναι καθοριστικός παράγοντας διαδικασίας της απεξάρτησης. Ο αθλητισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως μέρος αυτής της διαδικασίας. Οι εισηγήσεις εστιάζουν σε συγκεκριμένες αθλητικές δράσεις των θεραπευτικών προγραμμάτων (πχ η ομάδα judo του Γ.Σ. ΗΡΑΚΛΗΣ, το Πανευρωπαϊκό Κύπελλο Ποδοσφαίρου των θεραπευτικών κοινοτήτων, κ.α.).

21. Μάντση, Μ., Τσιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (HCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών. Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Η χρόνια ηπατίτιδα C (HCV λοίμωξη), αποτελεί ένα μείζον πρόβλημα δημόσιας υγείας δεδομένου ότι περισσότερο από 170 εκατομμύρια άτομα (3% του παγκόσμιου πληθυσμού) έχουν προσβληθεί από τον ιό και οι θάνατοι ανέρχονται σε 12.000 ανά έτος παγκοσμίως. Στη χώρα μας περίπου 2-2,5% του γενικού πληθυσμού πάσχει από τη HCV λοίμωξη. Η κύρια οδός μετάδοσης της νόσου είναι η αιματογενής και ο κίνδυνος μόλυνσης στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών ουσιών (XEN) είναι εξαιρετικά υψηλός. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις η μόλυνση από τον HCV ιό στον πληθυσμό των XEN στην Ελλάδα καταγράφηκε μεταξύ 44,2%-55,5%. Η HCV λοίμωξη αποτελεί μια από τις κυριότερες αιτίες χρόνιας ηπατικής νόσου, κίρρωσης του ήπατος και ηπατοκυτταρικού καρκίνου, ενώ σε πολλά κράτη είναι πλέον η πρώτη αιτία μεταμόσχευσης ήπατος. Η έγκαιρη διάγνωση και η αντιμετώπισή της με την κατάλληλη αντιική θεραπεία μπορεί να αναστείλει την εξέλιξη της νόσου. Προκειμένου να ανακουφισθεί ο ΠΟΥ από το βάρος της ηπατίτιδας C, είναι απαραίτητο να προαχθεί και να διερευνηθεί η πρόσβαση στη θεραπεία για τη μεγαλύτερη ομάδα ασθενών που είναι οι XEN. Παρότι ο αριθμός των μακροχρόνιων μελετών είναι περιορισμένος, τα διαθέσιμα ερευνητικά πορίσματα καταδεικνύουν ικανοποιητικό βαθμό συμμόρφωσης και επιτυχίας της αντι-HCV θεραπείας στην ιδιαίτερη αυτή πληθυσμιακή ομάδα. Παρά ταύτα, η πρόσβαση των χρηστών ναρκωτικών στη θεραπεία, ακόμη και όταν βρίσκονται σε προγράμματα απεξάρτησης, παραμένει περιορισμένη. Αυτό μπορεί να οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην ανεπαρκή θεραπευτική δυναμικότητα, στην έλλειψη ενημέρωσης σε ότι αφορά τις θεραπευτικές επιλογές, ή στη χαμηλή προτεραιότητα που δίνεται στους XEN. Η θεραπεία της ηπατίτιδας C σε ουσιοεξαρτώμενα άτομα κάποιες φορές αποδεικνύεται δύσκολο εγχείρημα, ιδιαίτερα αν αναλογισθεί κανείς τη συχνή ψυχιατρική συνοσηρότητα αυτού του πληθυσμού, οι δυσκολίες όμως μπορούν να ξεπεραστούν με ορθό σχεδιασμό και οργάνωση της κλινικής διαχείρισης. Η έκβαση της θεραπείας βελτιώνεται όταν γίνεται από διεπιστημονικές ομάδες που είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την ουσιοεξάρτηση, την ηπατοπάθεια και τα συνοδά ψυχιατρικά προβλήματα.

22. Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

23. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

24. Μάτσα, Κ. (2010). Η φιλοσοφία και οι αρχές λειτουργίας του 18 ΑΝΩ. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
25. Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
26. Μάτσα, Κ., Γεωργάκης, Π., Καλοτεράκης, Φ., Λαϊνάς, Σ., Συντονιστής: Τζαβάρας, Ν. (2010). Θεραπευτικά προγράμματα στην Ελλάδα. Φιλοσοφία και θεραπευτικές αρχές. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
- Η αποδοχή της εξάρτησης ως ουσιαστική κατάργηση της ελευθερίας της βούλησης και της συναισθηματικής έκφρασης του ατόμου, επιβάλει την προσέγγιση και την ερμηνεία της επίδρασης της στο ανθρώπινο γίγνεσθαι, με βάση τις διάφορες ιδεολογικές απόψεις και επιστημονικές αντιλήψεις για την ψυχοβιολογική σύσταση του ατόμου, την υπόσταση της ζωής, τις κοινωνικές διεργασίες, καθώς επίσης και την παράλληλη διερεύνηση τρόπων και πρακτικών αντιμετώπισης της. Η διερεύνηση των αιτιών, αφορμών και αποτελεσμάτων της εξάρτησης και η ένταξή τους σε ένα ευρύτερο σκεπτικό αποκωδικοποίησής τους, επαναπροσδιορίζουν την οπτική, την εξήγηση και ανάλυσή τους, καθορίζοντας κατ' επέκταση και τη μορφή της εξάρτησης και τις δυνατότητες της απεξάρτησης. Στόχος και ελπίδα κάθε προσπάθειας διείσδυσης στη βαθύτερη ουσία και νόημα των εξαρτήσεων, δεν πρέπει απλώς να είναι η στείρα καταγραφή αιτιών, αφορμών, δυνατοτήτων ή προτάσεων, αλλά κυρίως η κατάθεση ιδεολογικών τάσεων και απόψεων οι οποίες αξιωματικά με τη σειρά τους θα μπορούσαν να αιτιολογήσουν τις όποιες «θεραπευτικές» κατευθύνσεις.
27. Μισουρίδου, Ε. (2010). «Η αναγκαιότητα της συμμετοχής της οικογένειας στη θεραπευτική διαδικασία της απεξάρτησης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 109-115.
- Το αίτημα της οικογένειας που αντιμετωπίζει προβλήματα εξάρτησης συχνά παραγνωρίζεται από τα κέντρα απεξάρτησης, ενώ οι θεραπευτές αρκετές φορές μπαίνουν -συνειδητά ή ασυνειδητά- σε μια ανταγωνιστική σχέση με την οικογένεια του θεραπευόμενου τους. Στο άρθρο αυτό, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας ανασκόπησης σχετικά με την αποτελεσματικότητα οικογενειακών παρεμβάσεων στη θεραπεία απεξάρτησης οι οποίες εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες: α) την κινητοποίηση του χρήστη ώστε να επιτευχθεί η ένταξή του σε θεραπευτικό πρόγραμμα, β) τη συνολική βελτίωση των σχέσεων στην οικογένεια και γ) την αντιμετώπιση προβλημάτων των μελών της οικογένειας τα οποία προέκυψαν από τη χρόνια έκθεση στο πρόβλημα της εξάρτησης. Συνολικά, τα αποτελέσματα των μελετών συγκλίνουν στην αναγκαιότητα της ένταξης της οικογένειας στη θεραπεία απεξάρτησης, αφού αποδεικνύουν ότι η συμμετοχή της: α) μπορεί να οδηγήσει -με την κατάλληλη εκπαίδευση- στην εμπλοκή του εξαρτημένου ατόμου στη θεραπεία, β) σχετίζεται θετικά με το συνολικό θεραπευτικό αποτέλεσμα και τη διατήρηση της αποχής και γ) συντελεί στο να βοηθηθεί η ίδια από αυτήν βελτιώνοντας έτσι το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται το εξαρτημένο μέλος μετά τη θεραπεία.
28. Μισουρίδου, Ε. (2010). «Το θεραπευτικό τρίγωνο στη θεραπεία απεξάρτησης: Γιατί οι θεραπευτές αγνοούν ή δυσκολεύονται να εντάξουν το αίτημα της οικογένειας στο θεραπευτικό πλαίσιο;» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 87-95.
- Περίληψη:** Παρά τον μεγάλο αριθμό ερευνών που καταδεικνύει την αναγκαιότητα συμμετοχής της οικογένειας στη θεραπεία απεξάρτησης, οι θεραπευτές συχνά αγνοούν το αίτημα της οικογένειας, ενώ αρκετές φορές μπαίνουν -συνειδητά ή ασυνειδητά- σε μια ανταγωνιστική σχέση με την οικογένεια του θεραπευόμενου τους. Στο άρθρο αυτό, ανιχνεύονται πιθανές αιτίες για τις οποίες οι θεραπευτές δυσκολεύονται να εντάξουν το αίτημα της οικογένειας για βοήθεια στο θεραπευτικό πλαίσιο, όπως: η ενοχοποίηση της οικογένειας στις θεωρητικές προσεγγίσεις των ψυχιατρικών

διαταραχών και των ουσιοεξαρτήσεων, οι λειτουργίες τις οποίες εξυπηρετεί συχνά η εξάρτηση στο οικογενειακό σύστημα, η τάση να παρασύρεται ο θεραπευτής στο ρόλο του σωτήρα στις τριγωνικές αλληλεπιδράσεις του συστήματος, οι αντιμεταβιβαστικές αντιδράσεις των μελών της θεραπευτικής ομάδας, τα ηθικά διλήμματα των θεραπειών που προκύπτουν από τη σύγκρουση των αναγκών του ατόμου και της οικογένειας, η σύγκρουση ανάμεσα στο ψυχοδυναμικό και το συστημικό μοντέλο, καθώς και ο φόβος της τριγωνοποίησης. Στην προσπάθειά του να συνεργαστεί με την οικογένεια, ο θεραπευτής καλείται να μην αποδέχεται την εξιδανίκευση του ασθενούς και να μην συμμαχεί με την υποτίμηση της οικογένειας από τον ασθενή, ώστε να επιλυθούν πιθανά φαινόμενα διαχωρισμού και να αποφευχθεί η θεραπευτική αποτυχία. Επιπλέον, απαιτείται να μην παρασύρεται στο ρόλο του σωτήρα του θεραπευόμενου, ο οποίος συχνά συνδέεται με προσωπικά ζητήματα διαφοροποίησης του ίδιου του θεραπευτή από την πατρική του οικογένεια. Τέλος, ο θεραπευτής καλείται να επεξεργαστεί τις δυσκολίες του και ενδεχομένως τις προκαταλήψεις του για τις τριγωνικές αλληλεπιδράσεις, ώστε το τρίγωνο θεραπευτής- εξαρτημένος - οικογένεια, να λειτουργήσει θεραπευτικά.

29. Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
30. Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρηστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα απεξάρτησης.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 109(1): 99-107.
- Σκοπός** της εργασίας αυτής είναι η μελέτη της ψυχικής ανθεκτικότητας οικογενειών με μέλος πρώην χρήστη και η συμβολή της στην απεξάρτηση του μέλους. Η έρευνα εστιάστηκε στους παράγοντες ανθεκτικότητας όπως αναφέρονται από την Walsh, δηλαδή το σύστημα πεποιθήσεων της οικογένειας, το μοντέλο οργάνωσής της και η επικοινωνία των μελών της οικογένειας. **Μέθοδος:** Επελέγησαν τέσσερις (4) οικογένειες από το σύνολο των οικογενειών που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα απεξάρτησης 18 ΑΝΩ. Για τη συλλογή των δεδομένων κατά κύριο λόγο, επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη και η ποιοτική ανάλυση. **Συμπεράσματα:** Οι οικογένειες που έχουν ψυχική ανθεκτικότητα ή τουλάχιστον πληρούν τα περισσότερα από τα κριτήρια για να έχουν ψυχική ανθεκτικότητα, έχουν πολύ καλή αποτελεσματικότητα στην απεξάρτηση μέλους τους από τα ναρκωτικά με μόνιμα αποτελέσματα.
31. Παπαγεωργίου, Γ. (2010). Η πρόληψη των υποτροπών και η σημασία της έγκαιρης παρέμβασης για την έκβαση της νόσου. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.
32. Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εκθροί». Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασίς. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα. Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Το Τμήμα «Βραχύχρονης Παρέμβασης» του ΚΕΘΕΑ ΑΝΑΔΥΣΗ ασχολείται με έφηβους χρήστες που βρίσκονται σε φάση κατάχρησης χασίς. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναπτύχθηκε το εργαλείο «αγαπημένοι εκθροί», που έχει αρχικά εμπνευστεί από ένα επεισόδιο των κινούμενων σχεδίων «Τομ και Τζέρι». Η παρέμβαση αυτή βασίζεται στην υπόθεση ότι ο έφηβος χρήστης χασίς βιώνει το δίπολο «η χρήση ως πρόβλημα» και «η χρήση ως λύση». Σκοπός της παρέμβασης είναι να εξωτερικεύσει αυτές τις δύο πραγματικότητες, να τις ονομάσει και να τις βάλει ανοιχτά σε σχέση αλληλεπίδρασης, ώστε να μπορούν να επικοινωνήσουν. Η παρέμβαση φαίνεται να βοηθάει στο να αναδειχθούν

συνάψεις, να ξεκαθαριστούν ασάφειες και να αναπτυχθούν δημιουργικές και εναλλακτικές λύσεις. Επίσης, φαίνεται να διευρύνει την ικανότητα της αντίληψης και των περιγραφών του εφήβου. Με αυτήν την έννοια προκαλεί μια διαδικασία αναστοχασμού που συχνά λείπει από τον έφηβο σε αυτή τη φάση της ζωής του. Αυτό που παρατηρείται στην εφαρμογή της παρέμβασης είναι ότι διευκολύνει τον έφηβο χρήση στη διαμόρφωση ενός αιτήματος και παράλληλα στο να ξεκαθαριστεί και να διερευνηθεί το αίτημά του. Μέσα από αυτήν την συνεργασία του εφήβου με τον θεραπευτή, ανοίγει παράλληλα ένας δρόμος προς την ανάπτυξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, οι οποίοι συνδέονται με την αλλαγή της σχέσης του εφήβου με τη χρήση ουσιών, την οικογένεια, την παρέα και την παραβατική συμπεριφορά του.

33. Πάριος, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Επτά χρόνια λειτουργίας στην απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια.» **Εξαρτήσεις 17**(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 20-28.

Περίληψη: Το ΑΛΦΑ είναι πρόγραμμα του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ). Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2003, απαντώντας στις ανάγκες της ευρύτερης κοινότητας για τη θεραπεία του αλκοολισμού και των τυχερών παιχνιδιών. Η θεραπευτική πρόταση για τη λειτουργία προγράμματος για τις δύο νόμιμες εξαρτήσεις, στηρίχθηκε στην εμπειρία αντιμετώπισης της ουσιοεξάρτησης από το ΚΕΘΕΑ, στα διεθνή εμπειρικά στοιχεία για τον αλκοολισμό και τον τζόγο, καθώς και στη λειτουργία των ήδη υπάρχοντων προγραμμάτων στην Ελλάδα. Η αξιολόγηση των παραπάνω στοιχείων έδειξε ότι υπήρχε η ανάγκη λειτουργίας ενός προγράμματος εξωτερικής παρακολούθησης, όπου το άτομο καλείται να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που απορρέουν από την «προβληματική σχέση του» με το αλκοόλ και τον τζόγο, χωρίς να απομακρυνθεί από το οικογενειακό, εργασιακό και ως επί το πλείστον κοινωνικό του περιβάλλον. Το πρόγραμμα ακολουθώντας τις βασικές αρχές της φιλοσοφίας του φορέα, δέχεται την εθελοντική προσέλευση των ατόμων και των συγγενικών προσώπων, τη δωρεάν παροχή των υπηρεσιών, τη διαφύλαξη του απορρήτου και τη διατήρηση της ανωνυμίας. **Εισαγωγή:** Το πρόγραμμα ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ αντιμετωπίζει τις εξαρτητικές συμπεριφορές του αλκοολισμού και του τζόγου με αρκετές κοινές θεραπευτικές διαδικασίες αλλά και διαφορές. Ενθαρρύνει το άτομο να σκεφτεί την εξαρτητική συμπεριφορά ως συμπεριφορά που ανταποκρίνεται σε μια ευρεία γκάμα επιρροών και παρεμβάσεων. Παροτρύνει τον εξυπηρετούμενο να θέσει στόχους για την επίλυση των προβλημάτων του, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τα εμπόδια που θα συναντήσει. Η διαδρομή που θα ακολουθήσει το άτομο για την αποκατάσταση της υγιούς συμπεριφοράς, θα υλοποιηθεί μέσω της συνειδητής αλλαγής, που πολλές φορές κινείται μεταξύ εξαρτημένης και μη εξαρτημένης συμπεριφοράς. Το ΑΛΦΑ ακολουθεί ένα ολιστικό μοντέλο θεραπείας με θεραπευτικές ενέργειες που τοποθετούνται πέρα από τη μείωση ή τη διακοπή της χρήσης / ενασχόλησης, δίνοντας βάρος στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου. Στελεχώνεται από διεπιστημονική ομάδα (ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχίατροι, οικογενειακοί θεραπευτές), εκπαιδευμένοι στις εξαρτήσεις. Απευθύνεται σε άτομα 15 ετών και άνω, των οποίων η χρήση του αλκοόλ και η ενασχόληση με τον τζόγο αυξάνουν τον κίνδυνο πρόκλησης σωματικών και ψυχολογικών δυσλειτουργιών. Παράλληλα, απευθύνεται σε προβληματικούς καταναλωτές αλκοόλ και παίκτης με εμμονική συμπεριφορά, που βρίσκονται στο στάδιο της εξάρτησης. Επίσης, σε συγγενικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται να ενημερωθούν για τις αρνητικές συνέπειες του αλκοόλ και του τζόγου ή να υποστηρίξουν την προσπάθεια για την απεξάρτηση του συγγενικού τους ατόμου.

34. Πουλόπουλος, Χ., Γαγαλίδης, Κ., Γεωργιάκας, Π., Μάτσα, Κ. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Κοινωνική Ένταξη. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Ο όρος «κοινωνική επανένταξη» κατέχει κυρίαρχη θέση στην ορολογία που χρησιμοποιείται από τους εργαζόμενους σε προγράμματα απεξάρτησης. Ένα μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων των προγραμμάτων αυτών, καλύπτονται από ενέργειες που στοχεύουν στην κοινωνική επανένταξη και

την επαγγελματική αποκατάσταση των εξαρτημένων ανθρώπων, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό του προϋπολογισμού τους δαπανάται για την επίτευξη αυτών των στόχων. Ταυτόχρονα, οφείλει να γίνει κατανοητό, πως κατά τη διάρκεια της «κοινωνικής προσαρμογής» εφαρμόζεται μια ανεξάρτητη στρατηγική στήριξης στο πλαίσιο ενός ενιαίου απεξαρτητικού σχεδιασμού και όχι μια ιδιαίτερη «θεραπευτική» φάση. Η «θεραπεία» συντελείται κατά τη διάρκεια της σωματικής αποτοξίνωσης και της ψυχικής απεξάρτησης. Η κοινωνική προσαρμογή έπεται και προϋποθέτει την επιτυχημένη ολοκλήρωση των δύο αυτών θεραπευτικών φάσεων. Ίσως λοιπόν το δυσκολότερο εγχείρημα στη θεραπευτική πορεία ενός απεξαρτημένου, είναι η κοινωνική του ένταξη. Όσοι ολοκληρώνουν πρόγραμμα απεξάρτησης, καλούνται να αντιμετωπίσουν μια σκληρή πραγματικότητα: δυσκολία στην εξεύρεση εργασίας, καχυποψία και κοινωνικό ρατσισμό, συσσωρευμένα προβλήματα στο στενό οικογενειακό περιβάλλον, έλλειψη μεταθεραπευτικών δομών υποστήριξης και άλλα πολλά. Η πιθανότητα υποτροπής στη χρήση ελλοχεύει. Οι εισηγητές μέσα από την πολύχρονη εμπειρία τους προσεγγίζουν με ψυχραιμία το θέμα.

35. Σιάμου, Ι. (2010). Ανταπόκριση στα προβλήματα υγείας των χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 137-151.

Συμπεράσματα: Οι υπηρεσίες άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης φαίνεται ότι προσέκλυσαν κατά το έτος αναφοράς περισσότερα άτομα σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2008), εφόσον, σύμφωνα με τα στοιχεία, περισσότερα άτομα ενημερώθηκαν και εκπαιδεύτηκαν σε θέματα πρόληψης υπερδοσολογίας, αντάλλαξαν χρησιμοποιημένες σύριγγες και προσήλθαν για εξετάσεις (ηπατίτιδες και HIV/AIDS) και παροχή ιατρικών υπηρεσιών για άλλα προβλήματα υγείας στις εξειδικευμένες υπηρεσίες των προγραμμάτων αυτών. Περισσότερα άτομα με ψυχιατρική συννοσηρότητα προσήλθαν στις εξειδικευμένες θεραπευτικές υπηρεσίες το 2009 σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη (2007, 2008) και περισσότερα θεραπευτικά προγράμματα κατά το έτος αναφοράς παρέιχαν υπηρεσίες προσαρμοσμένες στις ανάγκες ατόμων με ψυχιατρική συννοσηρότητα σε σχέση με το 2006 και το 2008. Όσον αφορά την κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή των υπηρεσιών άμεσης πρόσβασης / μείωσης της βλάβης, οι επαγγελματίες των περισσότερων υπηρεσιών εξακολουθούν να εκφράζουν την ανάγκη, όπως και το προηγούμενο έτος, περαιτέρω βελτίωσης.

36. Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

Η παχυσαρκία αποτελεί σε πολλές χώρες του κόσμου, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες, ένα σημαντικό πρόβλημα με χαρακτηριστικά σύγχρονης επιδημίας. Περισσότεροι από το 30% των κατοίκων στις ανεπτυγμένες χώρες είναι υπέρβαροι ή παχύσαρκοι. Εξάλλου, και στις αναπτυσσόμενες χώρες η συχνότητα της παχυσαρκίας αυξάνει ταχύτατα, γεγονός που υποδεικνύει την τεράστια σημασία των περιβαλλοντικών παραγόντων στην ανάπτυξή της. Παρόλα αυτά, ο ρόλος των γενετικών παραγόντων είναι σημαντικός όπως φαίνεται από πολλές μελέτες σε δίδυμους ή συγγενείς (Bouchard & Perusse, 1996). Μια πρόσφατη ανάλυση τέτοιων μελετών αναφέρει ότι το 50% έως 70% της μεταβλητότητας του Δείκτη Μάζας Σώματος μπορεί να αποδοθεί σε γενετικούς παράγοντες (Allison et al., 1996). Οι διαστάσεις του προβλήματος είναι τεράστιες, αν αναλογιστεί κανείς την αυξημένη νοσηρότητα και θνητότητα των παχύσαρκων ατόμων από παθήσεις όπως ο σακχαρώδης διαβήτης, η υπέρταση, τα καρδιαγγειακά νοσήματα αλλά και μερικές μορφές καρκίνου. Η αιτιοπαθογένεια της παχυσαρκίας παραμένει εν πολλοίς άγνωστη (Walker, Poston, Foreyt, 1999). Η συνήθης μορφή της ανθρώπινης παχυσαρκίας φαίνεται πως είναι πολυγονιδιακή. Σπάνιες μορφές παχυσαρκίας έχουν περιγραφεί οφειλόμενες σε μονογονιδιακές μεταλλάξεις. Μερικές καλά μελετημένες μεταλλάξεις αφορούν τη λεπτίνη, τον υποδοχέα της λεπτίνης, την κονβερτάση της προορμόνης, την προ-οπιομελανοκορτινίνη και τον υποδοχέα της μελανοκορτινίνης-4 (Zhang & al., 1994, Ιωαννίδης, 2008). Η παχυσαρκία ορίζεται μέσω

ενός δείκτη που συσχετίζει το σωματικό βάρος με το ύψος του ατόμου. Ο δείκτης αυτός ονομάζεται Δείκτης Μάζας Σώματος (ΔΜΣ) και υπολογίζεται από το πηλίκο του σωματικού βάρους υπολογισμένου σε κιλά, δια του ύψους μετρημένου σε μέτρα επί τον εαυτό του. Ούτε η ποσότητα, ούτε η κατανομή του λίπους είναι ίδια σε όλα τα άτομα. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες συσσωρεύουν λίπος στους μηρούς και τους γλουτούς και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με ακλάδι. Το σώμα μιας γυναίκας φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 20-30% λίπος. Οι άνδρες συσσωρεύουν λίπος κυρίως στην κοιλιά και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με μήλο. Το σώμα ενός άνδρα φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 12-20% λίπος. Η κατανομή λίπους τύπου ακλαδιού είναι λιγότερο επικίνδυνη από αυτή τύπου μήλου, για προβλήματα υγείας που σχετίζονται με την παχυσαρκία. Το ποσό του λίπους που συσσωρεύεται στην κοιλιά και είναι επικίνδυνο για την υγεία του ατόμου, μπορεί εύκολα να υπολογιστεί με τη μέτρηση της περιμέτρου μέσης. Η μέτρηση αυτή γίνεται με το άτομο σε όρθια θέση, και η μεζούρα τοποθετείται στο μέσο της απόστασης μεταξύ του κατώτερου σημείου των πλευρών και του ανώτερου σημείου των οστών της λεκάνης. Για τις γυναίκες, η περίμετρος μέσης θα πρέπει να είναι λιγότερο από 80 εκατοστά. Εάν υπερβαίνει τα 88 εκατοστά, τότε αυξάνουν δραματικά οι πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων υγείας σχετιζόμενων με την παχυσαρκία. Οι αντίστοιχες τιμές για τους άνδρες είναι 94 και 102 εκατοστά (Abbott Ελλάς 2007).

37. Σκανδάμη, Π., Χρόνη, Δ., Σταυρόπουλος, Β., Μάτσα, Κ. (2011). «Η διεθνής εμπειρία στη θεραπευτική αντιμετώπιση της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 45-52.

Η επιστημονική κοινότητα καλείται να αντιμετωπίσει τον διαρκώς αυξανόμενο αριθμό των ατόμων που προβαίνουν σε προβληματική χρήση του Διαδικτύου. Μια ολοκληρωμένη θεραπευτική προσέγγιση αυτού του νέου, για τα ελληνικά δεδομένα, φαινομένου οφείλει να αξιοποιήσει την αντίστοιχη διεθνή εμπειρία. Στόχος είναι αφενός η γνώση εφαρμοσμένων και αποτελεσματικών πρακτικών στην αντιμετώπιση της εν λόγω προβληματικής σχέσης με το μέσο και αφετέρου η δημιουργική προσαρμογή αυτών με βάση τις διαπολιτισμικές διαφορές. Με αφετηρία τη διαδεδομένη θεραπεία της Κ. Young (1995), που εστιάζει στη μείωση του χρόνου παραμονής σε σύνδεση και στον έλεγχο της χρήσης, η ανασκόπηση θα συνεχιστεί περιγράφοντας την θεραπεία που εφαρμόζεται στο πρόγραμμα απεξάρτησης εσωτερικής διαμονής «Restart». Οι τρόποι αντιμετώπισης ποικίλλουν στα διάφορα κέντρα παγκοσμίως και περιλαμβάνουν ατομική και ομαδική ψυχοθεραπεία, ψυχοεκπαίδευση, εκπαίδευση κοινωνικών δεξιοτήτων, προγράμματα διαχείρισης άγχους, θεραπεία 12 βημάτων και ομάδες αυτοβοήθειας. Από κάποιους αντιμετωπίζεται ως διαταραχή του ελέγχου των παρορμήσεων και άλλοι καταφεύγουν στη θεωρία της επιλογής και τη θεραπεία της πραγματικότητας. Έρευνα στο Πανεπιστήμιο Busan στη Βόρεια Κορέα επικύρωσε τη χρησιμότητα των ομάδων στη θεραπεία των εξαρτήσεων. Κατασκηνώσεις απεξάρτησης για το διαδίκτυο εντοπίζονται στη Κορέα και στη Γερμανία. Κέντρα απεξάρτησης για το διαδίκτυο υπάρχουν και στην Ευρώπη (Ολλανδία, Γαλλία, Ιταλία). Οι διεθνείς θεραπευτικές προτάσεις αποτελούν απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο και αξιόλογο οδηγό καθώς απουσιάζει η μακρόχρονη κλινική εμπειρία στην Ελλάδα. Ωστόσο, χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή κατά την ερμηνεία της αποτελεσματικότητάς τους και απαιτείται περαιτέρω αξιολόγηση με βάση τις πολιτισμικές διαφορές.

38. Στάμος, Α., Καναβού, Ε. (2010). Θεραπεία. Εξελίξεις και παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιονοπνευματώδων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 103-119.

39. Τσιμπουκλή, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ: Ένας οργανισμός μάθησης.» Εκπαίδευση Εθνικών (2): 13-17.

40. Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

4. ΘΕΩΡΙΑ

ΘΕΩΡΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 118-127.

Αν και η καλλιέργεια και η χρήση του οπίου από τους κατοίκους της Μεσοποταμίας είναι διαπιστωμένη από την 4η χιλιετία π.Χ., και της κοκαΐνης από τους κατοίκους του Εκουαδόρ και του Περού από τη 2η χιλιετία π.Χ., ο όρος «τοξικομανία» είναι προϊόν των ιστορικών αλλαγών που συντελέστηκαν τον 19ο αιώνα σε όλους τους τομείς του δυτικού πολιτισμού: Δεύτερη βιομηχανική επανάσταση, οικονομία της ελεύθερης αγοράς, αποικιοκρατία, ανάπτυξη των φυσικών επιστημών και γέννηση της ψυχιατρικής, στα πλαίσια της οποίας η σύλληψη και η θεραπεία της ψυχικής νόσου συνομιλεί με το ποινικό δίκαιο. Σε αυτό το πλαίσιο, τα προϊόντα οπίου και κάνναβης που χρησιμοποιούνταν έως τότε για ιατρικούς ή ψυχαγωγικούς λόγους και συνδέονταν με τις συλλογικές εμπειρίες και παραδόσεις, απέκτησαν και την ιδιότητα του πολύτιμου ελιξίριου στους κόλπους των διανοουμένων και του μέσου για την κυριαρχία των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων -με χαρακτηριστικότερο το παράδειγμα των πολέμων του οπίου (1839-1842 και 1856-1860).

2. Αντωνίου, Α. Σ. (2010). Στρες. Προσωπική ανάπτυξη και ευημερία, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.

Το στρες αποτελεί σημαντικό κοινωνικό παράγοντα κινδύνου για την υγεία. Η υγεία μπορεί να οριστεί και ως η δυναμική ισορροπία του ατόμου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του. Οι στρεσογόνοι παράγοντες διαταράσσουν τη δυναμική αυτή αλληλεπίδραση, προκαλώντας παθογένειες στη σωματική και ψυχική υγεία. Υπολογίζεται ότι το 50% των προβλημάτων υγείας του σύγχρονου ανθρώπου σχετίζονται, έμμεσα ή άμεσα, με το στρες, γιατί εκτός από τους ήδη γνωστούς στρεσογόνους παράγοντες, όπως είναι το πένθος, η απώλεια εργασίας, μια φυσική καταστροφή κ.α., έχουν προστεθεί στην εποχή μας και άλλοι παράγοντες, όπως η ανεργία, η οικονομική αβεβαιότητα, η αυξανόμενη εγκληματικότητα, η αποδυνάμωση της οικογένειας, η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Το στρες ευθύνεται και για την υιοθέτηση ανθυγιεινών συνθηκών, όπως του καπνίσματος, της κακής διατροφής, της χρήσης ναρκωτικών, της κατανάλωσης αλκοόλ, της έλλειψης σωματικής άσκησης, που συμβάλλουν στην πρόκληση καρδιαγγειακών νοσημάτων, καρκίνων και πολλών άλλων νοσημάτων. Όμως η υγεία δεν είναι μόνο η απουσία της αρρώστιας, αλλά και η παρουσία της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας. Η διάσταση αυτή του ορισμού της υγείας, που ταυτίζεται με την έννοια της ποιότητας ζωής, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την έκθεση σε στρεσογόνους παράγοντες. >25% των ευρωπαϊκών εργαζομένων βιώνουν καταστάσεις στρες στην εργασία τους, ενώ το 9-12% των εργαζομένων στην ΕΕ είναι εκτεθειμένο σε εργασιακή πίεση κατά το μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας. Το εργασιακό στρες, ως γνωστόν και όπως σωστά αναφέρεται σε επιμέρους κεφάλαια του βιβλίου, έχει σημαντικές επιδράσεις στην υγεία των εργαζομένων. Και τα υπόλοιπα όμως θέματα που πραγματεύεται το βιβλίο, όπως είναι η οικογένεια, το εκπαιδευτικό σύστημα, η μετανάστευση, ο αθλητισμός, τα ταξίδια, κ.α. αποτελούν επίκαιρους τομείς όπου συντελούνται σημαντικές αλλαγές,

πολλές από τις οποίες σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το στρες στην εποχή μας.

3. Γεωργάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.
4. Γιαννούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοση αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 54-65.
5. Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
6. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
7. Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
8. Παπαδάτος, Ι. (2010). Ναρκωτικά και Εφηβεία. Αθήνα, Δαρδανός, Κ. & Γ.
Το βιβλίο «Ναρκωτικά και Εφηβεία» έχει σκοπό να ενημερώσει με υπεύθυνο τρόπο, φοιτητές, εκπαιδευτικούς και γονείς, αλλά και ειδικούς για τα αίτια και την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών στη χώρα μας. Επίσης τονίζεται η σημασία των προγραμμάτων πρόληψης ιδιαίτερα στο χώρο του σχολείου, το νομοθετικό πλαίσιο αντιμετώπισης και η σχέση των ναρκωτικών με την εγκληματικότητα. Η αντιμετώπιση του τεράστιου προβλήματος των ναρκωτικών στη χώρα μας απαιτεί τη συνάντηση δύο βασικών παραγόντων, του επιστημονικού και του κοινωνικού. Χρειάζεται η επιστημονική γνώση προγραμμάτων πρόληψης, ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης και η ευαισθητοποίηση όλης της ελληνικής κοινωνίας, χωρίς ψευτοδιλήμματα και προκαταλήψεις. Είναι πλέον ανάγκη η Πολιτεία να αντιληφθεί την τεράστια σημασία συγκεκριμένων και σαφών προγραμμάτων πρόληψης και να μην περιορίζεται στην ποινική αντιμετώπιση και σε προσπάθειες θεραπείας.
9. Πουλόπουλος, Χ. (2010). «Ιστορικό Κέντρο χωρίς σκιές.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 51-52.
Η οικονομική κρίση και η αύξηση της ανεργίας εντείνουν τα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού και μπορούν να μετατρέψουν το ήδη βεβαρημένο ιστορικό κέντρο της Αθήνας σε θερμοκήπιο παραβατικότητας αλλά και κοινωνικών αντιπαραθέσεων. Το κέντρο προσελκύει καθημερινά χιλιάδες πολίτες, μεταξύ αυτών μετανάστες, εξαρτημένους και αστέγους, που όχι απαραίτητα με τη συμπεριφορά τους, αλλά με την παρουσία τους και μόνο, μπορούν να προκαλέσουν τις αντιδράσεις καταστηματαρχών και κατοίκων. Όσον αφορά τους εξαρτημένους, η συζήτηση πολύ συχνά επικεντρώνεται στη σκοπιμότητα ή μη της μετακίνησης των μονάδων του ΟΚΑΝΑ που χορηγούν υποκατάστατα. Η απομάκρυνση ενός τμήματος του πληθυσμού των χρηστών από την περιοχή, είτε αυτοί συμμετέχουν σε πρόγραμμα υποκατάστασης είτε είναι στη λίστα αναμονής, έχει να προσφέρει ελάχιστα, γιατί αυτή η προσέγγιση δεν βλέπει ούτε την πόλη ούτε τους κατοίκους της, ούτε τα προβλήματα στο σύνολό τους. Αν ο στόχος μας είναι μια πιο ανθρώπινη πόλη, χρειάζεται ένας ολοκληρωμένος και μακρόπνοος σχεδιασμός που θα αναγνωρίζει τόσο τις ανάγκες και τα προβλήματα των κατοίκων ή επαγγελματιών κάθε περιοχής, όσο και των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Είναι σημαντικό επίσης να εμπλέκει τις τοπικές κοινωνίες, φορείς και πολίτες, στην προσπάθεια να περιοριστούν τα προβλήματα διακίνησης ναρκωτικών και μικρο-παραβατικότητας στην περιοχή ή τη γειτονιά τους. Το πρώτο βήμα προς μια

ολοκληρωμένη λύση είναι να καταγραφούν οι ανάγκες και να χαρτογραφηθούν οι υπηρεσίες στο δήμο της Αθήνας, ώστε να αναδειχθούν οι ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Με τον τρόπο αυτό, θα ενισχυθούν οι συνεργασίες, θα αξιοποιηθεί καλύτερα το ανθρώπινο δυναμικό και οι υποδομές των φορέων δημόσιας υγείας και κοινωνικής φροντίδας και θα εξοικονομηθούν οι δυσέυρετοι σήμερα πόροι. Μια σειρά από ενέργειες, μεταξύ των οποίων και κάποιες που δεν απαιτούν μεγάλο κόστος, μπορούν να ενισχύουν την κοινωνική φροντίδα και να βελτιώσουν την κατάσταση. Είναι προφανές ότι η μετακίνηση μιας αυτούσιας μονάδας υγείας ή κοινωνικής πρόνοιας, όπως ένα πρόγραμμα υποκατάστασης ή ένα συσσίτιο απόρων, θα σημάνει απλώς τη μεταφορά των συνδεδεμένων με τη λειτουργία τους προβλημάτων σε μια νέα περιοχή. Αυτό, ωστόσο, που έχει νόημα να γίνει είναι η αποκέντρωση των υπηρεσιών αυτών με ταυτόχρονη κατάτμηση και επανασχεδιασμό τους αλλά και αναβάθμιση της ποιότητάς τους. Με τον τρόπο αυτό, θα διευκολυνθεί η πρόσβαση σε υπηρεσίες από περισσότερα σημεία της πόλης, ενώ τυχός επιβαρύνσεις από τη λειτουργία τους θα είναι περιορισμένες, λόγω του μικρότερου μεγέθους τους. Στη χωροθέτηση των μονάδων αυτών, βασικό κριτήριο χρειάζεται να είναι η ευκολία πρόσβασης, όπως για παράδειγμα η εγγύτητα σε σταθμούς του μετρό. Είναι ωστόσο γνωστό, ότι οι μετανάστες, οι χρήστες, τα εκδιδόμενα άτομα, οι άστεγοι που έχουν μεγάλη ανάγκη από πολύπλευρη υποστήριξη, συχνά λόγω φόβου ή επιφυλακτικότητας, δυσκολεύονται να προσεγγίσουν τις υπηρεσίες. Για να τους παρασχεθεί βοήθεια και φροντίδα, χρειάζεται οι φορείς να αναπτύξουν προγράμματα προσέγγισης στο δρόμο. Οι λειτουργοί που στελεχώνουν αυτά τα προγράμματα χρειάζεται να κατανοούν το σύστημα αξιών και την κουλτούρα των ανθρώπων που καλούνται να βοηθήσουν και να σέβονται τη διαφορετικότητά τους. Η αποτελεσματικότητά τους μπορεί να αυξηθεί, αν προέρχονται από τις ίδιες τις ομάδες στις οποίες απευθύνονται, όπως μετανάστες ή πρώην χρήστες. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων προσέγγισης στο δρόμο ένα αποδοτικό και μη δαπανηρό μέτρο είναι και ο συντονισμός όλων όσοι ήδη εφαρμόζουν τέτοιες δράσεις, όπως το ΚΕΘΕΑ, οι άλλοι φορείς θεραπείας και οι εθελοντικές οργανώσεις ιατρικής φροντίδας, σε συνεργασία με τον Δήμο της Αθήνας. Αυτό θα επιτρέψει την κατάρτιση κοινού σχεδίου εντατικοποίησης και συντονισμού των παρεμβάσεων σε περιοχές - κλειδιά, όπως Γερανίου, Ομόνοια, Γ' Σεπτεμβρίου, Πολυτεχνείο-Μουσείο, Κουμουνδούρου, Πλατεία Βάθη, Εξάρχεια, Σταθμός Λαρίσης, κλπ. Όσον αφορά τα εγκαταλελειμμένα κτίρια στις παραπάνω περιοχές, και ιδίως τα διατηρητέα, κάποια από αυτά θα μπορούσαν να ανακαινιστούν για να φιλοξενήσουν δημόσιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, εκπαίδευσης και πολιτισμού, αλλά και να αξιοποιηθούν από ομάδες πρωτοβουλίας πολιτών που στοχεύουν στην αναβάθμιση της πόλης. Και βέβαια, αντί για θεαματικές επικειρήσεις-σκουίπα, που προσφέρουν τροφή στα ΜΜΕ, η παρουσία της αστυνομίας χρειάζεται να είναι διακριτική και να στοχεύει στην ουσιαστική προστασία του πολίτη, χωρίς προκαταλήψεις και με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών. Μια πιο ανθρώπινη πόλη δεν σημαίνει αποστειρωμένο κέντρο, δεν σημαίνει οριοθέτηση προνομιούχων ζωνών, στις παρυφές των οποίων θα συνεχίσουν να φυτοζωούν οι κοινωνικά αποκλεισμένοι και βέβαια δεν επιτυγχάνεται από τη μια στιγμή στην άλλη.

5. ΜΕΛΕΤΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ – ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΧΡΗΣΗΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» European Journal of Public Health 21(3): 311-315.

Background: Mediterranean lifestyle has long been hailed as protective against certain risk behaviours and diseases. Mediterranean drinking patterns of moderate alcohol consumption as part of daily life have often been assumed to protect young people from harmful alcohol consumption, in contrast to Northern European drinking partners. Nightlife environments are strongly related to alcohol and drugs use, and other health risk behaviours, but few cross-national studies have been undertaken amongst young Europeans frequenting bars and nightclubs. This study aims to understand differences in nightlife risk-taking behaviours, between young nightlife users from Mediterranean and non-Mediterranean cultures, including alcohol and illicit drug use, unprotected sex, violence and driving under the influence of alcohol. **Methods:** A total of 1363 regular nightlife users aged 16-35 years were surveyed in nine European cities by means of self-reported questionnaire. Sample selection was done through respondent driven sampling techniques.

Results: After controlling for demographic variables, no differences among the Mediterranean and non-Mediterranean samples were found in current alcohol, tobacco, cannabis, or cocaine use, neither in violent behaviours, but Northern people were more likely to get drunk (adjusted odds ratio (AOR) = 0.53), while Mediterranean were more likely to have unprotected sex (AOR=2.01) and to drive drunken (AOR=5.86). **Conclusion:** Our data suggest that stereotypes are partially confirmed, and that Mediterranean lifestyle is protective for some risk behaviours (drunkenness, ecstasy and amphetamines current use), but not for all of them. Further research in depth is needed in order to clarify the relations between cultural patterns, social norms and nightlife risk behaviours assumed by the young people.

2. Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking 14(1-2): 51-58.

The aim of this paper is to investigate the relationships between Problematic Internet Use (PIU) among university students in Greece and factors such as gender, age, family condition, academic performance in the last semester of their studies, enrollment in unemployment programs, amount of Internet use per week (in general and per application), additional personal habits or dependencies (number of coffees, alcoholic drinks drunk per day, taking substances, cigarettes smoked per day),

and negative psychological beliefs. Data were gathered from 2,358 university students from across Greece. The prevalence of PIU was 34.7% in our sample, and PIU was significantly associated with gender, parental family status, grade of studies during the previous semester, staying or not with parents, enrollment of the student in an unemployment program, and whether the student paid a subscription to the Internet ($p < 0.0001$). On average, problematic Internet users use MSN, forums, YouTube, pornographic sites, chat rooms, advertisement sites, Google, Yahoo!, their e-mail, ftp, games, and blogs more than non-problematic Internet users. PIU was also associated with other potential addictive personal habits of smoking, drinking alcohol or coffee, and taking drugs. Significant risk factors for PIU were being male, enrolment in unemployment programs, presence of negative beliefs, visiting pornographic sites, and playing online games. Thus PIU is prevalent among Greek university students and attention should be given to it by health officials.

3. Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» Journal of Travel Medicine 18(2): 80-89.

Background: Young people's alcohol and drug use increases during holidays. Despite strong associations between substance use and both violence and unintentional injury, little is known about this relationship in young people holidaying abroad. We examine how risks of violence and unintentional injury abroad relate to substance use and the effects of nationality and holiday destination on these relationships. **Methods:** A cross-sectional comparative survey of 6,502 British and German holidaymakers aged 16 to 35 years was undertaken in airports in Cyprus, Greece, Italy, Portugal, and Spain. **Results:** Overall, 3.8% of participants reported having been in a physical fight (violence) on holiday and 5.9% reported unintentional injury. Two thirds reported having been drunk on holiday and over 10% using illicit drugs. Levels of drunkenness, drug use, violence, and unintentional injury all varied with nationality and holiday destination. Violence was independently associated with being male, choosing the destination for its nightlife, staying 8 to 14 days, smoking and using drugs on holiday, frequent drunkenness, and visiting Majorca (both nationalities) or Crete (British only). Predictors of unintentional injury were being male, younger, using drugs other than just cannabis on holiday, frequent drunkenness, and visiting Crete (both nationalities). **Conclusions:** Violence and unintentional injury are substantial risks for patrons of international resorts offering a hedonistic nightlife. Understanding those characteristics of resorts and their visitors most closely associated with such risks should help inform prevention initiatives that protect both the health of tourists and the economy of resorts marketed as safe and enjoyable places to visit.

4. Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). «Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007.» European Journal of Public Health 21(2): 1-5.

Background: Suicide is the second commonest cause of death among adolescents and young adults aged 15-35 years in Europe. Suicide attempts are a strong risk indicator for suicide. This article examines psychosocial factors associated with self-reported suicide attempts in adolescents in Greece, and whether the reported increase in suicide attempts from 1984 to 2007 was accompanied by changes in the pattern of related psychosocial factors. **Methods:** Data were taken from nationwide probability sample surveys of Greek high school students aged 14-18 years in 1984 ($n=10\ 507$) and 2007 ($n=9873$). Logistic regression analysis was used to relate any self-reported suicide attempts to basic sociodemographic and psychosocial variables including family and psychological characteristics, and substance use. **Results:** Female gender, smoking, illicit drug use, low socio-economic status, not living with both parents, dissatisfaction with relationship with parents, visits to a doctor for psychological problems, depression, anti-social behaviour and low self-esteem

were risk factors for self-reported attempted suicide by adolescents in both surveys. Significant interaction terms showed that the effects of gender and illicit drug use were smaller in 2007 than in 1984. However, low self-esteem became significantly more important. **Conclusions:** Several common psychosocial factors seem to be steadily related to self-reported suicide attempts by Greek adolescents in 1984 and 2007. However, the increase in self-reported suicide attempts between 1984 and 2007 has been accompanied by changes in the relative importance of correlates.

5. Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). «Increasing self-reported suicide attempts by adolescents in Greece between 1984 and 2007.» **Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology** 46(3): 231-237.

Purpose: This study examines trends in self-reported suicide attempts by Greek adolescents.

Methods: Data were obtained from five nationwide school probability surveys, each of approximately 8,000 - 10,000 adolescents aged 14-18 years, carried out from 1984 to 2007. Students answered an anonymous questionnaire in their classrooms supervised by research assistants. Logistic regression analysis used as dependent variable any self-reported suicide attempts and as independent variables basic sociodemographic information and the year of the survey. **Results:** Self-reported suicide attempts doubled in prevalence from 7.0% in 1984 to 13.4% in 2007. Female gender (odds ratio OR 2.49, 95% confidence interval CI 2.30-2.71), living in a single parent family (OR 1.91, CI 1.73-2.11), lower paternal education (OR 1.20, CI 1.10-1.31) and living in a major city (OR 1.17, CI 1.08-1.27 for Greater Athens and OR 1.13, CI 1.00-1.28 for Thessaloniki) were significantly associated with suicide attempts. A larger increase among males, from 2.4 to 8.4% compared to females (11.5 to 17.9%) contributed to a decrease in gender differences. **Conclusions:** Changes in Greek society during the last 30 years, including loosening of family ties, increased drug use and stress because of the demands of school work, are hypothesised to have had an impact on the increasing trend in suicide attempts among adolescents.

6. Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» **Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine** 163(2): 119-125.

Objective: To compare adolescent cannabis use between 2002 and 2006 and to investigate links to the frequency of evenings spent out with friends. **Design:** The Health Behavior in School-Aged Children study, an international study carried out in collaboration with the World Health Organization/Europe. **Setting:** A total of 31 mostly European and North American countries and regions. **Participants:** A total of 93 297 students aged 15 years. **Outcome measure:** Cannabis use in the last 12 months in relation to the mean frequency of evenings out with friends per week. **Results:** A decrease in the prevalence of cannabis use was found in most of the 31 participating countries and regions. The most marked decreases were found in England, Portugal, Switzerland, Slovenia, and Canada. Increases occurred only in Estonia, Lithuania, Malta, and among Russian girls. The more frequently adolescents reported going out with their friends in the evenings, the more likely they were to report using cannabis. This link was consistent for boys and girls and across survey years. Across countries, changes in the mean frequency of evenings spent out were strongly linked to changes in cannabis use. **Conclusions:** The findings are consistent with the hypothesis that by going out less frequently in the evenings with friends, adolescents had fewer opportunities to obtain and use cannabis. Future research is needed to learn more about the nature of evenings out with friends and related factors that might explain changes in adolescent cannabis use over time

7. Sakellidis, E. I., Papadodima, S. A., Sergeantanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). «Self-injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors.» **European**

Psychiatry 25(3): 151-158.

Background: Self-harm among prisoners is a common phenomenon. This study aims to estimate the prevalence of self-injurious behavior (SIB) among Greek male prisoners, record their motives and determine independent risk factors. **Methods:** A self-administered, anonymous questionnaire was administered to 173 male prisoners in the Chalkida prison, Greece. The questionnaire included items on self-harm/SIB, demographic parameters, childhood history, family history, physical and mental disease, lifestyle and smoking habits, alcohol dependence (CAGE questionnaire), illicit substance use, aggression (Buss-Perry Aggression Questionnaire [BPAQ] and Lifetime History of Aggression [LTHA]), impulsivity (Barrat Impulsivity Scale-11) and suicidal ideation (Spectrum of Suicidal Behavior Scale). Univariate nonparametric statistics and multivariate ordinal logistic regression were performed. **Results:** Of all the participants, 49.4% (95% CI: 41.5-57.3%) disclosed self-harm (direct or indirect). The prevalence of SIB was equal to 34.8% (95% CI: 27.5-42.6%). Most frequently, SIB coexisted with indirect self-harm (80.7%). The most common underlying motives were to obtain emotional release (31.6%) and to release anger (21.1%). At the univariate analysis, SIB was positively associated with a host of closely related factors: low education, physical/sexual abuse in childhood, parental neglect, parental divorce, alcoholism in family, psychiatric condition in family, recidivism, age, sentence already served, impulsivity, aggression, alcohol dependence, self-reported diagnosed psychiatric condition and illicit substance use. Childhood variables were particularly associated with the presence of diagnosed psychiatric condition. At the multivariate analysis, however, only three parameters were proven independent risk factors: self-reported diagnosed psychiatric condition, illicit substance use and aggression (BPAQ scale). **Conclusion:** The prevalence of SIB is particularly high. Psychiatric condition, illicit substance use and aggression seem to be the most meaningful risk factors; childhood events seem only to act indirectly.

8. Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.» **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.

This study aims to investigate the relationship between social support and non-safe use of nicotine and alcohol among medical students, in relation to other contributing factors. Data were collected during 2002-2003. Participants (N = 135), medical students at the Democritus University of Thrace, Alexandroupolis, Greece, were allocated into groups per sex according to their smoking and alcohol drinking patterns. Comparisons were made with respect to rating scores on measures assessing perceived social support, psychopathological problems, stressful life events, physical health, and satisfaction with life. Data were analyzed using chi-square, Mann-Whitney U test, and factor analysis. Female students' non-safe use of licit substances is positively related to higher scores on perceived social support and lower scores on psychopathological dimensions. Despite some limitations of this study, findings bring about implications on antismoking and antialcoholic campaigns.

9. Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife Violence: A Gender-Specific View on Risk Factors for Violence in Nightlife Settings: A Cross-Sectional Study in Nine European Countries» **Journal of Interpersonal Violence** 25(7): 1094-1112.

Within nightlife settings, youth violence places large burdens on both nightlife users and wider society. Internationally, research has identified risk factors for nightlife violence. However, few empirical studies have assessed differences in risk factors between genders. Here, a pan-European cross-sectional survey of 1,341 nightlife users aged 16 to 35 assessed a variety of risk-taking traits, including violence, sexual, alcohol, and drug-related current and historic behaviors. Results show that the likelihood of having been involved in a physical fight in nightlife increases with younger

age, drunkenness, and increasing preference for tolerant venues for both genders. The odds of involvement in a fight for females who were drunk five or more times in the past 4 weeks were almost five times higher than those who were never drunk (odds ratio for males 1.99). Use of cocaine more than doubled the risk of involvement in violence among males. However, no association was found for females. For heterosexual men, the odds for violence almost doubled compared with bisexual or homosexual men, whereas for women heterosexuality was a protective factor. The effects of structural risk factors (e.g., bar and club characteristics) for nightlife violence differed by gender. To develop effective violence prevention measures in nightlife, considerations need to be made regarding the demographic composition of patrons in addition to wider structural elements within the nighttime environment.

10. Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» *Journal of Public Health* 54(2): 199-208.

Objective: To examine trends in the prevalence of monthly alcohol use and lifetime drunkenness among 15 year olds in 20 European countries, the Russian Federation, Israel, the United States of America, and Canada. **Methods:** Alcohol use prevalence and drunkenness were assessed in the Health Behavior in School-aged Children Survey conducted in each country in 1998, 2002, and 2006. Trends were determined using the Cochran-Mantel-Haenszel test for trends. **Results:** Average monthly alcohol use across all countries declined from 45.3% to 43.6% and drunkenness declined from 37.2% to 34.8. There was substantial variability across countries, with decreases in some countries and increases or no change in use or drunkenness in others. The overall decline was greater among boys, from 41.2% to 36.7% than among girls, 33.3% to 31.9%. In most of the countries where drinking or drunkenness increased, it was due mainly to increases among girls. **Conclusions:** Trends in alcohol use and drunkenness varied by country. Drinking and drunkenness remained higher among boys than girls, but the gap between boys and girls declined and girls appear to be catching up with boys in some countries

11. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» *Toxicology Letters* 197(3): 157-162

The present review highlights the existing monitoring and legislation status on synthetic cannabinoids in «spice» products and alert research community about the identification and risk assessment problems of these compounds. Available data were collected by various literature search engines. All valuable information about psychoactive properties, safety profile, clinical data and detection problems for synthetic cannabinoids and their use as «herbal highs» were managed to spot and summarise. «Spice» contains synthetic cannabinoids that bind to cannabinoid-like receptors and they are stronger than natural cannabis. Chronic abuse of «Spice» has linked with signs of addiction syndrome and withdrawal symptoms similar to syndromes observed in cannabis abuse. These cannabinoids can be considered as new products to be added to the list of «designer drugs». Although it remains unclear where and how the actual production of the herbal mixtures takes place, it is evident that producers are purposely risk the health of consumers to skim high profits. Only recently a number of countries in Europe, as well as in US and Canada banned the use of these substances. The difficulty in identification of related compounds leads to the necessity for the availability of reference standards in order to aid toxicological analyses.

12. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» *Toxicology Letters* 201(3): 191-195.

Recently a new class of «designer drugs» has emerged on the drugs abuse market, known as

«legal highs». Such drugs are legal to use and possess, and legal to supply. Mephedrone, a central nervous system stimulant, is the most widely experienced «legal high». This review presents any available information about psychoactive properties, safety profile, clinical data, and legislation of the new «legal high» and emphasizes the role of Internet with mephedrone's expansion. Available data were collected by various literature search engines and World Wide Web. All valuable information about psychoactive properties, safety profile and clinical data for mephedrone and its use as «legal high» were managed to spot and summarise. Internet plays a significant role for the distribution of «legal highs», becoming one of the major «drug market». Adolescents and young adults who are curious about drugs may search on the Internet and thereby become exposed to thousands of sites that expound upon the positive effects of drugs and downplay or deny any negative effects. Use of mephedrone is mainly a youth phenomenon. The hazardous side-effects are strong desire to re-dose, uncomfortable changes in body temperature and heart rate, hallucinations and psychosis.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κατσαρού, Μ., Μηλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα: Ένταξη στη θεραπεία απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 81-86. Το 18 Άνω υπάρχει και προσφέρει τις υπηρεσίες του σε εξαρτημένους από τοξικές ουσίες πάνω από 30 χρόνια στην Ελλάδα. Δεν υπάρχει συγκεκριμένο μοντέλο ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας, που να ταιριάζει σε όλους τους τοξικομανείς. Βασικές προϋποθέσεις λειτουργίας του ψυχοθεραπευτικού μοντέλου του 18 Άνω είναι: 1) Το θεραπευτικό πλαίσιο και η φιλοσοφία του, 2) Η θεραπευτική ομάδα, ο πλουραλισμός της, η συνεχιζόμενη εκπαίδευσή της και η ικανότητά της να ενώνει τα διαφορετικά της στοιχεία και να τα μετατρέπει σε δυναμικά, 3) Ο θεραπευόμενος και η ελεύθερη συναίνεσή του να ενταχθεί στο οργανωμένο θεραπευτικό πλαίσιο. Η ψυχοθεραπεία σαν στόχο έχει να εκπαιδεύσει τον τοξικομανή σε ένα νέο τρόπο ζωής. Να γίνει ο ίδιος ικανός να οργανώσει τη ζωή του, σε νέες βάσεις, δίνοντάς της νέο περιεχόμενο, νέες αξίες, νέους στόχους. Να βρει μια ισότιμη και αξιοπρεπή θέση στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό θα επιτευχθεί αν ο εξαρτημένος καταφέρει μέσω της ψυχοθεραπείας, να ανικνεύσει το παρελθόν του, να το ενσωματώσει στο παρόν του, να το «ξαναδιαβάσει» και να το αποκρυπτογραφήσει. Να αποκρυπτογραφήσει το ρόλο και τη λειτουργία της ουσίας στον ψυχισμό του, τη θέση που πήρε η ουσία στη ζωή του, τον πόνο που σκέπασε ή τις σχέσεις που αντικατέστησε. Ο θεραπευτής για κάθε θεραπευόμενο κατασκευάζει το θεραπευτικό πλάνο βασιζόμενο στις ανάγκες του κάθε θεραπευόμενου ξεχωριστά. Αυτό το πλάνο συχνά αλλάζει από την εισαγωγή νέων στοιχείων που φέρει ο ίδιος στη θεραπεία του ή από παρεμβάσεις άλλων θεραπειών που σχετίζονται μαζί του, μέσα στο θεραπευτικό πλαίσιο. Η ανάγκη καταγραφής και συστηματοποίησης των πληροφοριών των θεραπευόμενων που έχει προκύψει μέσα από την πολυετή εμπειρία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση τόσο της θεραπευτικής εξέλιξης των θεραπειών, όσο και της πιο ολοκληρωμένης θεραπευτικής βοήθειας προς τους θεραπευόμενους. Ειδικά έντυπα που με την εμπειρία έχουν μετατραπεί σε θεραπευτικά εργαλεία, λειτουργούν στο 18 Άνω. Πιο συγκεκριμένα, στην φάση της ψυχολογικής απεξάρτησης, έχει κατασκευαστεί από τους κοινωνικούς λειτουργούς της Μονάδας το Κοινωνικό ιστορικό. Είναι ένα θεραπευτικό εργαλείο, που συμπληρώνεται μία φορά κατά τη διάρκεια της θεραπείας τους. Στο κοινωνικό ιστορικό, που μοιάζει με θεραπευτικό μαρθαβόνιο μίας εβδομάδας, ο θεραπευόμενος καλείται να ανακαλέσει και να οργανώσει πληροφορίες για τον εαυτό του, την οικογένειά του αλλά και τα σημαντικά γεγονότα της ζωής του (πχ εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση). Να σκεφτεί και να πάρει θέση πάνω στις σχέσεις ζωής του, να κατανοήσει τα τρίγωνα μέσα στην οικογένειά του που το κατατρώνε, να οργανώσει προσωπικές πληροφορίες και να βάλει

στόχους. Ακρογωνιαίος λίθος του κοινωνικού ιστορικού είναι το γενεόγραμμα, μια πρακτική που εφαρμόζεται εδώ και έναν χρόνο στο τμήμα ψυχολογικής απεξάρτησης επί της Ιεράς Οδού. Το γενεόγραμμα κάθε θεραπευόμενου γίνεται αντικείμενο μελέτης για όλη τη θεραπευτική ομάδα της Ιεράς Οδού. Θεραπευτές κάθε θεωρητικής προσέγγισης (ψυχοδυναμικοί, συστημικοί, γνωσιακοί, κ.α.), προσεγγίζουν τα γενεογράμματα, παρατηρούν σχέσεις, παρακαταθήκες, μηνύματα γενεών, παραγωγή στάσεων κλπ. Μέσω του γενεογράμματος καταγράφονται και συστηματοποιούνται οι πληροφορίες θεραπευομένων και παράλληλα συχνά τροποποιείται το θεραπευτικό πλάνο του θεραπευομένου.

2. Λαμπράκη, Μ., Κηλιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίσης, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης χασις, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Σκοπός: Ο έλεγχος της υπόθεσης ότι η αύξηση της συνοχής στην οικογένεια μειώνει τη χρήση χασις ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. **Μέθοδος:** Το δείγμα αποτελείται από 15 μαθητές χρήστες χασις από Α και Β τάξη σε ένα Τεχνικό Λύκειο της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης. Την πειραματική ομάδα αποτελούν 8 μαθητές (62.5% αγόρια και 37.5% κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 16.88 έτη). Την ομάδα ελέγχου αποτελούν 7 μαθητές, 53.3% αγόρια και 46.7% κορίτσια, Μ.Ο. ηλικίας = 17.14 έτη. Η 1η εκτίμηση έγινε με συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου ανώνυμα από τους μαθητές. Το ερωτηματολόγιο περιείχε ερωτήσεις σχετικές με το σκοπό της έρευνας. Ακολούθησε η εφαρμογή της Θεραπείας Ανθρωπίνων Συστημάτων, που είχε διάρκεια 4 μηνών (μία θεραπευτική συνεδρία ανά 15 ημέρες, σύνολο συνεδριών 8), προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχέσεων στην οικογένεια και στις φιλικές σχέσεις. Η 2η εκτίμηση έγινε 3 μήνες μετά την τελευταία θεραπευτική συνάντηση.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα έδειξαν μια στατιστικά σημαντική αύξηση της οικογενειακής συνοχής στην πειραματική ομάδα. Στη πειραματική ομάδα η χρήση χασις μειώθηκε στατιστικά σημαντικά μετά την παρέμβαση. **Συμπεράσματα:** Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι αυξάνοντας την ικανοποίηση στην οικογένεια μπορούμε να μειώσουμε τη χρήση χασις. Επίσης, ότι η ομαδική θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων μπορεί να επηρεάσει τα μέλη της ομάδας και αυτό στη συνέχεια να αλλάξει τις οικογενειακές τους σχέσεις.

3. Μοσχάκου, Γ., Ντζοΐδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόοκλησης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - βιβλιογραφική ανασκόπηση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 114-121.

Εξηγώντας τη συνύπαρξη: Κοινοί προσωπικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντολογικοί κίνδυνοι: Οι διατροφικές διαταραχές και η χρήση ουσιών έχουν πολλά κοινά. Και οι δύο διαταρακτικές συμπεριφορές: 1. Επιδρούν στα ίδια εγκεφαλικά συστήματα, ενεργοποιούν τις ίδιες χημικές διεργασίες του εγκεφάλου, (Vastag B., 2001), 2. Συνεπάγονται μια ψυχαναγκαστική ενασχόληση με μία ουσία (ψυχοτρόπο ουσία ή φαγητό), μία καταναγκαστική συμπεριφορά, που χαρακτηρίζεται από απώλεια ελέγχου., 3. Περιλαμβάνουν, συχνά, ιεροτελεστίες (στην προετοιμασία της χρήσης ή στην προετοιμασία του φαγητού), 4. Μπορεί να έχουν ώς συνέπεια την αλλαγή της διάθεσης, 5. Χρησιμοποιούνται συχνά από τα άτομα σαν μία μέθοδος αντιμετώπισης των προβλημάτων και συνεχίζονται παρά τις αρνητικές συνέπειές τους (Specker et al., 2000 - Mitchell et al., 1992). Άλλα κοινά χαρακτηριστικά, κυρίως μεταξύ των ατόμων με νευρική βουλιμία και των χρηστών ουσιών, είναι: α) Η παρορμητική συμπεριφορά, β) Η απόκρυψη της συμπεριφοράς, από το περιβάλλον τους, γ) Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, δ) Ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται, ε) Η αντίσταση στη θεραπεία, στ) Ο υψηλός κίνδυνος υποτροπής (Kaye & Wisniewski, 1996 - Hatsukami et al, 1982).

4. Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρηστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα

απεξάρτησης.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 109(1): 99-107.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η μελέτη της ψυχικής ανθεκτικότητας οικογενειών με μέλος πρώην χρήστη και η συμβολή της στην απεξάρτηση του μέλους. Η έρευνα εστιάστηκε στους παράγοντες ανθεκτικότητας όπως αναφέρονται από την Walsh, δηλαδή το σύστημα πεποιθήσεων της οικογένειας, το μοντέλο οργάνωσής της και η επικοινωνία των μελών της οικογένειας. **Μέθοδος:** Επελέγησαν τέσσερις (4) οικογένειες από το σύνολο των οικογενειών που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα απεξάρτησης 18 ΑΝΩ. Για τη συλλογή των δεδομένων κατά κύριο λόγο, επιλέχθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη και η ποιοτική ανάλυση. **Συμπεράσματα:** Οι οικογένειες που έχουν ψυχική ανθεκτικότητα ή τουλάχιστον πληρούν τα περισσότερα από τα κριτήρια για να έχουν ψυχική ανθεκτικότητα, έχουν πολύ καλή αποτελεσματικότητα στην απεξάρτηση μέλους τους από τα ναρκωτικά με μόνιμα αποτελέσματα.

6. ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ

ΜΟΛΥΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment» **Journal of Hepatology** 52(1): 100.

Introduction: Intravenous drug use (IVDU), is the main route for HCV transmission in western countries. In real life many physicians withhold anti viral treatment in IVDUs due to concerns regarding adherence and response rates: in addition there are limited data for the role of substitution therapy on treatment outcome. **Aim:** a. to evaluate HCV treatment outcome among IVDUs receiving methadone or buprenorphine, b. to investigate factors influencing treatment outcome. **Conclusions:** Our data showed that combination anti viral treatment achieved SVR in 66.7% of IVDUs under substitution therapy. Buprenorphine and adherence to treatment were independently associated with higher SVR. Further research is needed in order to explore the role of buprenorphine on improving SVR and efforts are needed to improve adherence to treatment.

2. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** 36: 1-5.

3. Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C.» **Liver International** 30(10): 1454-1460.

Introduction and aims: International guidelines and routine clinical practice express concerns about antiviral treatment in intravenous drug users (IDUs). We analysed the effect of IDU and/or substitution therapy on chronic hepatitis C (CHC) treatment adherence and response. **Patients and methods:** Intravenous drug users with CHC were divided into three groups: (A) patients on a substitution programme; (B) active users; and (C) past IDUs. Patients were treated according to the standard of care and followed by a specialist team. **Results:** A total of 175 patients (mean age 39.4+/-8.8) were included. One hundred and forty-four (65%) were adherent to therapy (completing treatment and 6 months of follow-up). Twenty-two patients (36%) discontinued because of side effects, 28 (46%) discontinued on their own and 11 (18%) completed treatment but did not present at follow-up. Of 142 patients with available treatment outcome, 99 (69.7%) achieved a sustained virological response (SVR), with no differences among the study groups. Patients with genotypes 2-3 and those who completed the treatment schedule had 2.78-fold [95% CI: 1.3-5.8] and 6.4-fold [95% CI: 2.6-15.6] higher

probability of achieving SVR. **Conclusions:** Active use of illicit drugs and/or drug substitution do not affect the treatment outcome in patients with CHC as long as they are closely followed and remain adherent to the treatment.

4. Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» *Clinical Toxicology* 48(3): 307.

Objective: To evaluate variation in the rate of infectious diseases in intravenous substance users in Greece during the last 5 years and to highlight risk behavior associated with infection. **Methods:** We studied a cross-sectional sample of drug users in Greece, from 2004 to 2009. The subjects were admissions to the Addiction Department IANOS of the Psychiatric Hospital in Thessaloniki, Greece, which is a residential facility running a 21 day detoxification program providing support and preparation for transfer to further treatment. We recorded the gender, age, education level, presence of infectious disease and associated risk behavior. Correlation of Hepatitis C (HCV), Hepatitis B (HBsAg), and HIV infection with risk behavior and education level was assessed with univariate and multivariate regression analysis. **Results:** HCV infection was encountered in 38% of individuals admitted in 2004 and showed a slight decline until 2009 when 36% of admissions were tested positive. HBsAg infection rate was very low (<1%) and HIV infection was not recorded in our admissions during the last 5 years. HCV infection was associated with needle sharing, injecting drugs for more than 2 years, not using a condom and low education level. Multivariate regression analysis showed that needle sharing and injecting drugs for more than 2 years were independently associated with HCV infection. **Conclusion:** HCV infection showed a slight decline across the years studied. The fact that none of our admissions presented with a HIV infection does not reflect the real situation in Greece, but implies that HIV positive users prefer substitution programs. Nevertheless, HIV rate in Greece on a National level is reported surprisingly low compared to other countries, but this could be due to inadequate surveillance.

5. Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» *Arquivos de Gastroenterologia* 47(3): 238-241.

Context: Accumulating data propose that active injecting drug users might not differ from the general population in terms of sustained virological response when adherent to therapy for chronic hepatitis C. However, current guidelines contain restrictive recommendations for therapy in this group of patients. **Objective:** Therefore, we evaluated a cohort of chronic hepatitis C patients regarding the potent influence of active drug using on initial informed consent, compliance and sustained virological response to treatment. **Method:** For that purpose, 162 consecutive patients (of which 62 active injecting drug users), who had been evaluated during the last 6 years in our center for chronic hepatitis C and proposed to receive treatment with pegylated interferon alpha and ribavirin, were enrolled. Initial informed consent, compliance, and sustained virological response as well as data regarding age, gender, body mass index, genotype, viral load, coinfection with HBV/HDV/HIV, administered interferon alpha (2a or 2b), liver function tests, liver histology, urban residence, ethnicity, and concomitant use of alcohol were collected and analyzed in respect with injecting drug using. **Results:** Injecting drug using was positively correlated with male gender ($P < 0.001$), young age ($P < 0.001$), native origin ($P = 0.043$), and concomitant use of alcohol ($P < 0.001$). Comparable initial informed consent ($P = 0.836$), compliance ($P = 0.879$), and sustained virological response ($P = 0.132$) were observed between injecting drug users and non-injecting drug users. The results were confirmed using a multiple regression model. **Conclusions:** Our data further support that active injecting drug users do not constitute a distinct chronic hepatitis C patient group in terms of initial informed consent, compliance, or sustained virological response. Therefore, injecting drug using

should not be a major determinant influencing the decision for treatment of chronic hepatitis C in eligible patients.

6. Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» **Epidemiology and Infection** 138(3): 403-408.

A cross-sectional study was carried out in injecting drug users (IDUs) from Greece to assess the seroprevalence of human herpesvirus 8 (HHV-8) and to identify potentially associated risk factors. A total of 288 IDUs were tested for K8.1 antibodies to HHV-8 lytic antigen. Associations between HHV-8 serostatus and potential risk factors were examined using univariate and multivariate logistic regression analysis. Seroprevalence of HHV-8 was 24.3% (95% CI 19.5-29.7), increasing with age from 19.4% in those aged <30 years to 52.9% in those aged 40 years (P for trend=0.003). No statistically significant associations between HHV-8-positive status and gender, educational level, age at first drug injection, needle sharing, number of imprisonments, complications from drug overdose, HIV and HCV were observed. In the multivariate logistic regression analysis, older age (40 vs. <40 years, OR 3.30, 95% CI 1.14-9.56) and report of septicaemia/abscess (yes vs. no, OR 1.80, 95% CI 1.01-3.18) were each independently associated with higher HHV-8 seroprevalence. HHV-8 is highly prevalent in the IDU population in Greece. The independent association between HHV-8 and reported abscess or septicaemia supports the hypothesis that poor hygiene conditions in the setting of drug injection may contribute to HHV-8 transmission.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Δρυμούση, Τ., Παπαδόπουλος, Θ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιπολασμός και παράγοντες κινδύνου λοίμωξης από τον ιό της ηπατίτιδας C στα εξαρτημένα άτομα. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Εισαγωγή: Η λοίμωξη από τον ιό της ηπατίτιδας C (HCV), αποτελεί παγκόσμιο πρόβλημα δημόσιας υγείας ενώ στις μέρες μας οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών (XEN), αποτελούν την κύρια ομάδα υψηλού κινδύνου στις δυτικές κοινωνίες. **Σκοπός:** η μελέτη του επιπολασμού του HCV και των παραγόντων που τον επηρεάζουν στα εξαρτημένα άτομα στην Ελλάδα. **Συμπεράσματα:** Η συντριπτική πλειοψηφία των XEN παρουσιάζει μόλυνση από τον HCV. Το ιστορικό ενέσιμης χρήσης και κοινής χρήσης σύριγγας αποτελούν τους κύριους παράγοντες κινδύνου. Απαραίτητη η εντατικοποίηση των μέτρων που στοχεύουν στην πρόληψη και της αντιμετώπιση της χρόνιας ηπατίτιδας C (προγράμματα ενημέρωσης για ασφαλή χρήση ανταλλαγής συριγγών, υποκατάσταση και χορήγηση αντικής θεραπείας).

2. Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Παπαδόπουλος, Θ., Μακρυστάθη, Σ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιδημιολογικοί δείκτες ηπατίτιδας B στα εξαρτημένα άτομα: Συχνότητα και παράγοντες κινδύνου. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Εισαγωγή: Ο ιός της ηπατίτιδας B (HBV), μεταδίδεται με την παρεντερική οδό και οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών αποτελούν μια από τις ομάδες υψηλού κινδύνου. Ο επιπολασμός του HBV στα εξαρτημένα άτομα στη χώρα μας δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. **Σκοπός:** Η μελέτη του επιπολασμού του HBV και των παραγόντων που τον επηρεάζουν στα εξαρτημένα άτομα στην Ελλάδα. **Συμπεράσματα:** Σημαντικό ποσοστό των εξαρτημένων ατόμων στην Ελλάδα έχει έρθει σε επαφή με τον ιό της

ηπατίτιδας Β. Παρόλα αυτά, το υψηλό ποσοστό των επίνουσων επιβάλλει εντατικοποίηση των μέτρων που στοχεύουν στην πρόληψη της ηπατίτιδας (προγράμματα εμβολιασμού, ενημέρωσης, ανταλλαγής συριγγών, προγράμματα υποκατάστασης).

3. Αναγνώστου, Ο., Τσιρογιάννη, Ε., Γουλής, Ι., Μουσελλάς, Α., Κόλλια, Σ., Πετρούλακη, Ε., Δημητρούλοπουλος, Δ., Μίχα, Κ., Παρασκευάς, Ε., Μανωλακόπουλος, Σ. (2010). Η συμμόρφωση και η βουπρενορφίνη ως υποκατάστατο οπιοειδών βελτιώνουν την ανταπόκριση στην θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (ΧΗC) στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ). 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Εισαγωγή: Η ενδοφλέβια χρήση ναρκωτικών αποτελεί τον κύριο τρόπο μετάδοσης του ιού ΗCV στις δυτικές χώρες. Η θεραπεία της ΧΗC στους ΧΕΝ, συναντά αντιστάσεις λόγω προβληματισμών για την συμμόρφωση, την επαναμόλυνση και την αποτελεσματικότητα, ενώ ο ρόλος των υποκατάστατων δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. **Σκοπός:** Η μελέτη της αποτελεσματικότητας της θεραπείας σε ΧΗC και των παραγόντων που τυχόν την επηρεάζουν σε ΧΕΝ, που λαμβάνουν θεραπεία υποκατάστασης. **Ασθενείς και μέθοδος:** Μελετήθηκαν τα στοιχεία των ΧΕΝ, που ακολούθησαν θεραπεία με Peg-IFNα και ριμπαβιρίνη, ενώ λάμβαναν υποκατάστατα οπιοειδών (μεθαδόνη ή βουπρενορφίνη). **Συμπεράσματα:** Η αντική θεραπεία επιφέρει SVR στο 66.7% των ΧΕΝ που βρίσκονται σε θεραπεία υποκατάστασης. Περαιτέρω έρευνα είναι αναγκαία για διευκρίνιση του ρόλου της βουπρενορφίνης στη βελτίωση της SVR, ενώ προσπάθειες πρέπει να γίνουν για την αύξηση της συμμόρφωσης στη θεραπεία.

4. Μάντη, Μ., Τσιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (HCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Η χρόνια ηπατίτιδα C (HCV λοίμωξη), αποτελεί ένα μείζον πρόβλημα δημόσιας υγείας δεδομένου ότι περισσότερο από 170 εκατομμύρια άτομα (3% του παγκόσμιου πληθυσμού) έχουν προσβληθεί από τον ιό και οι θάνατοι ανέρχονται σε 12.000 ανά έτος παγκοσμίως. Στη χώρα μας περίπου 2-2,5% του γενικού πληθυσμού πάσχει από τη HCV λοίμωξη. Η κύρια οδός μετάδοσης της νόσου είναι η αιματογενής και ο κίνδυνος μόλυνσης στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών ουσιών (ΧΕΝ) είναι εξαιρετικά υψηλός. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις η μόλυνση από τον HCV ιό στον πληθυσμό των ΧΕΝ στην Ελλάδα καταγράφηκε μεταξύ 44,2%-55,5%. Η HCV λοίμωξη αποτελεί μια από τις κυριότερες αιτίες χρόνιας ηπατικής νόσου, κίρρωσης του ήπατος και ηπατοκυτταρικού καρκίνου, ενώ σε πολλά κράτη είναι πλέον η πρώτη αιτία μεταμόσχευσης ήπατος. Η έγκαιρη διάγνωση και η αντιμετώπιση της με την κατάλληλη αντιική θεραπεία μπορεί να αναστείλει την εξέλιξη της νόσου. Προκειμένου να ανακουφισθεί ο ΠΟΥ από το βάρος της ηπατίτιδας C, είναι απαραίτητο να προαχθεί και να διερευνηθεί η πρόσβαση στη θεραπεία για τη μεγαλύτερη ομάδα ασθενών που είναι οι ΧΕΝ. Παρότι ο αριθμός των μακροχρόνιων μελετών είναι περιορισμένος, τα διαθέσιμα ερευνητικά πορίσματα καταδεικνύουν ικανοποιητικό βαθμό συμμόρφωσης και επιτυχίας της αντι-HCV θεραπείας στην ιδιαίτερη αυτή πληθυσμιακή ομάδα. Παρά ταύτα, η πρόσβαση των χρηστών ναρκωτικών στη θεραπεία, ακόμη και όταν βρίσκονται σε προγράμματα απεξάρτησης, παραμένει περιορισμένη. Αυτό μπορεί να οφείλεται, μεταξύ άλλων, στην ανεπαρκή θεραπευτική δυναμικότητα, στην έλλειψη ενημέρωσης σε ότι αφορά τις θεραπευτικές επιλογές, ή στη χαμηλή προτεραιότητα που δίνεται στους ΧΕΝ. Η θεραπεία της ηπατίτιδας C σε ουσιοεξαρτώμενα άτομα κάποιες φορές αποδεικνύεται δύσκολο εγχείρημα, ιδιαίτερα αν αναλογισθεί κανείς τη συχνή ψυχιατρική συνοσηρότητα αυτού του πληθυσμού, οι δυσκολίες όμως μπορούν να ξεπεραστούν με ορθό σχεδιασμό και οργάνωση της κλινικής διαχείρισης. Η έκβαση της θεραπείας βελτιώνεται όταν γίνεται από διεπιστημονικές ομάδες που είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την ουσιεξάρτηση, την ηπατοπάθεια και τα συνοδά ψυχιατρικά προβλήματα.

5. Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του

ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.

Κύρια σημεία: 1) Αν και η επικράτηση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης παράνομων ουσιών στους εφήβους μαθητές παρακολουθούνται συστηματικά στη χώρα μας, όσον αφορά το γενικό πληθυσμό δεν έχει επαναληφθεί την τελευταία εξαετία έρευνα σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού. Το αποτέλεσμα είναι αφενός να έχει δημιουργηθεί κενό στην ύπαρξη πρόσφατων στοιχείων, αφετέρου να μην υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης της κατάστασης στην Ελλάδα με αυτήν των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, 2) Τα πιο πρόσφατα στοιχεία για την επικράτηση και τα χαρακτηριστικά της χρήσης σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του μαθητικού πληθυσμού, προέρχονται από την «Πανελλήνια Έρευνα στο σχολικό πληθυσμό για τη χρήση νόμιμων και παράνομων ουσιών» που υλοποίησε το 2007 το ΕΠΙΨΥ στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος ESPAD. Ένας στους 8 μαθητές ηλικίας 13-18 ετών αναφέρει χρήση οποιασδήποτε παράνομης ουσίας, κυρίως κάνναβης. Τα αγόρια καταγράφουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά χρήσης από ό,τι τα κορίτσια, ενώ και διαχρονικά (1984-2007) έχει διπλασιαστεί το ποσοστό των αγοριών που έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών, ενώ στα κορίτσια δεν καταγράφεται αξιοσημείωτη μεταβολή, 3) Η τάση μείωσης που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια στη χρήση παράνομων ουσιών, συνοδεύεται με ανάλογες μεταβολές στις αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τους κινδύνους από τη χρήση ουσιών, καθώς και σχετικά με την ευκολία πρόσβασης στις ουσίες, 4) Η Ελλάδα παραμένει μεταξύ των χωρών με τα χαμηλότερα ποσοστά χρήσης παράνομων ουσιών στους εφήβους μαθητές. Μάλιστα η τάση μείωσης της χρήσης που καταγράφεται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια συνάδει με ανάλογη τάση που καταγράφεται στις περισσότερες χώρες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, 5) Μια πληρέστερη εικόνα για την επικράτηση της χρήσης στον πληθυσμό προϋποθέτει: α) την απρόσκοπτη επανάληψη ερευνών που στηρίζονται σε διεθνώς καθιερωμένα ερευνητικά πρωτόκολλα, β) το σχεδιασμό και την υλοποίηση ερευνών σε υποομάδες του γενικού πληθυσμού οι οποίες αποδεδειγμένα συγκεντρώνουν υψηλότερο κίνδυνο χρήσης παράνομων ουσιών (πχ έφηβοι εκτός σχολικού πλαισίου, θαμώνες νυχτερινών κέντρων διασκέδασης, κάτοικοι τουριστικών περιοχών, φυλακές, στρατός κτλ).

6. Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντούχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας. Αθήνα, Απρίλιος 2010.

7. ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανταράκη, Α. (2010). Κοινωνικές προεκτάσεις της χρήσης. Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 153-163.

Συμπεράσματα: 1) Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας, ο αριθμός των κατηγορηθέντων ατόμων και των υποθέσεων που υπάγονται στο νόμο Περί ναρκωτικών, παρουσιάζουν σταθερή αύξηση, 2) Έλληνες και Αλβανοί αποτελούν την πλειοψηφία των συλληφθέντων ατόμων για παραβάσεις της νομοθεσίας Περί ναρκωτικών για το χρονικό διάστημα 2004-2008. Μεγάλες αυξήσεις παρατηρούνται κατά τη διετία 2007-2008 στον αριθμό των Σομαλών και Αφγανών συλληφθέντων, 3) Κατά τη διάρκεια της τριετίας 2005-2007, η κατανομή καταδικασθέντων του νόμου Περί ναρκωτικών ανά φύλο και αδίκημα κυμαίνεται σε σταθερά επίπεδα. Η γεωγραφική κατανομή των αδικημάτων, καθώς επίσης και η ηλικιακή κατανομή των καταδικασθέντων, παραμένουν αμετάβλητες κατά την τριετία 2005-2007, 4) Για το έτος 2007, ο αριθμός των ανηλικών παραβατών μειώθηκε κατά 5,9% σε σύγκριση με το 2006, 5) Ο αριθμός των υποθέσεων που εξετάστηκαν τόσο από το μονομελές όσο και από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλικών το δικαστικό έτος 2008-2009, τετραπλασιάστηκε συγκριτικά με τον αριθμό των υποθέσεων του δικαστικού έτους 2007-2008, 6) Ο αριθμός των κρατουμένων και το πλήθος των καταδίκων παρουσιάζουν διαρκή αύξηση την τελευταία δωδεκαετία, 7) Σημαντικά μειωμένος εμφανίζεται ο αριθμός των διαρρηχθέντων φαρμακείων κατά τη χρονική περίοδο 2000-2009, ενώ για την τριετία 2007-2009 το μέσο ποσοστό των τροχαίων ατυχημάτων λόγω της χρήσης ναρκωτικών ουσιών επί του συνολικού αριθμού των τροχαίων ανήλθε στο 1,5%, 8) Οι ποσότητες ηρωίνης που κατασχέθηκαν την τελευταία εξαετία αυξήθηκαν τη διετία 2008-2009, ενώ οι κατασχεθείσες ποσότητες της κοκαΐνης, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΣΟΔΝ, δεκαπλασιάστηκαν σε σχέση με το 2008. Στις κατασχεθείσες ποσότητες κάνναβης διακρίνεται σημαντική αύξηση, της τάξης του 56,9% σε σχέση με το 2008, ενώ στα φυτά κάνναβης μείωση 35,1%. Οι ποσότητες ηρεμιστικών δισκίων αυξήθηκαν κατά 6,6% (σταθερή αύξηση στην εξαετία 2004-2009). Σημαντική μείωση της τάξης του 70,7% εμφανίζεται στα δισκία μεθαδόνης για το έτος 2009 σε σχέση με το 2008, καθώς και διαρκής μείωση στην τριετία 2007-2009. Επίσης, αισθητή μείωση παρουσιάζεται στις κατασχεθείσες ποσότητες LSD κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, 9) Ο τρόπος διακίνησης των ποσοτήτων ηρωίνης, κάνναβης και ψυχοτρόπων, χημικών και προδρόμων ουσιών για το έτος 2008 ήταν αντίστοιχος με εκείνον του 2007. Αντιθέτως, οι ποσότητες κοκαΐνης έφθασαν στην Ελλάδα στη συντριπτική τους πλειοψηφία μέσω αέρα, όταν για το 2007 η διακίνηση μέσω ξηράς ήταν ο επικρατέστερος τρόπος μεταφοράς τους, 10) Κατά τη διετία 2008-2009, οι τιμές πώλησης της ηρωίνης παρουσίασαν μείωση της ελάχιστης τιμής, ενώ η ελάχιστη τιμή πώλησης της κοκαΐνης παρουσίασε αύξηση. Η τιμή της κατεργασμένης κάνναβης μειώθηκε σε σύγκριση με το 2008, ενώ οι τιμές των δισκίων τύπου Έκσταση και των δόσεων LSD διατηρήθηκαν σταθερές, 11) Τέλος, ο ποιοτικός προσδιορισμός των δισκίων τύπου Έκσταση διαφοροποιήθηκε σε σχέση με την τριετία 2006-2008, παρουσιάζοντας αύξηση στον αριθμό των κατασχέσεων αμφεταμινών, μεθαμφεταμινών, όπως επίσης και των πιθανών συνδυασμών των ως άνω ουσιών, ενώ για την τριετία 2006-2008 οι

ουσίες τύπου MDMA, MDEA και MDA αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία των κατασχέσεων.

2. Κοτσαλής, Λ., Μαργαρίτης, Μ., Φαρσεδάκης, Ι. (2010). Ναρκωτικά (2010) Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 3459/2006. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Η δεύτερη έκδοση του έργου «Ναρκωτικά» αποτελεί μία συστηματική κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 3459/2006 «Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά» (ΚΝΝ). Στην παρούσα έκδοση κρίθηκε σκόπιμο οι διεθνείς συμβάσεις σχετικά με τα Ναρκωτικά που στην πρώτη έκδοση ακολουθούσαν την κατ' άρθρο ερμηνεία του οικείου άρθρου, να συμπεριληφθούν με τη μορφή Παραρτήματος στο τέλος του έργου, να υπάρχει δε εσωτερική διασύνδεση έτσι ώστε ο αναγνώστης να βρίσκει με ευκολία τα σχετικά συμβατικά κείμενα τα αναφερόμενα στα συγκεκριμένα άρθρα. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ροή των ερμηνευτικών σχολίων, ενώ οι διεθνείς συμβάσεις και τα λοιπά νομοθετήματα για τα Ναρκωτικά συγκεντρώνονται σε Παράρτημα προσιτό στον αναγνώστη αλλά και διασυνδεδεμένο με τα επιμέρους άρθρα. Το κείμενο κάθε άρθρου του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά συνοδεύουν ερμηνευτικά σχόλια, νομολογιακές θέσεις και αποφάσεις, καθώς και αναφορές σε σχετικούς νόμους, υπουργικές αποφάσεις και διεθνή κείμενα, καθώς και νομολογιακή και θεωρητική ενημέρωση. Έτσι, το βιβλίο για τα Ναρκωτικά επιτυγχάνει την κατ' άρθρο ερμηνεία των 60 άρθρων του ΚΝΝ, με περιεκτικές θεωρητικές παρατηρήσεις και νομολογιακές θέσεις και αποφάσεις, καθώς και η συμπλήρωση του κάθε άρθρου με τις σχετικές διατάξεις του εθνικού, κοινοτικού και διεθνούς δικαίου. Το έργο συμπληρώνεται με το προαναφερθέν Παράρτημα Νομοθεσίας και τις ήδη επελθούσες τροποποιήσεις στα άρθρα 30, 40 και 42 ΚΝΝ, που επέφερε ο Ν 3811/2009 «Αποζημίωση των θυμάτων εγκλημάτων βίας από πρόθεση (Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλες διατάξεις». Επίσης περιλαμβάνει χρήσιμα υποδείγματα, γλωσσάριο σχετικής ορολογίας, στοιχεία για αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες, χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, χρονολογικό πίνακα παρατιθέμενης νομοθεσίας, βασική βιβλιογραφία, καθώς και αλφαβητικό ευρετήριο. Καθώς τα Ναρκωτικά απασχολούν και προβληματίζουν κάθε σύγχρονη κοινωνία, το βιβλίο αποτελεί ένα χρηστικό θεωρητικό και πρακτικό εργαλείο για τον εφαρμοστή του νόμου, τον δικηγόρο, τον μελετητή και γενικότερα τον κάθε απασχολούμενο με ανάλογες υποθέσεις.

3. Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.

8. ΠΡΟΛΗΨΗ

ΠΡΟΛΗΨΗ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). «The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-Month follow-up of the EU-Dap cluster randomized controlled trial.» **Drug and Alcohol Dependence** 108(1-2): 56-64.

Aim: To evaluate the effectiveness of a school-based substance abuse prevention program developed in the EU-Dap study (EUropean Drug Addiction Prevention trial). **Materials and methods:** Cluster Randomized Controlled Trial. Seven European countries participated in the study; 170 schools (7079 pupils 12–14 years of age) were randomly assigned to one of three experimental conditions or to a control condition during the school year 2004/2005. The program consisted of a 12-h curriculum based on a comprehensive social influence approach. A pre-test survey assessing past and current substance use was conducted before the implementation of the program, while a post-test survey was carried out about 18 months after the pre-test. The association between program condition and change in substance use at post-test was expressed as adjusted prevalence odds ratio (POR), estimated by multilevel regression models. **Results:** Persisting beneficial program effects were found for episodes of drunkenness (any, POR = 0.80; 0.67–0.97; frequent, POR = 0.62; 0.47–0.81) and for frequent cannabis use in the past 30 days (POR = 0.74; 0.53–1.00), whereas daily cigarette smoking was not affected by the program as it was at the short-term follow-up. Baseline non-smokers that participated in the program progressed in tobacco consumption to a lower extent than those in the control condition, but no difference was detected in the proportion of quitters or reducers among baseline daily smokers. **Conclusion:** The experimental evaluation of an innovative school curriculum based on a comprehensive social influence approach, indicated persistent positive effects over 18 months for alcohol abuse and for cannabis use, but not for cigarette smoking.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγέλου, Μ., Θλιβίτου, Ε., Γίκα-Μαρκουίζου, Α., Ρούσσος, Α. (2010). «Ο ρόλος της εκπαίδευσης των καθηγητών σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ στην ανάπτυξη και ενίσχυση της πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο. Αξιολόγηση της ικανοποίησης των συμμετεχόντων καθηγητών στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Τομέα Πρόληψης ΚΕΘΕΑ στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ.» **Εξαρτήσεις** 16. Το ΚΕΘΕΑ μετά από πολύχρονη συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα του ΟΑΕΔ με στόχο την ενίσχυση της πρόληψης στις σχολές μαθητείας του, πραγματοποιεί την αξιολόγηση αυτής της διαδρομής, όπως αυτή καταγράφεται μέσα από την εκπαίδευση στην πρόληψη της χρήσης

ψυχοδραστικών ουσιών και στην προαγωγή της υγείας, που έχει προσφερθεί στους εκπαιδευτικούς από το 1999 έως το 2009 σε σχολές μαθητείας σε όλη την Ελλάδα. Στο άρθρο περιγράφονται η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των καθηγητών στην πρόληψη των εξαρτησιογόνων ουσιών και οι παράγοντες που καθόρισαν την πορεία της, οι βασικές αρχές, οι στόχοι και η μεθοδολογία της. Η αξιολόγηση που πραγματοποιήθηκε στηρίχθηκε σε ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους έρευνας, μέσα από τη χορήγηση δομημένων, αυτοσυμπληρούμενων ερωτηματολογίων αξιολόγησης της ικανοποίησης των συμμετεχόντων καθηγητών, στις καταγραφές των προσδοκιών τους κατά την έναρξη του κάθε προγράμματος πρόληψης, των ανατροφοδοτήσεων στην ολοκλήρωσή τους, τις προσωπικές αναφορές τους, καθώς και τις αναφορές των εκπαιδευτών σχετικά με τη δυναμική της ομάδας. Τα αποτελέσματα δείχνουν, μεταξύ άλλων, τις αλλαγές σε επίπεδο γνώσεων σε θέματα εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες, τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών για την ουσιαστική προαγωγή της ψυχικής και κοινωνικής υγείας των μαθητών και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών σε θέματα χειρισμού δύσκολων καταστάσεων στην τάξη και το σχολείο. Τα συμπεράσματα αποτελούν γνώμονα για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη εμπλουτισμένων και ολοκληρωμένων παρεμβάσεων πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο.

2. ΕΠΙΨΥ (2011). Τα 71 Κέντρα Πρόληψης ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης: 2009. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής: 16.

Η πρόληψη της ουσιοεξάρτησης στην Ελλάδα υλοποιείται κυρίως από το πανελλαδικό δίκτυο των 71 Κέντρων Πρόληψης, καλύπτοντας τις 13 περιφέρειες και τους 49 από τους 51 Νομούς της χώρας. Τα Κέντρα Πρόληψης έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν από τον ΟΚΑΝΑ, στο πλαίσιο της υλοποίησης μιας ενιαίας πολιτικής στον τομέα της πρόληψης σε εθνικό επίπεδο, με τη συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τοπικών φορέων, αναγνωρίζοντας τη σημασία της ανάληψης κοινωνικής δράσης από τις τοπικές κοινωνίες στο έργο της πρόληψης, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες της τοπικής κοινότητας. Τα Κέντρα Πρόληψης συγχρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και από το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης. Την επιστημονική εποπτεία έχει το Τμήμα Εφαρμογών Πρόληψης του ΟΚΑΝΑ. Τα Κέντρα Πρόληψης στελεχώνονται κυρίως από κοινωνικούς επιστήμονες και αναπτύσσουν παρεμβάσεις βασισμένες στη φιλοσοφία της αγωγής υγείας με κυριότερους στόχους: 1) την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινότητας σχετικά με τις ουσίες, τις εξαρτήσεις και το έργο της πρόληψης, 2) την ενδυνάμωση και την υποστήριξη παιδιών και νέων ώστε να αναπτύξουν δεξιότητες που συνδέονται με την πρόληψη, καθώς και τη συμμετοχή τους σε δημιουργικές δραστηριότητες για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, 3) την ευαισθητοποίηση εκπαιδευτικών σε θέματα πρόληψης, την ενίσχυση του παιδαγωγικού τους ρόλου, καθώς και την εκπαίδευση και την υποστήριξή τους για την εφαρμογή παρεμβάσεων πρόληψης σε μαθητές, 4) την εκπαίδευση και την υποστήριξη γονέων με σκοπό την ενίσχυση του γονεϊκού τους ρόλου και τη βελτίωση της επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια, 5) την ανταπόκριση αιτημάτων χρηστών και των οικογενειών τους, καθώς και άτομα με ποικίλα ψυχοκοινωνικά προβλήματα

3. Κούτρας, Β., Γεωργάκας, Π., Πασσάς, Β., Ζερβάνος, Β., Μαλλιώρη, Μ. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Η θέση της πρόληψης στην πολιτική αντιμετώπιση της εξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Σκοπός της πρόληψης στον τομέα της χρήσης ναρκωτικών είναι η μείωση της ζήτησης. Παρόλο που το φαινόμενο της χρήσης εξακολουθεί να έχει αυξητικές τάσεις, οι προσπάθειες αντιμετώπισης της ουσιοεξάρτησης συνεχίζουν να επικεντρώνονται στη θεραπεία. Τα προγράμματα πρόληψης που στηρίζονται στην παροχή γνώσης δεν είναι συνήθως αποτελεσματικά, ενώ μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και σε αύξηση της χρήσης. Η αιτιολογία της χρήσης θα πρέπει να παίζει κυρίαρχο ρόλο στο σχεδιασμό της πρόληψης. Τα προγράμματα πρόληψης στοχεύουν στην

ενίσχυση των προστατευτικών παραγόντων και την εξάλειψη των παραγόντων κινδύνου, εστιάζοντας σε ευρύτερους ατομικούς και ψυχοκοινωνικούς παράγοντες που οδηγούν στη χρήση. Επίσης, προβλέπονται σε αλλαγές στο επίπεδο του ατόμου, της οικογένειας, της κοινότητας και της κοινωνίας. Η οικογένεια, το σχολείο και η κοινότητα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην πρόληψη. Το σχολείο είναι το σημαντικότερο περιβάλλον για τις δραστηριότητες πρόληψης, καθώς παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης στην πλειοψηφία των παιδιών. Η πολύωρη επαφή του εκπαιδευτικού με τους μαθητές και οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των συμμαθητών παρέχουν ένα ιδανικό πλαίσιο για την αποδοχή των μηνυμάτων της πρόληψης και την αποτελεσματικότητά της. Τα προγράμματα πρόληψης είναι για να είναι αποτελεσματικά, είναι απαραίτητο να εμπλέκουν τους γονείς με στόχο την στήριξή τους στο γονεϊκό και συζυγικό ρόλο, ώστε να διαμορφώνουν στάσεις και αντιλήψεις που διευκολύνουν την ανάπτυξη θετικού ενδοοικογενειακού κλίματος και ενισχύουν οικογενειακές στάσεις ενάντια στη χρήση ουσιών. Μερικοί προδιαθεσικοί παράγοντες μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνο μέσα από συλλογική δράση. Η πρόληψη αφορά συνολικά την κοινότητα και όχι μόνο ατομικά τα μέλη της. Τα δίκτυα φορέων της κοινότητας μπορεί να λειτουργήσουν συντονίζοντας όλους τους παράγοντες της κοινωνικής ζωής, σε όλα τα πολιτικά και κοινωνικά επίπεδα, προς την κατεύθυνση ώστε η κοινωνία ολόκληρη να άρει κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες που ευνοούν τη χρήση ουσιών. Τα προγράμματα πρόληψης μπορεί να είναι οικονομικά αποδοτικά. Αρκετές έρευνες δείχνουν ότι για κάθε ευρώ που επενδύεται στην πρόληψη, κερδίζουμε 10 ευρώ από τη θεραπεία αλκοολικού ή χρήστη ναρκωτικών.

4. Κυρίτη, Ι., Παπαναστασάτος, Γ., Τρίαντος, Π., Τσιώτρα, Σ., Γώγου, Χ. (2010). «Εκπαιδευτικό πρόγραμμα: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την προαγωγή της αγωγής υγείας. Η εμπειρία και η προοπτική της μακρόχρονης και εντατικής εκπαίδευσης των υπεύθυνων αγωγής υγείας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπεύθυνων Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων.» **Εξαρτήσεις** 16(2): 22-34.

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ανάπτυξη Δεξιοτήτων για την Προαγωγή της Υγείας» που πραγματοποιήσε το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ), σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που απευθύνθηκε στους Υπεύθυνους Αγωγής Υγείας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και στους Υπεύθυνους Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων ολόκληρης της χώρας, στοχεύοντας στην εκπαίδευση και ενίσχυση του ρόλου των επαγγελματιών προαγωγής της υγείας στη σχολική κοινότητα. Η προαγωγή της υγείας στο σχολικό περιβάλλον μέσω των προγραμμάτων αγωγής υγείας και του θεσμού των συμβουλευτικών σταθμών νέων, εστιάζει στην ανάγκη ανάπτυξης «κοινωνικών δεξιοτήτων» των νέων. Βασικός στόχος της ανάπτυξης και καλλιέργειας των κοινωνικών δεξιοτήτων είναι να γίνουν οι νέοι περισσότερο ενεργοί και δραστήριοι, αλλά και να ανταπεξέρχονται δημιουργικά στις νέες μεταβαλλόμενες συνθήκες, όπως αυτές διαμορφώνονται στις σύγχρονες κοινωνίες. Ως κοινωνικές δεξιότητες μπορούν να οριστούν οι δεξιότητες διαχείρισης σχέσεων, δεξιότητες συνεργασίας, ομαδικής εργασίας, δημιουργικότητας και επιδίωξης ποιότητας, καθώς και η αυτοπεποίθηση, ο αυτο-προσανατολισμός και η διακινδύνευση (Σύννοδος Λισαβόνας, 2000). Τέλος, μπορούν να θεωρηθούν ως κοινωνικές δεξιότητες η ικανότητα να εκφράζεσαι αποτελεσματικά, η ικανότητα να αξιολογείς καταστάσεις και να επιλύεις προβλήματα, η ικανότητα να διευθύνεις ανθρώπους ακόμα και η ικανότητα να μαθαίνεις πως να μαθαίνεις (Chisholm et al., 2004). Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται οι αρχές που διαμόρφωσαν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα οι οποίες αξιοποίησαν το γενικό θεωρητικό πλαίσιο των προγραμμάτων αγωγής υγείας, σε συνδυασμό με τις βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Παρουσιάζονται επίσης, η μεθοδολογία εφαρμογής του εκπαιδευτικού προγράμματος, το περιεχόμενό του με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού πλαισίου συμπεριλαμβανομένων των στόχων και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων. Τέλος,

παρουσιάζεται εκτενώς η αξιολόγηση του προγράμματος με έμφαση στη μεθοδολογία και τα αποτελέσματα. Τα συμπεράσματα και οι προτάσεις που προκύπτουν ανοίγουν αρκετά ενδιαφέροντα πεδία στη συζήτηση σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων και την προαγωγή της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής υγείας στη σχολική κοινότητα.

5. Κυρίτσου, Ι., Τσιώτρα, Σ., Θλιβίτου, Ε. (2010). «Εκπαίδευση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της πρόληψης στο δημοτικό σχολείο.» Εξαρτήσεις 16(2): 61-73. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζεται το μοντέλο, η εμπειρία και η αξιολόγηση εκπαιδευτικού προγράμματος του Τομέα Πρόληψης ΚΕΘΕΑ προς τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που αφορά στην προσωπική και ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν εθελοντικά σε προσωπικό τους χρόνο στο συνολικής διάρκειας 20 ωρών εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η εκπαίδευση οργανώνεται σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και τα Γραφεία Αγωγής Υγείας. Σκοπός είναι οι εκπαιδευτικοί που λαμβάνουν μέρος στην εκπαίδευση να γνωρίσουν προσεγγίσεις και τεχνικές οι οποίες συμβάλλουν στην αυτο-αποτελεσματικότητά τους στην ανταπόκριση σε προσωπικές, συναισθηματικές και κοινωνικές ανάγκες των μαθητών τους και να έλθουν σε επαφή με εγκεκριμένα από το ΥΠΕΠΘ εκπαιδευτικά εγχειρίδια που στοχεύουν στην προσωπική και ψυχοκοινωνική εκπαίδευση του παιδιού και στην πρόληψη της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλων βλαπτικών, για τη ζωή τους, συμπεριφορών. Οι πρακτικές μάθησης διακρίνονται από το «βιωματικό» τους χαρακτήρα και αξιοποιούνται οι αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Το περιεχόμενό του δεν έχει άμεση αναφορά στη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, αλλά αναφέρεται η σύνδεση ανάμεσα στην αιτιολογία του φαινομένου και τις στάσεις-συμπεριφορές που εμφανίζονται και στο σχολείο (π.χ χαμηλή αυτοεκτίμηση, αρνητική σχέση και σύνδεση με το σχολείο), στη μείωση των προσωπικών ή/και κοινωνικών παραγόντων επικινδυνότητας. Τέλος, παρουσιάζεται η αξιολόγηση των 33 εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε 682 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατά τα σχολικά έτη 1999-2009, η οποία στηρίχθηκε σε ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους ανάλυσης. Παρουσιάζονται αναλυτικά ο στόχος και η μεθοδολογία της αξιολόγησης, τα κοινωνιο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, οι ποσοτικοί δείκτες ικανοποίησης των συμμετεχόντων, η ανάλυση του περιεχομένου των ανοικτού τύπου ερωτήσεων και τα συμπεράσματα. Στη συζήτηση συνοψίζονται τα βασικά θέματα και οι προτάσεις που αναδύονται από την εκπαιδευτική αυτή διεργασία.

6. Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόληψη της χρήσης ουσιών σε μια κοινωνία κρίσης. Ο ρόλος των Κέντρων Πρόληψης. 1η Πανελλήνια Διεπιστημονική Διημερίδα των Κέντρων Πρόληψης της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών με θέμα «Πρόληψη επί της ουσίας: Απολογισμός και Προβολή έργου των Κέντρων Πρόληψης», Αθήνα, 27-28 Φεβρουαρίου 2010.

7. Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Πρόληψη. Εξελίξεις και Παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 51-78.

Κύρια σημεία: Η πρόληψη των ουσιοεξαρτήσεων στην Ελλάδα υλοποιείται κυρίως από το πανελλαδικό δίκτυο των 71 Κέντρων Πρόληψης ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης, από το Υπουργείο Παιδείας, δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων στο πλαίσιο της υλοποίησης προγραμμάτων αγωγής υγείας, καθώς και από άλλους κυβερνητικούς ή μη φορείς από το χώρο των εξαρτήσεων, της υγείας, κτλ. Η συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής κοινότητας (μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων) σε παρεμβάσεις πρόληψης αποτελεί κύρια προτεραιότητα της πολιτικής της πρόληψης, καθώς και της φιλοσοφίας και των αρχών των παρεμβάσεων πρόληψης που υλοποιούνται στην Ελλάδα. Κατά το σχολικό έτος 2008-2009 αξιοσημείωτη ήταν η μείωση των προγραμμάτων αγωγής υγείας, επειδή κατά τη διάρκεια του έτους αυτού, δεν υλοποιήθηκαν προγράμματα με

χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους, όπως υλοποιούνταν όλα τα προηγούμενα χρόνια. Σε σχέση με το συνολικό σχολικό πληθυσμό της χώρας, ένα ελάχιστο μόνο ποσοστό σχολείων, εκπαιδευτικών και μαθητών συμμετέχουν σε παρεμβάσεις πρόληψης. Επιπλέον, επισημαίνεται και πάλι σε αυτήν την ετήσια έκθεση η αναγκαιότητα καθιέρωσης ενός υποστηρικτικού και ενισχυτικού πλαισίου, ώστε να επιτευχθεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μακροχρόνιων και πιο αποτελεσματικών παρεμβάσεων πρόληψης στο χώρο του σχολείου. Όσον αφορά τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεμβάσεων πρόληψης, επισημαίνονται η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα ανάπτυξης μεθόδων και εργαλείων αξιολόγησης (βλ. επίσης ΕΚΤΕΠΝ 2008), καθώς επίσης και οι ανάγκες των στελεχών πρόληψης των Κέντρων Πρόληψης ΟΚΑΝΑ/ Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα εκπαίδευσης.

8. Τσιώτρα, Σ., Αγγέλου, Μ. Κάλφας, Π. (2011). Πρόγραμμα Υποστήριξης Αλλόγλωσσων μαθητών στο μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Εκπαίδευση και Κοινωνική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων, Θεσσαλονίκη, 24-26 Ιουνίου 2011.

9. Τσιώτρα, Σ., Νάτσι, Χ., Αγγέλου, Μ. (2010). Ενίσχυση του Παιδιού κατά το μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. 8η Πανελλήνια Συνάντηση Φορέων Πρόληψης, Μεσολόγι, 22-25 Σεπτεμβρίου 2010.

Στοχευόμενη παρέμβαση με συνδυασμό στρατηγικών πρωτογενούς καθολικής και ενδεδειγμένης πρόληψης στο στάδιο της πρώτης εφηβείας. Επιδιώκει 1) να προετοιμάσει και να στηρίξει το παιδί καθώς περνά από την παιδική στην εφηβική ηλικία αλλά και από τη μια στην άλλη εκπαιδευτική βαθμίδα, 2) να συμβάλει στο να διατηρήσει το παιδί ισορροπία και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις αυτής της περιόδου, 3) να προληφθεί η σχολική διακοπή καθώς και η ανάπτυξη παραβατικότητας ενισχύοντας την ψυχοκοινωνική του προσαρμογή, 3) να δημιουργηθεί κοινωνικό δίκτυο που στηρίζει τόσο το παιδί όσο και τους βασικούς θεσμούς ανάπτυξης και κοινωνικοποίησής του.

9. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ – ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» Toxicology Letters **197**(3): 157-162

The present review highlights the existing monitoring and legislation status on synthetic cannabinoids in «spice» products and alert research community about the identification and risk assessment problems of these compounds. Available data were collected by various literature search engines. All valuable information about psychoactive properties, safety profile, clinical data and detection problems for synthetic cannabinoids and their use as «herbal highs» were managed to spot and summarise. «Spice» contains synthetic cannabinoids that bind to cannabinoid-like receptors and they are stronger than natural cannabis. Chronic abuse of «Spice» has linked with signs of addiction syndrome and withdrawal symptoms similar to syndromes observed in cannabis abuse. These cannabinoids can be considered as new products to be added to the list of «designer drugs». Although it remains unclear where and how the actual production of the herbal mixtures takes place, it is evident that producers are purposely risk the health of consumers to skim high profits. Only recently a number of countries in Europe, as well as in US and Canada banned the use of these substances. The difficulty in identification of related compounds leads to the necessity for the availability of reference standards in order to aid toxicological analyses.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κίτσος, Γ., Τερζίδου, Μ. (2010). Εθνική Στρατηγική και Νομοθεσία για τα Ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματώδων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 27-41.

Απόσπασμα από το κεφάλαιο: Το 2010 η αλλαγή της κυβέρνησης έφερε νέες πρωτοβουλίες στο χώρο των ναρκωτικών. Η κυριότερη εξέλιξη είναι ο ορισμός του Εθνικού Συντονιστή για τα ναρκωτικά και η δημιουργία Διυπουργικής Επιτροπής Συντονισμού Καταπολέμησης Εξαρτήσεων / ΔΕΣΚΕ. Η επιτροπή αυτή συντονίζεται από τον ΟΚΑΝΑ και έχει εντολή να εκπονήσει ένα μεσοπρόθεσμο διετές (2011 - 2012) σχέδιο καταπολέμησης εξαρτήσεων. Τη σύνθεση της επιτροπής αποτελούν 10 Υπουργεία (Υγείας, Παιδείας, Δικαιοσύνης, Προστασίας του Πολίτη, Εθνικής Άμυνας, Εργασίας, Εσωτερικών, Οικονομικών, Πολιτισμού και Εξωτερικών), οι φορείς θεραπείας και το ΕΚΤΕΠΝ.

2. Κονταξής, Α. (2010). Η ποινική αντιμετώπιση των ναρκωτικών. Αθήνα, Σάκκουλας, Α.
Η παρούσα εργασία, που αποτελεί προϊόν μακρόχρονης έρευνας και συνδυάζει θεωρία και πράξη, έχει σκοπό να παράσχει βοήθεια στην ποινική αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών. Πιστεύουμε ότι θα εκπληρώσει πράγματι τον ανωτέρω σκοπό. Να τονισθεί ιδιαίτερα ότι παρατίθεται όχι μόνο το ισχύον άρθρο αλλά και το αντίστοιχο κωδικοποιηθέν και δη σε όλη του τη διαδρομή. Έτσι διευκολύνεται και η ερμηνεία αυτού. Το παρόν συμπλήρωμα περιέχει και: Ερμηνεία - Νομολογία - Βιβλιογραφία, Εισηγητικές Εκθέσεις, Κείμενο, σε όλη του τη διαδρομή μέχρι σήμερα των νόμων περί τα ναρκωτικά - και του ν. 3459/2006=Κ.Ν.Ν.

3. Τερζίδου, Μ. (2010). Ανακεφαλαίωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 211-215.

Επιμύθιο: Μέσα από την έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ παρουσιάζονται κάθε χρόνο οι νέες εξελίξεις και γενικότερα η κατάσταση στο χώρο των ναρκωτικών. Αυξάνονται ή μειώνονται οι αριθμοί, κάποιες χρονιές οι ελλείψεις είναι πιο έντονες, άλλοτε πάλι ορισμένα προβλήματα φαίνεται να επιλύονται ή να «μπαλώνονται». Συνήθως, μέσα από το δημόσιο διάλογο η Πολιτεία καλείται να αναλάβει τις ευθύνες της. Ποιες όμως είναι οι προτεραιότητες της Πολιτείας; Ποια είναι η εθνική στρατηγική για τα ναρκωτικά; Μέχρι σήμερα, στα κείμενα στρατηγικής η μείωση της ζήτησης, η μείωση της βλάβης και η μείωση της προσφοράς ήταν, θεωρητικά τουλάχιστον ισοβαρείς πυλώνες. Με την επερχόμενη μείωση των δαπανών όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης, θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να τεθούν προτεραιότητες. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης που εντέλλεται να εκπονήσει η Διακομματική Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη Μελέτη και Αντιμετώπιση του Προβλήματος των Ναρκωτικών θα είναι μεταβατικό, για τη διετία 2011-2012, και θα οδηγήσει στο τετραετές Σχέδιο Δράσης 2012-2016. Δεν θα ήταν σκόπιμο λοιπόν να αξιοποιήσουμε τη διετία αυτή για διαβούλευση, με πρωτοβουλία του ΟΚΑΝΑ, σχετικά με τους εθνικούς στόχους και τις εθνικές προτεραιότητες.

10. ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» *In Vivo* 24(5): 761-769.

There is high comorbidity of alcohol dependence with mood, anxiety, substance abuse and personality disorders. Personality disorders, in particular, are considered to be an important contributing and/or predisposing factor in the pathogenesis, clinical course and treatment outcome of alcohol dependence. According to clinical and epidemiological studies, the prevalence of personality disorders in alcoholism ranges from as low as 22-40% to as high as 58-78%. The literature has focused primarily on antisocial and borderline personality disorders; however, almost the whole spectrum of personality disorders can be encountered in alcohol dependence, such as the dependent, avoidant, paranoid and others. A number of factors, such as sampling methods, diagnostic criteria used or assessment procedures applied, may explain this wide variation. The quest of a distinct 'alcoholic personality' dates from the first half of the 20th century but failed to reveal consistent and strong substantiation. However, renewed efforts provided evidence for the importance of impulsivity/disinhibition and neuroticism/negative affectivity in the development of alcohol dependence; the role of other personality traits such as extraversion/sociability is still unclear. These findings led to a number of typologies, some of the most popular and influential being those of Cloninger, Babor, and Lesch.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κοκαρίδα, Κ., Μειμάρης, Ι. (2010). Ψυχιατρική συννοσηρότητα σε εξαρτημένα άτομα που παρακολουθούν πρόγραμμα υποκατάστασης με μεθαδόνη και αναγνώριση ψυχοπαθολογίας από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Σκοπός: Σκοπός της μελέτης είναι να εκτιμηθεί η ψυχιατρική συννοσηρότητα εξαρτημένων ατόμων σε πρόγραμμα υποκατάστασης με μεθαδόνη και ο βαθμός αναγνώρισής της από τους θεραπευτές.

Υλικό-Μέθοδος: Ογδόντα τέσσερα (N=84) μέλη της Α' Μονάδας Μεθαδόνης του ΟΚΑΝΑ στη Θεσσαλονίκη, αξιολογήθηκαν με τη νευροψυχιατρική συνέντευξη MINI. Οι επτά θεραπευτές των ανωτέρω ασθενών, συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο, ώστε να καταγραφούν οι διαγνώσεις που έθεταν για τους ασθενείς τους, όντας τυφλοί ως προς τα ευρήματα των συνεντεύξεων με το MINI. **Συμπεράσματα:** Η ψυχιατρική συννοσηρότητα ουσιοεξαρτημένων ατόμων σε πρόγραμμα υποκατάστασης καταγράφεται υψηλή, ωστόσο διαπιστώνονται ελλείμματα στην ικανότητα αναγνώρισής της.

2. Μάτσα, Κ. (2010). «Διπλή διάγνωση ή συννοσηρότητα; Εξάρτηση από ουσίες με συνυπάρχουσα ψυχική διαταραχή. Θεωρητικοί προβληματισμοί και θεραπευτική αντιμετώπιση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 105-113.

Προτάσεις: Με βάση λοιπόν την πολύχρονη εμπειρία μας προτείνουμε: 1. Οι Μονάδες Απεξάρτησης να σχεδιάζουν και να οργανώνουν ειδικές παρεμβάσεις για την κινητοποίηση, την ένταξη στα θεραπευτικά τους προγράμματα, την ολοκλήρωση, την κοινωνική επανένταξη και την πρόληψη της υποτροπής των εξαρτημένων με συννοσηρότητα. Δεν συνηγορούμε υπέρ της δημιουργίας ανεξάρτητων προγραμμάτων «διπλής διάγνωσης» λόγω των κινδύνων γκετοποίησης αυτού του διπλά στιγματισμένου πληθυσμού. 2. Ειδική εκπαίδευση του προσωπικού των θεραπευτικών κοινοτήτων και όλων των προγραμμάτων απεξάρτησης για τη σωστή αντιμετώπιση αυτών των περιπτώσεων. Εκπαίδευση των ψυχιάτρων ειδικά για αυτές τις περιπτώσεις. 3. Εξασφάλιση των αναγκαίων όρων για την ισότιμη επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο (εργασία, στέγη, δικαστικές εκκρεμότητες, κ.α.), συμβάλλοντας έτσι και στην πρόληψη της υποτροπής τους. 4. Η πρώιμη ανίχνευση της συννοσηρότητας στους εφηβικούς πληθυσμούς που εμπλέκονται σε παράλληλη χρήση ουσιών και ιδιαίτερα εκείνων που ενοχοποιούνται περισσότερο για την πρόκληση ψυχικών διαταραχών (ecstasy, κρακ, κλη), μπορεί να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στην έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος και στην αποτροπή της παραπέρα διάδοσης της χρήσης αυτών των ουσιών. Αυτό θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην πρόληψη της χρήσης ουσιών. 5. Η έγκαιρη ανίχνευση του προβλήματος μπορεί να αποτρέψει τόσο τον κίνδυνο αυτοκτονίας όσο και εκείνον της παραπέρα διάδοσης της χρήσης ουσιών στο Στρατό συμβάλλοντας αποφασιστικά, πέραν των άλλων και στην πρόληψη της χρήσης ναρκωτικών σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη κοινωνική και ηλικιακή ομάδα του πληθυσμού. Ας μην ξεχνάμε ότι είναι τόσο μεγάλη η διάδοση της χρήσης ουσιών στο Στρατό, ώστε αυξάνεται διαρκώς ο αριθμός των ατόμων που κάνουν για πρώτη φορά χρήση, συχνά μάλιστα ηρωίνης, κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής τους θητείας. 6. Οργάνωση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και ευαισθητοποίηση των λειτουργών τους, ώστε να αντιμετωπίζουν χωρίς προκαταλήψεις αυτά τα άτομα όταν ζητούν βοήθεια, ή όταν οδηγούνται σε κρίσιμη κατάσταση στο τμήμα επειγόντων περιστατικών, να μην γίνονται λανθασμένες διαγνώσεις, πλημμελής αντιμετώπιση ή απογοηψία. Η στάση των ειδικών σε τέτοιες ιδιαίτερες στιγμές που βρίσκεται σε έξαρση το ψυχιατρικό πρόβλημα (οι αυτοκτονικές τάσεις, οι παραληρητικές ιδέες, οι ψευδαισθήσεις), μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην παραπέρα πορεία της ζωής τους. Όταν αντιμετωπίζονται με συμπάθεια, με κατανόηση και σεβασμό στους όρους ηθικής και δεοντολογίας, δημιουργούνται πολύ πιο ευνοϊκοί όροι συνεργασίας μαζί τους. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί να αποτραπούν δυσάρεστες συνέπειες, επιδείνωση, αποδιοργάνωση, αυτοκτονία. Η αυτοκτονία είναι μεγαλύτερος κίνδυνος, αφού στο 4-8% των αυτοκτονιών συνυπάρχει χρήση παράνομων ή νόμιμων ουσιών. Μπορεί επίσης να πεισθούν να πάρουν την απόφαση να απευθυνθούν σε υπηρεσίες απεξάρτησης, στις οποίες πρέπει οπωσδήποτε σταθερά να παραπέμπονται και να ενταχθούν στο κατάλληλο πρόγραμμα. 7. Ειδική εκπαίδευση προσωπικού σε όλες τις δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας (Κέντρα Υγείας και Ψυχικής Υγείας, όπως και εξωτερικά ιατρεία των Γενικών Νοσοκομείων) για την ορθή, επιστημονικά και ανθρώπινα αντιμετώπιση αυτών των ατόμων. 8. Οργάνωση από το κράτος μιας κεντρικά σχεδιασμένης πολιτικής πρόληψης που θα στοχεύει, πέραν των άλλων, και στη ριζική αλλαγή των κοινωνικών αναπαραστάσεων για τα άτομα με συννοσηρότητα και στην γενικότερη αλλαγή της στάσης του κοινωνικού σώματος απέναντί τους, στην πρώιμη ανίχνευση και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος. Μόνο αν προσεγγίσουμε το μεγάλο αυτό πρόβλημα της εποχής μας ανθρωποκεντρικά, από τη σκοπιά των γενεσιουργών του παραγόντων και πάνω από όλα των κοινωνικών και των ιστορικών όρων που το γεννούν και το αναπαράγουν, μπορούμε να επιδιώξουμε τις αναγκαίες ανατροπές στην μέχρι τώρα αντιμετώπισή του, σε ρήξη με το ιατρικό μοντέλο και τη λογική της «συντήρησης», του «μικρότερου κακού» και της διαχείρισης της ανθρώπινης δυστυχίας.

3. Μάτσα, Κ., Κόκκορης, Χ., Γεωργάκας, Π., Συντονιστής: Σταθάκης, Ι. (2010). Η αντιμετώπιση της διπλής διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Η διαφορετική στάση των στελεχών της απεξάρτησης σχετικά με την αποδοχή των ορισμών «Διπλή Διάγνωση» και «Συννοσηρότητα». Η συσχέτιση της βαρύτητας του ενός προβλήματος έναντι του άλλου (βαθμός εξάρτησης και βαθμός ψυχικής διαταραχής). Η επιλογή διαφορετικών μοντέλων αντιμετώπισης του προβλήματος (μοντέλο αλληλοδιαδοχής, παράλληλο μοντέλο και ενιαίο ή ολοκληρωμένο μοντέλο). Και τέλος, η σύγκρουση σχέσεων μεταξύ των μονάδων αντιμετώπισης ψυχικών διαταραχών και των δομών απεξάρτησης σχετικά με των καταμερισμό ευθυνών στην προσφορά στήριξης σε άτομα με διπλή διάγνωση, διαμορφώνει ένα συγκεχυμένο τοπίο «θεραπείας», το οποίο ταλαιπωρεί το συγκεκριμένο πληθυσμό εξαρτημένων ατόμων, τα σημαντικά τους πρόσωπα, αλλά και την επιστημονική κοινότητα.

4. Μοσχάκου, Γ., Ντζοΐδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόσληψης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - βιβλιογραφική ανασκόπηση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 114-121.

Εξηγώντας τη συνύπαρξη: Κοινοί προσωπικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντολογικοί κίνδυνοι:

Οι διατροφικές διαταραχές και η χρήση ουσιών έχουν πολλά κοινά. Και οι δύο διαταρακτικές συμπεριφορές: 1. Επιδρούν στα ίδια εγκεφαλικά συστήματα, ενεργοποιούν τις ίδιες χημικές διεργασίες του εγκεφάλου, (Vastag B., 2001), 2. Συνεπάγονται μια ψυχαναγκαστική ενασχόληση με μία ουσία (ψυχοτρόπο ουσία ή φαγητό), μία καταναγκαστική συμπεριφορά, που χαρακτηρίζεται από απώλεια ελέγχου., 3. Περιλαμβάνουν, συχνά, ιεροτελεστίες (στην προετοιμασία της χρήσης ή στην προετοιμασία του φαγητού), 4. Μπορεί να έχουν ως συνέπεια την αλλαγή της διάθεσης, 5. Χρησιμοποιούνται συχνά από τα άτομα σαν μία μέθοδος αντιμετώπισης των προβλημάτων και συνεχίζονται παρά τις αρνητικές συνέπειές τους (Specker et al., 2000 - Mitchell et al., 1992). Άλλα κοινά χαρακτηριστικά, κυρίως μεταξύ των ατόμων με νευρική βουλιμία και των χρηστών ουσιών, είναι: α) Η παρορμητική συμπεριφορά, β) Η απόκρυψη της συμπεριφοράς, από το περιβάλλον τους, γ) Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, δ) Ο κοινωνικός αποκλεισμός που υφίστανται, ε) Η αντίσταση στη θεραπεία, στ) Ο υψηλός κίνδυνος υποτροπής (Kaye & Wisniewski, 1996 - Hatsukami et al, 1982).

5. Μουσάς, Γ., Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Γιωτάκης, Κ., Μηράτης, Δ., Τσελεμπής, Α. (2010).

Συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών και διαταραχών χρήσης ουσιών σε νοσηλεύόμενους Ψυχιατρικού Τομέα Γενικού Νοσοκομείου. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Εισαγωγή: Η συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών και κατάχρησης ουσιών αποτελεί μια επιπλεγμένη κλινική οντότητα, που απαντάται συχνά στην καθημερινή κλινική πράξη. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η καταγραφή και παρουσίαση των ασθενών με αυτή τη συννοσηρότητα, οι οποίοι νοσηλεύτηκαν σε Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου. **Μέθοδος:** Το δείγμα αποτέλεσαν όλοι οι ασθενείς που νοσηλεύτηκαν σε Ψυχιατρική Κλινική Γενικού Νοσοκομείου για τη περίοδο ενός έτους. Καταγράφηκε το φύλο, η ηλικία, η διάγνωση, η ουσία κατάχρησης και ο τρόπος εισαγωγής (ακούσια ή εκούσια). **Συμπεράσματα:** Οι ασθενείς με συννοσηρότητα ψυχικής διαταραχής και χρήσης ουσιών φαίνεται να διαφοροποιούνται από τους υπόλοιπους νοσηλευόμενους, τόσο ως προς την ηλικία, όσο και ως προς το φύλο, αλλά και ως προς την συχνότητα εισαγωγής με την διαδικασία της εισαγγελικής παραγγελίας. Οι παράμετροι αυτοί είναι πιθανό να σχετίζονται με σοβαρές δυσκολίες στη θεραπευτική συμμόρφωση και με αυξημένη επικινδυνότητα. Η μελέτη είναι σε εξέλιξη, προς την κατεύθυνση της διερεύνησης των υποθέσεων αυτών.

6. Σακκάς, Δ. (2010). Η αντιμετώπιση της συννοσηρότητας ψυχιατρικών διαταραχών - κατάχρησης ουσιών εξάρτησης στα πλαίσια του ψυχιατρικού συστήματος. Μια συστημική θεώρηση. 4ο

Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

7. Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.»

Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

Η παχυσαρκία αποτελεί σε πολλές χώρες του κόσμου, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες, ένα σημαντικό πρόβλημα με χαρακτηριστικά σύγχρονης επιδημίας. Περισσότεροι από το 30% των κατοίκων στις ανεπτυγμένες χώρες είναι υπέρβαροι ή παχύσαρκοι. Εξάλλου, και στις αναπτυσσόμενες χώρες η συχνότητα της παχυσαρκίας αυξάνει ταχύτατα, γεγονός που υποδεικνύει την τεράστια σημασία των περιβαλλοντικών παραγόντων στην ανάπτυξη της. Παρόλα αυτά, ο ρόλος των γενετικών παραγόντων είναι σημαντικός όπως φαίνεται από πολλές μελέτες σε δίδυμους ή συγγενείς (Bouchard & Perusse, 1996). Μια πρόσφατη ανάλυση τέτοιων μελετών αναφέρει ότι το 50% έως 70% της μεταβλητότητας του Δείκτη Μάζας Σώματος μπορεί να αποδοθεί σε γενετικούς παράγοντες (Allison et al., 1996). Οι διαστάσεις του προβλήματος είναι τεράστιες, αν αναλογιστεί κανείς την αυξημένη νοσηρότητα και θνητότητα των παχύσαρκων ατόμων από παθήσεις όπως ο σακχαρώδης διαβήτης, η υπέρταση, τα καρδιαγγειακά νοσήματα αλλά και μερικές μορφές καρκίνου. Η αιτιοπαθογένεια της παχυσαρκίας παραμένει εν πολλοίς άγνωστη (Walker, Poston, Foreyt, 1999). Η συνήθης μορφή της ανθρώπινης παχυσαρκίας φαίνεται πως είναι πολυγονιδιακή. Σπάνιες μορφές παχυσαρκίας έχουν περιγραφεί οφειλόμενες σε μονογονιδιακές μεταλλάξεις. Μερικές καλά μελετημένες μεταλλάξεις αφορούν τη λεπτίνη, τον υποδοχέα της λεπτίνης, την κονβερτάση της προορμόνης, την προ-οπιομελανοκορτίνη και τον υποδοχέα της μελανοκορτίνης-4 (Zhang & al., 1994, Ιωαννίδης, 2008). Η παχυσαρκία ορίζεται μέσω ενός δείκτη που συσχετίζει το σωματικό βάρος με το ύψος του ατόμου. Ο δείκτης αυτός ονομάζεται Δείκτης Μάζας Σώματος (ΔΜΣ) και υπολογίζεται από το πηλίκο του σωματικού βάρους υπολογισμένου σε κιλά, δια του ύψους μετρημένου σε μέτρα επί τον εαυτό του. Ούτε η ποσότητα, ούτε η κατανομή του λίπους είναι ίδια σε όλα τα άτομα. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες συσσωρεύουν λίπος στους μηρούς και τους γλουτούς και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με αχλάδι. Το σώμα μιας γυναίκας φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 20-30% λίπος. Οι άνδρες συσσωρεύουν λίπος κυρίως στην κοιλιά και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με μήλο. Το σώμα ενός άνδρα φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 12-20% λίπος. Η κατανομή λίπους τύπου αχλαδιού είναι λιγότερο επικίνδυνη από αυτή τύπου μήλου, για προβλήματα υγείας που σχετίζονται με την παχυσαρκία. Το ποσό του λίπους που συσσωρεύεται στην κοιλιά και είναι επικίνδυνο για την υγεία του ατόμου, μπορεί εύκολα να υπολογιστεί με τη μέτρηση της περιμέτρου μέσης. Η μέτρηση αυτή γίνεται με το άτομο σε όρθια θέση, και η μεζούρα τοποθετείται στο μέσο της απόστασης μεταξύ του κατώτερου σημείου των πλευρών και του ανώτερου σημείου των οστών της λεκάνης. Για τις γυναίκες, η περίμετρος μέσης θα πρέπει να είναι λιγότερο από 80 εκατοστά. Εάν υπερβαίνει τα 88 εκατοστά, τότε αυξάνουν δραματικά οι πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων υγείας σχετιζόμενων με την παχυσαρκία. Οι αντίστοιχες τιμές για τους άνδρες είναι 94 και 102 εκατοστά (Abbott Ελλάς 2007).

8. Στυλιανίδης, Σ., Βακαλοπούλου, Α., Λάβδας, Μ. (2011). «Κοινωνικός αποκλεισμός και συννοσηρότητα εξάρτησης και ψυχικής διαταραχής: Μια κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση.» Σύναψις 1(7): 52-58.

9. Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

11. ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ – ΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΦΑΡΜΑΚΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ – ΒΙΟΛΟΓΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). «Evaluation of Prooxidant-Antioxidant Balance in chronic Heroin Users in a single assay: An Identification Criterion for Antioxidant Supplementation.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 228-232.
2. Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 1-5.

3. Kovatsi, L., Poulipoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). «Development and validation of a high-performance liquid chromatography method for the evaluation of niflumic acid cross-reactivity of two commercial immunoassays for cannabinoids in urine.» **Journal of Analytical Toxicology** **34**(4): 229-232.

Niflumic acid is a nonsteroidal, anti-inflammatory drug widely prescribed in Greece. We recently noticed that this drug cross-reacts for cannabinoids in a kinetic interaction of microparticles in a solution (KIMS) immunoassay method but does not in an enzyme multiplied immunoassay technique (EMIT) immunoassay method. The objective of the study was to develop and validate a high-performance liquid chromatographic method in order to evaluate niflumic acid cross-reactivity in two commercial immunoassays for cannabinoids in urine, both in niflumic acid standards as well as in urine specimens obtained from subjects receiving niflumic acid. Urine niflumic acid standards were prepared in drug-free urine at 13 concentrations ranging from 1.25 to 1000 microg/mL. The standards gave presumptive positive cannabinoids results when analyzed by the KIMS immunoassay method when the concentration was above 2.5 microg/mL. None of the prepared standards gave a false-positive cannabinoid result when analyzed by the EMIT immunoassay method. By applying a 50 ng/mL cutoff for cannabinoids in these assays, all 55 urine specimens collected from the 5 subjects who participated gave negative results by the EMIT and false-positive results by the KIMS immunoassay method. It is concluded that KIMS is more prone to cross-reactions by niflumic acid compared to EMIT. Therefore, all positive screening tests for cannabinoids obtained by KIMS should be confirmed by another technique.

4. Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Fortoni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» **Psychiatry Research** **167**(1-2): 106-114.

Clinical outcome of alcoholism may be partly under genetic control. The serotonergic system is involved in alcohol intake, and it has been widely investigated in alcohol dependence. Recently, attention has been focused on the neuronal tryptophan hydroxylase 2 gene (TPH2). TPH2 variants have been consistently associated with anxiety-related traits; since anxiety is critical for alcohol dependence treatment, in the present paper we investigated 9 SNPs within the THP2 gene in anxiety symptoms during the detoxification procedure. The sample comprised 68 alcohol-dependent patients who were evaluated with the Hamilton Rating Scale for Anxiety, before and after the detoxification procedure. Other psychopathological indicators of outcome, such as depression and anxiety sub-features were also investigated. We did not observe a role for TPH2 variants in the efficacy of treatment in relieving anxiety and other psychopathological symptoms. However, a haplotype that included the promoter rs4570625 polymorphism (associated with anxiety-related traits in previous studies) showed an association with the severity of anxiety symptoms on admission. This preliminary finding, although obtained on a small sample, may provide further support for a role of the TPH2 gene in emotional behaviors. Furthermore, the present study suggests the possible functional significance of the promoter rs4570625 polymorphism. The present preliminary results are of interest in alcoholism, given that comorbidity with anxiety represents a critical problem in treatment settings and response to detoxification.

5. Stefanidou, M., Hatz, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). «Effect of cocaine and crack on the ploidy status of *Tetrahymena pyriformis*: A study using DNA image analysis.» **Cytotechnology** 63: 35-40.

The effect of cocaine and crack on the ploidy status of Feulgen-stained *Tetrahymena pyriformis* macronuclei using computerized DNA image analysis system was tested. For this purpose, selected doses of 5, 10 and 20 mg (per mL culture) of both drugs were administered for 2, 5 and 20 h to protozoa cultures and DNA image analysis of *T. pyriformis* nuclei was performed. The analysis was based on the measurement of the following parameters: Ploidy Balance (PB), Degree of Aneuploidy (DA), skewness and kurtosis. The results have shown a positive effect of both cocaine and crack on PB and on DA of *T. pyriformis* macronuclei. In particular, our results reveal that the aneuploidic effect (which is expressed as a decrease in PB and an increase in DA) of cocaine on *T. pyriformis* macronuclei follows a dose-dependent manner, while crack induces aneuploidy in a dose-independent manner. Changes in the PB and DA values would induce a disturbance in the cellular density and heterogeneity of chromatin and the increase in skewness and kurtosis values after exposure of *T. pyriformis* to both drugs, did confirm this hypothesis. These observations were further correlated with alterations in the chromosomal segregation and with damage in mitotic spindle microtubules observed previously. In this study, the impact of cocaine and crack on genomic instability and carcinogenesis was further supported and *T. pyriformis* can be proposed as a model organism to test the nuclear ploidy status after exposure to harmful chemicals and drugs.

6. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» **Toxicology Letters** 197(3): 157-162

The present review highlights the existing monitoring and legislation status on synthetic cannabinoids in «spice» products and alert research community about the identification and risk assessment problems of these compounds. Available data were collected by various literature search engines. All valuable information about psychoactive properties, safety profile, clinical data and detection problems for synthetic cannabinoids and their use as «herbal highs» were managed to spot and summarise. «Spice» contains synthetic cannabinoids that bind to cannabinoid-like receptors and they are stronger than natural cannabis. Chronic abuse of «Spice» has linked with signs of addiction syndrome and withdrawal symptoms similar to syndromes observed in cannabis

abuse. These cannabinoids can be considered as new products to be added to the list of «designer drugs». Although it remains unclear where and how the actual production of the herbal mixtures takes place, it is evident that producers are purposely risk the health of consumers to skim high profits. Only recently a number of countries in Europe, as well as in US and Canada banned the use of these substances. The difficulty in identification of related compounds leads to the necessity for the availability of reference standards in order to aid toxicological analyses.

7. Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» **Toxicology Letters** 201(3): 191-195.

Recently a new class of «designer drugs» has emerged on the drugs abuse market, known as «legal highs». Such drugs are legal to use and possess, and legal to supply. Mephedrone, a central nervous system stimulant, is the most widely experienced «legal high». This review presents any available information about psychoactive properties, safety profile, clinical data, and legislation of the new «legal high» and emphasizes the role of Internet with mephedrone's expansion. Available data were collected by various literature search engines and World Wide Web. All valuable information about psychoactive properties, safety profile and clinical data for mephedrone and its use as «legal high» were managed to spot and summarise. Internet plays a significant role for the distribution of «legal highs», becoming one of the major «drug market». Adolescents and young adults who are curious about drugs may search on the Internet and thereby become exposed to thousands of sites that expound upon the positive effects of drugs and downplay or deny any negative effects. Use of mephedrone is mainly a youth phenomenon. The hazardous side-effects are strong desire to re-dose, uncomfortable changes in body temperature and heart rate, hallucinations and psychosis.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντουχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας, Αθήνα, Απρίλιος 2010.

12. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» Addiction 105(11): 1952-1961.

Aims: The frequency and the effect of alcohol and illicit drugs on injury type, severity and location of death in motor vehicle collision (MVC) fatalities were investigated. **Design:** Retrospective case-control study based on autopsy and toxicology. **Settings:** Single faculty accepting referrals from Greater Athens and prefectures. **Participants:** Consecutive pre-hospital and in hospital fatalities. **Measurements:** Demographics, toxicology, abbreviated injury scale (AIS), injury severity score (ISS), and location of death. **Findings:** Of the 1860 screened subjects, 612 (32.9%) constituted the positive toxicology group (PTG) for alcohol or illicit drugs or both and the 1248 (67.1%) the negative toxicology group (NTG). The median age was 34 (4-90) years for the PTG and 45 (3-97) years for the NTG. The PTG included significantly higher proportions of males and motorcyclists. The PTG had a 50% increased risk for a severe (AIS ≥ 3) cervical spine and 85% for a severe upper extremity injury, compared to the NTG. A total of 29.2% of the PTG and 22.4% of the NTG deaths were non-preventable (ISS=75). The frequency of severe trauma (ISS ≥ 16) was comparable between PTG and NTG (P=0.87). The PTG presented with a median ISS of 43 (6-75) versus 41 (2-75) of the NTG, hence without significant difference (P=0.11). The pre-hospital death rate was 77.8% for the PTG versus 58% of the NTG (P<0.001). The analysis confirmed that the odds of positive toxicology were considerably higher in the subjects who arrived dead at the hospital (OR 2.62, P <0.001). **Conclusions:** In the greater Athens region, almost a third of motor vehicle collision-related fatalities involved alcohol, illicit drugs or both. Individuals screened positive for alcohol or drugs were 2.6 times more likely to die before hospital admission than those with a negative toxicology screen, despite comparable injury severity. Specific evidence-based management protocols and reassessment of surveillance are required.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καλατζή, Μ., Κερασιώτη, Α. (2011). «Ευάλωτοι πληθυσμοί στη σύγχρονη πραγματικότητα του μνημονίου. Η δεινή θέση των εξαρτημένων μητέρων και των παιδιών τους.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 19-22.

Η συνολική εκτίμηση των πραγμάτων οδηγεί σε δύο βασικά συμπεράσματα: Πρώτον, η δυσοίωση αυτή κοινωνική και πολιτική κατάσταση προφανώς δε στοχεύει αποκλειστικά στην εξαρτημένη μπότερα και το παιδί της, αλλά αποτελεί τη ζοφερή πραγματικότητα του συνόλου του ελληνικού λαού, αυτών δηλαδή που δε συμπεριλαμβάνονται στην τάξη των «ανέγγιχτων» από το σαρωτικό πέρασμα του ΔΝΤ. Δεύτερον, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι, το «αίσθημα εγκλωβισμού σε θέση δύσκολη, χωρίς προοπτική» που φαίνεται να κυριαρχεί στο βίωμα των πολιτών της χώρας, ανεξάρτητα από την κοινωνική τους ταυτότητα, αφορά στην παρούσα συνθήκη. Το αίσθημα της μοναξιάς, της ανασφάλειας και του «μοιραίου» είναι το αποτέλεσμα της συστηματικής αποδιάρθρωσης του κοινωνικού ιστού και των λειτουργικών χαρακτηριστικών του, όπως αυτή μεθοδεύτηκε με άμεσο ή και έμμεσο τρόπο τις τελευταίες δεκαετίες. Η αποδοχή ωστόσο της παρούσας συνθήκης δεν αποτελεί μονόδρομο. Η προσωπική εγρήγορση, η συλλογική ενεργοποίηση και το θάρρος για την έκφραση της αντίθεσης, με όποια μορφή αναλογεί στην εκάστοτε συνθήκη και όποιο κόστος και αν αυτή εμπεριέχει, είναι η «αντισφυξιγόνο μάσκα» στην τοξική, αποπνικτική ατμόσφαιρα της καταπίεσης και της καταστολής, ένα ακόμη όπλο στη μάχη των ζωντανών ανθρώπων για αξιοπρέπεια και ελευθερία από κάθε είδους συμβολικές ή μη εξαρτήσεις.

2. Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

Η παχυσαρκία αποτελεί σε πολλές χώρες του κόσμου, ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες, ένα σημαντικό πρόβλημα με χαρακτηριστικά σύγχρονης επιδημίας. Περισσότεροι από το 30% των κατοίκων στις ανεπτυγμένες χώρες είναι υπέρβαροι ή παχύσαρκοι. Εξάλλου, και στις αναπτυσσόμενες χώρες η συχνότητα της παχυσαρκίας αυξάνει ταχύτητα, γεγονός που υποδεικνύει την τεράστια σημασία των περιβαλλοντικών παραγόντων στην ανάπτυξη της. Παρόλα αυτά, ο ρόλος των γενετικών παραγόντων είναι σημαντικός όπως φαίνεται από πολλές μελέτες σε δίδυμους ή συγγενείς (Bouchard & Perusse, 1996). Μια πρόσφατη ανάλυση τέτοιων μελετών αναφέρει ότι το 50% έως 70% της μεταβλητότητας του Δείκτη Μάζας Σώματος μπορεί να αποδοθεί σε γενετικούς παράγοντες (Allison et al., 1996). Οι διαστάσεις του προβλήματος είναι τεράστιες, αν αναλογιστεί κανείς την αυξημένη νοσηρότητα και θνητότητα των παχύσαρκων ατόμων από παθήσεις όπως ο σακχαρώδης διαβήτης, η υπέρταση, τα καρδιαγγειακά νοσήματα αλλά και μερικές μορφές καρκίνου. Η αιτιοπαθογένεια της παχυσαρκίας παραμένει εν πολλοίς άγνωστη (Walker, Poston, Foreyt, 1999). Η συνήθης μορφή της ανθρώπινης παχυσαρκίας φαίνεται πως είναι πολυγονιδιακή. Σπάνιες μορφές παχυσαρκίας έχουν περιγραφεί οφειλόμενες σε μονογονιδιακές μεταλλάξεις. Μερικές καλά μελετημένες μεταλλάξεις αφορούν τη λεπτίνη, τον υποδοχέα της λεπτίνης, την κονβερτάση της προορμόνης, την προ-οπιομελανοκορτίνη και τον υποδοχέα της μελανοκορτίνης-4 (Zhang & al., 1994, Ιωαννίδης, 2008). Η παχυσαρκία ορίζεται μέσω ενός δείκτη που συσχετίζει το σωματικό βάρος με το ύψος του ατόμου. Ο δείκτης αυτός ονομάζεται Δείκτης Μάζας Σώματος (ΔΜΣ) και υπολογίζεται από το πηλίκο του σωματικού βάρους υπολογισμένου σε κιλά, δια του ύψους μετρημένου σε μέτρα επί τον εαυτό του. Ούτε η ποσότητα, ούτε η κατανομή του λίπους είναι ίδια σε όλα τα άτομα. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες συσσωρεύουν λίπος στους μηρούς και τους γλουτούς και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με αχλάδι. Το σώμα μιας γυναίκας φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 20-30% λίπος. Οι άνδρες συσσωρεύουν λίπος κυρίως στην κοιλιά και γι' αυτό το σώμα τους παρομοιάζεται με μήλο. Το σώμα ενός άνδρα φυσιολογικού βάρους περιέχει περίπου 12-20% λίπος. Η κατανομή λίπους τύπου αχλαδιού είναι λιγότερο επικίνδυνη από αυτή τύπου μήλου, για προβλήματα υγείας που σχετίζονται με την παχυσαρκία. Το ποσό του λίπους που συσσωρεύεται στην κοιλιά και είναι επικίνδυνο για την υγεία του ατόμου, μπορεί εύκολα να υπολογιστεί με τη μέτρηση της περιμέτρου μέσης. Η μέτρηση αυτή γίνεται με το άτομο σε όρθια θέση, και η μεζούρα τοποθετείται στο μέσο της απόστασης μεταξύ του κατώτερου σημείου των πλευρών και του ανώτερου

σημείου των οστών της λεκάνης. Για τις γυναίκες, η περίμετρος μέσης θα πρέπει να είναι λιγότερο από 80 εκατοστά. Εάν υπερβαίνει τα 88 εκατοστά, τότε αυξάνουν δραματικά οι πιθανότητες εμφάνισης προβλημάτων υγείας σχετιζόμενων με την παχυσαρκία. Οι αντίστοιχες τιμές για τους άνδρες είναι 94 και 102 εκατοστά (Abbott Ελλάς 2007).

3. Σπηλιώτη, Σ. (2010). «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ναρκωτικά. Μια πρώτη αποτύπωση των εμπειριών ατόμων στην Κοινωνική Επανάσταση.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 112(4): 98-105.

Εισαγωγή: Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός ως διαδικασία κοινωνικής έκπτωσης ατόμων και ομάδων συνδέεται με τη φτώχεια, την ανισότητα και την χαλάρωση και διάρρηξη των κοινωνικών δεσμών και εκδηλώνεται σε τρία βασικά και αλληλοσχετιζόμενα επίπεδα: το οικονομικό (παρεμπόδιση συμμετοχής στον κοινωνικό πλούτο, αποκλεισμός από αγορά εργασίας, στέγαση, εκπαίδευση), το νομικό (αποστέρηση νομικής προστασίας, στέρηση ατομικών δικαιωμάτων) και το κοινωνικό (στέρηση / αποκλεισμός από τα δημόσια αγαθά: υγεία, παιδεία, συμμετοχή στα κοινά, στον πολιτισμό, στην παραγωγική διαδικασία, κ.α.) (Γ. Τσαούσης, 1998). Μπορούμε να πούμε ότι οι κοινωνικός αποκλεισμός είναι το αποτέλεσμα διαδικασιών που, ξεκινώντας από άλλες διαφορές πάνω σε ιδεολογικά ζητήματα, καταλήγουν στον στιγματισμό και την περιθωριοποίηση ατόμων με ειδικά χαρακτηριστικά, που αποτελούν ομάδες (Μ. Σκαλτσά, 2000). Η Σχολή Δημόσιας Υγείας της Ανδalousίας, πραγματοποίησε το 2006 έρευνα σε δέκα ευρωπαϊκές πόλεις - Σεβίλλη, Γρανάδα, Κολωνία, Βιέννη, Βρυξέλλες, Αθήνα, Δουβλίνο, Λονδίνο, Λισσαβώνα και Περούτζα - με σκοπό την περιγραφή των χαρακτηριστικών του κοινωνικού αποκλεισμού στους τοξικομανείς (J.C. March et al, 2006). Παρά τις διαφορές από χώρα σε χώρα, η έρευνα έδειξε ότι οι τοξικομανείς είναι εκτεθειμένοι σε μεγάλα ποσοστά παραγόντων κοινωνικού αποκλεισμού, όπως η φυλάκιση, παράνομη χρήση ουσιών, χαμηλό επίπεδο υγείας, έλλειψη εργασίας και σταθερής στέγασης καθώς και εμπλοκή σε παράνομες δραστηριότητες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νεώτεροι τοξικομανείς βιώνουν συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού όπως ανεργία, έλλειψη οικογενειακής στήριξης, έλλειψη στέγης και παραβατικότητα που ενδεχομένως να τους οδηγήσουν στη χρήση ουσιών και κάποια στιγμή να τους ωθήσουν στο να ζητήσουν θεραπεία απεξάρτησης. Η έλλειψη στέγης και εργασίας, δυσχεραίνει σε μεγάλο βαθμό την αποκατάσταση απεξαρτημένων ατόμων καθώς και η περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και υγείας. Φάνηκε επίσης ότι η σταθερή εργασία σχετίζεται με ένα καλό θεραπευτικό αποτέλεσμα, δίνοντας έτσι ένα σταθερό κίνητρο στους απεξαρτημένους, ότι εμμένοντας στη θεραπεία θα μπορούν να διατηρήσουν την εργασία τους. Επιβεβαιώνοντας τη διεθνή βιβλιογραφία, οι ερευνητές καταλήγουν συμπερασματικά ότι: «προσωπικές, κοινωνικές και οικονομικές περιστάσεις συνδέονται με τη διαδικασία του κοινωνικού αποκλεισμού και κρατούν τους τοξικομανείς μακριά από την απεξάρτηση, βάζοντας εμπόδια στην ενσωμάτωσή τους στην κοινότητα». (J. March et al 2006). Στην Ευρώπη και τη Νορβηγία το 15% περίπου των ατόμων υπό θεραπεία, ζει σε κοινωνικά ιδρύματα ή δεν έχει σταθερή στέγη. Τα άτομα με σταθερό κατάλυμα ζουν κατά το 1/3 με τους γονείς τους και κατά το 1/3 με σύντροφο ή άλλα άτομα. Σε ποσοστό πάνω του 10% ζουν μαζί με τα παιδιά τους. Στην Ελλάδα, η κατάσταση στέγασης των χρηστών είναι αρκετά διαφορετική. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΚΤΕΠΝ του 2008, το 63,3% των ατόμων υπό θεραπεία ζουν με τους γονείς τους, το 12,4% ζουν μόνοι τους (κυρίως χρήστες κοκαΐνης), και το 12,4% ζουν με σύντροφο ή σύζυγο (με ή χωρίς παιδιά). 9 στα 10 άτομα αναφέρουν σταθερή στέγη και μόνο το 9,8% είναι άστεγοι ή ζουν σε προσωρινό κατάλυμα. Οι διαφορές των ελληνικών στοιχείων με αυτά της υπόλοιπης Ευρώπης μπορεί να ερμηνεύονται από τις κοινωνικο-πολιτιστικές διαφορές που κυρίως έχουν να κάνουν με το ότι στην Ελλάδα τα παιδιά παραμένουν στο γονεϊκό σπίτι για πολύ περισσότερα χρόνια (μετά την ενηλικίωση) από ότι στην Ευρώπη αλλά και στην κοινωνικο-οικονομική κατάσταση που διατηρεί την εξάρτηση των νέων από τους γονείς και μετά την ενηλικίωση (ανεργία, χαμηλές αμοιβές, υψηλό κόστος ζωής) (ΕΚΤΕΠΝ, 2009). Πάνω

από το 50% των ατόμων υπό θεραπεία δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 14,9% έχει τελειώσει μόνο το Δημοτικό και μόνο το 6% έχει ανώτερης βαθμίδας εκπαίδευση. Στην Ελλάδα, το ποσοστό που δεν έχει ολοκληρώσει το Λύκειο ανέρχεται στο 54%. Τα παγκόσμια επίπεδα διαθεσιμότητας υπηρεσιών υγείας και πρόσβασης των εξαρτημένων σε αυτές, ποικίλουν από χώρα σε χώρα αλλά σε όλες τις χώρες απαιτούνται βελτιώσεις, σύμφωνα με τις ανάγκες. Ιδιαίτερα χαμηλά είναι τα ποσοστά πρόσβασης και αίτησης για πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας των γυναικών τοξικομανών (N. Romero Daza et al, 2003 - J.H. Sammet et al, 2003 - J. Gomez et al, 2006 - Β. Μαργώνη, 2004 - Ε. Μισουρίδου, 2004 - Ε. Ιοαννίδι & D. Agrafiotis στο: Jutta Engelhardt in collaboration with Heino Stover, 2005). Ο στιγματισμός, η διάκριση και η προκατάληψη μπορεί να επιφέρουν περαιτέρω αποκλεισμό του τοξικομανή από τον κοινωνικό ιστό, ειδικότερα εάν αποκλείεται ή έχει περιορισμένη πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, με το να δαμινοποιείται από τα ΜΜΕ και με το να ενοχοποιείται από το δικαστικό σύστημα ως εγκληματίας. (Κ. Μάτσα, 2003). Ο τοξικομανής σε συμβολικό επίπεδο, απειλεί τις κυρίαρχες ηθικές και κοινωνικές αξίες, την κυρίαρχη ιδεολογία καθώς, με την στάση του και τον «διαφορετικό» και «παράνομο» τρόπο ζωής του, απειλεί την κοινωνική συνοχή διαλύοντας τον κοινωνικό ιστό (P.W. Corrigan, A.C. Watson, 2002). Η εγκληματικότητα που συνδέεται με την τοξικομανία υποστηρίζεται και ενισχύεται από τη διαδικασία του κοινωνικού αποκλεισμού του τοξικομανή. Πολλοί μελετητές στο χώρο της εγκληματολογίας (Τ. Seddon, 2006 - Ε. Edhard, 1994, στο: Κ. Μάτσα, 2003), συνιστούν την αλλαγή θεώρησης της τοξικομανίας ως κατάσταση που σχετίζεται στενά με το έγκλημα και προτείνουν τη μελέτη των διαδικασιών κοινωνικού αποκλεισμού των τοξικομανών, οι οποίες πιθανόν να οδηγούν τους εξαρτημένους στο έγκλημα και στις παράνομες πράξεις. Ο κοινωνικός στιγματισμός της τοξικομανούς γυναίκας και ακόμη περισσότερο της εξαρτημένης μητέρας, είναι ακόμα εντονότερος. Στα μάτια των άλλων είναι ένας φορέας αμφισβήτησης και απειλής των οικογενειακών αξιών, που καταπατά τα κυρίαρχα κοινωνικά πρότυπα της μητρότητας. Πολλές κοινωνικές υπηρεσίες δείχνουν σημάδια προκατάληψης στις μητέρες τοξικομανείς ή στα παιδιά τους και όσες βιώνουν τέτοιες εμπειρίες αποκτούν αρνητική στάση απέναντι σε κάθε προσπάθεια στήριξης. Η ύπαρξη παιδιών είναι ο κινητοποιητικός παράγοντας για πολλές τοξικομανείς γυναίκες (Χ. Χαραμή, 2004). Η γυναίκα χρήστης πολύ συχνά κρύβει από το περιβάλλον της, στενό ή ευρύτερο την εξάρτησή της και αυτό είναι ένας επιπλέον λόγος που την κάνει να διστάσει να φτάσει σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας και προγράμματα απεξάρτησης (Μ. Σφινκάκη, 2001).

4. Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.

5. Στάμος, Α., Σιάμου, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Ανταπόκριση στα κοινωνικά προβλήματα της χρήσης. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 165-179.

Συμπεράσματα: Το 2009 παρατηρείται αύξηση τόσο των προσφερόμενων θέσεων όσο και των ατόμων που αξιοποίησαν προγράμματα κοινωνικής επανένταξης. Αυξημένος σε σχέση με το 2008 εμφανίζεται ο αριθμός των ατόμων που παρακολούθησαν δομές εκπαίδευσης και πέτυχαν σε προαγωγικές / απολυτήριες εξετάσεις. Αντίθετα, μείωση καταγράφεται στα άτομα που συμμετείχαν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Όσον αφορά τα επιδοτούμενα προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), συνεχίζεται να παρατηρείται μείωση στον αριθμό των απεξαρτημένων που επωφελούνται από αυτά (με εξαίρεση το 2006, οπότε και παρατηρήθηκε τάση αύξησης). Όσον αφορά την έκβαση των δομών κοινωνικής επανένταξης, εμφανίζεται αύξηση του ποσοστού των ατόμων που αποχωρούν εθελοντικά από τα προγράμματα και, αντίστοιχα, μείωση του ποσοστού εκείνων που ολοκληρώνουν με επιτυχία την παρακολούθηση του προγράμματος. Σε σύγκριση με το 2008, το 2009 περισσότεροι κρατούμενοι

χρήστες συμμετείχαν στα προγράμματα θεραπείας και στις υποστηρικτικές παρεμβάσεις μέσα στις φυλακές, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνει την αναγκαιότητα ανάπτυξης τέτοιων δομών σε σωφρονιστικό πλαίσιο. Υποστηρικτικές παρεμβάσεις πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος αναφοράς σε τρία επιπλέον σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας, με αποτέλεσμα ο αριθμός των σωφρονιστικών καταστημάτων στα οποία πραγματοποιούνται τέτοιες παρεμβάσεις να ανέλθει στα 19, αριθμός που αντιστοιχεί στο 53% περίπου του συνόλου των σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας. Ο αριθμός των κρατούμενων χρηστών ναρκωτικών που διέκοψαν την ποινή τους υπό όρους ή με αναστολή κατά το έτος αναφοράς (2009) για να παρακολουθήσουν κάποιο πρόγραμμα θεραπείας εκτός φυλακής υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το προηγούμενο έτος (2008), γεγονός που ενισχύει την ανάγκη συστηματικότερης εφαρμογής των ευνοϊκών ρυθμίσεων του νόμου για τους κρατούμενους χρήστες ναρκωτικών οι οποίοι διαπράττουν παραβάσεις «πλημμεληματικού» χαρακτήρα στο πλαίσιο της χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών ουσιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία, όπως και το προηγούμενο έτος (2008), υπάρχει ανάγκη αύξησης του επιστημονικού προσωπικού στα προγράμματα κοινωνικής επανένταξης που απευθύνονται σε αποφυλακισμένους, καθώς επίσης και βελτίωσης της κτιριακής και υλικοτεχνικής τους υποδομής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ
(πρώτοι συγγραφείς)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users is associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» Journal of Hepatology **52**(1): 100.

Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» European Journal of Public Health **21**(3): 311-315.

Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaikos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F., Liappas, I. (2010). «Alteration of biological markers in alcohol-dependent individuals without liver disease during the detoxification therapy.» In Vivo **24**(3): 325-328.

Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). «Epistasis between IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR and TPH2 variations does not impact alcohol dependence disorder features.» International Journal of Environmental Research and Public Health **6**(7): 1980-1990.

Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). «The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-Month follow-up of the EU-Dap cluster randomized controlled trial.» Drug and Alcohol Dependence **108**(1-2): 56-64.

Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking **14**(1-2): 51-58.

Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» Journal of Travel Medicine **18**(2): 80-89.

Kalampalikis, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Kapaki, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). «Oxidative damage to plasma proteins in patients with chronic alcohol dependence: The effect of smoking.» In Vivo **21**(3): 523-528.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). «Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007.» European Journal of Public Health **21**(2): 1-5.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). «Increasing self-reported suicide attempts by adolescents in Greece between 1984 and 2007.» Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology **46**(3):

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). «Evaluation of Prooxidant-Antioxidant Balance in chronic Heroin Users in a single assay: An Identification Criterion for Antioxidant Supplementation.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 228-232.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse** **36**: 1-5.

Kovatsi, L., Pouliopoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). «Development and validation of a high-performance liquid chromatography method for the evaluation of niflumic acid cross-reactivity of two commercial immunoassays for cannabinoids in urine.» **Journal of Analytical Toxicology** **34**(4): 229-232.

Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» **Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine** **163**(2): 119-125.

Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). «Neuropsychological assessment of cognitive function in chronic alcohol-dependent patients and patients with Alzheimer's disease.» **In Vivo** **21**(6): 1115-1118.

Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C.» **Liver International** **30**(10): 1454-1460.

Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» **In Vivo** **24**(5): 761-769.

Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouwehand, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). «Gender and regional differences in client characteristics among substance abuse treatment clients in the Europe.» **Informa Healthcare** **18**(1): 24-31.

Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» Alcoholism: **Clinical and Experimental Research** **2011** **35**: 22A.

Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanos, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» **Clinical Toxicology** **48**(3): 307.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» **Addiction** **105**(11): 1952-1961.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Alcohol and psychoactive drugs increased the pre-hospital mortality in 655 fall-related fatalities in Greece: A call for management protocols.» Injury.

Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» Arquivos de Gastroenterologia **47**(3): 238-241.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» BMC Psychiatry **11**(41).

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» In Vivo **24**(2): 231-233.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). «Alcoholic optic neuropathy: Another complication of alcohol abuse.» The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences **20**(3): 368-369.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» Journal of Psychopharmacology **24**(9): 1375-1380.

Richardson, C., Ανταράκη, Α. (2010). Εκτίμηση του αριθμού των προβληματικών χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιονοπνευματώδων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 81-83.

Sakelliadis, E. I., Papadodima, S. A., Sergeantanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). «Self-injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors.» European Psychiatry **25**(3): 151-158.

Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.» Substance Use & Misuse **45**(1-2): 161-175.

Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife Violence: A Gender-Specific View on Risk Factors for Violence in Nightlife Settings: A Cross-Sectional Study in Nine European Countries.» Journal of Interpersonal Violence **25**(7): 1094-1112.

Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» Psychiatry Research **167**(1-2): 106-114.

Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» Journal of Public Health **54**(2): 199-208.

Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). «Biomarkers of opiate use.» The International Journal of Clinical Practice **64**(12): 1712-1718.

Stefanidou, M., Hatz, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). «Effect of cocaine and crack on the ploidy status of *Tetrahymena pyriformis*: A study using DNA image analysis.» **Cytotechnology** 63: 35-40.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» **Toxicology Letters** 197(3): 157-162

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» **Toxicology Letters** 201(3): 191-195.

Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» **Epidemiology and Infection** 138(3): 403-408.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγέλου, Μ., Θλιβίτου, Ε., Γκίκα-Μαρκουίζου, Α., Ρούσσοσ, Α. (2010). «Ο ρόλος της εκπαίδευσης των καθηγητών σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ στην ανάπτυξη και ενίσχυση της πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο. Αξιολόγηση της ικανοποίησης των συμμετεχόντων καθηγητών στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Τομέα Πρόληψης ΚΕΘΕΑ στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ.» **Εξαρτήσεις** 16.

Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Δρυμούση, Τ., Παπαδόπουλος, Θ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιπολασμός και παράγοντες κινδύνου λοίμωξης από τον ιό της ηπατίτιδας C στα εξαρτημένα άτομα. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Παπαδόπουλος, Θ., Μακρυστάθη, Σ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιδημιολογικοί δείκτες ηπατίτιδας Β στα εξαρτημένα άτομα: Συχνότητα και παράγοντες κινδύνου. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Αναγνώστου, Ο., Τσιρογιάννη, Ε., Γουλής, Ι., Μουσελλάς, Α., Κόλλια, Σ., Πετρούλακη, Ε., Δημητρουλόπουλος, Δ., Μίχα, Κ., Παρασκευάς, Ε., Μανωλακόπουλος, Σ. (2010). Η συμμόρφωση και η βουπρενορφίνη ως υποκατάστατο οπιοειδών βελτιώνουν την ανταπόκριση στην θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (ΧΗC) στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ). 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» **Τετράδια Ψυχιατρικής** 113(1): 118-127.

Ανταράκη, Α. (2010). Κοινωνικές προεκτάσεις της χρήσης. Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οισινοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 153-163.

Αντωνίου, Α. Σ. (2010). Στρες. Προσωπική ανάπτυξη και ευημερία, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.

Αρβανιτίδου, Χ., Καριοφίλη, Δ., Κιοσές, Δ., Καρκανέβατος, Χ., Σαρρή, Γ., Γεωργάκας, Π. (2010). Η διαμόρ-

φωση ομάδας οικογενειακής θεραπείας στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων «ΑΡΓΩ». 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.
Μέσα από το πλαίσιο λειτουργίας του Εναλλακτικού Προγράμματος Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων «ΑΡΓΩ», προέκυψε η ανάγκη ανάγνωσης της εξάρτησης και στο οικογενειακό σύστημα. Έτσι, διαμορφώθηκε σε εθελοντική βάση η ομάδα οικογενειακής θεραπείας. Ευθύς εξαρχής, η ομάδα προβληματίστηκε με αρκετά ζητήματα που προσπάθησε και προσπαθεί να προσεγγίσει μέσα από τη θεωρία των συστημάτων. Από τις παραπομπές, τη χρήση του μονόδρομου καθρέπτη, την εκπαίδευση και τη διαμόρφωση μοντέλου, μέχρι προβλήματα υψηλής πολυπλοκότητας, όπως η σχέση του υποσυστήματος της ομάδας οικογενειακής θεραπείας με το ευρύτερο σύστημα «ΑΡΓΩ». Η χαρά, η απογοήτευση, οι προσδοκίες και το συνεχές ερώτημα «που πάμε», οριοθετούν το παρόν και το μέλλον της ομάδας.

Αρβανιτίδου, Χ., Λαϊνάς, Σ., Κυρίτση, Ι., Τσιμπουκλή, Α., Ρέμος, Α. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Εκπαίδευση στελεχών σε δομές απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Βάββα, Β., Φουτρή, Α. (2010). Η θεραπευτική παράσταση ως «μετάβαση»: Ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Πασαλιδής, Κ., Κόκκορης, Χ., Καφετζόπουλος, Ε., Μάντση, Μ., Μαλλιώρη, Μ. (2010). ΟΚΑΝΑ: Τα προγράμματα υποκατάστασης στην Ελλάδα. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Γεωργάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.

Γεωργάκας, Π., Γκιουζέπας, Σ., Χατζούδη, Θ., Τουρτόγλου, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Εναλλακτικές μορφές έκφρασης στη διαδικασία απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Παννούσης, Γ. (2010). Προς αναζήτηση του υποκειμένου. Το νοηματικό υπόβαθρο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών: Ιστορίες ζωής εξαρτημένων στο στάδιο θεραπείας σε θεραπευτική κοινότητα. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Παννούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοση αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 54-65.

ΕΠΙΨΥ (2011). Τα 71 Κέντρα Πρόληψης ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης. 2009. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής: 16.

Καλατζή, Μ., Κερασιώτη, Α. (2011). «Ευάλωτοι πληθυσμοί στη σύγχρονη πραγματικότητα του μνημονίου. Η δεινή θέση των εξαρτημένων μπτέρων και των παιδιών τους.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 19-22.

Καλοτεράκης, Φ., Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Παρασκευόπουλος, Ν. (2010). Εξάρτηση: Μια στομική επιλογή - Απεξάρτηση: Μια συλλογική διαδικασία. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Καταχανάκης, Κ., Λαμπράκη, Μ., Παρίσης, Ν. (2010). Διακοπή χρήσης χασίς σε μαθητές λυκείου ύστερα από θεραπεία ανθρώπινων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Κατσαρού, Μ., Μηλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα Ένταξη στη θεραπεία απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 81-86.

Κεφαλάς, Π. (2010). «Περί της εισαγωγής χορήγησης υποκαταστάτων στα πλαίσια των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης: Συμπληρωματικότητα ή αντίφαση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 111(3): 78-82.

Κίτσος, Γ., Τερζίδου, Μ. (2010). Εθνική Στρατηγική και Νομοθεσία για τα Ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 27-41.

Κοκαρίδα, Κ., Μειμάρης, Ι. (2010). Ψυχιατρική συννοσηρότητα σε εξαρτημένα άτομα που παρακολουθούν πρόγραμμα υποκατάστασης με μεθαδόνη και ανανώριση ψυχοπαθολογίας από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κονταξής, Α. (2010). Η ποινική αντιμετώπιση των ναρκωτικών. Αθήνα, Σάκκουλας, Α.

Κοτσάλης, Λ., Μαργαρίτης, Μ., Φαρσεδάκης, Ι. (2010). Ναρκωτικά (2010) Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 3459/2006. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η., Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.

Κούτρας, Β., Γεωργάκης, Π., Πασσάς, Β., Ζερβάνος, Β., Μαλλιώρη, Μ. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Η θέση της πρόληψης στην πολιτική αντιμετώπιση της εξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κουτρουβίδης, Π., Στεφανίδου, Ι., Κολοκάθης, Δ., Παπαπλία, Α., Γαλιγαλίδης, Θ., Τσιούμπας, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκης, Π. (2010). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση ως μέρος της θεραπευτικής προσέγγισης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κουτσοπούλου, Ε., Σβορώνος, Κ., Γκότσης, Η. (2010). Προσέλευση χρηστών νεαρής ηλικίας σε προγράμματα απεξάρτησης, με παροχή βραχείας αποτοξίνωσης με Βουπρενορφίνη. 9th European Congress on Heroin Addiction and Related Clinical Problems (European Opiate Addiction Treatment Association), Κροατία, 28-30 Μαΐου 2010.

Κυρίτση, Ι., Παπαναστασός, Γ., Τρίαντος, Π., Τσιώτρα, Σ., Γώγου, Χ. (2010). «Εκπαιδευτικό πρόγραμμα: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την προαγωγή της αγωγής υγείας. Η εμπειρία και η προοπτική της μακρόχρονης και εντατικής εκπαίδευσης των υπεύθυνων αγωγής υγείας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπεύθυνων Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων.» Εξαρτήσεις 16(2): 22-34.

Κυρίτση, Ι., Τσιώτρα, Σ., Θλιβίτου, Ε. (2010). «Εκπαίδευση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της πρόληψης στο δημοτικό σχολείο.» Εξαρτήσεις 16(2): 61-73.

Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α., Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 74-80.

Λαμπράκη, Μ., Κηλαιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίτσος, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης κασσίς, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Λύκουρας, Ε., Δουζένης, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 30-47.

Μαϊστρέλης, Α., Ματζιούνης, Χ., Γεωργάκας, Π., Χαριτοπούλου, Θ., Αναστασιάδης, Ι. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Ο αθλητισμός στην υπηρεσία της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάντσι, Μ., Τσιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (HCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μαρτινίδης, Γ., Τούνα, Ε. (2011). «Η ιστορία της χρήσης και της κατάχρησης του αλκοόλ.» Σύναψις 1(7): 64-74.

Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). «Διπλή διάγνωση ή συννοσηρότητα; Εξάρτηση από ουσίες με συνυπάρχουσα ψυχική διαταραχή. Θεωρητικοί προβληματισμοί και θεραπευτική αντιμετώπιση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 105-113.

Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόληψη της χρήσης ουσιών σε μια κοινωνία κρίσης. Ο ρόλος των Κέντρων Πρόληψης. 1η Πανελλήνια Διεπιστημονική Δημερίδα των Κέντρων Πρόληψης της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών με θέμα «Πρόληψη επί της ουσίας: Απολογισμός και Προβολή έργου των Κέντρων Πρόληψης», Αθήνα, 27-28 Φεβρουαρίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Η φιλοσοφία και οι αρχές λειτουργίας του 18 ΑΝΩ. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π., Καλοτεράκης, Φ., Λαϊνός, Σ. Συντονιστής: Τζαβάρας, Ν. (2010). Θεραπευτικά προγράμματα στην Ελλάδα. Φιλοσοφία και θεραπευτικές αρχές. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ., Κόκκορης, Χ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Σταθάκης, Ι. (2010). Η αντιμετώπιση της διπλής διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μισουρίδου, Ε. (2010). «Η αναγκαιότητα της συμμετοχής της οικογένειας στη θεραπευτική διαδικασία της απεξάρτησης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 109-115.

Μισουρίδου, Ε. (2010). «Το θεραπευτικό τρίγωνο στη θεραπεία απεξάρτησης: Γιατί οι θεραπευτές αγνοούν ή δυσκολεύονται να εντάξουν το αίτημα της οικογένειας στο θεραπευτικό πλαίσιο.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 87-95.

Μοσχάκου, Γ., Ντζοΐδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόσληψης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - βιβλιογραφική ανασκόπηση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 114-121.

Μουσάς, Γ., Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Γιωτάκης, Κ., Μπράτης, Δ., Τσελεμπής, Α. (2010). Συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών και διαταραχών χρήσης ουσιών σε νοσηλευόμενους Ψυχιατρικού Τομέα Γενικού Νοσοκομείου. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μπάφης, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Πρόληψη. Εξελίξεις και Παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οιονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 51-78.

Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρηστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα απεξάρτησης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 99-107.

Παπαγεωργίου, Γ. (2010). Η πρόληψη των υποτροπών και η σημασία της έγκαιρης παρέμβασης για την έκβαση της νόσου. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλίνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

Παπαδάτος, Ι. (2010). Ναρκωτικά και Εφηβεία. Αθήνα, Δαρδανός, Κ. & Γ.

Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εχθροί». Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασις. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Πάριος, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Επτά χρόνια λειτουργίας στην απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 20-28.

Πουλόπουλος, Χ. (2010). «Ιστορικό Κέντρο χωρίς σκιές.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 51-52.

Πουλόπουλος, Χ., Γαγαλίδης, Κ., Γεωργάκας, Π., Μάτσα, Κ. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Κοινωνική Ένταξη. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Σακκάς, Δ. (2010). Η αντιμετώπιση της συννοσηρότητας ψυχιατρικών διαταραχών - κατάχρηση ουσιών εξάρτησης στα πλαίσια του ψυχιατρικού συστήματος. Μια συστημική θεώρηση. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Σιάμου, Ι. (2010). Ανταπόκριση στα προβλήματα υγείας των χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 137-151.

Σιάμου, Ι. (2010). Ειδική Θεματική 2: Νέες Ψυχοδραστικές Ουσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 207-209.

Σιάμου, Ι., Μπάφη, Ι.Καναβού, Ε. (2010). Οionoπνευματώδη. Χρήση και εξάρτηση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 181-201.

Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

Σκανδάμη, Π., Χρόνη, Δ., Σταυρόπουλος, Β., Μάτσα, Κ. (2011). «Η διεθνής εμπειρία στη θεραπευτική αντιμετώπιση της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 45-52.

Σπηλιώτη, Σ. (2010). «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ναρκωτικά. Μια πρώτη αποτύπωση των εμπειριών ατόμων στην Κοινωνική Επανάταξη.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 98-105.

Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.

Στάμος, Α., Καναβού, Ε. (2010). Θεραπεία. Εξελίξεις και παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 103-119.

Στάμος, Α., Σιάμου, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Ανταπόκριση στα κοινωνικά προβλήματα της χρήσης. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 165-179.

Στυλιανίδης, Σ., Βακαλοπούλου, Α., Λάβδας, Μ. (2011). «Κοινωνικός αποκλεισμός και συννοσηρότητα εξάρτησης και ψυχικής διαταραχής: Μια κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση.» Σύναψις 1(7): 52-58.

Τερζίδου, Μ. (2010). Ανακεφαλαίωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οionoπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 211-215.

Τσιμπουκλή, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ: Ένας οργανισμός μάθησης.» Εκπαίδευση Ενηλίκων (2): 13-17.

Τσιώτρα, Σ., Αγγέλου, Μ., Κάλφας, Π. (2011). Πρόγραμμα Υποστήριξης Αλλόγλωσσων μαθητών στο μεταβατι-

κό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Εκπαίδευση και Κοινωνική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων, Θεσσαλονίκη, 24-26 Ιουνίου 2011.

Τσιώτρα, Σ., Νάτσια, Χ., Αγγέλου, Μ. (2010). Ενίσχυση του Παιδιού κατά το μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. 8η Πανελλήνια Συνάντηση Φορέων Πρόληψης, Μεσολλόγι, 22-25 Σεπτεμβρίου 2010.

Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.

Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας και θάνατοι από ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 121-135.

Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Χαρακτηριστικά των ατόμων που ζητούν βοήθεια. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 85-99.

Κύρια σημεία: Το 2009: 1) Ο Δείκτης Αίτησης Θεραπείας κατέγραψε 5.501 άτομα, με σχεδόν τα μισά από αυτά να απευθύνονται για θεραπεία σε κάποια μονάδα / πρόγραμμα για πρώτη φορά στη ζωή τους (αιτήσεις για «πρώτη θεραπεία»), 2) Τα 3/4 των αιτήσεων για θεραπεία πραγματοποιήθηκαν σε «στεγνά» προγράμματα, 3) Η πλειονότητα των ατόμων ήταν ελληνικής υπηκοότητας, άνδρες, με μέση ηλικία τα 30,5 έτη, κυρίως άνεργοι, που ζουν με τους γονείς τους, ξεκίνησαν τη χρήση με κάνναβη αλλά έχουν προβλήματα από τη χρήση ηρωίνης ή άλλων οπιοΐνων, με καθημερινή χρήση της ουσίας και μάλιστα με παράλληλη χρήση άλλων παράνομων ουσιών (κυρίως κάνναβης). Οι περισσότεροι έχουν κάνει ενέσιμη χρήση και, σε υψηλό ποσοστό, κοινή χρήση σύριγγας. Μεταξύ 2002 και 2009: 1) Αυξάνεται σταδιακά το ποσοστό των αιτήσεων για «πρώτη θεραπεία», 2) Διατηρείται σταθερή η αναλογία των ανδρών έναντι των γυναικών, ενώ μειώνεται η αναλογία των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 19-29 έναντι των ατόμων της ηλικιακής ομάδας 30-40, της οποίας το ποσοστό αυξάνεται, 3) Αυξάνεται σταδιακά το ποσοστό των ατόμων αλλοδαπής υπηκοότητας, 4) Αυξάνεται το ποσοστό των ατόμων που ολοκλήρωσαν το Λύκειο και Ανώτερες ή Ανώτατες Σχολές και το ποσοστό των ατόμων που ανέφεραν σταθερή απασχόληση, 5) Μειώνεται το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν ότι ζουν με τη γονεϊκή οικογένεια, ενώ αυξάνουν οριακά τα ποσοστά των ατόμων που ζουν μόνοι ή με σύζυγο / σύντροφο, 6) Αυξάνεται η αναλογία των ατόμων που αναφέρουν την κάνναβη και την κοκαΐνη ως κύρια ουσία κατάχρησης, και μάλιστα με το ποσοστό της κάνναβης σχεδόν να υπερδιπλασιάζεται μεταξύ του 2002 και του 2009, 7) Μειώνεται το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν καθημερινή χρήση της κύριας ουσίας, καθώς και το ποσοστό των ατόμων που αναφέρουν πολλαπλή χρήση, 8) Μειώνεται το ποσοστό της ενέσιμης χρήσης και της κοινής χρήσης σύριγγας, αλλά παράλληλα άλλαξε και ο συνήθης τρόπος χρήσης στους χρήστες ηρωίνης, από την «ένεση» στη «μύτη». Επιπλέον, από το 2008 στο 2009 σχεδόν τριπλασιάζεται το ποσοστό των ατόμων τα οποία αναφέρουν ως κύρια ουσία την κοκαΐνη και τα οποία κάνουν ενέσιμη χρήση της ουσίας.

Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντουχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας. Αθήνα, Απρίλιος 2010.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ

2011 2011

Σημείωση: όσες εργασίες του 2011 αλλά και τυχόν παλαιότερες, ελλήνων συγγραφέων που δεν έχουν συμπεριληφθεί σε αυτή την βιβλιογραφία, θα συμπεριληφθούν στην επόμενη βιβλιογραφία του ΕΚΤΕΠΝ το 2012.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). «Problematic internet use among greek university students: an ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games.» **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.

Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). «Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations.» **Journal of Travel Medicine** 18(2): 80-89.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). «Increasing self-reported suicide attempts by adolescents in Greece between 1984 and 2007.» **Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology** 46(3): 231-237.

Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouwehand, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). «Gender and regional differences in client characteristics among substance abuse treatment clients in the Europe.» **Informa Healthcare** 18(1): 24-31.

Mouzas, I. (2011). «Care devices for alcoholic patients in Southern Europe.» **Alcoholism: Clinical and Experimental Research** 2011 35: 22A.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaikos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). «Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study.» **BMC Psychiatry** 11(41).

Stefanidou, M., Hatz, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). «Effect of cocaine and crack on the ploidy status of Tetrahymena pyriformis: A study using DNA image analysis.» **Cytotechnology** 63: 35-40.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). «Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone.» **Toxicology Letters** 201(3): 191-195.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδροπούλου, Δ. (2011). «Η λακανική κλινική της τοξικομανίας. Η μανία του αντικειμένου: Μια επίπτωση του οικονομικού και κοινωνικού φιλελευθερισμού.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 118-127.

Πανούσης, Γ. (2011). «Από την παράδοξη αυτονομία (εξάρτηση) στη συνοχή της παραδοξότητας (απεξάρτηση). Το μοντέλο της «θεραπευτικής κοινότητας» στο υπερνεωτερικό περιβάλλον.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 54-65.

ΕΠΙΨΥ (2011). Τα 71 Κέντρα Πρόληψης ΟΚΑΝΑ / Τοπικής Αυτοδιοίκησης: 2009. Αθήνα, Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής: 16.

Καλατζή, Μ., Κερασιώτη, Α. (2011). «Ευάλωτοι πληθυσμοί στη σύγχρονη πραγματικότητα του μνημονίου. Η δεινή θέση των εξαρτημένων μπτέρων και των παιδιών τους.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 19-22.

Μαρτινίδης, Γ., Τούνα, Ε. (2011). «Η ιστορία της χρήσης και της κατάχρησης του αλκοόλ.» Σύναψις 1(7): 64-74.

Σκανδάμη, Π., Χρόνη, Δ., Σταυρόπουλος, Β., Μάτσα, Κ. (2011). «Η διεθνής εμπειρία στη θεραπευτική αντιμετώπιση της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου.» Τετράδια Ψυχιατρικής 113(1): 45-52.

Στυλιανίδης, Σ., Βακαλοπούλου, Α., Λάβδας, Μ. (2011). «Κοινωνικός αποκλεισμός και συννοσηρότητα εξάρτησης και ψυχικής διαταραχής: Μια κοινωνιοψυχολογική προσέγγιση.» Σύναψις 1(7): 52-58.

Τσιώτρα, Σ., Αγγέλου, Μ., Κάλφας, Π. (2011). Πρόγραμμα Υποστήριξης Αλλόγλωσσων μαθητών στο μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Εκπαίδευση και Κοινωνική Ένταξη Ευάλωτων Ομάδων, Θεσσαλονίκη, 24-26 Ιουνίου 2011.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). «AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment.» Journal of Hepatology **52**(1): 100.

Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?» European Journal of Public Health **21**(3): 311-315.

Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaikos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F., Liappas, I. (2010). «Alteration of biological markers in alcohol-dependent individuals without liver disease during the detoxification therapy.» In Vivo **24**(3): 325-328.

Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). «The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-Month follow-up of the EU-Dap cluster randomized controlled trial.» Drug and Alcohol Dependence **108**(1-2): 56-64.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). «Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007.» European Journal of Public Health **21**(2): 1-5.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). «Evaluation of Prooxidant-Antioxidant Balance in chronic Heroin Users in a single assay: An Identification Criterion for Antioxidant Supplementation.» The American Journal of Drug and Alcohol Abuse **36**: 228-232.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). «Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection.» The American Journal of Drug and Alcohol Abuse **36**: 1-5.

Kovatsi, L., Pouliopoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). «Development and validation of a high-performance liquid chromatography method for the evaluation of niflumic acid cross-reactivity of two commercial immunoassays for cannabinoids in urine.» Journal of Analytical Toxicology **34**(4): 229-232.

Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). «Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in

drug users with chronic hepatitis C.» **Liver International** 30(10): 1454-1460.

Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). «Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse.» **In Vivo** 24(5): 761-769.

Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). «Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior.» **Clinical Toxicology** 48(3): 307.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance.» **Addiction** 105(11): 1952-1961.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). «Alcohol and psychoactive drugs increased the pre-hospital mortality in 655 fall-related fatalities in Greece: A call for management protocols.» **Injury**.

Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). «Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?» **Arquivos de Gastroenterologia** 47(3): 238-241.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). «Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment.» **In Vivo** 24(2): 231-233.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). «An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects.» **Journal of Psychopharmacology** 24(9): 1375-1380.

Sakellidis, E. I., Papadodima, S. A., Sergentanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). «Self-injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors.» **European Psychiatry** 25(3): 151-158.

Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). «Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students.» **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.

Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010). «Nightlife Violence: A Gender-Specific View on Risk Factors for Violence in Nightlife Settings: A Cross-Sectional Study in Nine European Countries.» **Journal of Interpersonal Violence** 25(7): 1094-1112.

Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). «Biomarkers of opiate use.» **The International Journal of Clinical Practice** 64(12): 1712-1718.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). «Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation.» **Toxicology Letters** 197(3): 157-162

Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). «Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8) infection in injecting drug users.» Epidemiology and Infection **138**(3): 403-408.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγέλου, Μ., Θλιβίτου, Ε., Γκίκα-Μαρκουίζου, Α., Ρούσσος, Α. (2010). «Ο ρόλος της εκπαίδευσης των καθηγητών σχολών μαθητείας ΟΑΕΔ στην ανάπτυξη και ενίσχυση της πρόληψης στο σχολικό πλαίσιο. Αξιολόγηση της ικανοποίησης των συμμετεχόντων καθηγητών στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Τομέα Πρόληψης ΚΕΘΕΑ στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ.» Εξαρτήσεις 16.

Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Δρυμούση, Τ., Παπαδόπουλος, Θ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιπολασμός και παράγοντες κινδύνου λοίμωξης από τον ιό της ηπατίτιδας C στα εξαρτημένα άτομα. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Αναγνώστου, Ο., Μίχα, Κ., Κορνάρου, Ε., Παπαδόπουλος, Θ., Μακρυστάθη, Σ., Χριστοφορίδου, Α. (2010). Επιδημιολογικοί δείκτες ηπατίτιδας Β στα εξαρτημένα άτομα: Συχνότητα και παράγοντες κινδύνου. 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημόσιας Υγείας και Υπηρεσιών Υγείας «Κοινωνικές Επιδημίες», Αθήνα, 15-17 Μαρτίου 2010.

Αναγνώστου, Ο., Τσιρογιάννη, Ε., Γουλής, Ι., Μουρσελλάς, Α., Κόλλια, Σ., Πετρουλάκη, Ε., Δημητρουλόπουλος, Δ., Μίχα, Κ., Παρασκευάς, Ε., Μανωλακόπουλος, Σ. (2010). Η συμμόρφωση και η βουπρενορφίνη ως υποκατάστατο οπιοειδών βελτιώνουν την ανταπόκριση στην θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (ΧΗC) στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ). 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Ανταράκη, Α. (2010). Κοινωνικές προεκτάσεις της χρήσης. Η παράνομη αγορά των ναρκωτικών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματων στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 153-163.

Αντωνίου, Α. Σ. (2010). Στρες. Προσωπική ανάπτυξη και ευημερία, Εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗ.

Αρβανιτίδου, Χ., Κarioφίλη, Δ., Κιοσές, Δ., Καρκανέβατος, Χ., Σαρρή, Γ., Γεωργάκας, Π. (2010). Η διαμόρφωση ομάδας οικογενειακής θεραπείας στο πρόγραμμα εναλλακτικής θεραπείας εξαρτημένων ατόμων «ΑΡΓΩ». 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Αρβανιτίδου, Χ., Λαϊνάς, Σ., Κυρίτσου, Ι., Τιμπουκλή, Α., Ρέμος, Α. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Εκπαίδευση στελεχών σε δομές απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Βάββα, Β., Φουτρή, Α. (2010). Η θεραπευτική παράσταση ως «μετάβαση»: Ολοκληρώνοντας το

πρόγραμμα απεξάρτησης, 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Γαγαλίδης, Κ., Κόκκορης, Χ., Καφετζόπουλος, Ε., Μάντσι, Μ., Μαλλιώρη, Μ. (2010). ΟΚΑΝΑ: Τα προγράμματα υποκατάστασης στην Ελλάδα. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Γεωργάκας, Π., Γκιουζέπας, Σ., Χατζούδη, Θ., Τουρτόγλου, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Εναλλακτικές μορφές έκφρασης στη διαδικασία απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Παννούσης, Γ. (2010). Προς αναζήτηση του υποκειμένου. Το νοηματικό υπόβαθρο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών: Ιστορίες ζωής εξαρτημένων στο στάδιο θεραπείας σε θεραπευτική κοινότητα. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Καλοτεράκης, Φ., Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Παρασκευόπουλος, Ν. (2010). Εξάρτηση: Μια ατομική επιλογή - Απεξάρτηση: Μια συλλογική διαδικασία. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Καταχανάκης, Κ., Λαμπράκη, Μ., Παρίσης, Ν. (2010). Διακοπή χρήσης χασίς σε μαθητές λυκείου ύστερα από θεραπεία ανθρώπινων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Κατσαρού, Μ., Μηλιά, Α., Σωτήρη, Χ., Κυρούσης, Α. (2010). «Γενεόγραμμα Ένταξη στη θεραπεία απεξάρτησης τοξικομανών στο 18 Άνω. Ανάλυση περίπτωσης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 81-86.

Κεφαλάς, Π. (2010). «Περί της εισαγωγής χορήγησης υποκαταστάτων στα πλαίσια των θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης: Συμπληρωματικότητα ή αντίφαση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 111(3): 78-82.

Κίτσος, Γ.Τερζίδου, Μ. (2010). Εθνική Στρατηγική και Νομοθεσία για τα Ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιμωτωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 27-41.

Κοκαρίδα, Κ., Μειμάρης, Ι. (2010). Ψυχιατρική συννοσηρότητα σε εξαρτημένα άτομα που παρακολουθούν πρόγραμμα υποκατάστασης με μεθαδόνη και αναγνώριση ψυχοπαθολογίας από τους επαγγελματίες ψυχικής υγείας. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κονταξής, Α. (2010). Η ποινική αντιμετώπιση των ναρκωτικών. Αθήνα, Σάκκουλας, Α.

Κοτσαλής, Λ., Μαργαρίτης, Μ., Φαρσεδάκης, Ι. (2010). Ναρκωτικά (2010) Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 3459/2006. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Κουλεντάκη, Μ., Γρυνάκης, Ε., Ουσταμανωλάκης, Π., Λιοδάκη, Ν., Σταθάκη, Δ., Κουρούμαλης, Η.,

Μουζάς, Ι. (2010). Ιατρείο Αλκοόλ: Εμπειρία πέντε χρόνων από την Κρήτη. 30ο Πανελλήνιο Συνέδριο Γαστρεντερολογίας, Αθήνα, 11-14 Νοεμβρίου 2010.

Κούτρας, Β., Γεωργάκας, Π., Πασσάς, Β., Ζερβάνος, Β., Μαλλιώρη, Μ. Συντονιστής: Κούτρας, Β. (2010). Η θέση της πρόληψης στην πολιτική αντιμετώπιση της εξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κουτρουβίδης, Π., Στεφανίδου, Ι., Κολοκάθης, Δ., Παπαπλία, Α., Γαλιγαλίδης, Θ., Τσιούμπας, Θ. Συντονιστής: Γεωργάκας, Π. (2010). Η εκπαίδευση και η κατάρτιση ως μέρος της θεραπευτικής προσέγγισης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Κουτσοπούλου, Ε., Σβορώνος, Κ., Γκότσης, Η. (2010). Προσέλευση χρηστών νεαρής ηλικίας σε προγράμματα απεξάρτησης, με παροχή βραχείας αποτοξίνωσης με Βουπρενορφίνη. 9th European Congress on Heroin Addiction and Related Clinical Problems (European Opiate Addiction Treatment Association), Κροατία, 28-30 Μαΐου 2010.

Κυρίτση, Ι., Παπαναστασάτος, Γ., Τρίαντος, Π., Τσιώτρα, Σ., Γώγου, Χ. (2010). «Εκπαιδευτικό πρόγραμμα: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την προαγωγή της αγωγής υγείας. Η εμπειρία και η προοπτική της μακρόχρονης και εντατικής εκπαίδευσης των υπεύθυνων αγωγής υγείας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και υπεύθυνων Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων.» **Εξαρτήσεις 16**(2): 22-34.

Κυρίτση, Ι., Τσιώτρα, Σ., Θλιβίτου, Ε. (2010). «Εκπαίδευση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της πρόληψης στο δημοτικό σχολείο.» **Εξαρτήσεις 16**(2): 61-73.

Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Μπάκα, Ε., Γιωτάκης, Κ., Καρκανιάς, Α., Μουσσάς, Γ. (2010). «Ο αλκοολισμός στο γενικό νοσοκομείο - Νοσηλεία της οξείας φάσης απόσυρσης (στερπητικό σύνδρομο) στα παθολογικά τμήματα.» **Τετράδια Ψυχιατρικής 112**(4): 74-80.

Λαμπράκη, Μ., Κηλαιδάκης, Σ., Τσατσάκης, Α., Παρίσης, Ν. (2010). Η συμβολή της αύξησης της οικογενειακής συνοχής στη μείωση της χρήσης χασίς, ύστερα από θεραπεία ανθρωπίνων συστημάτων. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Λύκουρας, Ε., Δουζένης, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.» **Εξαρτήσεις 17**(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 30-47.

Μαϊστρέλης, Α., Ματζιούνης, Χ., Γεωργάκας, Π., Χαριτοπούλου, Θ., Αναστασιάδης, Ι. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Ο αθλητισμός στην υπηρεσία της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάντιση, Μ., Ταιρογιάννη, Ε., Αναγνώστου, Ο., Βασιλειάδης, Θ. (2010). Η θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C (HCV) στους χρήστες τοξικών ουσιών: Ιδιαιτερότητες και προκλήσεις. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Από την εσωστρέφεια και την καθολική αποξένωση του εξαρτημένου, στη συλλογικότητα ως θεμέλιο της απεξάρτησης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). «Διπλή διάγνωση ή συννοσηρότητα, Εξάρτηση από ουσίες με συνυπάρχουσα ψυχική διαταραχή. Θεωρητικοί προβληματισμοί και θεραπευτική αντιμετώπιση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 105-113.

Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόκληση της κοινωνικής επανένταξης των απεξαρτημένων σε μια κοινωνία κρίσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Η πρόληψη της χρήσης ουσιών σε μια κοινωνία κρίσης. Ο ρόλος των Κέντρων Πρόληψης. 1η Πανελλήνια Διεπιστημονική Διημερίδα των Κέντρων Πρόληψης της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών με θέμα «Πρόληψη επί της ουσίας: Απολογισμός και Προβολή έργου των Κέντρων Πρόληψης», Αθήνα, 27-28 Φεβρουαρίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Η φιλοσοφία και οι αρχές λειτουργίας του 18 ΑΝΩ. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ. (2010). Θεραπεία απεξάρτησης. Η τέχνη ως διαμεσολάβηση. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ., Γεωργάκας, Π., Καλοτεράκης, Φ., Λαϊνός, Σ. Συντονιστής: Τζαβάρας, Ν. (2010). Θεραπευτικά προγράμματα στην Ελλάδα. Φιλοσοφία και θεραπευτικές αρχές. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μάτσα, Κ., Κόκκορης, Χ., Γεωργάκας, Π. Συντονιστής: Σταθάκης, Ι. (2010). Η αντιμετώπιση της διπλής διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μισουρίδου, Ε. (2010). «Η αναγκαιότητα της συμμετοχής της οικογένειας στη θεραπευτική διαδικασία της απεξάρτησης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 109-115.

Μισουρίδου, Ε. (2010). «Το θεραπευτικό τρίγωνο στη θεραπεία απεξάρτησης: Γιατί οι θεραπευτές αγνοούν ή δυσκολεύονται να εντάξουν το αίτημα της οικογένειας στο θεραπευτικό πλαίσιο;» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 87-95.

Μοσχάκου, Γ., Ντζοϊδου, Ε. (2010). «Η σύνδεση μεταξύ διαταραχών πρόσληψης τροφής και εξάρτησης από ψυχοδραστικές ουσίες - βιβλιογραφική ανασκόπηση.» Τετράδια Ψυχιατρικής 110(2): 114-121.

Μουσάς, Γ., Κωσταράς, Θ., Λέκκα, Δ., Γιωτάκης, Κ., Μπράτης, Δ., Τσελεμπής, Α. (2010). Συννοσηρότητα ψυχιατρικών διαταραχών και διαταραχών χρήσης ουσιών σε νοσηλευόμενους Ψυχιατρικού Τομέα Γενικού Νοσοκομείου. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Πρόληψη. Εξελίξεις και Παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοιμωμωτωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 51-78.

Νικολάου, Κ. (2010). Κινητοποιητική Συνέντευξη: Μια σύντομη παρουσίαση. Η εφαρμογή της στις

εξαρτήσεις και σε ασθενείς Διπλής Διάγνωσης. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Νικομάνη, Μ., Μάτσα, Κ., Δαμίγος, Δ., Χρυστάκη, Μ. (2010). «Διερεύνηση ψυχικής ανθεκτικότητας σε οικογένειες με μέλος πρώην χρήστη τοξικών ουσιών: Αποτελεί ενισχυτικό παράγοντα απεξάρτησης;» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 99-107.

Παπαγεωργίου, Γ. (2010). Η πρόληψη των υποτροπών και η σημασία της έγκαιρης παρέμβασης για την έκβαση της νόσου. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλήνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

Παπαδάτος, Ι. (2010). Ναρκωτικά και Εφηβεία. Αθήνα, Δαρδανός, Κ. & Γ.

Παρασκευόπουλος, Η. (2010). «Οι αγαπημένοι εχθροί». Ένα εργαλείο στην συμβουλευτική και θεραπεία εφήβων χρηστών χασις. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Πάριος, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ ΑΛΦΑ: Επτά χρόνια λειτουργίας στην απεξάρτηση από το αλκοόλ και τα τυχερά παιχνίδια.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 20-28.

Πουλόπουλος, Χ. (2010). «Ιστορικό Κέντρο χωρίς σκιές.» Εξαρτήσεις 17(Ειδικό τεύχος: Η θεραπεία του αλκοόλ στο ΚΕΘΕΑ): 51-52.

Πουλόπουλος, Χ., Γασγαλίδης, Κ., Γεωργάκης, Π., Μάτσα, Κ. Συντονιστής: Καλοτεράκης, Φ. (2010). Κοινωνική Ένταξη. 2ο Μονοθεματικό Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής, Θεσσαλονίκη, 5-7 Μαρτίου 2010.

Richardson, C., Ανταράκη, Α. (2010). Εκτίμηση του αριθμού των προβληματικών χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 81-83.

Σακκάς, Δ. (2010). Η αντιμετώπιση της συννοσηρότητας ψυχιατρικών διαταραχών - κατάχρηση ουσιών εξάρτησης στα πλαίσια του ψυχιατρικού συστήματος. Μια συστημική θεώρηση. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο στη Συστημική Θεραπεία: Η Παραβατικότητα σήμερα: Ναρκωτικά, κακοποίηση και βία στα ανθρώπινα συστήματα, Κρήτη, 30 Απριλίου-2 Μαΐου 2010.

Σιάμου, Ι. (2010). Ανταπόκριση στα προβλήματα υγείας των χρηστών. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 137-151.

Σιάμου, Ι. (2010). Ειδική Θεματική 2: Νέες Ψυχοδραστικές Ουσίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 207-209.

Σιάμου, Ι., Μπάφη, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Οινόπνευματώδη. Χρήση και εξάρτηση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οινόπνευματωδών στην

Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 181-201.

Σινανίδου, Μ. (2010). «Παχυσαρκία - Ψυχικές Διαταραχές και χρήση ουσιών. Τρόποι Αντιμετώπισης.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 130-137.

Σπηλιώτη, Σ. (2010). «Κοινωνικός Αποκλεισμός και Ναρκωτικά. Μια πρώτη αποτύπωση των εμπειριών ατόμων στην Κοινωνική Επανάταξη.» Τετράδια Ψυχιατρικής 112(4): 98-105.

Σπύρου, Σ., Πλυτάς, Ν., Νικολακοπούλου, Μ. (2010). «Δικαστήρια για ναρκωτικά.» Τετράδια Ψυχιατρικής 109(1): 139-149.

Στάμος, Α., Καναβού, Ε. (2010). Θεραπεία. Εξελίξεις και παρεμβάσεις. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 103-119.

Στάμος, Α., Σιάμου, Ι., Καναβού, Ε. (2010). Ανταπόκριση στα κοινωνικά προβλήματα της χρήσης. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 165-179.

Τερζίδου, Μ. (2010). Ανακεφαλαίωση. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 211-215.

Τσιμπουκλή, Α. (2010). «ΚΕΘΕΑ: Ένας οργανισμός μάθησης.» Εκπαίδευση Ενηλίκων (2): 13-17.

Τσιώτρα, Σ., Νάτσια, Χ., Αγγέλου, Μ. (2010). Ενίσχυση του Παιδιού κατά το μεταβατικό στάδιο από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. 8η Πανελλήνια Συνάντηση Φορέων Πρόληψης, Μεσολόγγι, 22-25 Σεπτεμβρίου 2010.

Υφαντής, Α. (2010). Διπολική Διαταραχή: Δυσκολίες στη θεραπευτική στρατηγική και νεώτερα δεδομένα. 2ο Πανελλήνιο Ψυχιατρικό Συνέδριο στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, Κυλλίνη, 4-6 Ιουνίου 2010, Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Πατρών.

Φωτίου, Α. (2010). Επικράτηση της χρήσης παράνομων ουσιών στον πληθυσμό. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 43-49.

Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Προβλήματα ψυχικής και σωματικής υγείας και θάνατοι από ναρκωτικά. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 121-135.

Φωτίου, Α., Ανταράκη, Α. (2010). Χαρακτηριστικά των ατόμων που ζητούν βοήθεια. Ετήσια έκθεση του ΕΚΤΕΠΝ για την κατάσταση του προβλήματος των ναρκωτικών και των οίονοπνευματωδών στην Ελλάδα 2010. ΕΠΙΨΥ. Αθήνα, ΕΠΙΨΥ: 85-99.

Ψυλλάκη, Χ., Πιστοφίδης, Κ., Κουκουρδής, Γ., Σκούτζου, Α., Παπαδοπούλου, Α., Νικολάου, Κ., Αγγουριδάκη, Χ. (2010). Μελέτη της δερματοαντίδρασης Μαντουχ σε διάστημα δύο ετών στο ΨΝΘ. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατρικής Βιοπαθολογίας. Αθήνα, Απρίλιος 2010.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). «Epistasis between IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR and TPH2 variations does not impact alcohol dependence disorder features.» International Journal of Environmental Research and Public Health 6(7): 1980-1990.

Kalampalikis, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). «Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions.» Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine 163(2): 119-125.

Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). «TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome.» Psychiatry Research 167(1-2): 106-114.

Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). «Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions.» Journal of Public Health 54(2): 199-208.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεωργάκας, Π. (2009). Ψυχοβιολογική διάσταση των εξαρτήσεων. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας, Καλαμάτα, 4-6 Δεκεμβρίου 2009.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Kapaki, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). «Oxidative damage to plasma proteins in patients with chronic alcohol dependence: The effect of smoking.» In Vivo 21(3): 523-528.

Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). «Neuropsychological assessment of cognitive function in chronic alcohol-dependent patients and patients with Alzheimer's disease.» In Vivo 21(6): 1115-1118.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). «Alcoholic optic neuropathy: Another complication of alcohol abuse.» The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences 20(3): 368-369.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV.

**ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
(ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΙΤΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ)**

Σημείωση:

Όπου υπήρχαν διαθέσιμες οι πρωτότυπες μεταφράσεις, παρουσιάζονται αυτούσιες. Οι υπόλοιπες μεταφράστηκαν από επαγγελματία με την ευθύνη του ΕΚΤΕΠΝ, μόνο προς διευκόλυνση του αναγνώστη ώστε να κατανοήσει το περιεχόμενο και δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση επίσημη μετάφραση.

Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). "AntiHCV treatment outcome in drug users in associated with buprenorphine use and adherence to treatment." *Journal of Hepatology* 52(1): 100.

Introduction: Intravenous drug use (IVDU), is the main route for HCV transmission in western countries. In real life many physicians withhold anti viral treatment in IVDUs due to concerns regarding adherence and response rates: in addition there are limited data for the role of substitution therapy on treatment outcome. **Aim:** a. to evaluate HCV treatment outcome among IVDUs receiving methadone or buprenorphine, b. to investigate factors influencing treatment outcome. **Conclusions:** Our data showed that combination anti viral treatment achieved SVR in 66.7% of IVDUs under substitution therapy. Buprenorphine and adherence to treatment were independently associated with higher SVR. Further research is needed in order to explore the role of buprenorphine on improving SVR and efforts are needed to improve adherence to treatment.

Anagnostou, O., Tsirogianni, E., Goulis, J., Moursellas, A., Kollia, S., Petroulaki, E., Dimitroulopoulos, D., Micha, K., Manolakopoulos, S. (2010). Έκβαση της θεραπείας της ηπατίτιδας C σε χρήστες ναρκωτικών που βρίσκονται σε θεραπεία υποκατάστασης: βουπρενορφίνη και συμμόρφωση προς τη θεραπεία. *Journal of Hepatology* 52(1): 100.

Εισαγωγή: Η χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών συνιστά την κύρια οδό μετάδοσης του ιού HCV στις χώρες του δυτικού κόσμου. Είναι κοινή πρακτική πολλών γιατρών να μην χορηγούν αντιική αγωγή σε χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ) λόγω αμφιβολιών για τη συμμόρφωση προς τη θεραπεία και τα ποσοστά απόκρισης. Πέραν τούτου, τα διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με το ρόλο των υποκατάστατων ως προς την έκβαση της θεραπείας της ηπατίτιδας είναι περιορισμένα. **Στόχος:** α. αξιολόγηση της έκβασης της θεραπείας της ηπατίτιδας C σε ΧΕΝ που λαμβάνουν μεθαδόνη ή βουπρενορφίνη, β. διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την έκβαση της θεραπείας. **Συμπεράσματα:** Σύμφωνα με τα δεδομένα μας, με τη συνδυαστική αντιική αγωγή επιτεύχθηκε παρατεταμένη ιολογική απόκριση (SVR) σε ποσοστό 66,7% των ΧΕΝ που βρίσκονται σε θεραπεία υποκατάστασης. Η βουπρενορφίνη και η συμμόρφωση προς τη θεραπεία συσχετίζονται ανεξάρτητα με υψηλότερα ποσοστά SVR. Απαιτούνται περαιτέρω μελέτες προκειμένου να διερευνηθεί ο ρόλος της βουπρενορφίνης στη βελτίωση των ποσοστών SVR, όπως επίσης απαιτείται να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της συμμόρφωσης προς τη θεραπεία.

Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). "Nightlife young risk behaviours in Mediterranean versus other European cities: are stereotypes true?" *European Journal of Public Health* 21(3): 311-315.

Background: Mediterranean lifestyle has long been hailed as protective against certain risk behaviours and diseases. Mediterranean drinking patterns of moderate alcohol consumption as part of daily life have often been assumed to protect young people from harmful alcohol consumption, in contrast to Northern European drinking partners. Nightlife environments are strongly related to alcohol and drugs use, and other health risk behaviours, but few cross-national studies have been undertaken amongst young Europeans frequenting bars and nightclubs. This study aims to understand differences in nightlife risk-taking behaviours, between young nightlife

users from Mediterranean and non-Mediterranean cultures, including alcohol and illicit drug use, unprotected sex, violence and driving under the influence of alcohol. **Methods:** A total of 1363 regular nightlife users aged 16-35 years were surveyed in nine European cities by means of self-reported questionnaire. Sample selection was done through respondent driven sampling techniques. **Results:** After controlling for demographic variables, no differences among the Mediterranean and non-Mediterranean samples were found in current alcohol, tobacco, cannabis, or cocaine use, neither in violent behaviours, but Northern people were more likely to get drunk (adjusted odds ratio (AOR) = 0.53), while Mediterranean were more likely to have unprotected sex (AOR=2.01) and to drive drunken (AOR=5.86). **Conclusion:** Our data suggest that stereotypes are partially confirmed, and that Mediterranean lifestyle is protective for some risk behaviours (drunkenness, ecstasy and amphetamines current use), but not for all of them. Further research in depth is needed in order to clarify the relations between cultural patterns, social norms and nightlife risk behaviours assumed by the young people.

Calafat, A., Blay, N., Hughes, K., Bellis, M. A., Juan, M., Duch, M., Kokkevi, A. (2010). **Επικίνδυνες συμπεριφορές των νέων κατά τις νυκτερινές εξόδους τους στις πόλεις της Μεσογείου έναντι των άλλων ευρωπαϊκών πόλεων. Αληθεύουν τα στερεότυπα.** *European Journal of Public Health* 21(3): 311-315.

Γενικό πλαίσιο: Ο τρόπος ζωής των κατοίκων των μεσογειακών χωρών θεωρήθηκε προστατευτικός παράγοντας έναντι συγκεκριμένων επικίνδυνων συμπεριφορών και ασθενειών. Η κατανάλωση αλκοόλ με μέτρο ως μέρος της καθημερινής ζωής στις μεσογειακές χώρες συνήθως υποστηρίζεται ότι προστατεύει τους νέους από την επιβλαβή κατανάλωση αλκοόλ, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στη Βόρεια Ευρώπη. Οι χώροι νυκτερινής διασκέδασης σχετίζονται στενά με την κατανάλωση οινόπνευματων και ναρκωτικών, καθώς και με άλλες συμπεριφορές υψηλού κινδύνου, πλην όμως ελάχιστες διακρατικές μελέτες έχουν διεξαχθεί σε νεαρούς θαμώνες μπαρ και νυκτερινών κέντρων στην Ευρώπη. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να γίνουν κατανοητές οι διαφορές ως προς τις επικίνδυνες συμπεριφορές στο πλαίσιο της νυκτερινής διασκέδασης των νέων από μεσογειακές και μη μεσογειακές κουλτούρες, μεταξύ άλλων ως προς την κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών, τη χρήση προφυλακτικού, τη βία και την οδήγηση υπό την επήρεια αλκοόλ. **Μεθοδολογία:** Το δείγμα της έρευνας συνίστατο σε 1363 τακτικούς θαμώνες χώρων νυκτερινής διασκέδασης ηλικίας 16-35 ετών σε εννέα ευρωπαϊκές πόλεις με χρήση αυτοσυμπληρούμενου ερωτηματολογίου. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τη μέθοδο δειγματοληψίας «respondent-driven sampling». **Αποτελέσματα:** Κατόπιν ελέγχου των δημογραφικών μεταβλητών, δεν διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ των μεσογειακών και των μη μεσογειακών δειγμάτων ως προς την τρέχουσα κατανάλωση αλκοόλ, το κάπνισμα, τη χρήση κάνναβης και τη χρήση κοκαΐνης, ούτε ως προς τη βίαιη συμπεριφορά, πλην όμως οι νέοι στη Βόρεια Ευρώπη είχαν περισσότερες πιθανότητες μέθης (προσαρμοσμένος λόγος συμπληρωματικών πιθανοτήτων (AOR) = 0,53), ενώ οι νέοι των χωρών της Μεσογείου είχαν περισσότερες πιθανότητες να μην κάνουν χρήση προφυλακτικού (AOR=2,01) και να οδηγούν υπό την επήρεια αλκοόλ (AOR=5,86). **Συμπέρασμα:** Σύμφωνα με τα δεδομένα μας, τα στερεότυπα επιβεβαιώνονται εν μέρει. Ο μεσογειακός τρόπος ζωής συνιστά προστατευτικό παράγοντα έναντι ορισμένων συμπεριφορών υψηλού κινδύνου (μέθη, τρέχουσα χρήση έκστασης και αμφεταμινών), πλην όμως όχι έναντι όλων. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα σε βάθος προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι σχέσεις μεταξύ πολιτισμικών σχημάτων, κοινωνικών κανόνων και επικίνδυνων συμπεριφορών των νέων στο πλαίσιο της νυκτερινής διασκέδασης.

Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F., Liappas, I. (2010). "Alteration of biological markers in alcohol-dependent individuals without liver disease during the detoxification therapy." *In Vivo* 24(3): 325-328.

Background/Aim: The need for sensitive biological markers to detect and prove recent drinking has been the focus of many research groups. The aim of our study was to investigate the alterations of biological markers in a population of alcohol dependent individuals during the detoxification period. **Patients and Methods:** Fifty-two alcohol-dependent individuals were admitted for alcohol detoxification on an inpatient basis. Carbohydrate-deficient transferrin (CDT), gamma-glutamyl transpeptidase (gamma-GT), interleukin-6 (IL-6), mean corpuscular volume (MCV), aspartate transaminase (AST), alanine transaminase (ALT), alkaline phosphatase (ALP) were obtained at admission and on a 15-day basis. Comparisons between measures were made with t-test. **Results:** All biochemical parameters associated with alcoholism, with the exception of MCV, were statistically significantly decreased during the detoxification process ($p < 0.05$). **Conclusion:** CDT is an excellent marker of alcohol overconsumption during evaluation, as well as during the detoxification treatment. IL-6 could serve as an additional marker to CDT, a point needing further investigation.

Chatzipanagiotou, S., Kalykaki, M., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Paparrigopoulos, T., Liappas, A., Nicolaou, C., Michalopoulou, M., Zoga, M., Boufidou, F., Liappas, I. (2010). **Αλλοίωση των βιολογικών δεικτών σε αλκοολικούς οι οποίοι δεν πάσχουν από ηπατοπάθεια κατά τη θεραπεία αποτοξίνωσης.** *Η Vivo* 24(3): 325-328.

Γενικό πλαίσιο/στόχος: Η ανάγκη εντοπισμού ευαίσθητων βιολογικών δεικτών με τους οποίους να ανιχνεύεται και να αποδεικνύεται η πρόσφατη κατανάλωση αλκοόλ απασχόλησε πλήθος ερευνητικών ομάδων. Στόχος της μελέτης μας ήταν να διερευνηθούν οι αλλοιώσεις των βιολογικών δεικτών σε έναν πληθυσμό αλκοολικών κατά την περίοδο αποτοξίνωσης. **Ασθενείς και μεθοδολογία:** Πενήντα δύο αλκοολικοί εισήχθησαν για αποτοξίνωση από το αλκοόλ σε κέντρο εσωτερικής παραμονής. Έγινε έλεγχος των επιπέδων τρανσφερίνης με έλλειμμα υδατανθράκων (CDT), γ-γλουταμινικής τρανσπεπτιδάσης (γ-GT), ιντερλευκίνης-6 (IL-6), μέσου όγκου ερυθρών (MCV), ασπαρτικής τρανσαμινάσης (AST), αλανινικής τρανσαμινάσης (ALT) και αλκαλικής φωσφατάσης (ALP) κατά την εισαγωγή και ανά δεκαπενθήμερο. Οι συγκρίσεις των μέσων τιμών έγιναν με t-test. **Αποτελέσματα:** Όλες οι βιοχημικές παράμετροι που σχετίζονται με τον αλκοολισμό, με εξαίρεση την MCV, παρουσίασαν στατιστικά σημαντική μείωση στη διάρκεια της διαδικασίας αποτοξίνωσης ($p < 0.05$). **Συμπέρασμα:** Η CDT συνιστά άριστο δείκτη υπερκατανάλωσης αλκοόλ κατά την αρχική αξιολόγηση, αλλά και κατά τη διαδικασία αποτοξίνωσης. Η IL-6 θα μπορούσε να χρησιμοποιείται ως δείκτης επιπρόσθετα προς την CDT, αυτό ωστόσο χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). "Epistasis between IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR and TPH2 variations does not impact alcohol dependence disorder features." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 6(7): 1980-1990.

We assessed a set of biological (HDL, LDL, SGOT, SGPT, GGT, HTc, Hb and T levels) and psychometric variables (investigated through HAM-D, HAM-A, GAS, Liebowitz Social Anxiety Scale, Mark & Mathews Scale, Leyton scale, and Pilowski scale) in a sample of 64 alcohol dependent patients, at baseline and after a detoxification treatment. Moreover, we recruited 47 non-consanguineous relatives who did not suffer alcohol related disorders and underwent the same tests. In both groups we genotyped 11 genetic variations (rs1800587, rs3087258, rs1799724, 5-HTTLPR, rs1386493, rs1386494, rs1487275, rs1843809, rs4570625, rs2129575, rs6313) located in genes whose impact on alcohol related behaviors and disorders has been hypothesized (IL1A, IL1B, TNF, 5-HTTLPR, TPH2 and HTR2A). We analyzed the epistasis of these genetic variations

upon the biological and psychological dimensions in the cases and their relatives. Further on, we analyzed the effects of the combined genetic variations on the short - term detoxification treatment efficacy. Finally, being the only not yet investigated variation within this sample, we analyzed the impact of the rs6313 alone on baseline assessment and treatment efficacy. We detected the following results: the couple rs6313 + rs2129575 affected the Leyton -Trait at admission ($p = 0.01$) (obsessive-compulsive trait), whilst rs1800587 + 5-HTTLPR impacted the Pilowski test at admission ($p = 0.01$) (hypochondriac symptoms). These results did not survive Bonferroni correction ($p < \text{or} = 0.004$). This lack of association may depend on the incomplete gene coverage or on the small sample size which limited the power of the study. On the other hand, it may reflect a substantial absence of relevance of the genotype variants toward the alcohol related investigated dimensions. Nonetheless, the marginal significance we detected could witness an informative correlation worth investigating in larger samples.

Drago, A., Liappas, I., Petio, C., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Paparrigopoulos, T., Kalofoutis, A., Serretti, A. (2009). **Οι γονιδιακές αλληλεπιδράσεις (επίσταση) μεταξύ των παραλλαγών των IL1A, IL1B, TNF, HTR2A, 5-HTTLPR και TPH2 δεν επηρεάζουν τα χαρακτηριστικά της αλκοολικής εξάρτησης.** *International Journal of Environmental Research and Public Health* 6(7): 1980-1990.

Εκτιμήθηκε σύνολο βιολογικών (επίπεδα HDL, LDL, SGOT, SGPT, GGT, Htc, Hb και T) και ψυχομετρικών μεταβλητών (με χρήση των κλιμάκων HAM-D, HAM-A, GAS, LSAS, Mark & Mathews, Leyton και Pilowski) δείγματος 64 αλκοολικών ασθενών κατά την εισαγωγή και μετά τη θεραπεία αποτοξίνωσης. Επιπλέον, δείγμα 47 μλ εξ αίματος συγγενών οι οποίοι δεν έπασχαν από διαταραχές που σχετίζονται με το αλκοόλ υποβλήθηκε στους ίδιους ελέγχους. Και στις δύο ομάδες προσδιορίστηκε ο γονότυπος 11 γονιδιακών παραλλαγών (rs1800587, rs3087258, rs1799724, 5-HTTLPR, rs1386493, rs1386494, rs1487275, rs1843809, rs4570625, rs2129575, rs6313) γονιδίων για τα οποία έχει διατυπωθεί η υπόθεση ότι επιδρούν σε συμπεριφορές και διαταραχές που σχετίζονται με το αλκοόλ (IL1A, IL1B, TNF, 5-HTTLPR, TPH2 και HTR2A). Αναλύθηκαν οι γονιδιακές αλληλεπιδράσεις των εν λόγω παραλλαγών στα βιολογικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά των ασθενών και των συγγενών τους. Περαιτέρω, αναλύθηκε η επίδραση των συνδυασμών των γενετικών παραλλαγών στην αποτελεσματικότητα της βραχείας θεραπείας αποτοξίνωσης. Τέλος, αναλύθηκε η επίδραση της παραλλαγής rs6313 στην αρχική αξιολόγηση και την αποτελεσματικότητα της θεραπείας, δεδομένου ότι ήταν η μόνη παραλλαγή στο δείγμα που δεν είχε διερευνηθεί στο παρελθόν. Προέκυψαν τα ακόλουθα αποτελέσματα: το ζεύγος rs6313 + rs2129575 επηρέαζε την κλίμακα Leyton Trait (ψυχαναγκαστική προσωπικότητα) κατά την εισαγωγή ($p = 0,01$), ενώ το ζεύγος rs1800587 + 5-HTTLPR επηρέαζε το ερωτηματολόγιο υποχονδριακών συμπτωμάτων του Pilowski κατά την εισαγωγή ($p = 0,01$). Μετά τη διόρθωση κατά Bonferroni, βρέθηκε ότι τα αποτελέσματα δεν ήταν στατιστικά σημαντικά ($p < \eta = 0,004$). Η απουσία συσχέτισης ενδέχεται να ερμηνεύεται από την ατελή γονιδιακή κάλυψη ή από το μικρό μέγεθος του δείγματος, που περιορίζει την έρευνα. Από την άλλη, ενδέχεται να αντικατοπτρίζει πραγματική ανυπαρξία συσχέτισης των παραλλαγών του γονοτύπου με τις ερευνώμενες διαστάσεις του αλκοολισμού. Παρά ταύτα, η οριστική σημαντικότητα που προέκυψε θα μπορούσε να αποτελεί ένδειξη συσχέτισης άξιας να διερευνηθεί σε μεγαλύτερα δείγματα.

Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). "The effectiveness of a school-based substance abuse prevention program: 18-Month follow-up of the EU-Dap cluster randomized controlled trial." *Drug and Alcohol Dependence* 108(1-2): 56-64.

Aim: To evaluate the effectiveness of a school-based substance abuse prevention program

developed in the EU-Dap study (EUropean Drug Addiction Prevention trial). **Materials and methods:** Cluster Randomized Controlled Trial. Seven European countries participated in the study; 170 schools (7079 pupils 12–14 years of age) were randomly assigned to one of three experimental conditions or to a control condition during the school year 2004/2005. The program consisted of a 12-h curriculum based on a comprehensive social influence approach. A pre-test survey assessing past and current substance use was conducted before the implementation of the program, while a post-test survey was carried out about 18 months after the pre-test. The association between program condition and change in substance use at post-test was expressed as adjusted prevalence odds ratio (POR), estimated by multilevel regression models. **Results:** Persisting beneficial program effects were found for episodes of drunkenness (any, POR = 0.80; 0.67–0.97; frequent, POR = 0.62; 0.47–0.81) and for frequent cannabis use in the past 30 days (POR = 0.74; 0.53–1.00), whereas daily cigarette smoking was not affected by the program as it was at the short-term follow-up. Baseline non-smokers that participated in the program progressed in tobacco consumption to a lower extent than those in the control condition, but no difference was detected in the proportion of quitters or reducers among baseline daily smokers. **Conclusion:** The experimental evaluation of an innovative school curriculum based on a comprehensive social influence approach, indicated persistent positive effects over 18 months for alcohol abuse and for cannabis use, but not for cigarette smoking.

Faggiano, F., Taglianti, F. V., Burkhart, G., Cuomo, L., Gregori, D., Panella, M., Scatigna, M., Siliquini, R., Varora, L., Kreeft, P., Vassara, M. (2010). **Αποτελεσματικότητα ενός σχολικού προγράμματος πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών: επανέλεγχος στους 18 μήνες στο πλαίσιο της τυχαιοποιημένης ελεγχόμενης δοκιμής EU-Dap.** *Drug and Alcohol Dependence* 108(1-2): 56-64.

Στόχος: Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός σχολικού προγράμματος πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, το οποίο αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της μελέτης EU-Dap (EUropean Drug Addiction Prevention trial). **Υλικά και μέθοδοι:** Τυχαιοποιημένη ελεγχόμενη δοκιμή συστάδων (Cluster Randomized Controlled Trial). Στη μελέτη συμμετείχαν 7 ευρωπαϊκές χώρες. Έγινε τυχαία κατανομή 170 σχολείων (7079 μαθητών ηλικίας 12–14 ετών) σε μία από τις τρεις πειραματικές ομάδες ή στην ομάδα ελέγχου στη διάρκεια του σχολικού έτους 2004/2005. Το περιεχόμενο του προγράμματος βασίστηκε στην προσέγγιση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων κοινωνικών επιρροών και ήταν διάρκειας 12 ωρών. Πριν από την υλοποίηση του προγράμματος έγινε έρευνα προκειμένου να εκτιμηθεί η χρήση ουσιών στο παρελθόν και στο παρόν και 18 μήνες αργότερα η έρευνα επαναλήφθηκε. Η σχέση μεταξύ παρέμβασης και αλλαγής ως προς τη χρήση ουσιών κατά τον επανέλεγχο εκφράστηκε ως προσαρμοσμένος λόγος πιθανοτήτων επικράτησης (*adjusted prevalence odds ratio*, POR), ο οποίος υπολογίστηκε με χρήση μοντέλων πολυεπίπεδης παλινδρόμησης. **Αποτελέσματα:** Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος διατηρείται ως προς τα επεισόδια μέθης (στη διάρκεια της ζωής POR = 0,80, 0,67–0,97, συχνά POR = 0,62, 0,47–0,81) και τη συχνή χρήση κάνναβης τις τελευταίες 30 ημέρες (POR = 0,74, 0,53–1,00), ενώ το καθημερινό κάπνισμα δεν επηρεάστηκε από το πρόγραμμα σε αντίθεση με ό,τι είχε φανεί από τον έλεγχο λίγο μετά την ολοκλήρωσή του. Οι μαθητές που αρχικά δεν κάπνιζαν και παρακολούθησαν το πρόγραμμα ξεκίνησαν το κάπνισμα σε χαμηλότερα ποσοστά από ό,τι οι μαθητές της ομάδας ελέγχου, ωστόσο δεν διαπιστώθηκε διαφορά στα ποσοστά των μαθητών που αρχικά κάπνιζαν καθημερινά και διέκοψαν ή ελάττωσαν το κάπνισμα. **Συμπέρασμα:** Η πειραματική αξιολόγηση ενός καινοτόμου σχολικού προγράμματος πρόληψης βασισμένου στην προσέγγιση των ολοκληρωμένων προγραμμάτων κοινωνικών επιρροών έδειξε θετική επίδραση η οποία διατηρείται 18 μήνες αργότερα ως προς την υπέρμετρη κατανάλωση αλκοόλ και τη χρήση κάνναβης, όχι όμως ως προς το κάπνισμα.

Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). "Problematic internet use among greek university students: an

ordinal logistic regression with risk factors of negative psychological beliefs, pornographic sites, and online games." **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.

The aim of this paper is to investigate the relationships between Problematic Internet Use (PIU) among university students in Greece and factors such as gender, age, family condition, academic performance in the last semester of their studies, enrollment in unemployment programs, amount of Internet use per week (in general and per application), additional personal habits or dependencies (number of coffees, alcoholic drinks drunk per day, taking substances, cigarettes smoked per day), and negative psychological beliefs. Data were gathered from 2,358 university students from across Greece. The prevalence of PIU was 34.7% in our sample, and PIU was significantly associated with gender, parental family status, grade of studies during the previous semester, staying or not with parents, enrollment of the student in an unemployment program, and whether the student paid a subscription to the Internet ($p < 0.0001$). On average, problematic Internet users use MSN, forums, YouTube, pornographic sites, chat rooms, advertisement sites, Google, Yahoo!, their e-mail, ftp, games, and blogs more than non-problematic Internet users. PIU was also associated with other potential addictive personal habits of smoking, drinking alcohol or coffee, and taking drugs. Significant risk factors for PIU were being male, enrolment in unemployment programs, presence of negative beliefs, visiting pornographic sites, and playing online games. Thus PIU is prevalent among Greek university students and attention should be given to it by health officials.

Frangos, C. C., Sotiropoulos, I. (2011). **Προβληματική χρήση διαδικτύου μεταξύ ελλήνων φοιτητών πανεπιστημίου. Διατάξιμη λογιστική παλινδρόμηση για τους παράγοντες κινδύνου «αρνητικές ψυχολογικές πεποιθήσεις», «πορνογραφικές ιστοσελίδες» και «παιχνίδια στο διαδίκτυο».** **Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking** 14(1-2): 51-58.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ προβληματικής χρήσης του διαδικτύου μεταξύ φοιτητών πανεπιστημίου στην Ελλάδα και παραγόντων όπως το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις κατά το προηγούμενο εξάμηνο σπουδών, η συμμετοχή σε προγράμματα για ανέργους, η διάρκεια χρήσης του διαδικτύου σε εβδομαδιαία βάση (γενικά και ανά εφαρμογή), άλλες προσωπικές συνήθειες ή εξαρτήσεις (πλήθος καφέδων ή ποτών σε ημερήσια βάση, χρήση ουσιών, αριθμός τσιγάρων σε ημερήσια βάση), καθώς και οι αρνητικές ψυχολογικές πεποιθήσεις. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία από πανελλήνιο δείγμα 2.358 φοιτητών πανεπιστημίου. Η επικράτηση της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου στο δείγμα μας ήταν 34,7% και διαπιστώθηκε σημαντική συσχέτιση με το φύλο, την κατάσταση της γονεϊκής οικογένειας, τη βαθμολογία κατά το προηγούμενο εξάμηνο σπουδών, τη συγκατοίκηση με τους γονείς, τη συμμετοχή του φοιτητή σε πρόγραμμα για ανέργους και την καταβολή συνδρομής για χρήση του διαδικτύου ($p < 0,0001$). Κατά μέσο όρο, οι προβληματικοί χρήστες του διαδικτύου χρησιμοποιούν το MSN, τα φόρουμ, το YouTube, τις πορνογραφικές ιστοσελίδες, τα chat rooms, τις διαφημιστικές ιστοσελίδες, το Google, το Yahoo!, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τους, το ftp, τα παιχνίδια και τα ιστολόγια περισσότερο από τους μη προβληματικούς χρήστες του διαδικτύου. Η προβληματική χρήση του διαδικτύου συσχετίζεται επίσης με άλλες δυνάμει εθιστικές προσωπικές συνήθειες (κάπνισμα, κατανάλωση οινοπνευματωδών ή καφέ και χρήση ναρκωτικών). Ως σημαντικοί παράγοντες κινδύνου για προβληματική χρήση του διαδικτύου αναδείχθηκαν το ανδρικό φύλο, η συμμετοχή σε προγράμματα για ανέργους, οι αρνητικές ψυχολογικές πεποιθήσεις, οι επισκέψεις σε πορνογραφικές ιστοσελίδες και η ενασχόληση με παιχνίδια στο διαδίκτυο. Συμπερασματικά, τα επίπεδα επικράτησης της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου μεταξύ ελλήνων φοιτητών πανεπιστημίου είναι υψηλά και απαιτείται να δοθεί προσοχή από τους αρμόδιους για θέματα υγείας.

Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st

International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Truth and lies about the social rehabilitation of drug addiction: A drug addict, after his detoxification, except for his therapy (abstinence from any drug use, abstinence from any criminal activities), has also to deal with his difficulties to confront or accept the social rules. And that is what rehabilitation is all about. To become able to accept the social rules is a long-term attempt to succeed in the following "rehabilitation" steps: a) Changes in the way of thinking, b) Change of life style, c) Development of social skills, d) Development of job skills, e) Cooperation with peers, f) Know how to organize free time.

Georgakakos, P. (2009). *Η εξάρτηση είναι προσωπική επιλογή. Η απεξάρτηση είναι συλλογική προσπάθεια.* 1ο Διεθνές Συνέδριο Νευροβιολογίας και Κλινικής Ψυχοφαρμακολογίας & Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυχιατρικής για τη θεραπευτική καθοδήγηση, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Αλήθειες και ψέματα για την κοινωνική αποκατάσταση των πρώην εξαρτημένων χρηστών: Ο τοξικομανής, μετά την αποτοξίνωση, εκτός από τη θεραπεία του (αποχή από τη χρήση κάθε είδους ουσιών, αποχή από κάθε είδους εγκληματική δραστηριότητα), καλείται να έρθει αντιμέτωπος και με τις δυσκολίες του ως προς τη συμμόρφωση με τους κοινωνικούς κανόνες ή την αποδοχή τους. Αυτό ακριβώς σημαίνει αποκατάσταση. Η αποδοχή των κοινωνικών κανόνων προϋποθέτει μακροχρόνια προσπάθεια προκειμένου να γίνουν με επιτυχία τα ακόλουθα βήματα «αποκατάστασης»: α) αλλαγή του τρόπου σκέψης, β) αλλαγή του τρόπου ζωής, γ) ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, δ) ανάπτυξη εργασιακών δεξιοτήτων, ε) συνεργασία με ομοίους, στ) δεξιότητες οργάνωσης του ελεύθερου χρόνου.

Giannousis, I. P., Papatheodoridis, G. V., Deutsch, M. J., Manolakopoulos, S. G., Manesis, E. K., Koskinas, J. S., Archimandritis, A. J. (2010). "The burden and recent epidemiological changes of the main chronic liver diseases in a Greek referral tertiary centre." **European Journal of Gastroenterology & Hepatology** 22(2): 172-179.

Objective: To investigate the burden and recent epidemiological changes of the main chronic liver diseases in a Greek referral tertiary centre. **Methods:** We evaluated the main epidemiological characteristics of 1080 consecutive adult patients, seen at our outpatient liver clinic between 2002 and 2007, with chronic hepatitis B (HBV) and/or C (HCV) virus infection, alcoholic liver disease (ALD) or nonalcoholic fatty liver disease (NAFLD). Our patient population was divided into two groups in relation to the time of the first visit (period A: 2002-2004, period B: 2005-2007). **Results:** Among our patient population, 86.1% had chronic HBV and/or HCV infection (chronic HCV alone: 44.9%), 9.2% NAFLD and 4.8% ALD. From period A to B, there was a decrease in chronic HBV cases (44.0 vs. 37.8%, $P = 0.045$) with immigrants being responsible for 35.5% of them and being more frequent in period B than A (39.7 vs. 30.5%, $P = 0.046$). In chronic hepatitis B, hepatitis B e antigen-positive patients, who were more frequent immigrants compared with hepatitis B e antigen-negative patients (65.5 vs. 29.5%, $P = 0.001$), increased from period A to B (8.0 vs. 17.6%, $P = 0.045$). Intravenous drug use was reported by 41.2% of HCV patients with its proportion increasing from period A to B (32.5 vs. 47.4%, $P = 0.002$). Decompensated cirrhosis was present in 67, 10, 11 and 3% of patients with ALD, HBV, HCV and NAFLD, respectively. **Conclusion:** At Greek tertiary centres, chronic viral hepatitis remains responsible for most chronic liver disease cases, but its epidemiology is changing owing to immigrants and intravenous drug users.

Giannousis, I. P., Papatheodoridis, G. V., Deutsch, M. J., Manolakopoulos, S. G., Manesis, E. K., Koskinas, J. S., Archimandritis, A. J. (2010). **Επιδημιολογική επιβάρυνση και πρόσφατες επιδημιολογικές μεταβολές όσον αφορά τις κύριες χρόνιες ηπατοπάθειες σε ένα ελληνικό τριτοβάθμιο κέντρο παραπομπής.**

Στόχος: Διερεύνηση της επιδημιολογικής επιβάρυνσης και των πρόσφατων επιδημιολογικών μεταβολών όσον αφορά τις κύριες χρόνιες ηπατοπάθειες σε ένα ελληνικό τριτοβάθμιο κέντρο παραπομπής. **Μεθοδολογία:** Αξιολογήθηκαν τα κύρια επιδημιολογικά χαρακτηριστικά 1080 συνεχόμενων ενήλικων ασθενών που επισκέφθηκαν τα εξωτερικά ηπατολογικά ιατρεία μας μεταξύ 2002 και 2007, με χρόνια ηπατίτιδα Β (HBV) και / ή λοίμωξη από HCV, αλκοολική ηπατοπάθεια ή μη αλκοολική στεατοηπατίτιδα (ΜΑΣΗ). Ο πληθυσμός των ασθενών χωρίστηκε σε δύο ομάδες βάσει της ημερομηνίας της πρώτης επίσκεψης (περίοδος Α: 2002-2004, περίοδος Β: 2005-2007). **Αποτελέσματα:** Ποσοστό 86,1% του πληθυσμού των ασθενών έπασχε από χρόνια ηπατίτιδα Β και / ή λοίμωξη από HCV (χρόνια ηπατίτιδα C μόνο: 44,9%), 9,2% από ΜΑΣΗ και 4,8% από αλκοολική ηπατοπάθεια. Μεταξύ της περιόδου Α και Β, παρατηρήθηκε μείωση των κρουσμάτων χρόνιας ηπατίτιδας Β (44,0% έναντι 37,8%, $P = 0,045$), με τους μετανάστες να αντιπροσωπεύουν ποσοστό 35,5% εξ αυτών και τη συχνότητά τους να αυξάνεται την περίοδο Β σε σύγκριση με την περίοδο Α (39,7% έναντι 30,5%, $P = 0,046$). Όσον αφορά τους πάσχοντες από χρόνια ηπατίτιδα Β, οι ΗΒεΑg θετικοί ασθενείς, που ήταν συχνότερα μετανάστες σε σύγκριση με τους ΗΒεΑg αρνητικούς ασθενείς (65,5% έναντι 29,5%, $P = 0,001$), αυξήθηκαν μεταξύ της περιόδου Α και της περιόδου Β (8,0% έναντι 17,6%, $P = 0,045$). Χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών αναφέρθηκε από ποσοστό 41,2% των πασχόντων από HCV, με τα ποσοστά να αυξάνονται μεταξύ της περιόδου Α και της περιόδου Β (32,5% έναντι 47,4%, $P = 0,002$). Μη αντιρροπούμενη κίρρωση εμφανίζεται σε ποσοστά 67%, 10%, 11% και 3% των ασθενών με αλκοολική ηπατοπάθεια, ηπατίτιδα Β, ηπατίτιδα C και ΜΑΣΗ αντίστοιχα. **Συμπέρασμα:** Στα ελληνικά τριτοβάθμια κέντρα, η χρόνια ιογενής ηπατίτιδα συνεχίζει να ευθύνεται για την πλειονότητα των χρόνιων ηπατοπαθειών, ωστόσο η επιδημιολογία της μεταβάλλεται λόγω των μεταναστών και των χρηστών ενδοφλέβιων ναρκωτικών.

Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). "Substance use, violence, and unintentional injury in young holidaymakers visiting mediterranean destinations." *Journal of Travel Medicine* 18(2): 80-89.

Background: Young people's alcohol and drug use increases during holidays. Despite strong associations between substance use and both violence and unintentional injury, little is known about this relationship in young people holidaying abroad. We examine how risks of violence and unintentional injury abroad relate to substance use and the effects of nationality and holiday destination on these relationships. **Methods:** A cross-sectional comparative survey of 6,502 British and German holidaymakers aged 16 to 35 years was undertaken in airports in Cyprus, Greece, Italy, Portugal, and Spain. **Results:** Overall, 3.8% of participants reported having been in a physical fight (violence) on holiday and 5.9% reported unintentional injury. Two thirds reported having been drunk on holiday and over 10% using illicit drugs. Levels of drunkenness, drug use, violence, and unintentional injury all varied with nationality and holiday destination. Violence was independently associated with being male, choosing the destination for its nightlife, staying 8 to 14 days, smoking and using drugs on holiday, frequent drunkenness, and visiting Majorca (both nationalities) or Crete (British only). Predictors of unintentional injury were being male, younger, using drugs other than just cannabis on holiday, frequent drunkenness, and visiting Crete (both nationalities). **Conclusions:** Violence and unintentional injury are substantial risks for patrons of international resorts offering a hedonistic nightlife. Understanding those characteristics of resorts and their visitors most closely associated with such risks should help inform prevention initiatives that protect both the health of tourists and the economy of resorts marketed as safe and enjoyable places to visit.

Hughes, K., Bellis, M. A., Calafat, A., Blay, N., Kokkevi, A., Boyiadji, G., do Rosario Mendes, M., Bajcarova, L. (2011). *Χρήση ουσιών, βία και ακούσιοι τραυματισμοί μεταξύ νεαρών τουριστών που επισκέπτονται*

μεσογειακούς προορισμούς. *Journal of Travel Medicine* 18(2): 80-89.

Γενικό πλαίσιο: Η κατανάλωση αλκοόλ και η χρήση ουσιών από νέους αυξάνεται στη διάρκεια των διακοπών τους. Παρά την ισχυρή συσχέτιση μεταξύ χρήσης ουσιών και βίας αλλά και ακούσιου τραυματισμού, ελάχιστα είναι τα διαθέσιμα στοιχεία για τη σχέση αυτή στους νέους που κάνουν διακοπές στο εξωτερικό. Εξετάζονται οι σχέσεις ανάμεσα στον κίνδυνο βίας και ακούσιου τραυματισμού στο εξωτερικό και στη χρήση ουσιών, καθώς και η επίδραση της εθνικότητας και του προορισμού των διακοπών στις εν λόγω σχέσεις. **Μεθοδολογία:** Συγχρονική συγκριτική έρευνα σε δείγμα 6.502 βρετανών και γερμανών τουριστών ηλικίας 16 έως 35 ετών σε αεροδρόμια στην Κύπρο, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. **Αποτελέσματα:** Συνολικά, 3,8% των ερωτηθέντων ανέφεραν συμπελοκή (βία) στη διάρκεια των διακοπών και 5,9% ανέφεραν ακούσιο τραυματισμό. Δύο στους τρεις συμμετέχοντες ανέφεραν μέθη στη διάρκεια των διακοπών και ποσοστό άνω του 10% ανέφερε χρήση ναρκωτικών. Τα επίπεδα μέθης, χρήσης ναρκωτικών, βίας και ακούσιων τραυματισμών διέφεραν ανάλογα με την εθνικότητα και τον προορισμό των διακοπών. Παρατηρήθηκε ανεξάρτητη συσχέτιση της βίας με το ανδρικό φύλο, την επιλογή του προορισμού λόγω της νυχτερινής ζωής του, τη διαμονή για διάστημα μεταξύ 8 και 14 ημερών, το κάπνισμα και τη χρήση ναρκωτικών στη διάρκεια των διακοπών, τη συχνή μέθη και τις διακοπές στη Μαγιόρκα (και για τις δύο εθνικότητες) ή στην Κρήτη (μόνο για τους Βρετανούς). Οι παράγοντες πρόβλεψης του ακούσιου τραυματισμού ήταν το ανδρικό φύλο, η νεαρότερη ηλικία, η χρήση και άλλων ναρκωτικών και όχι μόνο κάναβης στη διάρκεια των διακοπών, η συχνή μέθη και οι διακοπές στην Κρήτη (και για τις δύο εθνικότητες). **Συμπεράσματα:** Η βία και οι ακούσιοι τραυματισμοί αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για τους επισκέπτες διεθνών θερέτρων τα οποία προσφέρουν ηδονιστική νυχτερινή ζωή. Η κατανόηση των στενότερα συνδεδεμένων με τους προαναφερθέντες κινδύνους ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εν λόγω θερέτρων και των επισκεπτών τους θα συμβάλει στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την προστασία τόσο της υγείας των τουριστών όσο και της οικονομίας των θερέτρων, τα οποία θα προβάλλονται ως προορισμοί που προσφέρουν ασφαλείς και ευχάριστες διακοπές.

Kalampalikis, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

The family's attitude towards addiction: We already know that addiction is a complicated phenomenon. One of the most important factor is family conditions. Try to write in short way, we could say that in one hand family is an important factor on the creation of substratum for dependence. On the other hand don't underestimate other factors of life, such as personality, society and quality of life that are also very important. Family could take a serious role in the solution of addiction problem. Shortly, I will describe the basic steps of the way of a family that has one or more drug addicted members. 1) It takes a long time until family recognizes the problem. Usually, family gives to the problematic behaviour a lot of excuses, 2) When they realize the problem fear, panic, perplexity, anger and sense of guilt comes to their lives, 3) Then a member of family (usually the mother), try to find the solution alone with many ways (doctors, lawyers, priests or Psychologists, etc), or try to press the drug addicted person saying "stop using drugs otherwise I will die or I will stop working to stay with you". This kind of family reaction can be continued for a long time, 4) All the practices of the family concern its drug addicted member (s), 5) Finally, the last step, and of course the hard one, is when family focuses to the "real" meaning they cannot help the addicted people rebuild their lives. But can avoid behaviors that encourage the drug addicted to stay in the problem. Family can also take care of the needs of its other members, 6) Family recognizes that addiction is a human behaviour and can happen to almost everyone, to every "kind" of family.

Kalampalikis, V. Πρόεδρος; Georgakakos, P. (2009). *Η εξάρτηση είναι προσωπική επιλογή. Η απεξάρτηση είναι συλλογική προσπάθεια*. 1ο Διεθνές Συνέδριο Νευροβιολογίας και Κλινικής Ψυχοφαρμακολογίας & Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυχιατρικής για τη θεραπευτική καθοδήγηση, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Η στάση της οικογένειας απέναντι στην εξάρτηση: Είναι γνωστό ότι η εξάρτηση είναι ένα σύνθετο φαινόμενο. Μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους είναι οι συνθήκες που επικρατούν στην οικογένεια. Εν συντομία, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η οικογένεια συντελεί σημαντικά στη δημιουργία του υποστρώματος της εξάρτησης, δεν θα πρέπει όμως να υποτιμάται και η μεγάλη σημασία άλλων παραγόντων της ζωής, όπως η προσωπικότητα, η κοινωνία και η ποιότητα ζωής. Η οικογένεια θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην επίλυση του προβλήματος της εξάρτησης. Ακολουθεί σύντομη περιγραφή των βασικών σταδίων από τα οποία διέρχεται μια οικογένεια με μέλη έναν ή περισσότερους εξαρτημένους χρήστες ναρκωτικών. 1) Απαιτείται πολύς χρόνος μέχρι να αναγνωρίσει το πρόβλημα η οικογένεια. Συνήθως η οικογένεια βρίσκει διάφορους τρόπους για να δικαιολογεί την προβληματική συμπεριφορά. 2) Όταν συνειδητοποιήσουν το πρόβλημα, η ζωή τους κατακλύζεται από φόβο, πανικό, αμηχανία, θυμό και αίσθημα ενοχής. 3) Στη συνέχεια, ένα μέλος της οικογένειας (συνήθως η μητέρα) προσπαθεί μόνο του να βρει λύση στο πρόβλημα με διάφορους τρόπους (γιατροί, δικηγόροι, ιερείς, ψυχολόγοι κλπ.) ή ασκεί πίεση στο εξαρτημένο άτομο του τύπου «κόψε τα ναρκωτικά γιατί θα με πεθάνεις» ή «θα σταματήσω τη δουλειά για να μείνω μαζί σου». Τέτοιου είδους αντιδράσεις από πλευράς οικογένειας μπορεί να συνεχιστούν επί μακρόν. 4) Όλες οι ενέργειες της οικογένειας περιστρέφονται γύρω από το εξαρτημένο μέλος ή τα εξαρτημένα μέλη της. 5) Τέλος, στο τελευταίο και δυσκολότερο στάδιο, η οικογένεια συνειδητοποιεί το «πραγματικό» νόημα, ότι δηλαδή δεν είναι σε θέση να βοηθήσει τον εξαρτημένο να ξαναβιάξει τη ζωή του, μπορεί όμως να αποφύγει συμπεριφορές που ενθαρρύνουν τον εξαρτημένο να παραμένει στο πρόβλημα. Η οικογένεια είναι πλέον σε θέση να φροντίζει τις ανάγκες και των υπολοίπων μελών της. 6) Η οικογένεια αναγνωρίζει ότι η εξάρτηση είναι ανθρώπινη συμπεριφορά και μπορεί να συμβεί στον καθένα σχεδόν, σε κάθε «είδος» οικογένειας.

Kapaki, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). "Oxidative damage to plasma proteins in patients with chronic alcohol dependence: The effect of smoking." *In Vivo* 21(3): 523-528.

Background: Accumulating evidence implicates oxidative stress in ethanol-induced toxicity. Ethanol has been reported to be involved in oxidative damage, mostly in vitro, or in post mortem tissues, while biochemical abnormalities in the blood or serum are scanty or lacking. The aim of the present study was to examine the oxidative status of plasma proteins as markers of oxidative stress in subjects with chronic alcohol dependence (CAD). Since smoking has also been associated with oxidative stress this factor was also considered. **Patients and Methods:** A total of 71 patients with CAD and 61 healthy volunteers of comparable age, were included in the study. The protein carbonyl assay was carried out in plasma, as a reliable measure of general oxidative protein damage, in these two groups. **Results:** Increased plasma protein carbonyls (PCs) were found in patients with CAD as compared with the control group (mean values (nmol/mg protein): 4.73±/±1.46 and 3.62±/±0.91 respectively, p<0.000001). Within the control group, smokers had higher PCs than the non-smokers, however this difference was of marginal significance (mean values (nmol/mg protein): 3.93±/±1.32 and 3.47±/±0.63, respectively). The CAD group had significantly increased PCs compared with both the smoker and the non-smoker subgroups of the controls (p<0.001 and p<0.001 respectively). Duration of alcohol consumption, daily alcohol intake, smoke load, folic acid and vitamin B12 levels did not correlate significantly with PC levels. **Conclusion:** The above results support the evidence for systemic oxidative stress in CAD, which must be attributed mainly to

alcohol consumption, while smoking may act synergistically.

Karakı, E., Liappas, I., Lyras, L., Paraskevas, G., Mamali, I., Theotoka, I., Bourboulis, N., Liosis, I., Petropoulou, O., Soldatos, C. (2007). **Οξειδωτική βλάβη των πρωτεϊνών του πλάσματος σε ασθενείς με χρόνια αλκοολική εξάρτηση. Η επίδραση του καπνίσματος. *In Vivo* 21(3): 523-528.**

Γενικό πλαίσιο: Ολοένα και περισσότερα στοιχεία ενοχοποιούν το οξειδωτικό στρες για την τοξικότητα που οφείλεται στην αιθανόλη. Η αιθανόλη αναφέρεται ότι προκαλεί οξειδωτική βλάβη, κυρίως σε εργαστηριακές συνθήκες ή σε μεταθανάτιους ιστούς, ενώ οι βιοχημικές ανωμαλίες στο αίμα ή στον ορό είναι ελάχιστες ή ανύπαρκτες. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να εξετάσει την οξείδωση των πρωτεϊνών του πλάσματος ως δεικτών οξειδωτικού στρες σε υποκείμενα με χρόνια αλκοολική εξάρτηση. Δεδομένου ότι το κάπνισμα συσχετίζεται επίσης με το οξειδωτικό στρες, συνεκτιμήθηκε και αυτός ο παράγοντας. **Ασθενείς και μεθοδολογία:** Το δείγμα της μελέτης συνίστατο συνολικά σε 71 ασθενείς με χρόνια αλκοολική εξάρτηση και 61 υγιείς εθελοντές συγκρίσιμης ηλικίας. Και οι δύο ομάδες υποβλήθηκαν σε μετρήσεις των καρβονυλίων των πρωτεϊνών στο πλάσμα ως αξιόπιστου δείκτη της γενικής οξειδωτικής βλάβης των πρωτεϊνών. **Αποτελέσματα:** Σε ασθενείς με χρόνια αλκοολική εξάρτηση βρέθηκαν αυξημένα επίπεδα πρωτεϊνικών καρβονυλίων (PC) στο πλάσμα σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου (μέσες τιμές (nmol/mg πρωτεΐνης): 4,73±1,46 και 3,62±0,91 αντίστοιχα, $p<0,000001$). Εντός της ομάδας ελέγχου, οι καπνιστές είχαν υψηλότερα επίπεδα PC σε σύγκριση με τους μη καπνιστές, ωστόσο η διαφορά αυτή ήταν οριακά σημαντική (μέσες τιμές (nmol/mg πρωτεΐνης): 3,93±1,32 και 3,47±0,63 αντίστοιχα). Η ομάδα των ασθενών με χρόνια αλκοολική εξάρτηση είχε σημαντικά αυξημένα επίπεδα PC σε σύγκριση τόσο με την υποομάδα των καπνιστών όσο και με την υποομάδα των μη καπνιστών της ομάδας ελέγχου ($p<0,001$ και $p<0,001$ αντίστοιχα). Δεν διαπιστώθηκε σημαντική συσχέτιση της διάρκειας της κατανάλωσης αλκοόλ, της ημερήσιας πρόσληψης αλκοόλ, της επιβάρυνσης από το κάπνισμα ή των επιπέδων φυλλικού οξέος και βιταμίνης B12 με τα επίπεδα PC. **Συμπέρασμα:** Τα ανωτέρω αποτελέσματα συνηγορούν υπέρ του συστημικού οξειδωτικού στρες σε ασθενείς με χρόνια αλκοολική εξάρτηση, που πρέπει να αποδοθεί κυρίως στην κατανάλωση αλκοόλ, ενώ το κάπνισμα ενδέχεται να δρα συνεργιστικά.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). "Changes in associations between psychosocial factors and suicide attempts by adolescents in Greece from 1984 to 2007." **European Journal of Public Health 21(2): 1-5.**

Background: Suicide is the second commonest cause of death among adolescents and young adults aged 15-35 years in Europe. Suicide attempts are a strong risk indicator for suicide. This article examines psychosocial factors associated with self-reported suicide attempts in adolescents in Greece, and whether the reported increase in suicide attempts from 1984 to 2007 was accompanied by changes in the pattern of related psychosocial factors. **Methods:** Data were taken from nationwide probability sample surveys of Greek high school students aged 14-18 years in 1984 (n=10 507) and 2007 (n=9873). Logistic regression analysis was used to relate any self-reported suicide attempts to basic sociodemographic and psychosocial variables including family and psychological characteristics, and substance use. **Results:** Female gender, smoking, illicit drug use, low socio-economic status, not living with both parents, dissatisfaction with relationship with parents, visits to a doctor for psychological problems, depression, anti-social behaviour and low self-esteem were risk factors for self-reported attempted suicide by adolescents in both surveys. Significant interaction terms showed that the effects of gender and illicit drug use were smaller in 2007 than in 1984. However, low self-esteem became significantly more important. **Conclusions:** Several common psychosocial factors seem to be steadily related to self-reported suicide attempts by Greek adolescents in 1984 and 2007. However, the increase in self-reported suicide attempts

between 1984 and 2007 has been accompanied by changes in the relative importance of correlates.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2010). **Μεταβολές των συσχετίσεων μεταξύ ψυχοκοινωνικών παραγόντων και αποπειρών αυτοκτονίας από εφήβους στην Ελλάδα από το 1984 έως το 2007.** *European Journal of Public Health* 21(2): 1-5.

Γενικό πλαίσιο: Η αυτοκτονία είναι η δεύτερη συχνότερη αιτία θανάτου των εφήβων και των νεαρών ενηλίκων ηλικίας 15-35 ετών στην Ευρώπη. Οι απόπειρες αυτοκτονίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα κινδύνου για αυτοκτονία. Στην παρούσα εργασία εξετάζονται οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες σε σχέση με τις αυτοαναφερόμενες απόπειρες αυτοκτονίας εφήβων στην Ελλάδα, καθώς και το κατά πόσον η αναφερόμενη αύξηση των αποπειρών αυτοκτονίας μεταξύ 1984 και 2007 συνοδεύεται από μεταβολές της βαρύτητας των συναφών ψυχοκοινωνικών παραγόντων. **Μεθοδολογία:** Τα δεδομένα προέρχονται από πανελλαδικές έρευνες πιθανότητας σε έλληνες μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου ηλικίας 14-18 ετών το 1984 (n=10 507) και το 2007 (n=9 873). Έγινε λογιστική ανάλυση παλινδρόμησης προκειμένου να συσχετισθούν τυχόν αυτοαναφερόμενες απόπειρες αυτοκτονίας με βασικές κοινωνικές, δημογραφικές και ψυχοκοινωνικές μεταβλητές, περιλαμβανομένων των οικογενειακών και ψυχολογικών χαρακτηριστικών και της χρήσης ουσιών. **Αποτελέσματα:** Το γυναικείο φύλο, το κάπνισμα, η χρήση ναρκωτικών, η κακή κοινωνικοοικονομική κατάσταση, η διαβίωση με τον ένα μόνο γονέα, η δυσαρέσκεια από τη σχέση με τους γονείς, οι επισκέψεις σε γιατρό για ψυχολογικά προβλήματα, η κατάθλιψη, η αντικοινωνική συμπεριφορά και η χαμηλή αυτοεκτίμηση συνιστούσαν παράγοντες κινδύνου για αυτοαναφερόμενη απόπειρα αυτοκτονίας από εφήβους και στις δύο έρευνες. Όσον αφορά τις σημαντικές αλληλεπιδράσεις, φάνηκε ότι η επίδραση του φύλου και της χρήσης ναρκωτικών μειώθηκε το 2007 σε σύγκριση με το 1984. Παρά ταύτα, αυξήθηκε σημαντικά η επίδραση της χαμηλής αυτοεκτίμησης. **Συμπεράσματα:** Πλήθος κοινών ψυχοκοινωνικών παραγόντων φαίνεται ότι σχετίζονται σταθερά με τις αυτοαναφερόμενες απόπειρες αυτοκτονίας από έλληνες εφήβους το 1984 και το 2007. Παρά ταύτα, η αύξηση των αυτοαναφερόμενων αποπειρών αυτοκτονίας από το 1984 έως το 2007 συνοδεύεται από μεταβολές της σχετικής σημασίας των παραγόντων αυτών.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). "Increasing self-reported suicide attempts by adolescents in Greece between 1984 and 2007." *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 46(3): 231-237.

Purpose: This study examines trends in self-reported suicide attempts by Greek adolescents. **Methods:** Data were obtained from five nationwide school probability surveys, each of approximately 8,000 - 10,000 adolescents aged 14-18 years, carried out from 1984 to 2007. Students answered an anonymous questionnaire in their classrooms supervised by research assistants. Logistic regression analysis used as dependent variable any self-reported suicide attempts and as independent variables basic sociodemographic information and the year of the survey. **Results:** Self-reported suicide attempts doubled in prevalence from 7.0% in 1984 to 13.4% in 2007. Female gender (odds ratio OR 2.49, 95% confidence interval CI 2.30-2.71), living in a single parent family (OR 1.91, CI 1.73-2.11), lower paternal education (OR 1.20, CI 1.10-1.31) and living in a major city (OR 1.17, CI 1.08-1.27 for Greater Athens and OR 1.13, CI 1.00-1.28 for Thessaloniki) were significantly associated with suicide attempts. A larger increase among males, from 2.4 to 8.4% compared to females (11.5 to 17.9%) contributed to a decrease in gender differences. **Conclusions:** Changes in Greek society during the last 30 years, including loosening of family ties, increased drug use and stress because of the demands of school work, are hypothesised to have had an impact on the increasing trend in suicide attempts among adolescents.

Kokkevi, A., Rotsika, V., Arapaki, A., Richardson, C. (2011). **Αυξημένες απόπειρες αυτοκτονίας αναφέ-**

ρουν οι έφηβοι στην Ελλάδα μεταξύ 1984 και 2007. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 46(3): 231-237.

Στόχος: Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις τάσεις ως προς τις αυτοαναφερόμενες απόπειρες αυτοκτονίας εφήβων στην Ελλάδα. **Μεθοδολογία:** Τα δεδομένα προέρχονται από πέντε πανελλαδικές έρευνες πιθανότητας στον μαθητικό πληθυσμό, σε καθμία από τις οποίες συμμετείχαν περίπου 8.000-10.000 έφηβοι ηλικίας 14-18 ετών και οι οποίες διεξήχθησαν από το 1984 έως το 2007. Οι μαθητές συμπλήρωσαν ανώνυμο ερωτηματολόγιο μέσα στην αίθουσα υπό την επίβλεψη βοηθών ερευνητών. Για τη λογιστική ανάλυση παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή η αυτοαναφερόμενη απόπειρα αυτοκτονίας και ως ανεξάρτητες μεταβλητές τα βασικά κοινωνικά και δημογραφικά δεδομένα και το έτος της έρευνας. **Αποτελέσματα:** Η επικράτηση των αυτοαναφερόμενων αποπειρών αυτοκτονίας διπλασιάστηκε από 7,0% το 1984 σε 13,4% το 2007. Το γυναικείο φύλο (λόγος πιθανοτήτων OR 2,49, διάστημα εμπιστοσύνης 95% CI 2,30-2,71), η μονογονεϊκή οικογένεια (OR 1,91, CI 1,73-2,11), το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των γονέων (OR 1,20, CI 1,10-1,31) και το μεγάλο αστικό κέντρο (OR 1,17, CI 1,08-1,27 για την Αττική και OR 1,13, CI 1,00-1,28 για τη Θεσσαλονίκη) είναι παράμετροι που σχετίζονται σημαντικά με την απόπειρα αυτοκτονίας. Η μεγαλύτερη αύξηση που παρατηρήθηκε στους άνδρες (από 2,4% σε 8,4%) σε σχέση με τις γυναίκες (από 11,5% σε 17,9%) συνέβαλε στον περιορισμό της διαφοράς μεταξύ των φύλων. **Συμπεράσματα:** Διατυπώνεται η υπόθεση ότι οι αλλαγές στην ελληνική κοινωνία την τελευταία τριακονταετία, μεταξύ άλλων με τη χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών, η αύξηση της χρήσης ναρκωτικών και το αυξημένο στρες λόγω των σχολικών απαιτήσεων, είχαν αντίκτυπο στην αυξητική τάση στις απόπειρες αυτοκτονίας των εφήβων.

Koutras, V. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

The primary prevention in the service of addiction: Taking into consideration the aetiology of drug use, primary prevention programs should enhance protective factors and reverse or reduce risks factors, address all forms of drug abuse, and be tailored to address risks specific to population or audience characteristics. There are three types of prevention approaches defined in terms of population and risk factors. Universal prevention strategies apply to the general population of youth, regardless of individual risk and aim to deter the onset of substance abuse. Selective prevention strategies target youth who are at greater risk because of their environment. Indicated prevention strategies are directed towards youth who are already using drugs or exhibiting individual and personal risk factors of drug use, such as thrill seeking, aggression, or conduct disorders. Universal, selective and indicated preventive interventions are defined by their specific targets however, all universal, selective, and indicative preventive efforts may be categorized as school based, family or community-focused.

Koutras, V. Πρόεδρος: Georgakas, P. (2009). *Η εξάρτηση είναι προσωπική επιλογή. Η απεξάρτηση είναι συλλογική προσπάθεια.* 1ο Διεθνές Συνέδριο Νευροβιολογίας και Κλινικής Ψυχοφαρμακολογίας & Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυχιατρικής για τη θεραπευτική καθοδήγηση, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Η πρωτογενής πρόληψη των ουσιοεξαρτήσεων: Λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογία της χρήσης ουσιών, τα προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης θα πρέπει να ενισχύουν τους προστατευτικούς παράγοντες και να αντισταθμίζουν ή να περιορίζουν τους παράγοντες κινδύνου, να στοχεύουν κάθε μορφής ουσιοεξάρτηση και να προσαρμόζονται στους ιδιαίτερους κινδύνους που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός ή στα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Υπάρχουν τρεις προσεγγίσεις πρόληψης με βάση τον πληθυσμό:

σμό και τους παράγοντες κινδύνου. Οι στρατηγικές καθολικής πρόληψης απευθύνονται στο σύνολο του νεανικού πληθυσμού, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη ατομικούς παράγοντες κινδύνου και αποσκοπούν στην αποφυγή της έναρξης της χρήσης ουσιών. Οι στρατηγικές επικεντρωμένης πρόληψης απευθύνονται σε νέους οι οποίοι θεωρείται ότι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω περιβάλλοντος. Οι στρατηγικές ενδεδειγμένης πρόληψης απευθύνονται σε νέους που ήδη κάνουν χρήση ουσιών ή επιδεικνύουν ατομικούς και προσωπικούς παράγοντες κινδύνου για χρήση ουσιών, όπως αναζήτηση έντονων συγκινήσεων, επιθετικότητα ή διαταραχές συμπεριφοράς. Οι παρεμβάσεις καθολικής, επικεντρωμένης ή ενδεδειγμένης πρόληψης προσδιορίζονται βάσει των ιδιαίτερων στόχων τους, ωστόσο μπορούν όλες να διακριθούν σε παρεμβάσεις στο μαθητικό πληθυσμό, στην οικογένεια ή στην κοινότητα.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). "Evaluation of Prooxidant-Antioxidant Balance in chronic Heroin Users in a single assay: An Identification Criterion for Antioxidant Supplementation." The American Journal of Drug and Alcohol Abuse 36: 228-232.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Topouridou, K., Papamitsou, T., Koliakos, G. (2010). Αξιολόγηση του ισοζυγίου οξειδωτικών/αντιοξειδωτικών σε χρόνιους χρήστες ηρωίνης με μία και μόνη δοκιμασία. Κριτήριο χορήγησης αντιοξειδωτικών συμπληρωμάτων. The American Journal of Drug and Alcohol Abuse 36: 228-232.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). "Isoprostane as a marker of oxidative stress in chronic heroin users. Correlation with duration of heroin use or concomitant hepatitis C infection." The American Journal of Drug and Alcohol Abuse 36: 1-5.

Kovatsi, L., Njau, S., Nikolaou, K., Tsolakidou, A., Karamouzis, I., Thisiadou, K. (2010). Ισοπροσάνη ως δείκτης οξειδωτικού στρες σε χρόνιους χρήστες ηρωίνης. Συσχέτιση με τη διάρκεια της χρήσης ηρωίνης ή τη συνοδό λοίμωξη από ηπατίτιδα C. The American Journal of Drug and Alcohol Abuse 36: 1-5.

Kovatsi, L., Pouliopoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). "Development and validation of a high-performance liquid chromatography method for the evaluation of niflumic acid cross-reactivity of two commercial immunoassays for cannabinoids in urine." Journal of Analytical Toxicology 34(4): 229-232.

Niflumic acid is a nonsteroidal, anti-inflammatory drug widely prescribed in Greece. We recently noticed that this drug cross-reacts for cannabinoids in a kinetic interaction of microparticles in a solution (KIMS) immunoassay method but does not in an enzyme multiplied immunoassay technique (EMIT) immunoassay method. The objective of the study was to develop and validate a high-performance liquid chromatographic method in order to evaluate niflumic acid cross-reactivity in two commercial immunoassays for cannabinoids in urine, both in niflumic acid standards as well as in urine specimens obtained from subjects receiving niflumic acid. Urine niflumic acid standards were prepared in drug-free urine at 13 concentrations ranging from 1.25 to 1000 microg/mL. The standards gave presumptive positive cannabinoids results when analyzed by the KIMS immunoassay method when the concentration was above 2.5 microg/mL. None of the prepared standards gave a false-positive cannabinoid result when analyzed by the EMIT immunoassay method. By applying a 50 ng/mL cutoff for cannabinoids in these assays, all 55 urine specimens collected from the 5 subjects who participated gave negative results by the EMIT and false-positive results by the KIMS immunoassay method. It is concluded that KIMS is more prone to cross-reactions by niflumic acid compared to EMIT. Therefore, all positive screening tests for cannabinoids obtained by KIMS should be confirmed by another technique.

Kovatsi, L., Poulipoulos, A., Papadaki, A., Samanidou, V., Tsoukali, H. (2010). **Ανάπτυξη και επαλήθευση μιας μεθόδου υγρής χρωματογραφίας υψηλής απόδοσης για την αξιολόγηση της διασταυρούμενης αντιδραστικότητας του νιφλουμικού οξέος σε δύο εμπορικές ανοσολογικές δοκιμές για την εξακρίβωση της παρουσίας κανναβινοειδών στα ούρα.** *Journal of Analytical Toxicology* 34(4): 229-232.

Το νιφλουμικό οξύ είναι ένα μη στεροειδές αντιφλεγμονώδες που συνταγογραφείται ευρέως στην Ελλάδα. Παρατηρήθηκε πρόσφατα ότι η εν λόγω ουσία παρουσιάζει διασταυρούμενη αντιδραστικότητα με τα κανναβινοειδή όταν χρησιμοποιείται η μέθοδος KIMS (kinetic interaction of microparticles in a solution), όχι όμως όταν χρησιμοποιείται η ενζυμο-ανοσολογική μέθοδος EMIT (enzyme multiplied immunoassay technique). Στόχος της μελέτης ήταν η ανάπτυξη και η επαλήθευση μιας μεθόδου υγρής χρωματογραφίας υψηλής απόδοσης για την αξιολόγηση της διασταυρούμενης αντιδραστικότητας του νιφλουμικού οξέος σε δύο εμπορικές ανοσολογικές δοκιμές για την εξακρίβωση της παρουσίας κανναβινοειδών στα ούρα, τόσο σε τυπικά διαλύματα νιφλουμικού οξέος όσο και σε δείγματα ούρων από υποκείμενα που λαμβάνουν νιφλουμικό οξύ. Η παρασκευή των τυπικών διαλυμάτων νιφλουμικού οξέος σε ούρα έγινε με χρήση δειγμάτων ούρων ελεύθερων από την ουσία σε 13 συγκεντρώσεις από 1,25 έως 1000 microg/mL. Τα τυπικά διαλύματα έδωσαν ψευδώς θετικά αποτελέσματα για κανναβινοειδή κατά την ανάλυση με τη μέθοδο KIMS σε συγκεντρώσεις άνω των 2,5 microg/mL. Κανένα από τα τυπικά διαλύματα δεν έδωσε ψευδώς θετικό αποτέλεσμα για κανναβινοειδή κατά την ανάλυση με τη μέθοδο EMIT. Με την εφαρμογή ορίου αρνητικού-θετικού αποτελέσματος 50 ng/mL για τα κανναβινοειδή στις εν λόγω δοκιμές, και τα 55 δείγματα ούρων που ελήφθησαν από τα 5 υποκείμενα που συμμετείχαν έδωσαν αρνητικά αποτελέσματα με τη μέθοδο EMIT και ψευδώς θετικά αποτελέσματα με τη μέθοδο KIMS. Το συμπέρασμα είναι ότι με τη μέθοδο KIMS είναι πιθανότερες οι διασταυρούμενες αντιδράσεις του νιφλουμικού οξέος σε σύγκριση με την EMIT, συνεπώς όλα τα θετικά αποτελέσματα για κανναβινοειδή που προκύπτουν με τη μέθοδο KIMS θα πρέπει να επιβεβαιώνονται και με άλλη τεχνική.

Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). "Decrease in adolescent cannabis use from 2002 to 2006 and links to evenings out with friends in 31 European and North American countries and regions." *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 163(2): 119-125.

Objective: To compare adolescent cannabis use between 2002 and 2006 and to investigate links to the frequency of evenings spent out with friends. **Design:** The Health Behavior in School-Aged Children study, an international study carried out in collaboration with the World Health Organization/Europe. **Setting:** A total of 31 mostly European and North American countries and regions. **Participants:** A total of 93 297 students aged 15 years. **Outcome measure:** Cannabis use in the last 12 months in relation to the mean frequency of evenings out with friends per week. **Results:** A decrease in the prevalence of cannabis use was found in most of the 31 participating countries and regions. The most marked decreases were found in England, Portugal, Switzerland, Slovenia, and Canada. Increases occurred only in Estonia, Lithuania, Malta, and among Russian girls. The more frequently adolescents reported going out with their friends in the evenings, the more likely they were to report using cannabis. This link was consistent for boys and girls and across survey years. Across countries, changes in the mean frequency of evenings spent out were strongly linked to changes in cannabis use. **Conclusions:** The findings are consistent with the hypothesis that by going out less frequently in the evenings with friends, adolescents had fewer opportunities to obtain and use cannabis. Future research is needed to learn more about the nature of evenings out with friends and related factors that might explain changes in adolescent cannabis use over time

Kuntsche, E., Simons-Morton, B., Fotiou, A., ter Bogt, T., Kokkevi, A. (2009). **Μείωση της χρήσης κάν-**

ναβης από εφήβους μεταξύ των ετών 2002 και 2006 και σχέση με βραδινές εξόδους με φίλους σε 31 χώρες και περιφέρειες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 163(2): 119-125.

Στόχος: Να συγκριθούν τα επίπεδα χρήσης κάνναβης από εφήβους μεταξύ των ετών 2002 και 2006 και να διερευνηθεί τυχόν συσχέτιση με τη συχνότητα των βραδινών εξόδων με φίλους. **Σχεδιασμός:** Έρευνα για τον τρόπο ζωής και την υγεία των εφήβων (HBSC), διεθνής έρευνα που εκπονήθηκε σε συνεργασία με το Γραφείο Ευρώπης της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ). **Πλαίσιο:** 31 χώρες και περιφέρειες κυρίως της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής. **Συμμετέχοντες:** Συνολικά 93.297 15χρονοι μαθητές. **Μέτρο αποτελέσματος:** Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες σε σχέση με τη μέση εβδομαδιαία συχνότητα βραδινών εξόδων με φίλους. **Αποτελέσματα:** Μείωση στην επικράτηση της χρήσης κάνναβης διαπιστώθηκε στις περισσότερες από τις 31 συμμετέχουσες χώρες και περιφέρειες. Η σημαντικότερη μείωση εντοπίστηκε στην Αγγλία, την Πορτογαλία, την Ελβετία, τη Σλοβενία και τον Καναδά. Αύξηση καταγράφηκε μόνο στην Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα και στα κορίτσια στη Ρωσία. Όσο πιο συχνές βραδινές εξόδους με φίλους ανέφεραν οι έφηβοι τόσο περισσότερες πιθανότητες είχαν να έχουν κάνει χρήση κάνναβης. Η συσχέτιση αυτή ήταν σταθερή και στα αγόρια και στα κορίτσια και σε όλα τα έτη της έρευνας. Συγκριτικά μεταξύ χωρών, η μεταβολή της μέσης συχνότητας των βραδινών εξόδων συσχετιζόταν έντονα με μεταβολή στη χρήση κάνναβης. **Συμπέρασμα:** Τα ευρήματα επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι οι έφηβοι που βγαίνουν σπανιότερα τα βράδια με φίλους έχουν λιγότερες ευκαιρίες να προμηθευτούν κάνναβη και να κάνουν χρήση. Απαιτούνται περαιτέρω έρευνες προκειμένου να αντιληφθούμε καλύτερα τον χαρακτήρα των βραδινών εξόδων με φίλους και τους συναφείς παράγοντες που ενδεχομένως ερμηνεύουν διαχρονικά τις μεταβολές στη χρήση κάνναβης από εφήβους.

Lainas, S. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Alternative approaches of addiction and dominant scientific perspectives: The initiatives of the directly involved citizens like self help groups or organizations, throughout the years, have contributed decisively to the interpretation of the phenomenon of addiction and to the production of successful intervention paradigms. The dynamics of these approaches, their influence on the creation of successful alternative professional approaches and to behavioral sciences in general are discussed in this presentation. Additionally, the influence the mainstream nosological approaches have on these alternative approaches nowadays are presented, along with the emerging danger of abolishment of their innovative characteristics.

Lainas, S. Πρόεδρος: Georgakas, P. (2009). **Η εξάρτηση είναι προσωπική επιλογή. Η απεξάρτηση είναι συλλογική προσπάθεια.** 1ο Διεθνές Συνέδριο Νευροβιολογίας και Κλινικής Ψυχοφαρμακολογίας & Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυχιατρικής για τη Θεραπευτική καθοδήγηση, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Εναλλακτικές προσεγγίσεις της εξάρτησης και κρατούσες επιστημονικές απόψεις: Οι πρωτοβουλίες των άμεσα ενδιαφερόμενων πολιτών υπό μορφή ομάδων ή οργανώσεων αυτοβοήθειας είχαν ανέκαθεν αποφασιστική συμβολή στην ερμηνεία του φαινομένου της εξάρτησης και στην ανάπτυξη πετυχημένων παρεμβάσεων. Η παρούσα παρουσίαση πραγματεύεται τη δυναμική αυτών των προσεγγίσεων, καθώς και την επίδρασή τους στην ανάπτυξη πετυχημένων εναλλακτικών επαγγελματικών προσεγγίσεων και στις επιστήμες της συμπεριφοράς εν γένει. Παρουσιάζεται, επίσης, η επίδραση των κυρίαρχων νοσολογικών προσεγγίσεων στις εν λόγω εναλλακτικές προσεγγίσεις στις μέρες μας, καθώς και ο

διαφαινόμενος κίνδυνος εξάλειψης των καινοτόμων χαρακτηριστικών τους.

Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). "Neuropsychological assessment of cognitive function in chronic alcohol-dependent patients and patients with Alzheimer's disease." *In Vivo* 21(6): 1115-1118.

Background: Heavy and chronic dependence and Alzheimer's disease may share some neuropsychological characteristics. **Patients and Methods:** The pattern of neuropsychological characteristics of 33 alcohol-dependent patients who reported memory disturbances were evaluated and compared to the neuropsychological performance of 38 patients with mild-stage Alzheimer's disease and 73 healthy subjects, serving as controls. Alcohol-dependent patients were examined with tools concerning the pattern of alcohol abuse and problems related to alcohol consumption. All groups completed a full battery of neuropsychological tests for the assessment of cognitive functions, such as different kinds of memory, attention, executive function, etc. **Results:** Alcohol-dependent patients fared worse compared to the control subjects in every test used. The comparison of alcohol-dependent patients versus patients with Alzheimer's disease showed that the latter are much more burdened, as far as cognition is concerned, in all aspects of memory. **Conclusion:** Alcohol-dependent patients, even if they are not demented, have mild cognitive impairment in all domains of cognition (memory and frontal functions) in comparison with controls which performed within the norms. Verbal fluency, working memory and frontal functions were impaired at the same degree in alcohol-dependent patients and in patients with Alzheimer's disease. Memory problems were more pronounced in Alzheimer's disease patients.

Liappas, I., Theotoka, I., Kapaki, E., Ilias, I., Paraskevas, G., Soldatos, C. (2007). *Νευροψυχολογική εκτίμηση της γνωστικής λειτουργίας χρόνιων αλκοολικών ασθενών και ασθενών με νόσο του Alzheimer. In Vivo* 21(6): 1115-1118.

Γενικό πλαίσιο: Η βαριά και χρόνια αλκοολική εξάρτηση και η νόσος του Alzheimer ενδέχεται να παρουσιάζουν ορισμένα κοινά νευροψυχολογικά χαρακτηριστικά. **Ασθενείς και μεθοδολογία:** Αξιολογήθηκαν και συγκρίθηκαν τα νευροψυχολογικά χαρακτηριστικά 33 αλκοολικών ασθενών που ανέφεραν διαταραχές μνήμης με τις νευροψυχολογικές επιδόσεις 38 ασθενών με ήπια νόσο του Alzheimer και 73 υγιών υποκειμένων (μαρτύρων). Οι αλκοολικοί ασθενείς εξετάστηκαν με ειδικά εργαλεία για να διαπιστωθούν ο βαθμός κατάχρησης αλκοόλ και τα προβλήματα που σχετίζονται με την κατανάλωση αλκοόλ. Σε όλες τις ομάδες χορηγήθηκε πλήρης συστοιχία νευροψυχολογικών δοκιμασιών για την εκτίμηση των γνωστικών λειτουργιών, π.χ. διάφορα είδη μνήμης, προσοχή, εκτελεστική λειτουργία κλπ. **Αποτελέσματα:** Οι επιδόσεις των αλκοολικών ασθενών σε κάθε δοκιμασία στην οποία υποβλήθηκαν ήταν χειρότερες από αυτές των μαρτύρων. Η σύγκριση των αλκοολικών ασθενών με τους ασθενείς με νόσο του Alzheimer κατέδειξε ότι οι τελευταίοι, όσον αφορά τη γνωστική λειτουργία τους, είναι πολύ πιο επιβαρυνμένοι σε όλα τα είδη μνήμης. **Συμπέρασμα:** Οι αλκοολικοί ασθενείς, ακόμη και χωρίς άνοια, παρουσίασαν ήπια έκπτωση όλων των γνωστικών λειτουργιών (μνήμη και μετωπιαίες λειτουργίες) σε σύγκριση με τους μάρτυρες, οι επιδόσεις των οποίων ήταν εντός του κανονικού φάσματος. Η ευχέρεια λόγου, η εργαζόμενη μνήμη και οι μετωπιαίες λειτουργίες είχαν υποστεί ιδίου βαθμού έκπτωση στους αλκοολικούς ασθενείς και στους ασθενείς με νόσο του Alzheimer. Τα προβλήματα μνήμης ήταν οξύτερα στους ασθενείς με νόσο του Alzheimer.

Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). "Substitution treatment or active intravenous drug use should not be contraindications for antiviral treatment in drug users with chronic hepatitis C." *Liver International* 30(10): 1454-1460.

Introduction and aims: International guidelines and routine clinical practice express concerns about antiviral treatment in intravenous drug users (IDUs). We analysed the effect of IDU and/or substitution therapy on chronic hepatitis C (CHC) treatment adherence and response. **Patients and methods:** Intravenous drug users with CHC were divided into three groups: (A) patients on a substitution programme; (B) active users; and (C) past IDUs. Patients were treated according to the standard of care and followed by a specialist team. **Results:** A total of 175 patients (mean age 39.4+/-8.8) were included. One hundred and forty-four (65%) were adherent to therapy (completing treatment and 6 months of follow-up). Twenty-two patients (36%) discontinued because of side effects, 28 (46%) discontinued on their own and 11 (18%) completed treatment but did not present at follow-up. Of 142 patients with available treatment outcome, 99 (69.7%) achieved a sustained virological response (SVR), with no differences among the study groups. Patients with genotypes 2-3 and those who completed the treatment schedule had 2.78-fold (95% CI: 1.3-5.8) and 6.4-fold (95% CI: 2.6-15.6) higher probability of achieving SVR. **Conclusions:** Active use of illicit drugs and/or drug substitution do not affect the treatment outcome in patients with CHC as long as they are closely followed and remain adherent to the treatment.

Manolakopoulos, S., Deutsch, M. J., Anagnostou, O., Karatapanis, S., Tiniakou, E., Papatheodoridis, G. V., Georgiou, E., Manesis, E., Tzourmakliotis, D., Archimandritis, A. J. (2010). **Η θεραπεία υποκατάσταση ή η ενεργός χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών δεν πρέπει να αποτελούν αντένδειξη για τη χορήγηση αντιικής αγωγής σε χρήστες ναρκωτικών με χρόνια ηπατίτιδα C.** *Liver International* 30(10): 1454-1460.

Εισαγωγή και στόχοι: Στις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές και στη συνήθη κλινική πρακτική εκφράζεται προβληματισμός σχετικά με τη χορήγηση αντιικής αγωγής σε χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (XEN). Στην παρούσα εργασία αναλύεται η επίδραση της χρήσης ενδοφλέβιων ναρκωτικών και/ή της θεραπείας υποκατάστασης στη συμμόρφωση και στην απόκριση στη θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C. **Ασθενείς και μεθοδολογία:** Οι XEN με χρόνια ηπατίτιδα C διαίρεθηκαν σε τρεις ομάδες: (Α) ασθενείς σε πρόγραμμα υποκατάστασης, (Β) ενεργοί XEN και (Γ) πρώην XEN. Οι ασθενείς έλαβαν αγωγή βάσει του προτύπου φροντίδας και παρακολούθηθηκαν από ομάδα ειδικών. **Αποτελέσματα:** Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 175 ασθενείς (μέσος όρος ηλικίας 39,4+/-8,8). Εξ αυτών, 144 (65%) συμμορφώθηκαν στη θεραπεία (κατά την ολοκλήρωση της θεραπείας και τον επανέλεγχο στο εξάμηνο). 22 ασθενείς (36%) διέκοψαν τη θεραπεία λόγω παρενεργειών, 28 ασθενείς (46%) διέκοψαν τη θεραπεία ίδια πρωτοβουλία και 11 ασθενείς (18%) ολοκλήρωσαν τη θεραπεία αλλά δεν προσήλθαν στον επανέλεγχο. Από τους 142 ασθενείς για τους οποίους είναι γνωστή η έκβαση της θεραπείας, σε 99 (69,7%) επιτεύχθηκε παρατεταμένη ιολογική απόκριση (SVR), χωρίς να παρατηρούνται διαφορές μεταξύ των ομάδων της έρευνας. Οι ασθενείς με γονότυπο 2-3 και όσοι ολοκλήρωσαν τη θεραπεία είχαν 2,78 φορές (95% διάστημα εμπιστοσύνης: 1,3-5,8) και 6,4 φορές (95% διάστημα εμπιστοσύνης: 2,6-15,6) περισσότερες πιθανότητες επίτευξης SVR. **Συμπεράσματα:** Η ενεργός χρήση ναρκωτικών και/ή η θεραπεία υποκατάστασης δεν επηρεάζουν την έκβαση της θεραπείας ασθενών με χρόνια ηπατίτιδα C, εφόσον παρακολουθούνται στενά και συνεχίζονται να συμμορφώνονται προς τη θεραπεία.

Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). "Comorbidity of personality disorders with alcohol abuse." *In Vivo* 24(5): 761-769.

There is high comorbidity of alcohol dependence with mood, anxiety, substance abuse and personality disorders. Personality disorders, in particular, are considered to be an important contributing and/or predisposing factor in the pathogenesis, clinical course and treatment outcome of alcohol dependence. According to clinical and epidemiological studies, the prevalence of personality disorders in alcoholism ranges from as low as 22-40% to as high as 58-78%. The literature has focused primarily on antisocial and borderline personality disorders; however,

almost the whole spectrum of personality disorders can be encountered in alcohol dependence, such as the dependent, avoidant, paranoid and others. A number of factors, such as sampling methods, diagnostic criteria used or assessment procedures applied, may explain this wide variation. The quest of a distinct 'alcoholic personality' dates from the first half of the 20th century but failed to reveal consistent and strong substantiation. However, renewed efforts provided evidence for the importance of impulsivity/ disinhibition and neuroticism/negative affectivity in the development of alcohol dependence; the role of other personality traits such as extraversion/ sociability is still unclear. These findings led to a number of typologies, some of the most popular and influential being those of Cloninger, Babor, and Lesch.

Mellos, E., Liappas, I., Paparrigopoulos, T. (2010). **Συννοσηρότητα διαταραχών προσωπικότητας και κατάχρησης αλκοόλ.** *In Vivo* 24(5): 761-769.

Παρατηρείται υψηλή συννοσηρότητα αλκοολικής εξάρτησης σε ασθενείς με διαταραχές της διάθεσης, αγχώδεις διαταραχές, διαταραχές κατάχρησης ουσιών και διαταραχές της προσωπικότητας. Οι διαταραχές της προσωπικότητας, ειδικότερα, θεωρείται ότι συνιστούν παράγοντα που συντελεί καινή προδιαθέτει σημαντικά στην παθογένεση, την κλινική πορεία και την έκβαση της θεραπείας της αλκοολικής εξάρτησης. Σύμφωνα με κλινικές και επιδημιολογικές μελέτες, η επικράτηση διαταραχών της προσωπικότητας στους αλκοολικούς κυμαίνεται από χαμηλά ποσοστά 22%-40% έως και πολύ υψηλά ποσοστά 58%-78%. Η βιβλιογραφία επικεντρώνεται κυρίως σε αντικοινωνικές διαταραχές και μεταιχμιακές διαταραχές της προσωπικότητας. Παρά ταύτα, στους αλκοολικούς συναντάται το πλήρες σχεδόν φάσμα των διαταραχών της προσωπικότητας, π.χ. εξαρτητική, αποφευκτική, παρανοειδής κλπ. Αυτή η ευρεία απόκλιση ενδέχεται να ερμηνεύεται από σειρά παραγόντων, όπως οι μέθοδοι δειγματοληψίας, τα διαγνωστικά κριτήρια ή οι εφαρμοζόμενες διαδικασίες εκτίμησης. Η αναζήτηση μιας διακριτής «αλκοολικής προσωπικότητας» ανάγεται στο πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα, ωστόσο δεν κατέστη δυνατόν να τεκμηριωθεί με συνέπεια και ασφάλεια. Παρά ταύτα, οι νέες προσπάθειες αποκαλύπτουν στοιχεία για τη σημασία της παρορμητικότητας / άρσης των αναστολών και του νευρωτισμού / αρνητικού συναισθήματος στην ανάπτυξη της αλκοολικής εξάρτησης. Ο ρόλος άλλων χαρακτηριστικών της προσωπικότητας όπως η εξωστρέφεια / κοινωνικότητα παραμένει ασαφής μέχρι σήμερα. Τα εν λόγω ευρήματα οδήγησαν σε σειρά τυπολογιών, εκ των οποίων οι πλέον δημοφιλείς και έγκυρες θεωρούνται αυτές των Cloninger, Babor και Lesch.

Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouwehand, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). "Gender and regional differences in client characteristics among substance abuse treatment clients in the Europe." **Informa Healthcare** 18(1): 24-31.

Aims: To assess the extent of the gender gap among the treated population of drug users across Europe. **Methods:** This analysis reports data on 363,170 clients from 4647 treatment units in 23 countries (22 European Union member states and Switzerland). **Findings:** Overall, males outnumber females by four, but the gender ratio varies not only by geographical region/country, but also by drug. In the majority of countries, the most common primary problem drug is opioids, and the overall gender ratio mirrors the gender ratio of opioid users. In some countries, a considerable proportion of treated drug users have cannabis and stimulants (cocaine/ amphetamines/methamphetamines) as primary problem drugs. Stimulants other than cocaine and other drugs have lower, while cannabis has a higher than overall male-to-female gender ratio. **Conclusions:** The very high male-to-female gender ratios may reveal differential access to treatment. Our findings highlight the need to assess access to treatment for women problem drug users and to make women-focused programmes more available to increase the proportion of

women in drug treatment programmes across Europe.

Montanari, L., Serafini, M., Maffli, E., Busch, M., Kontogeorgiou, K., Kuijpers, W., Ouweland, A., Pouloudi, M., Simon, R., Spyropoulou, M., Studnickova, B., Gyarmathy, A. (2011). **Διαφορές στα χαρακτηριστικά των μελών των κέντρων απεξάρτησης στην Ευρώπη ανάλογα με το φύλο και την περιοχή.** *Informa Healthcare 18*(1): 24-31.

Στόχοι: Να εκτιμηθεί το εύρος της διαφοράς μεταξύ ανδρών και γυναικών χρηστών ναρκωτικών που εντάσσονται σε θεραπεία απεξάρτησης στην Ευρώπη. **Μεθοδολογία:** Αναλύονται δεδομένα από 363.170 μέλη 4.647 μονάδων απεξάρτησης σε 23 χώρες (22 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ελβετία). **Ευρήματα:** Συνολικά, ο αριθμός των ανδρών που εντάσσονται σε θεραπεία απεξάρτησης είναι τετραπλάσιος του αριθμού των γυναικών, ωστόσο ο λόγος ανδρών-γυναικών διαφέρει όχι μόνο ανάλογα με την περιοχή/χώρα, αλλά και ανάλογα με την ουσία. Στην πλειονότητα των χωρών, η συνηθέστερη κύρια ουσία κατάχρησης είναι τα οπιοειδή, συνεπώς η αναλογία ανδρών-γυναικών συνολικά αντικατοπτρίζει την αναλογία μεταξύ των χρηστών οπιοειδών. Σε ορισμένες χώρες, σημαντικό ποσοστό των χρηστών σε θεραπεία αναφέρουν ως κύρια ουσία κατάχρησης την κάνναβη και τα διεγερτικά (κοκαΐνη/αμφεταμίνες/μεθαμφεταμίνες). Στους χρήστες διεγερτικών εκτός κοκαΐνης και στους χρήστες άλλων ουσιών η αναλογία ανδρών-γυναικών είναι μικρότερη του μέσου όρου, ενώ στους χρήστες κάνναβης η αναλογία ανδρών-γυναικών είναι μεγαλύτερη του μέσου όρου. **Συμπεράσματα:** Οι πολύ μεγάλες διαφορές στην αναλογία ανδρών-γυναικών ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν διαφορές ως προς την πρόσβαση στη θεραπεία. Τα ευρήματά μας υπογραμμίζουν την ανάγκη να αξιολογηθεί η πρόσβαση των γυναικών προβληματικών χρηστών ναρκωτικών στη θεραπεία και να αυξηθούν τα διαθέσιμα προγράμματα απεξάρτησης ειδικά για γυναίκες προκειμένου να αυξηθεί το ποσοστό γυναικών που παρακολουθούν προγράμματα απεξάρτησης στην Ευρώπη.

Mouzas, I. (2011). "Care devices for alcoholic patients in Southern Europe." **Alcoholism: Clinical and Experimental Research 2011 35:** 22A.

Care to alcoholic patients in Southern Europe may differ in details among countries. In general it is provided by both the public and private health sector as well as volunteer and nongovernmental organizations. A trend towards formation of regional alcoholology networks is noticed. Health care to the alcoholic patient is offered by a great variety of health professionals: Psychiatrists, gastroenterologists, internists, general practitioners, psychologists, and social workers. Specialist treatment is targeted at patients with a varying severity spectrum of alcohol dependence or psychiatric comorbidities. Health care in the form of specialist alcohol treatment varies considerably from country to country depending on national policies, availability of services, funding, and varying human resources. The structures involved include outpatient alcohol withdrawal centres and hospitals. Hospital management of alcoholic patients is realized mostly in psychiatric and medical units (internal medicine, hepatology and gastroenterology). In few hospitals there is a comprehensive addiction medicine centre (outpatients' clinic, inpatient beds, individual and group psychotherapy, family therapy, care for patients with dual diagnosis, on site participation of representatives of mutual help groups, educational means of patients, etc.). The strong points in the treatment of alcoholic patients are mainly associated with regional alcoholology networks. These networks may help in maintaining a continuum of care: reduce fragmentation of services, deliver services in the most effective and appropriate manner, coordinate referral and monitoring. The weak points are: limited human resources, impaired clinical skills for case assessment at the primary care level; difficulties in exchanging good clinical practices, lack of common methodology, low effectiveness of after-care services with high relapse rates, lack of evaluation programs for health care systems for alcoholic patients. Alcoholism treatment should be more accessible in all

levels of health care systems. Early diagnosis and intervention may be improved through higher awareness and a positive attitude of the primary health care providers. Exchange of good clinical practices between countries may improve alcoholism treatment models. A scientific evaluation of different alcoholic patients' treatment modalities should be implemented.

Mouzas, I. (2011). Παρεχόμενη φροντίδα σε αλκοολικούς ασθενείς στη νότια Ευρώπη. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 2011 35: 22A.

Η φροντίδα που παρέχεται σε αλκοολικούς ασθενείς στη νότια Ευρώπη ενδέχεται να διαφέρει σε επιμέρους σημεία από χώρα σε χώρα. Γενικά, παρέχεται τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς υγείας, αλλά και από οργανώσεις εθελοντών και από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Παρατηρείται μια τάση δημιουργίας περιφερειακών δικτύων αλκοολογίας. Υγειονομική περίθαλψη στον αλκοολικό ασθενή παρέχεται από πλήθος επαγγελματιών υγείας: ψυχιάτρους, γαστρεντερολόγους, παθολόγους, γενικούς γιατρούς, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Η εξειδικευμένη θεραπεία απευθύνεται σε ασθενείς με ποικίλο βαθμό αλκοολικής εξάρτησης ή ποικίλης σοβαρότητας ψυχιατρική συννοσηρότητα. Η φροντίδα υγείας υπό μορφή εξειδικευμένης θεραπείας απεξάρτησης από το αλκοόλ παρουσιάζει σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τις εθνικές πολιτικές, τη διαθεσιμότητα υπηρεσιών, χρηματοδότησης και ανθρώπινου δυναμικού. Στις συναφείς δομές περιλαμβάνονται εξωτερικά κέντρα απόσυρσης της αιθανόλης και νοσοκομεία. Στα νοσοκομεία οι αλκοολικοί ασθενείς νοσηλεύονται κυρίως σε ψυχιατρικές και ιατρικές μονάδες (παθολογίας, ηπατολογίας και γαστρεντερολογίας). Ελάχιστα νοσοκομεία διαθέτουν ολοκληρωμένο κέντρο απεξάρτησης (εξωτερικά ιατρεία, κλίνες νοσηλείας, ατομική και ομαδική ψυχοθεραπεία, οικογενειακή θεραπεία, φροντίδα ασθενών με διπλή διάγνωση, επιτόπια συμμετοχή εκπροσώπων ομάδων αλληλοβοήθειας, μέσα εκπαίδευσης ασθενών κλπ.). Μεγάλα πλεονεκτήματα για τη θεραπεία των αλκοολικών ασθενών προκύπτουν κυρίως από τα περιφερειακά δίκτυα αλκοολογίας, τα οποία συμβάλλουν στη συνέχεια της φροντίδας μειώνοντας τον κατακερματισμό των υπηρεσιών, παρέχοντας υπηρεσίες με τον πλέον αποτελεσματικό και κατάλληλο τρόπο, συντονίζοντας τις παραπομπές και την παρακολούθηση. Οι αδυναμίες τους έγκεινται στο περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό, στις ανεπαρκείς κλινικές δεξιότητες για την αξιολόγηση περιστατικών σε πρωτοβάθμιο επίπεδο, στις δυσκολίες όσον αφορά την ανταλλαγή ορθών κλινικών πρακτικών, στην έλλειψη κοινής μεθοδολογίας, στην περιορισμένη αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών μεταθεραπευτικής φροντίδας που συνενάγεται υψηλά ποσοστά υποτροπών, στην ανυπαρξία προγραμμάτων αξιολόγησης των συστημάτων περίθαλψης αλκοολικών ασθενών. Απαιτείται να βελτιωθεί η πρόσβαση στη θεραπεία του αλκοολισμού σε κάθε επίπεδο των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης. Η έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση μπορεί να αυξηθεί μέσω της ευαισθητοποίησης και της θετικής στάσης των φορέων παροχής πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Η διακρατική ανταλλαγή ορθών κλινικών πρακτικών μπορεί να επιφέρει βελτίωση των μοντέλων θεραπείας του αλκοολισμού. Απαιτείται επιστημονική αξιολόγηση των διάφορων τύπων θεραπειών των αλκοολικών ασθενών.

Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). "Hepatitis C, Hepatitis B and HIV infections in intravenous drug users in Greece and associated risk behavior." Clinical Toxicology 48(3): 307.

Objective: To evaluate variation in the rate of infectious diseases in intravenous substance users in Greece during the last 5 years and to highlight risk behavior associated with infection. **Methods:** We studied a cross-sectional sample of drug users in Greece, from 2004 to 2009. The subjects were admissions to the Addiction Department IANOS of the Psychiatric Hospital in Thessaloniki, Greece, which is a residential facility running a 21 day detoxification program providing support and preparation for transfer to further treatment. We recorded the gender, age, education level, presence of infectious disease and associated risk behavior. Correlation of Hepatitis C (HCV),

Hepatitis B (HBsAg), and HIV infection with risk behavior and education level was assessed with univariate and multivariate regression analysis. **Results:** HCV infection was encountered in 38% of individuals admitted in 2004 and showed a slight decline until 2009 when 36% of admissions were tested positive. HBsAg infection rate was very low (<1%) and HIV infection was not recorded in our admissions during the last 5 years. HCV infection was associated with needle sharing, injecting drugs for more than 2 years, not using a condom and low education level. Multivariate regression analysis showed that needle sharing and injecting drugs for more than 2 years were independently associated with HCV infection. **Conclusion:** HCV infection showed a slight decline across the years studied. The fact that none of our admissions presented with a HIV infection does not reflect the real situation in Greece, but implies that HIV positive users prefer substitution programs. Nevertheless, HIV rate in Greece on a National level is reported surprisingly low compared to other countries, but this could be due to inadequate surveillance.

Nikolaou, K., Kovatsi, L., Njau, S., Zlatanov, D., Passali, M., Sgourou, K., Organtzoglou, E. (2010). **Λοιμώξεις από ηπατίτιδα C, ηπατίτιδα B και HIV στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών στην Ελλάδα και οι συναφείς συμπεριφορές υψηλού κινδύνου.** *Clinical Toxicology* 48(3): 307.

Στόχος: Αξιολόγηση της διακύμανσης των ποσοστών λοιμωδών νοσημάτων σε χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (XEN) στην Ελλάδα κατά την τελευταία πενταετία και ανάδειξη των συμπεριφορών υψηλού κινδύνου που σχετίζονται με τη λοίμωξη. **Μεθοδολογία:** Συγχρονική μελέτη δείγματος XEN στην Ελλάδα από το 2004 έως το 2009. Τα υποκείμενα εισήχθησαν στη Μονάδα Απεξάρτησης ΙΑΝΟΣ του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για μονάδα εσωτερικής παραμονής η οποία λειτουργεί πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας 21 ημερών, το οποίο παρέχει υποστήριξη στους χρήστες και τους προετοιμάζει για τα επόμενα στάδια της θεραπείας. Καταγράφηκε το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, η παρουσία λοιμωδών νοσημάτων και η συναφής συμπεριφορά υψηλού κινδύνου. Η συσχέτιση της ηπατίτιδας C (HCV), της ηπατίτιδας B (HBsAg) και του HIV με τη συμπεριφορά υψηλού κινδύνου και το μορφωτικό επίπεδο έγινε με μονομεταβλητή και πολυμεταβλητή ανάλυση παλινδρόμησης. **Αποτελέσματα:** Λοίμωξη από HCV εντοπίστηκε σε ποσοστό 38% των χρηστών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα το 2004. Το εν λόγω ποσοστό παρουσίασε ελαφρά πτώση μέχρι το 2009, οπότε και βρέθηκαν θετικοί στον ιό 36% των χρηστών. Τα ποσοστά των χρηστών με HBsAg ήταν πολύ χαμηλά (<1%), ενώ κατά την τελευταία πενταετία δεν καταγράφηκε μεταξύ των χρηστών που εισήχθησαν στο πρόγραμμά μας κανένα κρούσμα HIV. Η λοίμωξη από HCV συσχετίζεται με την κοινή χρήση σύριγγας, με την ενέσιμη χρήση για διάστημα άνω των 2 ετών, με τη μη χρήση προφυλακτικού και με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Από την πολυμεταβλητή ανάλυση παλινδρόμησης φάνηκε ότι η κοινή χρήση σύριγγας και η ενέσιμη χρήση για διάστημα άνω των 2 ετών σχετίζονται ανεξάρτητα με τη λοίμωξη από HCV. **Συμπέρασμα:** Η λοίμωξη από HCV παρουσίασε ελαφρά πτώση στη διάρκεια των ετών της μελέτης. Το γεγονός ότι κανένας από τους χρήστες που εισήχθησαν στο πρόγραμμα δεν παρουσίασε λοίμωξη HIV δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση στην Ελλάδα, αλλά σημαίνει ότι οι ορθοθετικοί χρήστες προτιμούν τα προγράμματα υποκατάστασης. Παρά ταύτα, τα αναφερόμενα ποσοστά του HIV στην Ελλάδα σε εθνικό επίπεδο είναι εντυπωσιακά χαμηλά σε σύγκριση με άλλες χώρες, αν και αυτό θα μπορούσε να οφείλεται σε ανεπαρκή επιτήρηση.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). "Motor vehicle collision fatalities involving alcohol and illicit drugs in Greece: the need for management protocols and a reassessment of surveillance." *Addiction* 105(11): 1952-1961.

Aims: The frequency and the effect of alcohol and illicit drugs on injury type, severity and location of death in motor vehicle collision (MVC) fatalities were investigated. **Design:** Retrospective case-

control study based on autopsy and toxicology. **Settings:** Single faculty accepting referrals from Greater Athens and prefectures. **Participants:** Consecutive pre-hospital and in hospital fatalities. **Measurements:** Demographics, toxicology, abbreviated injury scale (AIS), injury severity score (ISS), and location of death. **Findings:** Of the 1860 screened subjects, 612 (32.9%) constituted the positive toxicology group (PTG) for alcohol or illicit drugs or both and the 1248 (67.1%) the negative toxicology group (NTG). The median age was 34 (4-90) years for the PTG and 45 (3-97) years for the NTG. The PTG included significantly higher proportions of males and motorcyclists. The PTG had a 50% increased risk for a severe (AIS ≥ 3) cervical spine and 85% for a severe upper extremity injury, compared to the NTG. A total of 29.2% of the PTG and 22.4% of the NTG deaths were non-preventable (ISS=75). The frequency of severe trauma (ISS ≥ 16) was comparable between PTG and NTG ($P=0.87$). The PTG presented with a median ISS of 43 (6-75) versus 41 (2-75) of the NTG, hence without significant difference ($P=0.11$). The pre-hospital death rate was 77.8% for the PTG versus 58% of the NTG ($P<0.001$). The analysis confirmed that the odds of positive toxicology were considerably higher in the subjects who arrived dead at the hospital (OR 2.62, $P<0.001$). **Conclusions:** In the greater Athens region, almost a third of motor vehicle collision-related fatalities involved alcohol, illicit drugs or both. Individuals screened positive for alcohol or drugs were 2.6 times more likely to die before hospital admission than those with a negative toxicology screen, despite comparable injury severity. Specific evidence-based management protocols and reassessment of surveillance are required.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Konstantiadou, I., Nikolopoulos, G., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). **Θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα λόγω μέθης και χρήσης ναρκωτικών στην Ελλάδα. Η ανάγκη για πρωτόκολλα αντιμετώπισης και για επανεκτίμηση της επιτήρησης.** *Addiction* 105(11): 1952-1961.

Στόχοι: Διερεύνηση της συχνότητας και της επίδρασης της κατανάλωσης αλκοόλ και ναρκωτικών στο είδος του τραυματισμού, τη σοβαρότητα και τον τόπο θανάτου σε θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα. **Σχεδιασμός:** Αναδρομική ελεγχόμενη μελέτη βάσει δεδομένων από νεκροψίες και τοξικολογικές αναλύσεις. **Πλαίσιο:** Το μοναδικό κέντρο παραπομπής περιστατικών από την Αττική και όμορους νομούς. **Συμμετέχοντες:** Συνεχόμενοι προνοσοκομειακοί και νοσοκομειακοί θάνατοι οφειλόμενοι σε τροχαίο. **Μετρήσεις:** Δημογραφικά στοιχεία, τοξικολογικές αναλύσεις, κλίμακα βαθμού τραυματισμού AIS (abbreviated injury scale), κλίμακα σοβαρότητας τραυματισμού ISS (injury severity score), καθώς και τόπος θανάτου. **Ευρήματα:** Από τα 1860 υποκείμενα που εξετάστηκαν, 612 (32,9%) κατατάσσονταν στην ομάδα με θετικά τοξικολογικά ευρήματα για χρήση αλκοόλ ή ναρκωτικών ή συνδυασμού αυτών, ενώ 1248 (67,1%) κατατάσσονταν στην ομάδα με αρνητικά τοξικολογικά ευρήματα. Η μέση ηλικία ήταν τα 34 έτη (4-90) για την ομάδα με θετικά ευρήματα και τα 45 έτη (3-97) για την ομάδα με αρνητικά ευρήματα. Στην ομάδα με θετικά ευρήματα υπήρχαν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ανδρών και μοτοσικλετιστών. Η ομάδα με θετικά ευρήματα είχε 50% αυξημένες πιθανότητες σοβαρού (AIS ≥ 3) τραυματισμού στην αυχενική μοίρα της σπονδυλικής στήλης και 85% σοβαρού τραυματισμού στα άνω άκρα σε σύγκριση με την ομάδα με αρνητικά ευρήματα. Συνολικό ποσοστό 29,2% των θανάτων στην ομάδα με θετικά ευρήματα και 22,4% των θανάτων στην ομάδα με αρνητικά ευρήματα δεν ήταν δυνατόν να προληφθούν (ISS=75). Η συχνότητα εμφάνισης σοβαρού τραυματισμού (ISS ≥ 16) ήταν συγκρίσιμη μεταξύ των δύο ομάδων ($P=0,87$). Η ομάδα με θετικά ευρήματα παρουσίαζε μέση βαθμολογία 43 (6-75) σύμφωνα με την ISS, έναντι μέσης βαθμολογίας 41 (2-75) της ομάδας με αρνητικά ευρήματα, άρα δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές ($P=0,11$). Το ποσοστό προνοσοκομειακού θανάτου ήταν 77,8% στην ομάδα με θετικά ευρήματα έναντι 58% στην ομάδα με αρνητικά ευρήματα ($P<0,001$). Η ανάλυση επιβεβαιώνει ότι οι πιθανότητες θετικών τοξικολογικών ευρημάτων είναι σημαντικά αυξημένες σε υποκείμενα που διακομίζονται νεκρά στο νοσοκομείο (λόγος πιθανοτήτων 2,62, $P<0,001$). **Συμπεράσματα:** Στον νομό

Απικτής, σε ένα στα τρία θανατηφόρα τροχαία ατυχήματα διαπιστώνεται χρήση αλκοόλ, ναρκωτικών ή συνδυασμού αυτών. Τα άτομα με θετικά τοξικολογικά ευρήματα είχαν αυξημένες πιθανότητες προνοσοκομειακού θανάτου κατά 2,6 φορές σε σύγκριση με τα άτομα με αρνητικά τοξικολογικά ευρήματα, παρά τη συγκρίσιμη σοβαρότητα του τραυματισμού. Απαιτούνται συγκεκριμένα επιστημονικά τεκμηριωμένα πρωτόκολλα αντιμετώπισης και επανεκτίμηση της επιτήρησης.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). "Alcohol and psychoactive drugs increased the pre-hospital mortality in 655 fall-related fatalities in Greece: A call for management protocols." **Injury.**

Introduction: The frequency of alcohol and psychoactive drugs in fall-related fatalities and their effect on type, severity of injury and location of death constitute the subjects of this study. Methods: A retrospective analysis based on autopsy and toxicology compared demographics, location of injury, intention for the injury, height of fall, Abbreviated Injury Scale - 90 (AIS-90), post-mortem Injury Severity Score (ISS), and location of death. **Results:** Amongst 655 fall-related fatalities screened for alcohol and psychoactive drugs 123 (18.8%) were classified in the positive toxicology group (PTG) and the remaining in the negative toxicology group (NTG). The median ages were 48 (16-94) years for the PTG and 62 (12-96) years for the NTG. The screened represent 31% of the national toll. The median height of fall was 7m and the median blood alcohol concentration was 53 (1.5-630)mg/dl. Males were more likely to be included in the PTG than females (21.6 versus 13.6%; $p=0.014$) as were the aged between 11 and 60 years. The odds of severe (AIS \geq 3) head, thoracic, abdominal, extremity, and spine injuries were not influenced by toxicology status. Fatalities of the PTG were as likely to have severe trauma (ISS \geq 16) as were fatalities of the NTG (93.5 versus 90.8%; $p=0.34$). There was no significant difference of ISS between PTG (median ISS 43, range: 6-75) and NTG (median ISS 35, range: 3-75). Nevertheless, 76.4% of the subjects of the PTG died during the pre-hospital stage of care compared to 60.5% of the subjects of the NTG, which was highly significant (or=2.80, $p=0.001$) after controlling for confounders as age, gender, intention for injury, height of fall, and ISS. **Conclusions:** In fall related trauma, alcohol and psychoactive drugs increased the risk of death during the pre-hospital stage by 2.80 times. This is strong evidence that specific protocols for their early management should be instituted.

Papadopoulos, I. N., Bonovas, S., Kanakaris, N. K., Nikolopoulos, G., Kotsilianou, O., Konstantoudakis, G., Leukidis, C. (2010). **Αύξηση της προνοσοκομειακής θνησιμότητας λόγω αλκοόλ και ψυχοδραστικών ουσιών σε 655 θανάτους λόγω πτώσης στην Ελλάδα. Έκκληση για πρωτόκολλα αντιμετώπισης. Injury.**

Εισαγωγή: Θέμα της παρούσας μελέτης είναι η συχνότητα ανίχνευσης αλκοόλ και ψυχοδραστικών ουσιών σε θανάτους λόγω πτώσης και η επίδρασή τους στο είδος του τραυματισμού, τη σοβαρότητα και τον τόπο θανάτου. **Μεθοδολογία:** Σε αναδρομική μελέτη βάσει δεδομένων από νεκροψίες και τοξικολογικές αναλύσεις έγινε σύγκριση δημογραφικών στοιχείων, τόπου τραυματισμού, πρόθεσης τραυματισμού, ύψους πτώσης, βαθμού τραυματισμού με χρήση της κλίμακας AIS-90 (Abbreviated Injury Scale - 90), σοβαρότητας τραυματισμού με χρήση της κλίμακας ISS (Injury Severity Score), καθώς και τύπου θανάτου. **Αποτελέσματα:** Από τους 655 νεκρούς λόγω πτώσης που υποβλήθηκαν σε τοξικολογικές αναλύσεις για χρήση αλκοόλ και ψυχοδραστικών ουσιών, οι 123 (18,8%) κατατάσσονταν στην ομάδα με θετικά τοξικολογικά ευρήματα, ενώ οι υπόλοιποι στην ομάδα με αρνητικά τοξικολογικά ευρήματα. Μέση ηλικία ήταν τα 48 έτη (16-94) για την ομάδα με θετικά ευρήματα και τα 62 έτη (12-96) για την ομάδα με αρνητικά ευρήματα. Τα περιστατικά που εξετάστηκαν αντιστοιχούν σε ποσοστό 31% του συνόλου των θανάτων λόγω πτώσης σε εθνικό επίπεδο. Το μέσο ύψος πτώσης ήταν 7m και η μέση συγκέντρωση αλκοόλ στο αίμα 53 mg/dl (1,5-630). Οι άνδρες είχαν πιθανότερες πιθανότητες από τις γυναίκες να εντάσσονται στην ομάδα με τα θετικά ευρήματα (21,6% έναντι 13,6%, $p=0,014$), όπως και τα

άτομα ηλικίας μεταξύ 11 και 60 ετών. Οι πιθανότητες σοβαρού τραυματισμού ($AIS \geq 3$) στο κρανίο, τον θώρακα, την κοιλιακή χώρα, τα άκρα και την σπονδυλική στήλη δεν επηρεάζονται από τα τοξικολογικά ευρήματα. Τα θανατηφόρα περιστατικά της ομάδας με τα θετικά ευρήματα είχαν τις ίδιες πιθανότητες να έχουν υποστεί σοβαρό τραυματισμό ($ISS \geq 16$) με τα θανατηφόρα περιστατικά της ομάδας με τα αρνητικά ευρήματα (93,5% έναντι 90,8%, $p=0,34$). Δεν παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά στη βαθμολογία κατά ISS μεταξύ της ομάδας με τα θετικά ευρήματα (μέση ISS 43, εύρος τιμών: 6-75) και της ομάδας με τα αρνητικά ευρήματα (μέση ISS 35, εύρος τιμών: 3-75). Παρά ταύτα, ποσοστό 76,4% των υποκειμένων της ομάδας με τα θετικά ευρήματα είχαν πεθάνει κατά το προνοσοκομειακό στάδιο έναντι ποσοστού 60,5% των υποκειμένων της ομάδας με τα αρνητικά ευρήματα. Το εύρημα αυτό αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα σημαντικό (λόγος πιθανοτήτων=2,80, $p=0,001$) μετά τον έλεγχο συχτυικών παραγόντων όπως η ηλικία, το φύλο, η πρόθεση τραυματισμού, το ύψος πτώσης και η βαθμολογία κατά ISS . **Συμπεράσματα:** Σε περιστατικά τραυματισμού λόγω πτώσης, το αλκοόλ και οι ψυχοδραστικές ουσίες αυξάνουν τον κίνδυνο προνοσοκομειακού θανάτου κατά 2,80 φορές. Το γεγονός αυτό καθιστά αναγκαία τη θέσπιση συγκεκριμένων πρωτοκόλλων έγκαιρης αντιμετώπισης.

Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). "Should active injecting drug users receive treatment for chronic hepatitis C?" *Arquivos de Gastroenterologia* 47(3): 238-241.

Context: Accumulating data propose that active injecting drug users might not differ from the general population in terms of sustained virological response when adherent to therapy for chronic hepatitis C. However, current guidelines contain restrictive recommendations for therapy in this group of patients. **Objective:** Therefore, we evaluated a cohort of chronic hepatitis C patients regarding the potent influence of active drug using on initial informed consent, compliance and sustained virological response to treatment. **Method:** For that purpose, 162 consecutive patients (of which 62 active injecting drug users), who had been evaluated during the last 6 years in our center for chronic hepatitis C and proposed to receive treatment with pegylated interferon alpha and ribavirin, were enrolled. Initial informed consent, compliance, and sustained virological response as well as data regarding age, gender, body mass index, genotype, viral load, coinfection with HBV/HDV/HIV, administered interferon alpha (2a or 2b), liver function tests, liver histology, urban residence, ethnicity, and concomitant use of alcohol were collected and analyzed in respect with injecting drug using. **Results:** Injecting drug using was positively correlated with male gender ($P < 0.001$), young age ($P < 0.001$), native origin ($P = 0.043$), and concomitant use of alcohol ($P < 0.001$). Comparable initial informed consent ($P = 0.836$), compliance ($P = 0.879$), and sustained virological response ($P = 0.132$) were observed between injecting drug users and non-injecting drug users. The results were confirmed using a multiple regression model. **Conclusions:** Our data further support that active injecting drug users do not constitute a distinct chronic hepatitis C patient group in terms of initial informed consent, compliance, or sustained virological response. Therefore, injecting drug using should not be a major determinant influencing the decision for treatment of chronic hepatitis C in eligible patients.

Papadopoulos, V., Gogou, A., Mylopoulou, T., Mimidis, K. (2010). *Πρέπει να χορηγείται αγωγή για χρόνια ηπατίτιδα C σε ενεργούς χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών*; *Arquivos de Gastroenterologia* 47(3): 238-241.

Γενικό πλαίσιο: Ολοένα και περισσότερα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι ενεργοί χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (ΧΕΝ) δεν διαφέρουν ιδιαίτερα από το γενικό πληθυσμό όσον αφορά την επίτευξη παρατεταμένης ιολογικής απόκρισης εφόσον συμμορφώνονται προς τη θεραπεία της χρόνιας ηπατίτιδας C. Παρά ταύτα, οι υπάρχουσες κατευθυντήριες γραμμές περιέχουν περιοριστικές συστάσεις για τη χορήγηση αγωγής στη συγκεκριμένη ομάδα ασθενών. **Στόχος:** Αξιολογήθηκε κοόρτη ασθενών με χρόνια

ηπατίτιδα C όσον αφορά πιθανή επίδραση της ενεργού χρήσης ναρκωτικών στην αρχική συνειδητή συγκατάθεση, τη συμμόρφωση και την παρατεταμένη ιολογική απόκριση στη θεραπεία. **Μεθοδολογία:** Μελετήθηκαν 162 συνεχόμενοι ασθενείς (62 ες αυτών ενεργοί ΧΕΝ), οι οποίοι παρακολουθούνταν την τελευταία εξαετία στο κέντρο μας για χρόνια ηπατίτιδα C και στους οποίους προτάθηκε αγωγή με πεγκυλιωμένη ιντερφερόνη άλφα και ριμπαβιρίνη. Συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν ως προς την ενεργό χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών στοιχεία σχετικά με την αρχική συνειδητή συγκατάθεση, τη συμμόρφωση και την παρατεταμένη ιολογική απόκριση, καθώς και στοιχεία όπως ηλικία, φύλο, δείκτης σωματικής μάζας, γονότυπος, ιολογικό φορτίο, συλλοίμωξη HBV/HDV/HIV, χορηγούμενη ιντερφερόνη άλφα (2a ή 2b), ηπατική λειτουργία, ιστολογία του ήπατος, κάτοικος αστικού κέντρου, εθνικότητα και παράλληλη κατανάλωση αλκοόλ. **Αποτελέσματα:** Παρατηρήθηκε θετική συσχέτιση της χρήσης ενδοφλέβιων ναρκωτικών με το ανδρικό φύλο ($P < 0,001$), τη νεαρή ηλικία ($P < 0,001$), την ελληνική ιθαγένεια ($P = 0,043$) και την παράλληλη κατανάλωση αλκοόλ ($P < 0,001$). Παρατηρήθηκαν συγκρίσιμα αποτελέσματα ως προς την αρχική συνειδητή συγκατάθεση ($P = 0,836$), τη συμμόρφωση ($P = 0,879$) και την παρατεταμένη ιολογική απόκριση ($P = 0,132$) μεταξύ ΧΕΝ και μη ΧΕΝ. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώθηκαν με χρήση μοντέλου πολλαπλής παλινδρόμησης. **Συμπεράσματα:** Τα δεδομένα μας συνηγορούν περαιτέρω υπέρ του ότι οι ενεργοί ΧΕΝ δεν συνιστούν διακριτή ομάδα ασθενών με χρόνια ηπατίτιδα C από την άποψη της αρχικής συνειδητής συγκατάθεσης, της συμμόρφωσης ή της παρατεταμένης ιολογικής απόκρισης. Κατά συνέπεια, η χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών δεν πρέπει να αποτελεί τον μείζονα καθοριστικό παράγοντα κατά τη λήψη της απόφασης χορήγησης θεραπείας σε επιλέξιμους ασθενείς με χρόνια ηπατίτιδα C.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). "Treatment of alcohol dependence with low-dose topiramate: an open-label controlled study." **BMC Psychiatry** 11(41).

Background: GABAergic anticonvulsants have been recommended for the treatment of alcohol dependence and the prevention of relapse. Several studies have demonstrated topiramate's efficacy in improving drinking behaviour and maintaining abstinence. The objective of the present open-label controlled study was to assess efficacy and tolerability of low-dose topiramate as adjunctive treatment in alcohol dependence during the immediate post-detoxification period and during a 16-week follow-up period after alcohol withdrawal. **Methods:** Following a 7-10 day inpatient alcohol detoxification protocol, 90 patients were assigned to receive either topiramate (up to 75 mg per day), in addition to psychotherapeutic treatment (n=30) or psychotherapy alone (n=60). Symptoms of depression and anxiety, as well as craving, were monitored for 4-6 weeks immediately following detoxification on an inpatient basis. Thereafter, both groups were followed as outpatients at a weekly basis for another 4 months in order to monitor their course and abstinence from alcohol. **Results:** A marked improvement in depressive ($p < 0.01$), anxiety ($p < 0.01$), and obsessive-compulsive drinking symptoms ($p < 0.01$) was observed over the consecutive assessments in both study groups. However, individuals on topiramate fared better than controls ($p < 0.01$) during inpatient treatment. Moreover, during the 4-month follow up period, relapse rate was lower among patients who received topiramate (66.7%), compared to those who received no adjunctive treatment (85.5%), ($p = 0.043$). Time to relapse in the topiramate augmentation group was significantly longer compared to the control group (log rank test, $p = 0.008$). Thus, median duration of abstinence was 4 weeks for the non-medicated group whereas it reached 10 weeks for the topiramate group. No serious side effects of topiramate were recorded throughout the study. **Conclusions:** Low-dose topiramate as an adjunct to psychotherapeutic treatment is well tolerated and effective in reducing alcohol craving, as well as symptoms of depression and anxiety, present during the early phase of alcohol withdrawal. Furthermore, topiramate considerably helps to abstain from drinking during the first 16-week post-detoxification period.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kourlaba, G., Liappas, I. (2011). **Θεραπεία της αλκοολικής εξάρτησης με χορήγηση τοπιραμάτης σε χαμηλή δόση. Ανοικτή ελεγχόμενη μελέτη.** *BMC Psychiatry* 11(41).

Γενικό πλαίσιο: Τα GABAεργικά αντιεπιληπτικά συνιστώνται για τη θεραπεία της αλκοολικής εξάρτησης και την πρόληψη των υποτροπών. Η αποτελεσματικότητα της τοπιραμάτης όσον αφορά τη βελτίωση της συμπεριφοράς κατανάλωσης αλκοόλ και τη διατήρηση της αποχής έχει αποδειχθεί με διάφορες μελέτες. Στόχος της παρούσας ανοικτής ελεγχόμενης μελέτης ήταν να εκτιμηθεί κατά πόσον είναι αποτελεσματική και καλά ανεκτή η τοπιραμάτη σε χαμηλή δόση ως συμπληρωματική θεραπεία της αλκοολικής εξάρτησης κατά την περίοδο που ακολουθεί την αποτοξίνωση και για διάστημα 16 εβδομάδων μετά την απόσυρση της αιθανόλης. **Μεθοδολογία:** Μετά την εφαρμογή πρωτοκόλλου αποτοξίνωσης σε πλαίσιο εσωτερικής παραμονής διάρκειας 7-10 ημερών, 90 ασθενείς έλαβαν είτε τοπιραμάτη (έως 75 mg ημερησίως) επιπρόσθετα προς την ψυχοθεραπεία (n=30) είτε μόνο ψυχοθεραπεία (n=60). Τα συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους, καθώς και η επιθυμία για ποτό, παρακολουθήθηκαν για διάστημα 4-6 εβδομάδων μετά την αποτοξίνωση σε πλαίσιο εσωτερικής παραμονής. Στη συνέχεια, και οι δύο ομάδες παρακολουθήθηκαν σε πλαίσιο εξωτερικής παραμονής σε εβδομαδιαία βάση για διάστημα 4 επιπλέον μηνών, με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με την πορεία τους και την αποχή από το αλκοόλ. **Αποτελέσματα:** Κατά τις διαδοχικές εκτιμήσεις και των δύο ομάδων της μελέτης, παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση όσον αφορά τα συμπτώματα κατάθλιψης ($p<0,01$), άγχους ($p<0,01$) και ψυχαναγκαστικής κατανάλωσης αλκοόλ ($p<0,01$). Ωστόσο, στη διάρκεια της νοσηλείας η ομάδα που λάμβανε τοπιραμάτη είχε καλύτερη πορεία από την ομάδα ελέγχου ($p<0,01$). Επιπλέον, στη διάρκεια της τετράμηνης παρακολούθησης, τα ποσοστά υποτροπών στους ασθενείς που έλαβαν τοπιραμάτη ήταν χαμηλότερα (66,7%) από τα ποσοστά υποτροπών όσων δεν έλαβαν συμπληρωματική αγωγή (85,5%) ($p=0,043$). Ο χρόνος που μεσολάβησε έως την υποτροπή στην ομάδα που έλαβε τοπιραμάτη ήταν σημαντικά μεγαλύτερος σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου (δοκιμασία log rank, $p = 0,008$). Έτσι, η μέση διάρκεια αποχής της ομάδας που δεν έλαβε φαρμακευτική υποβοήθηση ήταν 4 εβδομάδες, ενώ έφθανε τις 10 εβδομάδες στην ομάδα που έλαβε τοπιραμάτη. Στη διάρκεια της μελέτης δεν καταγράφηκαν σοβαρές παρενέργειες της τοπιραμάτης. **Συμπεράσματα:** Η τοπιραμάτη σε χαμηλή δόση ως συμπληρωματική της ψυχοθεραπείας γίνεται καλά ανεκτή και μειώνει αποτελεσματικά την επιθυμία για κατανάλωση αλκοόλ, ενώ περιορίζει και τα συμπτώματα κατάθλιψης και άγχους κατά την πρώιμη φάση της απόσυρσης της αιθανόλης. Επιπλέον, η τοπιραμάτη βοηθά σημαντικά στη διατήρηση της αποχής από το αλκοόλ κατά τις πρώτες 16 εβδομάδες μετά την αποτοξίνωση.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupi, A., Liappas, I. (2010). "Complete recovery from undertreated Wernicke-Korsakoff syndrome following aggressive thiamine treatment." *In Vivo* 24(2): 231-233.

Background: Wernicke-Korsakoff syndrome (WKS) is a neuropsychiatric condition which results from thiamine deficiency, most commonly due to alcohol abuse. The prognosis of WKS is poor and its outcome depends mainly on prompt treatment. **Case Report:** A 52-year-old male with a ten-year history of heavy alcohol abuse was admitted in hospital and treated for WKS. Ataxic and oculomotor symptoms promptly reversed following standard treatment but no change was observed in higher mental functioning. Although the protracted WK symptoms made the patient's improvement unlikely, aggressive treatment with thiamine (600 mg/day orally and 300 mg/day intramuscularly) fully reversed the condition within two months. **Conclusion:** Even though prolongation of undertreatment of WKS typically precludes significant improvement of symptoms due to irreversible damage of the brain, at least in some cases, higher thiamine doses (over 500 mg/day) for a longer period (at least three months) than usually recommended should be tried.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Kouzoupis, A., Liappas, I. (2010). **Πλήρης ίαση από υποθεραπευόμενο σύνδρομο Wernicke-Korsakoff κατόπιν επιθετικής αγωγής με θειαμίνη. *In Vivo* 24(2): 231-233.**

Γενικό πλαίσιο: Η συνδρομή Wernicke-Korsakoff (WK) είναι ένα νευροψυχιατρικό σύνδρομο που οφείλεται σε έλλειψη θειαμίνης, συνήθως λόγω κατάχρησης αλκοόλ. Η συνδρομή WK έχει κακή πρόγνωση και η έκβαση εξαρτάται κυρίως από την άμεση αντιμετώπιση. **Αναφορά περιστατικού:** Άνδρας 52 ετών με ιστορικό δεκαετούς βαριάς κατάχρησης αλκοόλ νοσηλεύθηκε και υποβλήθηκε σε αγωγή για συνδρομή WK. Τα συμπτώματα αταξίας και διαταραχής της κινητικότητας των οφθαλμών αναστράφηκαν γρήγορα με την τυπική αγωγή, ωστόσο δεν παρατηρήθηκε μεταβολή της ανώτερης εγκεφαλικής λειτουργίας. Παρότι τα παρατεταμένα συμπτώματα WK καθιστούσαν απίθανη τη βελτίωση του ασθενούς, η επιθετική θεραπεία με θειαμίνη (600 mg ημερησίως από το στόμα και 300 mg ημερησίως ενδομυϊκά) οδήγησε σε πλήρη αντιστροφή της νόσου εντός δύο μηνών. **Συμπέρασμα:** Παρότι η παρατεταμένη υποθεραπεία της συνδρομής WK συνήθως αποκλείει τη σημαντική βελτίωση των συμπτωμάτων λόγω μη αναστρέψιμων βλαβών στον εγκέφαλο, σε ορισμένες περιπτώσεις τουλάχιστον θα πρέπει να δοκιμάζεται η χορήγηση υψηλότερων από τις συνιστώμενες δόσεων θειαμίνης (άνω των 500 mg ημερησίως) για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα (τουλάχιστον τριών μηνών).

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). "Alcoholic optic neuropathy: Another complication of alcohol abuse." ***The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences* 20(3): 368-369.**

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Liappas, I. (2008). **Αλκοολική οπτική νευροπάθεια. Μία ακόμη επιπλοκή της κατάχρησης αλκοόλ. *The Journal of Neuropsychiatry & Clinical Neurosciences* 20(3): 368-369.**

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). "An open pilot study of tiagabine in alcohol dependence: Tolerability and clinical effects." ***Journal of Psychopharmacology* 24(9): 1375-1380.**

There is evidence that GABAergic anticonvulsants can be efficacious in the treatment of alcohol dependence and in the prevention of alcohol relapse because these agents act on the substrate that is involved in alcoholism. Tiagabine, a selective GABA transporter¹ reuptake inhibitor, may be a promising candidate for the treatment of alcohol-dependent individuals. In this randomized, open pilot study, we aimed to investigate the efficacy and tolerability of tiagabine as adjunctive treatment of alcohol-dependent individuals (N = 60) during the immediate post-detoxification period and during a 6-month follow-up period following alcohol withdrawal. A control non-medicated group of alcohol-dependent individuals (N = 60) was used for comparisons in terms of anxiety and depressive symptoms, craving and drinking outcome. Although a steady improvement in terms of psychopathology, craving and global functioning was observed in both groups throughout the study, subjects on tiagabine improved significantly more compared to the control subjects (P < 0.001). Furthermore, the relapse rate in the tiagabine group was lower than in the control group (7 vs 14.3%). Tiagabine was well tolerated and only a minority of the participants reported some adverse effects in the beginning of tiagabine treatment. Results from this study suggest that tiagabine is a safe and effective medication for the management of alcohol dependence when given adjunctively to a standard psychotherapy treatment. Further studies are warranted before definite conclusions can be reached.

Paparrigopoulos, T., Tzavellas, E., Karaiskos, D., Malitas, P., Liappas, I. (2010). Ανοικτή πιλοτική μελέτη της τιαγκαμπίνης στην αλκοολική εξάρτηση. Ανεκτικότητα και κλινική δράση. *Journal of Psychopharmacology* 24(9): 1375-1380.

Υπάρχουν στοιχεία τα οποία τεκμηριώνουν την αποτελεσματικότητα των GABAεργικών αντιεπιληπτικών για τη θεραπεία της αλκοολικής εξάρτησης και την πρόληψη των υποτροπών, δεδομένου ότι οι ουσίες αυτές δρουν στο υπόστρωμα του αλκοολισμού. Η τιαγκαμπίνη, ένας εκλεκτικός αναστολέας της επαναπρόσληψης του μεταφορέα GAT-1 του GABA, ενδέχεται να συνιστά πολλά υποσχόμενο υποψήφιο για τη θεραπεία του αλκοολισμού. Στόχος της παρούσας τυχαίοποιημένης ανοικτής πιλοτικής μελέτης ήταν να μελετηθεί κατά πόσον η τιαγκαμπίνη είναι αποτελεσματική και καλά ανεκτή ως συμπληρωματική θεραπεία αλκοολικών (N = 60) κατά την περίοδο που ακολουθεί την αποτοξίνωση και για διάστημα 6 μηνών παρακολούθησης μετά την απόσυρση της αιθανόλης. Τα συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης, επιθυμίας για ποτό και η έκβαση συγκρίθηκαν με ομάδα ελέγχου αλκοολικών που δεν έλαβαν φαρμακευτική υποβοήθηση (N = 60). Παρότι καθ' όλη τη διάρκεια της μελέτης παρατηρήθηκε σταθερή βελτίωση και των δύο ομάδων ως προς την ψυχοπαθολογία, την επιθυμία για ποτό και την όλη λειτουργία, τα υποκείμενα που έλαβαν τιαγκαμπίνη βελτιώθηκαν σημαντικά περισσότερο από τα υποκείμενα της ομάδας ελέγχου (P < 0,001). Εξάλλου, τα ποσοστά υποτροπής στην ομάδα που έλαβε τιαγκαμπίνη ήταν μικρότερα από αυτά της ομάδας ελέγχου (7% έναντι 14,3%). Η τιαγκαμπίνη έγινε καλά ανεκτή, ενώ ανεπιθύμητες ενέργειες δεν αναφέρθηκαν παρά μόνο από τη μειονότητα των συμμετεχόντων στην αρχή της θεραπείας με τιαγκαμπίνη. Τα αποτελέσματα της μελέτης φανερώνουν ότι η τιαγκαμπίνη είναι ασφαλής και αποτελεσματική ουσία για την αντιμετώπιση της αλκοολικής εξάρτησης όταν χορηγείται συμπληρωματικά προς την τυπική ψυχοθεραπεία. Απαιτούνται περαιτέρω μελέτες πριν καταλήξουμε σε οριστικά συμπεράσματα.

Paraskevoopoulos, N. Chairperson: Georgakas, P. (2009). Addiction is a personal choice. Treatment of addiction is a collective effort. 1st International Congress of Neurobiology and Clinical Psychopharmacology & European Psychiatric Association Conference on Treatment Guidance, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Addiction and guilt: Both the concepts of addiction (drug addiction) and of responsibility are not universally crystallized and accepted. Even the terms in Greek language are disputable: Toxicomania or exartisis (dependence)? Enoche (guilt) or katalogismos (imputation)? Nosology and Criminal Law disciplines do not share necessarily common definitions about. The question here is if addiction implies merely incapacity to stop drug use, or even incapacity to choose a legal way to act in general. Is this incapacity an excuse or a mitigation factor, in the field of criminal responsibility? The answer presupposes some critical differentiations (kinds of crimes seriousness of crime etc). In spite of the complexity, a guideline is simple: where addiction annulates or restricts free will to choose right or wrong doing, responsibility and consequently penalty are affected in favor of the accused actor of a crime. Where this is not the case, a regular punishment is fair.

Paraskevoopoulos, N. Πρόεδρος: Georgakas, P. (2009). Η εξάρτηση είναι προσωπική επιλογή. Η απεξάρτηση είναι συλλογική προσπάθεια. 1ο Διεθνές Συνέδριο Νευροβιολογίας και Κλινικής Ψυχοφαρμακολογίας & Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ψυχιατρικής για τη θεραπευτική καθοδήγηση, Θεσσαλονίκη, 19-22 Νοεμβρίου 2009.

Εξάρτηση και ενοχή: Ούτε η έννοια της εξάρτησης (από τα ναρκωτικά) ούτε η έννοια της ευθύνης είναι αποκρυσταλλωμένες και καθολικά αποδεκτές. Διαφωνία υπάρχει ακόμη και για τους όρους στα ελληνικά. Τοξικομανία ή ουσιοεξάρτηση; Ενοχή ή καταλογισμός; Η νοσολογία και το ποινικό δίκαιο δεν συμμερίζονται κατ' ανάγκη τους ίδιους ορισμούς. Το ερώτημα εν προκειμένω είναι αν η εξάρτηση συνεπάγεται απλώς την αδυναμία διακοπής της χρήσης της ουσίας ή και την αδυναμία επιλογής νόμιμου

τρόπου ενεργειών εν γένει. Συνιστά η εν λόγω αδυναμία δικαιολογία ή ελαφρυντικό όσον αφορά την ποινική ευθύνη; Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά προϋποθέτει κάποιες κρίσιμης σημασίας διακρίσεις (είδος αδικήματος, βαρύτητα αδικήματος κλπ.). Παρά την πολυπλοκότητα, υπάρχει μια απλή κατευθυντήρια γραμμή. Εφόσον η εξάρτηση εκμηδενίζει ή περιορίζει την ελευθερία επιλογής μεταξύ σωστού και λάθους, η ευθύνη και συνεπώς η ποινή επηρεάζονται υπέρ του φερόμενου ως δράστη. Αν αυτό δεν συμβαίνει, το δίκαιο είναι να επιβληθεί η συνήθης κύρωση.

Sakelliadis, E. I., Papadodima, S. A., Sergeantanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). "Self-injurious behavior among Greek male prisoners: prevalence and risk factors." European Psychiatry 25(3): 151-158.

Background: Self-harm among prisoners is a common phenomenon. This study aims to estimate the prevalence of self-injurious behavior (SIB) among Greek male prisoners, record their motives and determine independent risk factors. **Methods:** A self-administered, anonymous questionnaire was administered to 173 male prisoners in the Chalkida prison, Greece. The questionnaire included items on self-harm/SIB, demographic parameters, childhood history, family history, physical and mental disease, lifestyle and smoking habits, alcohol dependence (CAGE questionnaire), illicit substance use, aggression (Buss-Perry Aggression Questionnaire [BPAQ] and Lifetime History of Aggression [LTHA]), impulsivity (Barrat Impulsivity Scale-11) and suicidal ideation (Spectrum of Suicidal Behavior Scale). Univariate nonparametric statistics and multivariate ordinal logistic regression were performed. **Results:** Of all the participants, 49.4% (95% CI: 41.5-57.3%) disclosed self-harm (direct or indirect). The prevalence of SIB was equal to 34.8% (95% CI: 27.5-42.6%). Most frequently, SIB coexisted with indirect self-harm (80.7%). The most common underlying motives were to obtain emotional release (31.6%) and to release anger (21.1%). At the univariate analysis, SIB was positively associated with a host of closely related factors: low education, physical/sexual abuse in childhood, parental neglect, parental divorce, alcoholism in family, psychiatric condition in family, recidivism, age, sentence already served, impulsivity, aggression, alcohol dependence, self-reported diagnosed psychiatric condition and illicit substance use. Childhood variables were particularly associated with the presence of diagnosed psychiatric condition. At the multivariate analysis, however, only three parameters were proven independent risk factors: self-reported diagnosed psychiatric condition, illicit substance use and aggression (BPAQ scale). **Conclusion:** The prevalence of SIB is particularly high. Psychiatric condition, illicit substance use and aggression seem to be the most meaningful risk factors; childhood events seem only to act indirectly.

Sakelliadis, E. I., Papadodima, S. A., Sergeantanis, T. N., Giotakos, O., Spiliopoulou, C. A. (2010). Αυτοτραυματισμοί ελλήνων κρατουμένων σε ανδρικές φυλακές. Επικράτηση και παράγοντες κινδύνου. European Psychiatry 25(3): 151-158.

Γενικό πλαίσιο: Οι αυτοτραυματισμοί κρατουμένων είναι συχνό φαινόμενο. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να εκτιμήσει την επικράτηση της αυτοτραυματικής συμπεριφοράς μεταξύ ελλήνων κρατουμένων σε ανδρικές φυλακές, να καταγράψει τα κίνητρά τους και να εντοπίσει ανεξάρτητους παράγοντες κινδύνου. **Μεθοδολογία:** Αυτοχορηγούμενο ανώνυμο ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 173 κρατούμενους των ανδρικών φυλακών Χαλκίδας. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις σχετικά με την αυτοκαταστροφική/αυτοτραυματική συμπεριφορά, δημογραφικές παραμέτρους, ιστορικό παιδικής ηλικίας, οικογενειακό ιστορικό, σωματικές και ψυχικές νόσους, τρόπο ζωής και κάπνισμα, αλκοολική εξάρτηση (ερωτηματολόγιο CAGE), χρήση ναρκωτικών, επιθετικότητα (ερωτηματολόγιο BPAQ [Buss-Perry Aggression Questionnaire] και LTHA [Lifetime History of Aggression]), παρορμητικότητα (κλίμακα παρορμητικότητας του Barrat 11) και αυτοκτονικό ιδεασμό (κλίμακα Spectrum of Suicidal

Behavior). Τα δεδομένα αναλύθηκαν με μονομεταβλητές μη παραμετρικές στατιστικές μεθόδους και πολυμεταβλητή διατάξιμη λογιστική παλινδρόμηση. **Αποτελέσματα:** Ποσοστό 49,4% του συνόλου των συμμετεχόντων (διάστημα εμπιστοσύνης 95%: 41,5%-57,3%) ανέφερε (άμεση ή έμμεση) αυτοκαταστροφική συμπεριφορά. Η επικράτηση της αυτοτραυματικής συμπεριφοράς ήταν 34,8% (διάστημα εμπιστοσύνης 95%: 27,5%-42,6%). Πολύ συχνά, η αυτοτραυματική συμπεριφορά συνυπήρχε με έμμεση αυτοκαταστροφική συμπεριφορά (80,7%). Τα πιο συχνά υποκείμενα κίνητρα ήταν η συναισθηματική εκφόρτιση (31,6%) και η εκτόνωση του θυμού (21,1%). Η μονομεταβλητή ανάλυση έδειξε θετική συσχέτιση της αυτοτραυματικής συμπεριφοράς με πλήθος στενά συνδεδεμένων παραγόντων: χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, σωματική/σεξουαλική κακοποίηση κατά την παιδική ηλικία, γονεϊκή παραμέληση, διαζύγιο γονέων, αλκοολισμός στην οικογένεια, ψυχιατρική νόσος στην οικογένεια, υπότροπο, ηλικία, εκτιθείσα ποινή, παρορμητικότητα, επιθετικότητα, αλκοολισμός, αυτοαναφερόμενη διαγνωσμένη ψυχιατρική νόσος και χρήση ναρκωτικών. Οι μεταβλητές της παιδικής ηλικίας συνδέονταν ιδιαίτερα με την παρουσία διαγνωσμένης ψυχιατρικής νόσου. Από την πολυμεταβλητή ανάλυση, ωστόσο, μόνον τρεις παράμετροι αποδείχθηκαν ανεξάρτητοι παράγοντες κινδύνου: η αυτοαναφερόμενη διαγνωσμένη ψυχιατρική νόσος, η χρήση ναρκωτικών και η επιθετικότητα (κλίμακα BPAQ). **Συμπέρασμα:** Η επικράτηση αυτοτραυματικών συμπεριφορών είναι ιδιαίτερα υψηλή. Η ψυχιατρική ασθένεια, η χρήση ναρκωτικών και η επιθετικότητα φαίνεται ότι συνιστούν τους σημαντικότερους παράγοντες κινδύνου, ενώ τα γεγονότα της παιδικής ηλικίας φαίνεται να επιδρούν μόνο έμμεσα.

Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). "Social support and non-safe use of licit substances by Greek medical students." **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.

This study aims to investigate the relationship between social support and non-safe use of nicotine and alcohol among medical students, in relation to other contributing factors. Data were collected during 2002-2003. Participants (N = 135), medical students at the Democritus University of Thrace, Alexandroupolis, Greece, were allocated into groups per sex according to their smoking and alcohol drinking patterns. Comparisons were made with respect to rating scores on measures assessing perceived social support, psychopathological problems, stressful life events, physical health, and satisfaction with life. Data were analyzed using chi-square, Mann-Whitney U test, and factor analysis. Female students' non-safe use of licit substances is positively related to higher scores on perceived social support and lower scores on psychopathological dimensions. Despite some limitations of this study, findings bring about implications on antismoking and antialcoholic campaigns.

Samakouri, M., Delistamati, E., Tsatalmpasidou, E., Arvaniti, A., Vorvolakos, T., Livaditis, M. (2010). **Κοινωνική υποστήριξη και μη ασφαλής χρήση νόμιμων ουσιών από έλληνες φοιτητές ιατρικής.** **Substance Use & Misuse** 45(1-2): 161-175.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ κοινωνικής υποστήριξης και μη ασφαλούς χρήσης νικοτίνης και οινοπνευματωδών μεταξύ φοιτητών ιατρικής σε σχέση με άλλους συναφείς παράγοντες. Η συλλογή δεδομένων έγινε κατά τα έτη 2002-2003. Οι συμμετέχοντες (N = 135), φοιτητές ιατρικής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στην Αλεξανδρούπολη, κατατάχθηκαν σε ομάδες ανά φύλο βάσει των συνθηκών τους όσον αφορά το κάπνισμα και την κατανάλωση οινοπνευματωδών. Συγκρίθηκαν οι βαθμολογίες που συγκεντρώθηκαν σε ερωτήσεις με σκοπό την εκτίμηση της προσλαμβανόμενης κοινωνικής υποστήριξης, τα ψυχοπαθολογικά προβλήματα, τα αγχογόνα συμβάντα της ζωής, τη σωματική υγεία και την ικανοποίηση από τη ζωή. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με χι τετραγωνικό, με τη δοκιμασία Mann-Whitney U test, καθώς και με παραγοντική ανάλυση. Η μη ασφαλής χρήση νόμιμων ουσιών από φοιτητριες συσχετίζεται θετικά με υψηλότερη βαθμολογία όσον αφορά την

προσλαμβανόμενη κοινωνική υποστήριξη και με χαμηλότερη βαθμολογία όσον αφορά τις ψυχοπαθολογικές διαστάσεις. Παρά τους όποιους περιορισμούς της παρούσας μελέτης, τα ευρήματα έχουν συνέπειες για τις εκστρατείες κατά του καπνίσματος και της κατανάλωσης αλκοόλ.

Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010). "Nightlife Violence: A Gender-Specific View on Risk Factors for Violence in Nightlife Settings: A Cross-Sectional Study in Nine European Countries " *Journal of Interpersonal Violence* 25(7): 1094-1112.

Within nightlife settings, youth violence places large burdens on both nightlife users and wider society. Internationally, research has identified risk factors for nightlife violence. However, few empirical studies have assessed differences in risk factors between genders. Here, a pan-European cross-sectional survey of 1,341 nightlife users aged 16 to 35 assessed a variety of risk-taking traits, including violence, sexual, alcohol, and drug-related current and historic behaviors. Results show that the likelihood of having been involved in a physical fight in nightlife increases with younger age, drunkenness, and increasing preference for tolerant venues for both genders. The odds of involvement in a fight for females who were drunk five or more times in the past 4 weeks were almost five times higher than those who were never drunk (odds ratio for males 1.99). Use of cocaine more than doubled the risk of involvement in violence among males. However, no association was found for females. For heterosexual men, the odds for violence almost doubled compared with bisexual or homosexual men, whereas for women heterosexuality was a protective factor. The effects of structural risk factors (e.g., bar and club characteristics) for nightlife violence differed by gender. To develop effective violence prevention measures in nightlife, considerations need to be made regarding the demographic composition of patrons in addition to wider structural elements within the nighttime environment.

Schnitzer, S., Bellis, M. A., Anderson, Z., Hughes, K., Calafat, A., Montse, J., Kokkevi, A. (2010). **Βία τη νύχτα: παράγοντες κινδύνου για εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς σε χώρους νυχτερινής διασκέδασης ανάλογα με το φύλο: συγχρονική μελέτη σε εννέα ευρωπαϊκές χώρες.** *Journal of Interpersonal Violence* 25(7): 1094-1112.

Στους χώρους νυχτερινής διασκέδασης, η βία από νέους επιβαρύνει σημαντικά τόσο τους θαμώνες των κέντρων διασκέδασης όσο και την κοινωνία ευρύτερα. Σε διεθνές επίπεδο, οι παράγοντες κινδύνου για εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς σε χώρους νυχτερινής διασκέδασης έχουν εντοπισθεί από έρευνες. Ωστόσο, ελάχιστες εμπειρικές μελέτες έχουν γίνει για να ελεγχθούν οι διαφορές στους παράγοντες κινδύνου σε άνδρες και γυναίκες. Στην παρούσα πανευρωπαϊκή συγχρονική έρευνα, 1.341 θαμώνες κέντρων διασκέδασης ηλικίας 16-35 ετών αξιολόγησαν διάφορες συμπεριφορές υψηλού κινδύνου, μεταξύ άλλων και τρέχουσες και παλαιότερες συμπεριφορές που σχετίζονται με τη βία, το σεξ, το ποτό και τη χρήση ναρκωτικών. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πιθανότητα συμμετοχής σε συμπλοκή τη νύχτα αυξάνεται στις νεότερες ηλικίες, με τη μέθη και με την προτίμηση σε «ανεκτικούς» χώρους διασκέδασης και για τα δύο φύλα. Οι γυναίκες που μέθυσαν τουλάχιστον πέντε φορές τις τελευταίες 4 εβδομάδες είχαν σχεδόν πέντε φορές περισσότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν σε συμπλοκή σε σύγκριση με τις γυναίκες που δεν μέθυσαν ποτέ (λόγος πιθανοτήτων για άνδρες 1,99). Η χρήση κοκαΐνης υπερδιπλασιάζει τον κίνδυνο εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς στους άνδρες. Παρά ταύτα, δεν διαπιστώθηκε συσχέτιση στις γυναίκες. Οι ετεροφυλόφιλοι άνδρες είχαν σχεδόν διπλάσιες πιθανότητες να εκδηλώσουν βίαιη συμπεριφορά από τους αμφιφυλόφιλους ή τους ομοφυλόφιλους άνδρες, ενώ στις γυναίκες η ετεροφυλοφιλία ήταν παράγοντας προστασίας. Οι επιδράσεις των δομικών παραγόντων κινδύνου όσον αφορά τη βία σε χώρους νυχτερινής διασκέδασης (π.χ. χαρακτηριστικά του μπαρ ή του κλαμπ) διαφέρουν ανάλογα με το φύλο. Για την ανάπτυξη αποτελεσματικών μέτρων πρόληψης της βίας, απαιτείται να ληφθούν υπόψη τόσο η δημογραφική σύνθεση των θαμώνων όσο και

ευρύτερα δομικά στοιχεία του χώρου νυχτερινής διασκέδασης.

Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009). "TPH2 gene variants and anxiety during alcohol detoxification outcome." ***Psychiatry Research* 167**(1-2): 106-114.

Clinical outcome of alcoholism may be partly under genetic control. The serotonergic system is involved in alcohol intake, and it has been widely investigated in alcohol dependence. Recently, attention has been focused on the neuronal tryptophan hydroxylase 2 gene (TPH2). TPH2 variants have been consistently associated with anxiety-related traits; since anxiety is critical for alcohol dependence treatment, in the present paper we investigated 9 SNPs within the TPH2 gene in anxiety symptoms during the detoxification procedure. The sample comprised 68 alcohol-dependent patients who were evaluated with the Hamilton Rating Scale for Anxiety, before and after the detoxification procedure. Other psychopathological indicators of outcome, such as depression and anxiety sub-features were also investigated. We did not observe a role for TPH2 variants in the efficacy of treatment in relieving anxiety and other psychopathological symptoms. However, a haplotype that included the promoter rs4570625 polymorphism (associated with anxiety-related traits in previous studies) showed an association with the severity of anxiety symptoms on admission. This preliminary finding, although obtained on a small sample, may provide further support for a role of the TPH2 gene in emotional behaviors. Furthermore, the present study suggests the possible functional significance of the promoter rs4570625 polymorphism. The present preliminary results are of interest in alcoholism, given that comorbidity with anxiety represents a critical problem in treatment settings and response to detoxification.

Serretti, A., Liappas, I., Mandelli, L., Albani, D., Forloni, G., Malitas, P., Piperi, C., Politis, A., Tzavellas, E., Papadopoulou-Daifoti, Z., Zisaki, A., Prato, F., Batelli, S., Polito, L., De Ronchi, D., Kalofoutis, A. (2009).

Παραλλαγές του γονιδίου TPH2 και άγχος κατά την έκβαση της αλκοολικής αποτοξίνωσης. Psychiatry Research 167(1-2): 106-114.

Η κλινική έκβαση του αλκοολισμού ενδέχεται να υπόκειται εν μέρει σε γενετικό έλεγχο. Το σεροτονεργικό σύστημα εμπλέκεται στην πρόσληψη αιθανόλης και έχει ερευνηθεί εκτενώς επί αλκοολισμού. Το τελευταίο διάστημα, η προσοχή επικεντρώθηκε στο γονίδιο TPH2 (υδροξυλάση της τρυπτοφάνης 2). Οι παραλλαγές του TPH2 συσχετίζονται σταθερά με χαρακτηριστικά που συνδέονται με το άγχος. Δεδομένου ότι το άγχος έχει καθοριστική σημασία για τη θεραπεία της αλκοολικής εξάρτησης, στην παρούσα εργασία διερευνήθηκαν 9 πολυμορφισμοί ενός νουκλεοτιδίου (SNP) του γονιδίου TPH2 σε σχέση με τα συμπτώματα άγχους στη διάρκεια της διαδικασίας αποτοξίνωσης. Το δείγμα συνίστατο σε 68 αλκοολικούς ασθενείς που αξιολογήθηκαν με την κλίμακα άγχους Hamilton πριν και μετά τη διαδικασία αποτοξίνωσης. Διερευνήθηκαν επίσης και άλλοι ψυχοπαθολογικοί δείκτες έκβασης, όπως υποχαρακτηριστικά κατάθλιψης και άγχους. Οι παραλλαγές του TPH2 δεν παρατηρήθηκε να παίζουν κάποιο ρόλο ως προς την αποτελεσματικότητα της θεραπείας, υπό την έννοια του μετρισμού του άγχους ή άλλων ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων. Παρά ταύτα, ένας απλότυπος που περιέχει πολυμορφισμό του προαγωγέα rs4570625 (που έχει συσχετιστεί με χαρακτηριστικά που συνδέονται με το άγχος σε προηγούμενες μελέτες) φάνηκε να σχετίζεται με τη βαρύτητα των συμπτωμάτων άγχους κατά την εισαγωγή. Αυτό το προκαταρκτικό εύρημα, παρότι προέρχεται από μικρό δείγμα, μπορεί να συνηγορεί περαιτέρω υπέρ του ρόλου του γονιδίου TPH2 στις συναισθηματικές συμπεριφορές. Επιπλέον, η παρούσα μελέτη επισημαίνει την πιθανή λειτουργική σημασία του πολυμορφισμού του προαγωγέα rs4570625. Τα προκαταρκτικά αυτά αποτελέσματα παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον αλκοολισμό, δεδομένου

ότι η συννοσηρότητα με το άγχος συνιστά καθοριστικό πρόβλημα στα πλαίσια θεραπείας ως απόκριση στην αποτοξίνωση.

Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). "Gender specific trends in alcohol use: cross-cultural comparisons from 1998 to 2006 in 24 countries and regions." *Journal of Public Health* 54(2): 199-208.

Objective: To examine trends in the prevalence of monthly alcohol use and lifetime drunkenness among 15 year olds in 20 European countries, the Russian Federation, Israel, the United States of America, and Canada. **Methods:** Alcohol use prevalence and drunkenness were assessed in the Health Behavior in School-aged Children Survey conducted in each country in 1998, 2002, and 2006. Trends were determined using the Cochran-Mantel-Haenszel test for trends. **Results:** Average monthly alcohol use across all countries declined from 45.3% to 43.6% and drunkenness declined from 37.2% to 34.8. There was substantial variability across countries, with decreases in some countries and increases or no change in use or drunkenness in others. The overall decline was greater among boys, from 41.2% to 36.7% than among girls, 33.3% to 31.9%. In most of the countries where drinking or drunkenness increased, it was due mainly to increases among girls. **Conclusions:** Trends in alcohol use and drunkenness varied by country. Drinking and drunkenness remained higher among boys than girls, but the gap between boys and girls declined and girls appear to be catching up with boys in some countries

Simons-Morton, B., Farhat, T., Hublet, A., Kuntsche, E., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Kokkevi, A. (2009). *Τάσεις ως προς την κατανάλωση αλκοόλ ανάλογα με το φύλο: διαπολιτισμικές συγκρίσεις από το 1998 έως το 2006 σε 24 χώρες και περιφέρειες.* *Journal of Public Health* 54(2): 199-208.

Στόχος: Να μελετηθούν οι τάσεις όσον αφορά την επικράτηση της κατανάλωσης αλκοόλ τον τελευταίο μήνα και τη μέθη σε όλη τη διάρκεια της ζωής σε 15χρονους εφήβους σε 20 ευρωπαϊκές χώρες, τη Ρωσική Ομοσπονδία, το Ισραήλ, τις ΗΠΑ και τον Καναδά. **Μεθοδολογία:** Η επικράτηση της κατανάλωσης αλκοόλ και της μέθης εκτιμήθηκε με την έρευνα για τον τρόπο ζωής και την υγεία των εφήβων (HBSC) που διεξήχθη σε κάθε χώρα τα έτη 1998, 2002 και 2006. Οι τάσεις προσδιορίστηκαν με τη δοκιμασία Cochran-Mantel-Haenszel. **Αποτελέσματα:** Η μέση κατανάλωση αλκοόλ τον τελευταίο μήνα σε όλες τις χώρες μειώθηκε από 45,3% σε 43,6% και η μέθη μειώθηκε από 37,2% σε 34,8%. Παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα, με μείωση σε κάποιες χώρες και αύξηση ή καμία μεταβολή της κατανάλωσης ή της μέθης σε κάποιες άλλες. Η συνολική μείωση ήταν μεγαλύτερη στα αγόρια, από 41,2% σε 36,7%, ενώ στα κορίτσια η αντίστοιχη μείωση ήταν από 33,3% σε 31,9%. Στις περισσότερες από τις χώρες όπου αυξήθηκε η κατανάλωση ή η μέθη, η αύξηση οφείλεται κυρίως σε αύξηση του ποσοστού στα κορίτσια. **Συμπεράσματα:** Οι τάσεις ως προς την κατανάλωση αλκοόλ και τη μέθη διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Τα ποσοστά παραμένουν υψηλότερα στα αγόρια, ωστόσο η διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών μειώνεται και μάλιστα σε κάποιες χώρες τα κορίτσια καταγράφουν ίδια σχεδόν ποσοστά με τα αγόρια.

Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). "Biomarkers of opiate use." *The International Journal of Clinical Practice* 64(12): 1712-1718.

The interpretation of toxicological findings is critical for the thorough investigation of the use and abuse of psychoactive substances. A positive analytical result for a sample taken could usually result in criminal proceedings and a punitive outcome for the defendant whose sample was analysed. The detection of markers of illicit opiate misuse is important both in the management of substance misuse and in the postmortem identification of illicit opiate use. The aim of this study was to emphasise the role of opiate biomarkers available at the laboratory and in the clinical

environment. Urine remains the biological tool of choice for qualitative detection of illicit drug use in a clinical setting, while quantitative accuracy remains strictly the domain of blood. Accurate interpretation of the screening tests within a clinical setting alongside other relevant information remains the key to the usefulness of any test. Moreover, the finding of a morphine/codeine concentration ratio in blood exceeding unity is a strong evidence that the person had used heroin, as opposed to having taken a prescription analgesic drug containing codeine.

Stefanidou, M., Athanaselis, S., Spiliopoulou, C., Dona, A., Maravelias, C. (2010). **Βιολογικοί δείκτες της χρήσης οπιοειδών.** *The International Journal of Clinical Practice* 64(12): 1712-1718.

Η ερμηνεία των τοξικολογικών ευρημάτων έχει καθοριστική σημασία για την πλήρη διερεύνηση της χρήσης ή κατάχρησης ψυχοδραστικών ουσιών. Το θετικό αποτέλεσμα των αναλύσεων ενός δείγματος συχνά έχει ως αποτέλεσμα την ποινική δίωξη και καταδίκη του κατηγορούμενου από τον οποίο ελήφθη. Ο εντοπισμός δεικτών της χρήσης παράνομων οπιοειδών έχει σημασία τόσο για την αντιμετώπιση της κατάχρησης ουσιών όσο και για τη μεταθανάτια ανίχνευση της χρήσης παράνομων οπιοειδών. Στόχος της παρούσας μελέτης ήταν να αναδείξει το ρόλο των διαθέσιμων βιολογικών δεικτών της χρήσης οπιοειδών τόσο στο εργαστηριακό όσο και στο κλινικό περιβάλλον. Τα ούρα συνιστούν το προτιμώμενο βιολογικό εργαλείο για τον ποιοτικό προσδιορισμό της χρήσης ναρκωτικών στο κλινικό πλαίσιο, ενώ η ποσοτική ακρίβεια περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στις αναλύσεις αίματος. Η ακριβής ερμηνεία των εργαστηριακών εξετάσεων εντός του κλινικού πλαισίου σε συνδυασμό με άλλες συναφείς πληροφορίες έχει καθοριστική σημασία ως προς τη χρησιμότητα οποιασδήποτε δοκιμασίας. Εξάλλου, η ανίχνευση λόγου συγκέντρωσης μορφίνης/κωδεΐνης στο αίμα μεγαλύτερου της μονάδας αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι το άτομο έκανε χρήση ηρωΐνης και όχι συνταγογραφούμενου αναλγητικού που περιέχει κωδεΐνη.

Stefanidou, M., Hatzi, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). "Effect of cocaine and crack on the ploidy status of *Tetrahymena pyriformis*: A study using DNA image analysis." *Cytotechnology* 63: 35-40.

The effect of cocaine and crack on the ploidy status of Feulgen-stained *Tetrahymena pyriformis* macronuclei using computerized DNA image analysis system was tested. For this purpose, selected doses of 5, 10 and 20 mg (per mL culture) of both drugs were administered for 2, 5 and 20 h to protozoa cultures and DNA image analysis of *T. pyriformis* nuclei was performed. The analysis was based on the measurement of the following parameters: Ploidy Balance (PB), Degree of Aneuploidy (DA), skewness and kurtosis. The results have shown a positive effect of both cocaine and crack on PB and on DA of *T. pyriformis* macronuclei. In particular, our results reveal that the aneuploidic effect (which is expressed as a decrease in PB and an increase in DA) of cocaine on *T. pyriformis* macronuclei follows a dose-dependent manner, while crack induces aneuploidy in a dose-independent manner. Changes in the PB and DA values would induce a disturbance in the cellular density and heterogeneity of chromatin and the increase in skewness and kurtosis values after exposure of *T. pyriformis* to both drugs, did confirm this hypothesis. These observations were further correlated with alterations in the chromosomal segregation and with damage in mitotic spindle microtubules observed previously. In this study, the impact of cocaine and crack on genomic instability and carcinogenesis was further supported and *T. pyriformis* can be proposed as a model organism to test the nuclear ploidy status after exposure to harmful chemicals and drugs.

Stefanidou, M., Hatzi, V., Terzoudi, G., Loutsidou, A., Maravelias, C. (2011). **Επίδραση της κοκαΐνης και του κρακ στην πλοειδία του *Tetrahymena pyriformis*.** *Ανάλυση εικόνας DNA.* *Cytotechnology* 63: 35-40.

Εξετάστηκε η επίδραση της κοκαΐνης και του κρακ στην πλοειδία μακροπυρήνων του πρωτόζωου

Tetrahymena pygiformis μετά από χρώση Feulgen με τη χρήση ανάλυσης εικόνας DNA με τεχνικές ψηφιακής επεξεργασίας. Προς το σκοπό αυτό, χορηγήθηκαν επιλεγμένες δόσεις 5, 10 και 20 mg (ανά mL καλλιέργειας) και των δύο ουσιών για 2, 5 και 20 ώρες σε καλλιέργειες του πρωτόζωου *T. pygiformis* και έγινε ανάλυση εικόνας DNA των πυρήνων του. Η ανάλυση βασίστηκε σε μετρήσεις των εξής παραμέτρων: ισορροπία πλοειδίας (PB), βαθμός ανευπλοειδίας, λοξότητα και κύρτωση. Τα αποτελέσματα έδειξαν θετική επίδραση τόσο της κοκαΐνης όσο και του κρακ στην PB και στο βαθμό ανευπλοειδίας των μακροπυρήνων του *T. pygiformis*. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η ανευγονική δράση (που εκφράζεται ως μείωση της τιμής PB και αύξηση του βαθμού ανευπλοειδίας) της κοκαΐνης στους μακροπυρήνες του *T. pygiformis* είναι δόσοεξαρτώμενη, ενώ το κρακ προκαλεί ανευπλοειδία ανεξαρτήτως δόσης. Η υπόθεση ότι η μεταβολή των τιμών της PB και του βαθμού ανευπλοειδίας θα μπορούσε να διαταράξει την κυτταρική πυκνότητα και την ανομοιογένεια της χρωματίνης και να αυξήσει τις τιμές της λοξότητας και της κύρτωσης μετά την έκθεση των *T. pygiformis* και στις δύο ουσίες επιβεβαιώθηκε. Οι παρατηρήσεις αυτές συσχετίστηκαν περαιτέρω με αλλοιώσεις του χρωμοσωμικού διαχωρισμού και βλάβες των μικροσωληνίσκων της μιτωτικής ατράκτου που είχαν παρατηρηθεί σε άλλες μελέτες. Η παρούσα μελέτη συνηγορεί περαιτέρω υπέρ της επίδρασης της κοκαΐνης και του κρακ στην αστάθεια του γονιδιώματος και την καρκινογένεση και το *T. pygiformis* μπορεί να προταθεί ως υπόδειγμα οργανισμού για τον έλεγχο της πλοειδίας του πυρήνα μετά από έκθεση σε επιβλαβείς χημικές και ναρκωτικές ουσίες.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). "Spice drugs as a new trend: Mode of action, identification and legislation." **Toxicology Letters** 197(3): 157-162

The present review highlights the existing monitoring and legislation status on synthetic cannabinoids in "spice" products and alert research community about the identification and risk assessment problems of these compounds. Available data were collected by various literature search engines. All valuable information about psychoactive properties, safety profile, clinical data and detection problems for synthetic cannabinoids and their use as "herbal highs" were managed to spot and summarise. "Spice" contains synthetic cannabinoids that bind to cannabinoid-like receptors and they are stronger than natural cannabis. Chronic abuse of "Spice" has linked with signs of addiction syndrome and withdrawal symptoms similar to syndromes observed in cannabis abuse. These cannabinoids can be considered as new products to be added to the list of "designer drugs". Although it remains unclear where and how the actual production of the herbal mixtures takes place, it is evident that producers are purposely risk the health of consumers to skim high profits. Only recently a number of countries in Europe, as well as in US and Canada banned the use of these substances. The difficulty in identification of related compounds leads to the necessity for the availability of reference standards in order to aid toxicological analyses.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2010). **Οι ουσίες τύπου spice ως νέα τάση. Τρόπος δράσης, ταυτοποίηση και νομοθεσία.** **Toxicology Letters** 197(3): 157-162

Η παρούσα επισκόπηση αναδεικνύει το υφιστάμενο καθεστώς παρακολούθησης και τη νομοθεσία περί συνθετικών κανναβινοειδών σε προϊόντα τύπου spice και κρούει τον κώδωνα προς την ερευνητική κοινότητα σχετικά με τα προβλήματα ταυτοποίησης και εκτίμησης της επικινδυνότητας των εν λόγω ενώσεων. Τα διαθέσιμα δεδομένα συγκεντρώθηκαν με χρήση διαφόρων μηχανών αναζήτησης βιβλιογραφίας. Έγινε εντοπισμός και σύνοψη όλων των χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με τις ψυχοδραστικές ιδιότητες, την ασφάλεια, τα κλινικά δεδομένα και τα προβλήματα ανίχνευσης των συνθετικών κανναβινοειδών και τη χρήση τους ως «φυτικών ψυχοτρόπων». Τα προϊόντα τύπου spice περιέχουν συνθετικά κανναβινοειδή που δεσμεύονται σε υποδοχείς κανναβινοειδών, είναι δε πιο δραστικά από τη φυτική κάνναβη. Η χρόνια κατάχρηση προϊόντων τύπου spice συνδέεται με σύνδρομο εξάρτησης και

συμπύματα στέρσης παρόμοια με αυτά που παρατηρούνται με την κατάχρηση κάνναβης. Τα εν λόγω κανναβινοειδή μπορούν να θεωρηθούν νέα προϊόντα που θα πρέπει να προστεθούν στους καταλόγους των "designer drugs". Παρότι δεν είναι σαφές πού και πώς παράγονται αυτά τα μείγματα βοτάνων, είναι προφανές ότι οι παραγωγοί τους θέτουν εσκεμμένα σε κίνδυνο την υγεία των καταναλωτών με σκοπό το υψηλό κέρδος. Η χρήση των ουσιών αυτών απαγορεύθηκε μόλις πρόσφατα σε χώρες της Ευρώπης, αλλά και στις ΗΠΑ και στον Καναδά. Η δυσκολία ταυτοποίησης συγγενών ενώσεων καθιστά αναγκαίο να υπάρξουν πρότυπα αναφοράς ώστε να διευκολύνεται η τοξικολογική ανάλυση.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). "Drugs for youth via Internet and the example of mephedrone." **Toxicology Letters** 201 (3): 191-195.

Recently a new class of "designer drugs" has emerged on the drugs abuse market, known as "legal highs". Such drugs are legal to use and possess, and legal to supply. Mephedrone, a central nervous system stimulant, is the most widely experienced "legal high". This review presents any available information about psychoactive properties, safety profile, clinical data, and legislation of the new "legal high" and emphasizes the role of Internet with mephedrone's expansion. Available data were collected by various literature search engines and World Wide Web. All valuable information about psychoactive properties, safety profile and clinical data for mephedrone and its use as "legal high" were managed to spot and summarise. Internet plays a significant role for the distribution of "legal highs", becoming one of the major "drug market". Adolescents and young adults who are curious about drugs may search on the Internet and thereby become exposed to thousands of sites that expound upon the positive effects of drugs and downplay or deny any negative effects. Use of mephedrone is mainly a youth phenomenon. The hazardous side-effects are strong desire to re-dose, uncomfortable changes in body temperature and heart rate, hallucinations and psychosis.

Vardakou, I., Pistos, C., Spiliopoulou, C. (2011). **Ναρκωτικά για νέους μέσω διαδικτύου. Το παράδειγμα της μεφεδρόνης.** **Toxicology Letters** 201 (3): 191-195.

Τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκε μια νέα κατηγορία "designer drugs" στην αγορά ναρκωτικών, που έγιναν γνωστά ως «νόμιμα ψυχοτρόπα». Η χρήση και η κατοχή των εν λόγω ουσιών είναι νόμιμη, όπως και η προμήθειά τους. Η μεφεδρόνη, διεγερτικό του κεντρικού νευρικού συστήματος, είναι το πλέον διαδεδομένο «νόμιμο ψυχοτρόπο». Στην παρούσα ανασκόπηση παρουσιάζονται όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις ψυχοδραστικές ιδιότητες, την ασφάλεια, τα κλινικά δεδομένα και τη νομοθεσία που διέπει τη χρήση του νέου «νόμιμου ψυχοτρόπου» και δίνεται έμφαση στο ρόλο του διαδικτύου στη διάδοση της χρήσης μεφεδρόνης. Η συλλογή των δεδομένων έγινε από διάφορες μηχανές αναζήτησης βιβλιογραφίας και από τον παγκόσμιο ιστό. Έγινε εντοπισμός και σύνοψη όλων των χρήσιμων πληροφοριών σχετικά με τις ψυχοδραστικές ιδιότητες, την ασφάλεια και τα κλινικά δεδομένα σχετικά με τη μεφεδρόνη και τη χρήση της ως «νόμιμου ψυχοτρόπου». Το διαδίκτυο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διανομή «νόμιμων ψυχοτρόπων» και μετατρέπεται σε μια από τις σημαντικότερες «αγορές ναρκωτικών». Οι έφηβοι και οι νέοι που έχουν περιέργεια για τα ναρκωτικά μπορούν να κάνουν αναζήτηση στο διαδίκτυο και να βρουν χιλιάδες ιστοσελίδες που εξυμνούν τη θετική επίδραση των ναρκωτικών και υποβαθμίζουν ή αρνούνται τις αρνητικές τους συνέπειες. Η χρήση μεφεδρόνης είναι φαινόμενο που παρατηρείται κυρίως σε νέους. Οι επικίνδυνες παρενέργειες συνίστανται σε έντονη επιθυμία για λήψη νέας δόσης, μεταβολές της θερμοκρασίας του σώματος και του καρδιακού ρυθμού που προκαλούν δυσφορία, ψευδαισθήσεις και ψύχωση.

Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). "Seroepidemiology of human herpesvirus 8 (HHV-8)

infection in injecting drug users." **Epidemiology and Infection** 138(3): 403-408.

A cross-sectional study was carried out in injecting drug users (IDUs) from Greece to assess the seroprevalence of human herpesvirus 8 (HHV-8) and to identify potentially associated risk factors. A total of 288 IDUs were tested for K8.1 antibodies to HHV-8 lytic antigen. Associations between HHV-8 serostatus and potential risk factors were examined using univariate and multivariate logistic regression analysis. Seroprevalence of HHV-8 was 24.3% (95% CI 19.5-29.7), increasing with age from 19.4% in those aged <30 years to 52.9% in those aged 40 years (P for trend=0.003). No statistically significant associations between HHV-8-positive status and gender, educational level, age at first drug injection, needle sharing, number of imprisonments, complications from drug overdose, HIV and HCV were observed. In the multivariate logistic regression analysis, older age (40 vs. <40 years, OR 3.30, 95% CI 1.14-9.56) and report of septicaemia/abscess (yes vs. no, OR 1.80, 95% CI 1.01-3.18) were each independently associated with higher HHV-8 seroprevalence. HHV-8 is highly prevalent in the IDU population in Greece. The independent association between HHV-8 and reported abscess or septicaemia supports the hypothesis that poor hygiene conditions in the setting of drug injection may contribute to HHV-8 transmission.

Zavitsanou, A., Malliori, M., Sypsa, V., Petrodaskalaki, M., Psychogiou, M., Rokka, C., Giannopoulos, A., Kalapothaki, V., Whitby, D., Hatzakis, A. (2010). **Οροεπιδημιολογική μελέτη της λοίμωξης από τον ανθρώπινο ερπητοϊό 8 (HHV-8) σε χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών (XEN)**. *Epidemiology and Infection* 138(3): 403-408.

Συγχρονική μελέτη σε XEN από την Ελλάδα με σκοπό την εκτίμηση της επικράτησης του ανθρώπινου ερπητοϊού 8 (HHV-8) στον ορό και τον εντοπισμό πιθανών συνδεόμενων παραγόντων κινδύνου. Συνολικά 288 XEN υποβλήθηκαν σε έλεγχο αντισωμάτων K8.1 στο λυτικό αντιγόνο του HHV-8. Οι συσχετίσεις μεταξύ κατάστασης του HHV-8 στον ορό και πιθανών παραγόντων κινδύνου εξετάστηκαν με μονομεταβλητή και πολυμεταβλητή λογιστική ανάλυση παλινδρόμησης. Η επικράτηση του HHV-8 στον ορό ήταν 24,3% (διάστημα εμπιστοσύνης 95% 19,5-29,7), και αυξανόταν με την ηλικία από ποσοστό 19,4% στους XEN κάτω των 30 ετών σε 52,9% σε XEN ηλικίας 40 ετών (P τάσης =0,003). Δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ οροθετικότητας στον HHV-8 και φύλου, μορφωτικού επιπέδου, ηλικίας έναρξης της ενδοφλέβιας χρήσης, κοινής χρήσης σύριγγας, αριθμού φυλακίσεων, επιπλοκών από λήψη υπερβολικής δόσης, HIV ή HCV. Όπως φάνηκε από την πολυμεταβλητή λογιστική ανάλυση παλινδρόμησης, η μεγαλύτερη ηλικία (40 έναντι <40 έτη, λόγος πιθανοτήτων 3,30, διάστημα εμπιστοσύνης 95% 1,14-9,56) και η αναφερόμενη σηψαιμία / απόστημα (θετική έναντι αρνητικής απάντησης, λόγος πιθανοτήτων 1,80, διάστημα εμπιστοσύνης 95% 1,01-3,18) ήταν παράγοντες που σχετίζονταν ανεξάρτητα με υψηλότερα επίπεδα επικράτησης του HHV-8 στον ορό. Η επικράτηση του HHV-8 στον πληθυσμό των XEN στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλή. Η ανεξάρτητη συσχέτιση μεταξύ HHV-8 και αναφερόμενου αποστήματος ή σηψαιμίας στηρίζει την υπόθεση ότι οι κακές συνθήκες υγιεινής στο πλαίσιο της ενδοφλέβιας χρήσης ενδέχεται να συντελούν στη μετάδοση του HHV-8.

